

รายงาน
โครงการรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน
เกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง

เสนอ
สถาบันพระปกเกล้า

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษณา ไวกำรวจ

มกราคม 2549

สารบัญ

หน้า	
บทที่ 1 ศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐาน รูปแบบเกี่ยวกับการเลือกตั้ง	1
ความนำ	1
การเลือกตั้ง บทบาท หน้าที่ (Function of the Election)	2
บทบาทหน้าที่หลักใหญ่ของการเลือกตั้ง	2
ระบบการเลือกตั้ง (Electoral System)	4
ระบบพหุนิยม	5
ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก (Majority Vote)	5
ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน (Proportional Representation)	6
ความแตกต่างระหว่างระบบเสียงข้างมาก และระบบสัดส่วน	7
ประเทศไทยและพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน	7
แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง	7
การเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	9
การเลือกตั้งแบบใหม่คืออะไร	9
หลักการสำคัญของการเลือกตั้ง	9
ระบบการเลือกตั้งในรูปแบบใหม่ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้ง	11
รูปแบบการเลือกตั้งในประเทศไทย	14
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2476 – ปัจจุบัน	17
สรุปการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 1 – ปัจจุบัน	20
การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 1-21	20
ปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งของไทย	37
ปัญหาการใช้เงินซื้อเสียงของนักการเมือง	37
ปัญหาการเลือกตั้งกับการแทรกแซงทางการเมือง	38
ปัญหาในมิติด้านระบบการเลือกตั้ง	39
บทที่ 2 ข้อมูลการวิจัย และบทสรุปเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากบทคัดย่อ	41
บทที่ 3 วิธีที่ใช้เพื่อชัยชนะในการเลือกตั้ง	66
การวางแผนหาเสียง	66
รูปแบบการหาเสียง	69
การรณรงค์หาเสียง	69

การจัดทีมผู้รับสมัครเลือกตั้ง	71
การใช้สิ่งพิมพ์ การประชาสัมพันธ์ และการโฆษณา	71
การใช้สื่อ	72
การปราศรัยหาเสียง	73
การเข้าถึงตัวผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	73
การใช้ website	73
การรวมพรรคเพื่อชัยชนะในการเลือกตั้ง	74
การจัดท่องเที่ยว	74
ยุทธศาสตร์การหาเสียงในยุครัฐบาลทักษิณ ชินวัตร	75
การใช้นโยบาย	75
• นโยบายประชานิยม	76
• นโยบายปฏิรูประบบราชการของรัฐบาลทักษิณ	79
กลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้งปี 2548	79
มุมมองของนักการตลาดต่อการหาเสียง	82
บทที่ 4 การทุจริตการเลือกตั้งและบทลงโทษ	84
ระบบและกระบวนการ	85
การเลือกตั้งมีการทุจริตอะไรบ้าง	86
แนวทางทุจริตเลือกตั้ง	87
มิติด้านผู้สมัคร	88
มิติด้านประชาชน	89
การทุจริตหาเสียง	90
การแจกจ่ายสิ่งของเครื่องใช้ก่อนการเลือกตั้ง	91
การจัดงานเลี้ยงเลือกตั้ง	92
ผู้นำทางศาสนากับการหาเสียง	92
การแจกเงินและสิ่งของแก่ครอบครัวและรายบุคคล	93
การทุจริตซื้อ-ขายเสียง	93
กรรมวิธีตกเขียวคะแนน	94
การเล่นพนันและห่วยผู้สมัคร	94
ขบวนการลากพาและการยิงกระสุน	95
กรรมวิธีบัตรผีต่าง ๆ	95

การซื้อ-ขายเสียงโดยวิธีอื่นๆ	96
การทุจริตลงคะแนนเสียง : การฉ้อฉลโดยกลไกรัฐ	98
การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต 100	
การคัดค้านการเลือกตั้ง	101
คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง 101	
การยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง	101
การสอบสวนเรื่องการคัดค้านและพิจารณาล้าง	102
การสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ทำได้อย่างไร (ใบเหลือง) 102	
การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งทำได้อย่างไร	103
การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้ง ส.ส.	104
การพิจารณาเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (ใบแดง)	104
ผลการสืบสวนสอบสวน และวินิจฉัยการเลือกตั้ง 6 มกราคม 2544 10	5
ปัญหาการสรุปผล สถิติร้องเรียน และวินิจฉัยภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปปี 2548 10	7
ลักษณะฐานความผิดและโทษตาม พรบ. ประกอบรัฐธรรมนูญ	108
ว่าด้วยการเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. พ.ศ. 2541	
ลักษณะฐานความผิดและโทษ ตามพระราชบัญญัติประกอบ	115
รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541	
บทที่ 5 สถิติการเลือกตั้ง และจำนวนผู้ใช้สิทธิในการเลือกตั้ง	121
สรุปข้อมูลการเลือกตั้งครั้งที่ 23	121
ผลการเลือกตั้ง	123
ตารางการคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรค	123
ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : แบบบัญชีรายชื่อ	124
ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	128
ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง	142
จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	142
: แบบบัญชีรายชื่อ จำแนกตามพรรคและเพศ	
จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	143
: แบบบัญชีรายชื่อ จำแนกตามพรรคและภาค	
จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	144
: แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำแนกตามพรรคและเพศ	
จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	145

: แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำแนกตามพรรคและภาค	
ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ได้รับเลือกตั้ง : แบบบัญชีรายชื่อ	146
ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	146
: แบบบัญชีรายชื่อ จำแนกตามพรรคและเพศ	
ตารางผู้ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	147
: แบบบัญชีรายชื่อ จำแนกตามพรรคและภาค	
ตารางจำนวนผู้ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	148
: แบบบัญชีรายชื่อ จำแนกตามอายุและเพศ	
ตารางผู้ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	150
: แบบบัญชีรายชื่อ จำแนกตามอาชีพและเพศ	
ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	152
: แบบบัญชีรายชื่อ จำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ	
ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ได้รับเลือกตั้ง : แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	153
ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	153
: แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำแนกตามพรรคและเพศ	
ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	154
: แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำแนกตามพรรคและภาค	
ตารางจำนวนผู้ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	155
: แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำแนกตามจังหวัดและเพศ	
ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	158
: แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำแนกตามอายุและเพศ	
ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	160
: แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำแนกตามอาชีพและเพศ	
ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	162
: แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ	
ตารางเปรียบเทียบจำนวนผู้สมัครและจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง	163
: แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำแนกตามพรรคการเมือง	
ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ได้รับการเลือกตั้ง : รวมทั้งสองแบบเลือกตั้ง 16	4
ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	164
จำแนกตามพรรคและแบบการเลือกตั้ง	
ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้ง 2 แบบเลือกตั้ง	164
จำแนกตามพรรคและเพศ	

ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้ง 2 แบบเลือกตั้ง จำแนกตามพรรคและภาค	165
ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้ง 2 แบบเลือกตั้ง จำแนกตามอาชีพและเพศ	166
ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้ง 2 แบบเลือกตั้ง จำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ	167
ตารางเปรียบเทียบจำนวนผู้สมัครและจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง รวมทั้ง 2 แบบเลือกตั้ง จำแนกตามพรรคการเมือง	168
สถิติเปรียบเทียบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระหว่างปี 2544 และปี 2548	169
ตารางเปรียบเทียบการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ ระหว่างปี 2544 และปี 2548 เปรียบเทียบตามรายภาค	169
ตารางเปรียบเทียบการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ระหว่างปี 2544 และปี 2548 เปรียบเทียบตามรายภาค	171
ตารางเปรียบเทียบจำนวนและสัดส่วนของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระหว่างปี 2544 และปี 2548 เปรียบเทียบตามเพศ	173
ตารางเปรียบเทียบจำนวนและสัดส่วนของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระหว่างปี 2544 และปี 2548 เปรียบเทียบตามเพศ	173
ตารางเปรียบเทียบจำนวนและสัดส่วนของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระหว่างปี 2544 และปี 2548 เปรียบเทียบตามอายุ	174
ตารางเปรียบเทียบจำนวนและสัดส่วนของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระหว่างปี 2544 และปี 2548 เปรียบเทียบตามอาชีพ	175
ตารางเปรียบเทียบจำนวนและสัดส่วนของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระหว่างปี 2544 และปี 2548 เปรียบเทียบตามการศึกษา	176
ตารางเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระหว่างปี 2544 และปี 2548	177
การใช้สิทธิการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ	180
การใช้สิทธิการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	181
บรรณานุกรม 18	2
ประวัติผู้วิจัย	187

บทที่ 1

ศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐาน รูปแบบเกี่ยวกับการเลือกตั้ง นับจากปี 2475 จนถึงปัจจุบัน

ความนำ

โดยทั่วไปแล้วการเลือกตั้งถือเป็นวิถีทางปฏิบัติประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย เป็นช่องทางหนึ่งที่ประชาชนจะสามารถควบคุมรัฐบาล ซึ่งหากไม่พึงพอใจ ประชาชนสามารถตัดสินใจให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ได้ตามวาระ และควบคู่ไปกับการเลือกตั้งคือ แนวคิดเรื่องการเป็นตัวแทน หรือ Representation ซึ่งสื่อความให้เห็นว่า นักการเมืองคือผู้รับใช้ประชาชน ได้รับมอบหมายให้มีความรับผิดชอบ เพื่อดำเนินการในนามของผู้ที่ลงคะแนนเลือก สรรขึ้นมา เป็นวิถีใกล้เคียงที่สุด เพื่อให้เกิดสภาพที่เรียกว่ารัฐบาล โดยประชาชน กระบวนการเป็นตัวแทน จึงเกี่ยวพันกับการเลือกตั้ง (elections) และการลงคะแนน (voting)

อย่างไรก็ดี การเลือกตั้งอาจไม่ใช่เงื่อนไข ตามกระบวนการที่เพียงพอ สำหรับการเป็นตัวแทนทางการเมือง แต่กระนั้น ก็ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นและถูกต้องโดยนักทฤษฎีบางกลุ่มว่า คือหัวใจหลักของประชาธิปไตย เช่น Joseph Schumpeter¹ ที่ให้ทรรศนะว่า ประชาธิปไตยคือ “การจัดการเตรียมเชิงสถาบัน (Institutional Arrangement) เป็นวิถีทางในการเลือกสรรบุคคลเพื่อมาดำรงตำแหน่งสาธารณะ ดำเนินการ บริหารผ่านการแข่งขัน โดยการเลือกตั้ง แม้ปัจจุบันนักทฤษฎีสมัยใหม่มิได้เห็นพ้องกับหลักหรือมุมมองที่ลดทอนให้ประชาธิปไตย คือการเลือกตั้งก็ตาม แต่บรรดาผู้คนจำนวนมาก มักเห็นคล้ายตาม Schumpeter ที่ตีความประชาธิปไตยคือ “การที่ประชาชนมีโอกาสที่จะยอมรับหรือปฏิเสธบุคคลผู้ซึ่งจะมาปกครองพวกเขา” ประชาธิปไตยจึงมิใช่ อะไรอื่น นอกจากเป็นวิธีการทางการเมือง รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย จึงหมายถึงกฎเกณฑ์กลไกที่กำหนดขึ้นเพื่อชี้แนะในการดำเนินการเลือกตั้งบุคคลเพื่อไปดำรงตำแหน่งสาธารณะ และมีภารกิจในการกำหนดนโยบาย ดังนั้นตามมุมมองดังกล่าว ใจความหลักของการเลือกตั้ง จึงมุ่งไปอยู่ที่ว่า ตำแหน่งหรือหน่วยงานใดควรมีการเลือกตั้ง ใครมีสิทธิลงคะแนนเสียง การลงคะแนนเสียงควรใช้วิธีการแบบเปิดหรือปิด (open or secret) และการเลือกตั้งควรเป็นในรูปแบบของการแข่งขันแบบเปิดเสรี หรือไม่เสรี โดยเฉพาะ การจัดการแข่งขันเลือกตั้ง เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนอย่างยิ่ง จึงจำเป็นต้องวางกฎเกณฑ์ขึ้นมาและแตกต่างกันไป จากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง

¹ Joseph Schumpeter , Capitalism , Socialism and Democracy, London , Allen and Unwin 1942

การเลือกตั้ง บทบาท หน้าที่ (Function of the Election)

จากการที่การเลือกตั้งมีหลากหลายแบบ กระบวนการปรับเปลี่ยนเป็นประชาธิปไตย ที่ขยายตัวไปทั่วโลก จึงมีความแตกต่างกันออกไป แต่การกำหนดระบบการเลือกตั้ง มักอิงอยู่กับระบอบเลือกตั้งแบบเสรี (Liberal – Democratic Electoral System) ที่ประกอบไปด้วย สิทธิในการออกเสียงทั่วไป (Universal Suffrage) การลงคะแนนแบบลับ และการให้มีการแข่งขันเลือกตั้ง โดยเสรี

ส่วนความเชื่อทั่วไป เห็นว่า การเลือกตั้งเป็นกลไก หรือช่องทางที่เปิดให้นักการเมืองแสดง ความรับผิดชอบ โดยถูกผลักดันให้นำเสนอนโยบายใหม่ๆ ที่ตอบสนองต่อทัศน ะความคิดเห็น และความต้องการของสาธารณชน หรือพลเมือง แต่ก็มีมุมมองต่างออกไป หรือตรงกันข้ามที่ว่า การเลือกตั้ง อาจเป็นหนทางหนึ่งที่รัฐบาล และกลุ่มชนชั้นนำ สามารถดำเนินการควบคุมประชากรตนเอง เพื่อให้สยบยอม หล่อหลอมประชาชนให้ คล้อยตาม ทำให้ ปกครองได้ ด้วยการ สร้างความชอบธรรม

ในทางปฏิบัติที่เป็นจริง การเลือกตั้งสามารถเป็นกลไกแบบสองทางได้ (two – way street) คือเปิดช่องทางให้ทั้งประชาชน และรัฐบาล นักการเมือง ชนชั้นนำ และสื่อมวลชน ต่าง ๆ ได้มีโอกาสใช้อิทธิพลหรือมีอำนาจโน้มน้าวชักจูงต่อกันและกันได้

บทบาทหน้าที่หลักใหญ่ของการเลือกตั้ง : ประกอบด้วย

- **การคัดสรรตัวบุคคลนักการเมือง :** ในรัฐแบบเสรีประชาธิปไตย การเลือกตั้งถือเป็นช่องทางคัดเลือกบุคลากรทางการเมือง โดยผ่านทางกระบวนการ ซึ่งพรรคเป็นผู้นำเสนอชื่อ บุคคลผู้ลงสมัคร ดังนั้น นักการเมืองจึงต้องมีพรสวรรค์ ความสามารถพิเศษ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เช่น การพูดจูงใจ หน้าตาดี และลักษณะที่ดึงดูดใจคน
- **การเลือกตั้งนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาล :** ในหลายๆประเทศ การเลือกตั้งคือ การจัดตั้งรัฐบาล เช่น ในสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และเวเนซุเอล่า ซึ่งผู้บริหารได้รับการเลือกตั้งโดยตรง แต่ในระบบรัฐสภา การเลือกตั้งถือว่ามียุทธพลต่อการจัดตั้งรัฐบาล ในกรณีที่ระบบเลือกตั้งโน้มเอียงไปในทางที่พรรคเดียวสามารถครองเสียงข้างมากได้ ส่วนในระบบแบบสัดส่วน หมายถึงการจัดตั้งรัฐบาลเกิดขึ้นจากข้อตกลง หรือผลต่อรองภายหลัง ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลชุดต่างๆ สามารถกระทำได้ โดยไม่ต้องให้มีการเลือกตั้งใหม่
- **การจัดให้มีระบบตัวแทน :** ในกรณีที่การเลือกตั้งดำเนินไปอย่างไม่ลำเอียง และมีการแข่งขันอย่างแท้จริง การเลือกตั้งถือเป็นช่องทางในการที่เปิดให้ เกิดอุปสงค์ (demands) หรือ

เจตจำนงจากสาธารณชนไปสู่รัฐบาล แต่อย่างไรก็ดี ประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนก็ไม่สามารถได้รับประกันว่า ข้อเสนอหรือข้อเรียกร้องฝ่ายตนได้รับการตอบสนองทุกกรณี ยกเว้นในการรณรงค์เพื่อลงโทษในการเลือกตั้งครั้งหน้า

- **การมีอิทธิพลต่อนโยบาย :** การเลือกตั้งถือเป็นวิธีการขยับยั้งรัฐบาล มิให้ดำเนินนโยบายหลักบางประการ ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับโดยตรง แต่ก็เกิดขึ้นได้ในกรณีเกี่ยวกับนโยบาย เดียวเท่านั้น ที่เป็นประเด็นหลักในการรณรงค์หาเสียง แต่ผู้ที่มีความเห็น อื่น ได้แย้งว่า นโยบายของรัฐบาล มิได้ถูกกำหนดผ่านการเลือกตั้งอย่างเดียว หากแต่เป็นผลจากสถานะทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นฝ่ายกำหนดมากกว่า
- **การศึกษาการเรียนรู้ของผู้ลงคะแนนเสียง :** กระบวนการรณรงค์หาเสียง ถือเป็นการเตรียมการ ให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง ได้รับข้อมูลข่าวสารที่นำมาป้อนให้ และวิธีการที่นำเสนอต่อสาธารณชน กระตุ้นให้เกิดความสนใจจากประชาชน และการถกเถียงในแง่มุมต่างๆ กันออกไปเท่านั้น เมื่อเปรียบกับการไม่ใส่ใจหรือเบื่อหน่าย เพราะการที่ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เลือกใช้การโน้มน้าวเพื่อดึงดูดคะแนนเสียง ผู้ลงสมัครมักไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลทั้งหมด ซึ่งเกิดจากแรงกระตุ้นให้นำเสนอข้อมูลที่บิดเบือนไปจากเดิม เพราะหวังผล ในการมีชัยในการเลือกตั้ง
- **การสร้างความปลอดภัย :** เหตุผลสำคัญแม้แต่ในระบอบการเมืองแบบอำนาจนิยม ซึ่งดำเนินการให้มีการเลือกตั้ง เพราะต้องการสร้างความชอบธรรม สามารถช่วยส่งเสริมความปลอดภัย เป็นเหตุ ผลรองรับให้กับระบบ อบรมที่ปกครองอยู่ โดย มักจัดให้มีการเลือกตั้งในระบบไม่เสรี (Non - Competitive) การเลือกตั้งที่เกิดขึ้น จึงเปรียบเสมือนเป็นพิธีกรรม การให้ความสำคัญ ดูเหมือนสนับสนุนให้ประชากรเข้ามามีส่วนในทางการเมือง แม้เป็นการลงคะแนนแบบมีข้อจำกัด ก็ตาม ซึ่งการเลือกตั้งเปรียบได้กับการเคลื่อนไหวระดมคนให้เกิดการยอมรับเห็นชอบ
- **เพิ่มพลังความเข้มแข็งในหมู่ผู้นำ :** การเลือกตั้งเป็นช่องทางหนึ่ง ที่ใช้โดยกลุ่มผู้นำสามารถชักใยและควบคุมมวลชนได้ ซึ่งทำให้นักทฤษฎีการเมืองบางคนได้กล่าวเตือนไว้ว่า “สิทธิในการลงคะแนนเสียงทั่วไป ” เป็นวิถีทาง ในการต่อต้านการปฏิวัติอย่างดี ยิง (Counter-Revolution) โดยสื่อความหมายว่า ความไม่พอใจประการต่างๆ และการต่อต้านคัดค้านถูกแปรเปลี่ยนให้หมดพลังไป โดยการเลือกตั้งที่ถูกกำกับไว้โดยทิศทางของรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดให้รัฐบาลปรับเปลี่ยนไปตามวาระ แต่คงไว้ซึ่งระบอบเดิม ดังนั้น การเลือกตั้งได้ผล

อย่างยิ่งในมุมมองดังกล่าว อีกทั้งยังเปรียบเสมือน ภาพลวงตาให้กับประชาชน เห็นว่า กำลังมีอิทธิพลเหนือรัฐบาล

ระบบการเลือกตั้ง (Electoral System)

ระบบการเลือกตั้ง คือ กรอบกำหนดที่ประกอบด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ กำกับกับการดำเนินการเลือกตั้ง นอกจากนี้แล้ว กฎต่างๆเหล่านี้ ยังเป็นประเด็นถกเถียงทางการเมือง ที่รุนแรงอย่างต่อเนื่องเสมอ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเมืองในแต่ละประเทศ

ความแตกต่างในกฎเกณฑ์เหล่านี้ มีหลายประการ เช่น

- ผู้ลงคะแนนเสียงอาจต้องเลือกระหว่างผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง หรือระหว่างพรรคการเมือง
- ผู้ลงคะแนนเสียง อาจเลือกเพียงผู้สมัครคนเดียว หรือลงคะแนนให้ผู้สมัครตามลำดับชั้นที่ประสงค์จะสนับสนุน
- ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง (electoral) อาจถูกจัดวางให้เป็นกลุ่มหรือหน่วยเขตเลือกตั้ง หรือไม่มีการจัดการเลยก็ได้
- เขตเลือกตั้งต่างๆ อาจให้มีผู้แทนคนเดียว หรือหลายคนก็ได้
- การจัดระดับการนับคะแนน ซึ่งจำเป็นสำหรับเลือกผู้รับสมัครให้ได้รับชัยชนะ อาจเปลี่ยนไปตามหลักพหุนิยม หรือผู้ได้คะแนนเสียงสูงสุด หรือเสียงข้างมากแบบสัมพัทธ์ (relative majority) หรือแบบเสียงข้างมากเด็ดขาด (absolute majority) หรือ ตามระบบ quota ได้ทั้งสิ้น²

ด้วยเหตุผล ขู้งใจ ประการใดที่เลือกใช้ก็แล้วแต่ ระบบการเลือกตั้ง สามารถ จำแนกออกเป็นระบบต่างๆ ได้ 3 ระบบใหญ่ด้วยกัน คือ

1. ระบบการเลือกตั้งแบบแข่งขันเสรี (Competitive Election) เป็นลักษณะการเลือกในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยเสรีนิยม (Liberal Democracy) ลักษณะสำคัญของการเลือกตั้งแบบนี้คือ การเลือกตั้งถือเป็นกระบวนการทางการเมือง ที่มีความสำคัญสูง อันอาจนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมและเศรษฐกิจภายในประเทศ ซึ่งประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพสูง ในการที่จะเลือกผู้แทนและพรรค ถือได้ว่าสิทธิพื้นฐานที่จะได้รับการยอมรับสูงสุด คือ สิทธิเสรีภาพในการเลือกตั้ง และถือว่า การเลือกตั้งถือเป็นกระบวนการในการสร้างความชอบธรรมในระบบการเมือง

² Andrew Heywood, *Politics*, Palgrave New York, 2nd edition , 2002 pp. 229 – 240

2. ระบบการเลือกตั้งแบบกึ่งเสรี (Semi-Competitive Election) เป็นลักษณะการเลือกตั้งในระบบการเมืองแบบอำนาจนิยม (Authoritarianism) โดยมีลักษณะสำคัญ คือ กระบวนการในการเลือกตั้งไม่มีความสำคัญเท่าใดนัก สิทธิเสรีภาพของประชาชนมีจำกัด การเลือกตั้งที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของรัฐบาลนั้นแทบจะไม่มีผล และระบบการเลือกตั้ง ไม่ใช่ส่วนสำคัญในการสร้างความชอบธรรมให้กับระบบการเมือง
3. ระบบการเลือกตั้งแบบไม่เสรี (No-Competitive Election) เป็นลักษณะการเลือกตั้งในระบบการเมืองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ (Totalitarianism) ซึ่งมีลักษณะสำคัญดังนี้ คือ กระบวนการเลือกตั้ง ไม่มีความสำคัญทางการเมือง การบริหารประเทศใช้พรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว ด้านสิทธิเสรีภาพของประชาชน ไม่มีสิทธิในการเลือกตั้ง

ระบบการเลือกตั้งโดยทั่วไป อาจจำแนกออกเป็น 3 ระบบใหญ่ๆ คือ ระบบพหุนิยม (Plurality System) ระบบเสียงข้างมาก (Majority System) และระบบสัดส่วนคะแนนเสียง (Proportional System) หรือที่เราเรียกว่า ระบบบัญชีรายชื่อ (Party List)³

1. ระบบพหุนิยม

การเลือกตั้งภายใต้ระบบพหุนิยมผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุด จะได้รับเลือกตั้งโดยไม่มีสนใจว่า คะแนนเสียงที่ได้รับจะมากกว่าร้อยละ 50 ของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งหรือไม่ ระบบนี้ใช้ในประเทศอังกฤษ และประเทศอาณานิคม

2. ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก (Majority Vote) สามารถแยกออกมาเป็นระบบการเลือกตั้ง 2 ระบบย่อยคือ⁴

- 2.1 ระบบการเลือกตั้งเสียงข้างมากสัมพัทธ์ (Relative Majority) เป็นระบบการเลือกตั้งซึ่งผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดในเขตการเลือกตั้งนั้น จะเป็น 1 คน 2 คน หรือมากกว่าก็ได้แต่ลักษณะการเลือกตั้งในแต่ละประเทศ
- 2.2 ระบบการเลือกตั้ง เสียงข้างมากเด็ดขาด (Absolute Majority) กล่าวคือ เป็นระบบการเลือกตั้งซึ่งผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่ง ของผู้มาลงคะแนนเสียงเท่านั้น จึงจะได้รับการเลือกตั้ง

³ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, *คู่มือการเมืองไทย*, โครงการจัดพิมพ์คบไฟ พิมพ์ครั้งแรก, กันยายน 2544 หน้า 131

⁴ รศ.เสิดา สอนศรี และคณะ, *การเลือกตั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้* : ศึกษาเฉพาะประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย, โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 396

3. ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน (Proportional Representation) หรือที่เรียกว่า ระบบบัญชีรายชื่อ (Party List) สามารถจำแนกระบบการเลือกตั้งนี้ออกเป็น 2 ระบบใหญ่คือ⁵

3.1 ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนโดยใช้ตัวหาร ระบบการเลือกตั้งในลักษณะนี้ จะมีตัวหารเป็นตัวกำหนดสัดส่วน ส.ส. ที่จะได้รับเลือกตั้ง โดยเอาตัวหารนี้ไปหารจำนวนคะแนนเสียงที่ได้รับ เพื่อนำไปสู่การกำหนดจำนวน ส.ส. ที่จะได้ โดยคัดเลือกจากรายชื่อ ส.ส. เรียงตามลำดับต่อลงมา

3.2 ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนโดยใช้ตัวเลขการจัดสรร แนวทางการเลือกตั้งประเภทนี้ ได้มาจากการหาตัวเลขที่จะเป็นพื้นฐานในการได้ตัวแทน แนวทางดังกล่าว จำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ

- ลักษณะการเลือกตั้งแบบการหาตัวเลขการจัดสรรที่นั่งในสภา โดยนำคะแนนเสียงที่ได้ทั้งหมดหารด้วยจำนวนที่นั่งในสภาในเขตการเลือกตั้งนั้นๆ แนวทางดังกล่าวนี้เรียกว่า ระบบการเลือกตั้งแบบใช้ตัวเลขจัดสรรแบบธรรมชาติ (Natural)

- ลักษณะการเลือกตั้งแบบนำคะแนนเสียงทั้งหมดหารด้วยจำนวนที่นั่งในเขตบวก 1 เรียกว่า ระบบ Hagenbach-Bischoff

- ลักษณะการเลือกตั้งแบบเอาคะแนนเสียงทั้งหมดหารด้วยจำนวนที่นั่งในเขตบวก 2 เรียกระบบการเลือกตั้งแบบนี้ว่า ระบบตัวเลขการเลือกตั้งแบบปรับปรุง (Modified)

ตัวอย่างการคำนวณการเลือกตั้งแบบสัดส่วน โดยใช้ตัวเลขการจัดสรร

ลักษณะการเลือกตั้ง	พรรคต่างๆ และจำนวนที่นั่งที่ได้รับการจัดสรร					ที่นั่งเหลือ
	A	D	C	E	B	
	350	220	180	160	90	
$\frac{1000}{5} = 200$	1	1				3
$\frac{1000}{5+1} = 166$	2	1	1			1
$\frac{1000}{5+2} = 142$	2	1	1	1		0

*หมายเหตุ : ในเขตการเลือกตั้งนี้สามารถมีส.ส. ได้เพียง 5 คน

⁵ รศ.สิดา สอนศรี และคณะ , เพ็ญอ้าง หน้า 397-398

ถ้าจากตัวอย่างข้างบน จะเห็นว่า แนวทางแบบแรก (3.1) พรรค A จะได้ 1 ที่นั่ง, พรรค D จะได้ 1 ที่นั่ง, ที่นั่งที่เหลืออีก 3 ที่นั่งต้องจัดสรรใหม่ ถ้าเป็นลักษณะแบบที่สอง (3.2) พรรค A จะได้ 2 ที่นั่ง, พรรค D ได้ 1 ที่นั่ง, พรรค C ได้ 1 ที่นั่ง และเหลืออีก 1 ที่นั่งต้องจัดสรรใหม่ ส่วนแบบที่สาม (3.3) พรรค A ได้ 2 ที่นั่ง, พรรค D ได้ 1 ที่นั่ง, พรรค A มีคะแนนเหลืออยู่ 150 ก็จะได้ 1 ที่นั่ง

ความแตกต่างระหว่างระบบเสียงข้างมาก และระบบสัดส่วน

ระบบเสียงข้างมาก (Majority Vote)

- เขตเลือกตั้งแบ่งออกเป็นหลายเขต
- ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดในเขต จะเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง และต้องได้รับคะแนนเสียงมากกว่า ร้อยละ 50 ของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง
- สร้างเสถียรภาพในทางการเมือง เพราะพรรคใหญ่จะเป็นแกนนำในการบริหารประเทศ
- ไม่มีความยุติธรรม และเอื้ออำนาจต่อพรรคใหญ่

ระบบสัดส่วน (Proportional Representative)

- เขตการเลือกตั้งใหญ่มีเพียงเขตเดียว หรือ แบ่งเป็นเขตใหญ่มากกว่า 1 เขต
- ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงและได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ขึ้นอยู่กับสัดส่วนเปอร์เซ็นต์ที่ได้รับ
- มีความยุติธรรม เพราะที่นั่งเป็นไปตามสัดส่วนของคะแนน

ประเทศไทยและพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง⁶

แนวคิดการเลือกตั้งในประเทศไทย เริ่มมีการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน รัฐสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากความไม่พอใจในระบอบการ ปกครองในสมัยนั้น คือ ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระองค์ได้พิจารณาแต่งตั้งข้าราชการ ผู้ใหญ่ขึ้นเป็น คาบิเนต และมีอำนาจสามารถตัดสินใจข้าราชการบางส่วนได้โดยไม่ต้องผ่านพระองค์

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการทดลองจัด “คูลิตธานี” เพื่อเป็นการทดสอบให้ข้าราชการ บริหารและประชาชน ได้เรียนรู้ระบอบการปกครองประชาธิปไตยในระดับพื้นฐาน และมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการเลือกตั้ง

ในสมัยรัชกาลที่ 7 หลังจากที่คณะราษฎรได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง และยึดอำนาจ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 มีผลทำให้การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สิ้นสุดลง และ

⁶ สรูปใน รศ.ลิดา สอนศรี และคณะ, เพิ่งอ้าง หน้า 400-401

เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย และได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว เรียกว่า “พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว” เพื่อให้พระมหากษัตริย์ ซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ทรงลงพระปรมาภิไธย โดยได้วางหลักใหญ่ๆ เกี่ยวกับการปกครองประเทศ ไว้ดังนี้⁷

อำนาจอธิปไตย หรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ แยกออกเป็นอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ

อำนาจนิติบัญญัติ ให้สภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่นิติบัญญัติ

อำนาจบริหาร ในการบริหารประเทศ ให้สภาผู้แทนราษฎรเลือกคณะกรรมการราษฎรขึ้นชุดหนึ่ง เพื่อดำเนินการควบคุมการปกครอง ให้เสนาบดีกระทรวงต่างๆ เป็นผู้รับผิดชอบต่อคณะกรรมการราษฎรในกิจการทั้งปวง หากขัดคำสั่งหรือระเบียบการของคณะกรรมการราษฎร หรือผิดตามหลักรัฐธรรมนูญ ให้ถือว่าเป็นโมฆะ พระมหากษัตริย์มีอำนาจแต่งตั้ง ถอดถอนเสนาบดีได้ตามคำแนะนำและการยินยอมของคณะราษฎร กล่าวโดยสรุป อำนาจการบริหารของคณะกรรมการมีดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ดำเนินตามวัตถุประสงค์ของสภาผู้แทนราษฎร
2. อำนาจออกพระราชกำหนดในกรณีฉุกเฉิน
3. อำนาจในการขอพระราชทานอภัยโทษ

อำนาจตุลาการ สามารถพิจารณาคดีความต่างๆ เป็นหน้าที่ของศาลซึ่งกระทำการในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์

หลังจากรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวได้ออกมาเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ต่อมาในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรสยาม ฉบับถาวร และต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอีก 3 ฉบับ คือ

- 1) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พ.ศ. 2482
- 2) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พ.ศ. 2483
- 3) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2485

⁷ ดร. ไพฑูลย์ ช่างเรียน , สังคม การเมือง และการปกครองของไทย, สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด , 2520 หน้า 114-115

การเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

การเลือกตั้งแบบใหม่คืออะไร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 68 กำหนดให้การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทย และมาตรา 98 กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 500 คน ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 100 คน และมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งอีก 400 คน นอกจากนี้ในมาตรา 121 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งของราษฎร 200 คน ความแตกต่างระหว่างการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กับสมาชิกวุฒิสภา คือ กำหนดให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เลือกใช้ระบบพหุนิยม ผสมผสานกับการเลือกตั้งตามสัดส่วนคะแนนเสียง ส่วนการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใช้ระบบ พหุนิยมระบบเดียว ยึดหลักการ “One person, one vote” คือ กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เลือก ผู้สมัครได้เพียงคนเดียว ทั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา แตกต่าง กันตรงที่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีการแบ่งเขตเลือกตั้ง แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรเพียงคนเดียว แต่การเลือกตั้งวุฒิสภา รัฐธรรมนูญกำหนดให้จังหวัดเป็นเขตการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งแบบใหม่ เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปทางการเมือง การเลือกตั้งจึงมีความหมายสำคัญในการเป็นฐานรองรับการใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมือง จึงถือเป็นกลไกสำคัญที่ ให้ประชาชนได้ตัดสินใจ และมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ตามแนวการปฏิรูปที่ ประชาชนเป็นฝ่ายกำหนดขึ้น การเลือกตั้งในรูปแบบนี้ แบ่งเขตเลือกตั้งใหม่เป็นเขตละ 1 คน หรือ 1 เขตมี ส.ส. เพียง 1 คน การเพิ่มบัญชีเลือกตั้งขึ้นใหม่ เป็นบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง พรรคละ 1 บัญชี โดยให้แต่ละพรรคมีรายชื่อผู้สมัครได้ไม่เกิน 100 คน

ระบบการเลือกตั้งแบบผสม นำเอาระบบเลือกตั้งแบบเขตเดียวเลือก ส .ส. ได้คนเดียว (single member constituency systems) ที่ใช้กันแพร่หลายในประเทศประชาธิปไตยต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา อินเดีย และ อังกฤษ นำมาผสมกับระบบกำหนดจำนวนผู้แทนตามสัดส่วนคะแนน เสียงที่ประชาชนให้กับพรรคต่างๆ (proportional representation) ที่ใช้ในแถบยุโรป

หลักการสำคัญของการเลือกตั้ง⁸

1. หลักการในการเลือกตั้งโดยอิสระ เพื่อให้ประชาชนแสดงเจตจำนงของตนอย่างอิสระ โดยไม่ถูก ควบคุม หรือการแทรกแซงสั่งการจากองค์กรอำนาจใดๆ หรือตกอยู่ใต้อิทธิพล การกะเกณฑ์หรือ

⁸ ชาวนะ ไตรมาส, “การเลือกตั้งแบบใหม่ ทำไมคนไทยต้องไปเลือกตั้ง” บริษัทสุขุมและบุตร จำกัด พิมพ์ครั้งที่ 3, 2543 หน้า

การสัญญาแลกเปลี่ยนตอบแทนด้วยวิธีการใดๆ ของบุคคลหรือกลุ่มอื่น เพื่อให้ผลการเลือกตั้ง เบี่ยงเบนไปจากเจตนารมณ์อย่างแท้จริง

2. หลักการลงคะแนนเสียงแบบลับ เป็นการคุ้มครองเอกสิทธิ์ส่วนบุคคลของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ไม่ให้ถูกละเมิดเสรีภาพส่วนบุคคล หรือล่วงรู้โดยผู้อื่น อันอาจส่งผลต่อการเป็นอิสระ หรืออาจ เชื่อมโยงกับการใช้สิทธิพลของคนที่มิต่อผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ได้

3. หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง เป็นการเปิดโอกาสอย่างกว้างขวางแก่ผู้มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดความหลากหลาย ละสิทธิการแข่งขันความเป็นตัวแทนกัน ในระหว่างกลุ่มที่หลากหลาย ได้ด้วย

4. หลักการมีกำหนดระยะเวลา โดยกำหนดระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้แทนไว้ อย่างแน่นอนตายตัว เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสตรวจสอบ เปรียบเทียบ เลือกลง ทบทวนแก้ไข และใช้ โอกาสใหม่ในการตัดสินใจครั้งต่อไป

5. หลักความเสมอภาค เป็นการรองรับสิทธิหรือให้หลักประกันการใช้สิทธิของประชาชนที่เท่า เทียมหรือเสมอเหมือนกัน ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะ อาชีพ เพศ หรือสถานที่ใด ทุกคนมีสิทธิและใช้ สิทธิในการเลือกตั้ง ที่เท่าและให้ผลเทียบเท่ากัน คือการมีสิทธิเท่ากัน มีสิทธิมีเสียงเท่ากัน และมี ผู้แทน 1 คน แม้ไม่ได้อาศัยอยู่ในภูมิภาคของเขตตนที่มีการเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิ ก็สามารถไปใช้ สิทธิลงคะแนนนอกพื้นที่ได้

6. หลักความทั่วถึงเป็นการทั่วไป เป็นการเปิดกว้างการจำกัดข้ออุปสรรคขัดขวางให้น้อยที่สุด การ ส่งเสริมความสะดวกในการใช้สิทธิให้ทั่วถึง แก่ผู้มีสิทธิ เพื่อให้การใช้สิทธิเกิดขึ้นได้มากที่สุด ซึ่ง คาดหวังให้การเลือกตั้ง เป็นการใช้สิทธิอย่างสมบูรณ์

ระบบการเลือกตั้งในรูปแบบใหม่ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้ง'

1. ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีที่มา 2 ทาง ได้แก่

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยใน 1 เขตเลือกตั้ง จะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เพียง 1 คนเท่านั้น หรือที่เรียกกันว่า “ส.ส. แบบเขตเดียวคนเดียว” และได้กำหนดให้มีการกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทนี้จำนวน 400 คน
2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น โดยให้เลือกบัญชีรายชื่อใดบัญชีรายชื่อหนึ่งเพียงบัญชีเดียว และให้ถือเขตประเทศ เป็นเขตเลือกตั้ง

เหตุที่กฎหมายรัฐธรรมนูญต้องกำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจาก 2 ระบบ เพื่อเหตุผล 2 ประการ คือ

1. รัฐธรรมนูญต้องการให้เกิดการเชื่อมโยงได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เพราะการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง
2. รัฐธรรมนูญต้องการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่อยู่ในระบบแบ่งเขต ทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างแท้จริง คือ หน้าที่ในการออกกฎหมาย และหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของประชาชนในเขตพื้นที่ของตน

2. ขนาดของเขตการเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญกำหนดรายละเอียดเขตเลือกตั้ง ให้หนึ่งเขตสามารถมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคนเท่านั้น ทำให้ขนาดของเขตเลือกตั้งเล็กลงเมื่อเทียบกับเขตเลือกตั้งในระบบการเลือกตั้งแบบเก่า จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งผ่านเขตเลือกตั้ง เพิ่มขึ้น 400 คน 400 เขต ส่วนเขตเลือกตั้งอีกประเภท คือ เขตเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบบัญชีรายชื่อ ที่ใช้เขตของประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง ประเทศไทยทั้งประเทศมีเพียงเขตเดียวเท่านั้น คะแนนเสียงจะถูกนำมานับรวมกันทั้งประเทศ

เหตุที่กฎหมายรัฐธรรมนูญต้องการให้ขนาดของเขตเลือกตั้งเล็กลง และมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนต่อหนึ่งเขต เนื่องมาจากเหตุผล 2 ประการ

⁹ สุรปโน ประสิทธิผลของกลไกตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน : ศึกษากรณีเฉพาะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร , ศูนย์การพัฒนาระชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 6มกราคม 2544

1. รัฐธรรมนูญต้องการให้เกิดความเท่าเทียมกันในเรื่องสิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือ ในระบบการเลือกตั้ง แบบเก่า เขตเลือกตั้งในแต่ละเขตจะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เท่ากัน
2. รัฐธรรมนูญต้องการให้คนที่มีความรู้ความสามารถ ที่ไม่มีทุนทรัพย์ในการหาเสียงมากนัก สามารถมีโอกาสเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ คือ ถ้าเขตเลือกตั้งเล็กลง ผู้สมัครรับเลือกตั้งก็สามารถหาเสียงและเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น และไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณในการหาเสียงมาก

3. คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งต่างไปจากการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา โดยในมาตรา 107 ได้กำหนดคุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ผู้สมัครสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มาตราการดังกล่าว ถูกบัญญัติขึ้นมาเนื่องจากต้องการที่จะกำหนดให้ผู้ที่เข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชน มีคุณสมบัติทั้งวัยวุฒิและคุณวุฒิที่มีความเหมาะสมกับตำแหน่ง

4. การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 68 บัญญัติให้บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง บุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งย่อมเสียสิทธิตามกฎหมาย ดังนั้น หากบุคคลมีคุณสมบัติครบตามมาตรา 105 ก็จะต้องไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง กรณีหากไม่ไปใช้สิทธิจะต้องแจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน มีการเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตที่ผ่านมา คือ คนไทยจะไปใช้สิทธิหรือไม่ก็ได้ แต่รัฐธรรมนูญปัจจุบันได้กำหนดให้การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นหน้าที่ที่คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนจะเสียสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด

5. ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับวันที่ 11 ตุลาคม 2540 กำหนดว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคือ

1. เป็นผู้มิใช่สัญชาติไทย หรือมีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. เป็นผู้มิใช่อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง
3. เป็นผู้มิใช่ชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง คือ
4. เป็นผู้มิใช่ชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ณ เขตเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า 1 ปี ก่อนวันเลือกตั้ง
5. เป็นผู้ขอเปลี่ยนแปลงการลงคะแนนเลือกตั้งนอกเขตจังหวัดไม่น้อยกว่า 20 วัน

6. วิธีการนับคะแนนจากบัตรเลือกตั้ง

ตามมาตรา 104 วรรค 4 แห่งรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า “ในแต่ละเขตเลือกตั้ง ให้ดำเนินการนับคะแนนทุกหน่วยเลือกตั้งรวมกัน และประกาศผลการนับคะแนนโดยเปิดเผย ทั้งนี้ ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งแต่เพียงแห่งเดียวในเขตเลือกตั้งนั้น ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด เว้นแต่เป็นกรณีที่มีความจำเป็นเฉพาะท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้งจะกำหนดเป็นอย่างอื่นก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่บทบัญญัติในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา”

รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีการเทับัตรเลือกตั้งรวมกันในแต่ละเขตเลือกตั้งก่อนที่จะทำการนับคะแนน เพื่อต้องการป้องกันมิให้ผู้ที่ใช้วิธีการเลือกตั้งที่ผิดกฎหมายหรือไม่สุจริต สามารถตรวจเช็คคะแนนของหน่วยเลือกตั้งต่างๆ ตามที่ตนต้องการได้

7. บทบาทของรัฐในการสนับสนุนการเลือกตั้ง

มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญ โดยรัฐต้องให้การสนับสนุนการเลือกตั้งอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมมาก่อน เพื่อให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม รัฐจะให้การสนับสนุนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) การกำหนดให้มีการจัดสถานที่ปิดประกาศ และที่ติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ในบริเวณสาธารณสถานซึ่งเป็นของรัฐ ให้พอเพียง และเท่าเทียมกัน ในการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัคร ทุกคนและพรรคการเมืองทุกพรรค

(2) การพิมพ์ และจัดส่งเอกสาร เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ไปให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

(3) การกำหนดให้มีสถานที่สำหรับให้ผู้สมัคร และพรรคการเมืองใช้ในการโฆษณาหาเสียง ได้อย่างเท่าเทียมกัน ในการนี้รัฐอาจจัดให้มีการแสดง หรือการดำเนินการอื่นใดเพื่อจูงใจ ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาฟังการโฆษณาหาเสียงด้วยก็ได้ แต่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการจัดให้มีเพื่อการสนับสนุนผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด โดยเฉพาะ

(4) การกำหนดหลักเกณฑ์ และระยะเวลาให้พรรคการเมืองโฆษณา หาเสียงเลือกตั้งทางวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ หรือการไปออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งจะต้องจัดให้ทุกพรรคการเมืองมีโอกาสเท่าเทียมกัน

(5) การสนับสนุนของรัฐในกิจการอื่นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด การดำเนินการตาม (1) (4) และ (5) โดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมืองหรือบุคคลอื่น นอกจากรัฐจะกระทำมิได้

การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้รัฐต้องการสนับสนุนการเลือกตั้งอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันในแต่ละพรรคการเมือง เพราะเหตุว่า รัฐธรรมนูญไม่ต้องการให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบกันในหมู่พรรคการเมือง และผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยกัน

8. การสมัครรับเลือกตั้ง

การสมัครรับเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งระบบใหม่มีการเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจาก รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมี 2 ประเภท ในส่วนการรับสมัคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบ บัญชีรายชื่อ นั้น กฎหมายเลือกตั้งได้กำหนดให้หัวหน้าพรรคการเมืองยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง(ส่วนกลาง) ส่วนผู้สมัครในระบบแบ่งเขต ให้ผู้สมัครยื่นใบสมัครต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตนั้นๆ หมายเลขที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละรายได้นั้น จะเป็นหมายเลขเดียวกันกับหมายเลขที่ พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย เนื่องจากรัฐธรรมนูญต้องการให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่เกิดความสับสนระหว่างหมายเลขของผู้สมัคร แบบแบ่งเขต กับ หมายเลขพรรคการเมืองในระบบบัญชีรายชื่อ

9. ผู้ควบคุมและดำเนินการจัดการเลือกตั้ง

ในระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ม็องค์กรอิสระขึ้นมามาหนึ่งองค์กร คือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อทำหน้าที่ในการจัดสรรเลือกตั้งเป็นการเฉพาะ อีกทั้งยังมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยเกี่ยวกับกรณีพิพาทในการเลือกตั้งได้อีกด้วย เนื่องจากในอดีตการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยกระทรวงมหาดไทย มีข้อก้ำกั้นในเรื่องความบริสุทธิ์ ยุติธรรม สุจริตหรือ โปร่งใส เพราะเป็นส่วนราชการที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นนักการเมืองที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการเลือกตั้ง

รูปแบบการเลือกตั้งในประเทศไทย¹⁰

สามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบได้ดังนี้

1. การเลือกตั้งแบบทางอ้อม
2. การเลือกตั้งแบบทางตรง
3. การเลือกตั้งแบบผสม
4. การเลือกตั้งในบริบทของรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมืองไทย

1. การเลือกตั้งแบบทางอ้อม (Indirect Election)

การเลือกตั้งแบบทางอ้อม ได้ถูกนำมาใช้ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรก เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 ตามแนวความคิดที่แบ่งออกเป็น 2 แนว คือ แนวคิดตามพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญ

¹⁰ สรุปลิน รศ.สิดา สอนศรี และคณะ , เพิ่งอ้าง หน้า 402-406

การปกครองแผ่นดินสยามฉบับชั่วคราว ได้แบ่งขั้นตอนการเลือกตั้งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การเลือกตัวแทนระดับหมู่บ้าน ตัวแทนระดับตำบล และการเลือกผู้แทนราษฎรในระดับจังหวัด ส่วนแนวความคิดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ได้กำหนดให้มีเลือกตั้งตัวแทนระดับตำบล และการเลือกผู้แทนราษฎรในระดับจังหวัด

2. การเลือกตั้งแบบทางตรง (Indirect Election)

ได้ถูกจัดให้มีการเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่สอง ในวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480 โดยเป็นการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากในเขตเลือกตั้งละ 1 คน (ระหว่างปี 2480-2489) การแบ่งเขตเลือกตั้ง ถือเอาจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน ต่อราษฎร 200,000 คน ต่อมาในปี 2490 เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดของเขตเลือกตั้ง โดยมีการเลือกตั้งแบบรวมเขต (ระหว่างปี 2491-2512) การเลือกตั้งแบบรวมเขตมีขึ้นครั้งแรก เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 5 ในวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2491 ตามข้อกำหนดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2490 (ฉบับชั่วคราว) โดยรวมเขตจังหวัดละหนึ่งเขตเลือกตั้ง อัตราประชาชน 200,000 คนต่อผู้แทนราษฎร 1 คน

3. การเลือกตั้งแบบผสม

การเลือกตั้งประเภทนี้ ผสมระหว่างการรวมเขตและแบ่งเขต คือ รวมเขตเลือกตั้งตามจังหวัด และแบ่งเขตเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด เป็นเขตเลือกตั้งย่อย มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 คน และใช้อัตราราษฎร 150,000 คนต่อผู้แทนราษฎร 1 คน

4. การเลือกตั้งแบบผสมบัญชีรายชื่อและแบ่งเขตเลือกตั้ง

จากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เพื่อนำไปสู่การดำเนินนโยบายปฏิรูปทางการเมือง ได้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญชุดใหม่ขึ้น สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปดังกล่าวนี้คือ รัฐสภาประกอบด้วย 2 สภา คือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา โดยประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิกจำนวน 500 คน จำนวน 400 คน จะมาจากการเลือกตั้ง แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตละ 1 คน โดยใช้หลักเกณฑ์เฉลี่ยจำนวนราษฎรอย่างน้อย 154,154 คนต่อผู้แทน 1 คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีวาระคราวละ 4 ปี นับจากวันที่มีการเลือกตั้ง นอกจากนี้ สภาผู้แทนราษฎรยังมีสมาชิกอีกประเภทหนึ่ง จำนวน 100 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ

- การเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ

การเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อพรรคโดยทั่วไปเรียกว่าเลือกตั้งแบบสัดส่วน มีข้อดีที่สำคัญคือเป็นระบบที่นำไปสู่การลดจำนวน พรรคใหญ่ให้เหลือเพียง 2 หรือ 3 พรรค แต่มีข้อเสียที่สำคัญคือผู้แทนในสภาอาจไม่ใช่ภาพสะท้อนของความ คิดเห็นทางการเมืองที่หลากหลายของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศ พรรคต่าง ๆ จะได้รับจำนวนที่นั่งในสภาตามสัดส่วนของคะแนนที่ได้รับ สำหรับพรรคที่ได้รับคะแนนไม่ถึง 5% ก็จะไม่ได้ที่นั่งในสภาจากการเลือกตั้งระบบนี้

การเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทยนั้น พรรคการเมืองจะส่งผู้สมัคร โดยเสนอเป็นรายชื่อ โดยเรียงลำดับ ไม่เกินบัญชีรายชื่อละ 100 คน บุคคลในรายชื่อจะต้องไม่ซ้ำกับผู้สมัครแบบแบ่งเขต หรือผู้สมัครในบัญชีรายชื่อพรรคอื่น และจะต้องประกอบด้วยรายชื่อจากภูมิภาคต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม (มิใช่มีแต่คนกรุงเทพหรือคนในภูมิภาคหนึ่งใดโดยเฉพาะ) เมื่อมีการสมัครแล้วหมายเลขที่บัญชีรายชื่อนั้นได้รับ จะถือว่าเป็นหมายเลขประจำพรรคการเมืองนั้นด้วย ทั้งนี้การรับสมัครแบบแบ่งเขต จะกระทำขึ้นภายหลัง โดยผู้สมัครแบบแบ่งเขตที่ส่งโดยพรรคใดจะได้รับหมายเลขเดียวกันกับพรรคนั้น ในการนับคะแนนให้เอาคะแนนของแต่ละบัญชีรายชื่อได้รับจาก 400 เขตเลือกตั้งทั่วประเทศมารวมกัน วิธีคำนวณจำนวน ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อให้ทำดังนี้

- ให้จำนวนคะแนนเสียงแบบบัญชีรายชื่อรวม 400 เขตเลือกตั้งทั่วประเทศ = A
- บัญชีรายชื่อใดได้รับคะแนนไม่ถึง 0.05 A หรือ 5% ของ A ให้ตัดออกไป
- เมื่อตัดบัญชีรายชื่อที่ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 5 ออกไปแล้ว ให้จำนวนคะแนนเสียงจากบัญชีรายชื่อที่เหลือรวมกันทั่วประเทศเท่ากับ B
- ให้ถือ $B / 100 = 0.01 B$ เป็นคะแนนเฉลี่ยต่อ ส.ส. 1 คน
- คะแนนเสียงที่บัญชีรายชื่อได้รับ / $0.01 B =$ จำนวน ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้งจากบัญชีรายชื่อนั้น + เศษ / $0.01 B$
- ผู้ที่ได้เป็น ส.ส. คือรายชื่อแรก ๆ ของบัญชีรายชื่อ ไล่ไปตามลำดับจนครบจำนวน ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้งจากบัญชีรายชื่อนั้น
- มาถึงตอนนี้ ถ้ารวมจำนวน ส .ส. ที่ได้รับเลือกตั้งแล้วยังไม่ครบ 100 คน ให้เพิ่ม ส.ส. ให้แก่ บัญชีรายชื่อที่มีเศษมากที่สุดอีกหนึ่งคน เรียงตามลำดับจนกว่าจำนวน ส .ส. รวมแล้วได้ 100 คน
- **การเลือกตั้งส.ส. แบบแบ่งเขต**

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดจำนวนเขตเลือกตั้งไว้แน่นอนตายตัวคือ 400 เขตเลือกตั้ง ดังนั้น จึงต้องเอาจำนวนประชากรทั้งประเทศปีล่าสุดก่อนประกาศให้มีการเลือกตั้ง

หารด้วยจำนวน 400 เป็นจำนวนประชากรโดยเฉลี่ย ต่อ 1 เขตเลือกตั้ง (จำนวนประชากรเฉลี่ย = X) จังหวัดใดมีจำนวนประชากรน้อยกว่าจำนวนประชากรเฉลี่ยนี้ให้มี 1 เขตเลือกตั้ง ส่วนจังหวัดอื่นจะได้กี่เขตเลือกตั้งนั้น ให้นำจำนวนประชากรในจังหวัด หารด้วยจำนวนเฉลี่ยนี้ (จำนวนประชากรในจังหวัด = X) หากได้ไม่ครบ 400 เขต ให้เพิ่มจำนวนเขตให้จังหวัดที่มีเศษเหลือมากไปตามลำดับ จนครบ 400 เขต

ส.ส.แบบแบ่งเขตมี 400 คน : ส.ส. 1 คนแทนประชากร = ประชากรทั้งประเทศ / 400 คน

หลักการ การแบ่งเขตในแต่ละจังหวัด

เมื่อได้จำนวนประชากรโดยเฉลี่ยต่อ 1 เขตการเลือกตั้ง (จำนวนประชากรโดยเฉลี่ย = Y) ซึ่งได้มาจากการคำนวณ โดยนำประชากรทั้งจังหวัด หารด้วยจำนวนเขตเลือกตั้งของจังหวัดนั้น จากนั้น ก็จะแบ่งเขตเลือกตั้งโดยพิจารณาจาก

- แต่ละเขตเลือกตั้งต้องมีจำนวนประชากรใกล้เคียงกับ Y
- เขตเลือกตั้งนั้นต้องมีพื้นที่ติดต่อกัน
- ถ้าอำเภอใดมีประชากรใกล้เคียงกับ Y ให้ถืออำเภอนั้นเป็นเขตเลือกตั้ง
- คำนึงถึงความสะดวกในการคมนาคม และเคยอยู่ในเขตเลือกตั้งเดียวกัน
- แยกหรือรวมเฉพาะบางส่วนของตำบล เป็นเขตเลือกตั้งไม่ได้ ยกเว้นกรณีที่มีจำนวนประชากรจะไม่ใกล้เคียงกัน หรือไม่มีสภาพเป็นชุมชนเดียวกัน

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2476 – ปัจจุบัน

ประวัติการเลือกตั้ง ส.ส และการจัดตั้งรัฐบาล

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 1	พระยามโนปกรณนิติธาดา (สมัยที่ 1)
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 2	พระยามโนปกรณนิติธาดา (สมัยที่ 1)
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 3	พระยามโนปกรณนิติธาดา (สมัยสุดท้าย)
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 4	พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา (สมัยที่ 1)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 1 (15 พ.ย. 2476)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 5	พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา (สมัยที่ 2)
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 6	พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา (สมัยที่ 3)
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 7	พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา (สมัยที่ 4)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 2 (7 พ.ย. 2480)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 8 พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา (สมัยสุดท้าย)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 3 (12 พ.ย. 2480)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 9 พ.อ. หลวงพิบูลสงคราม (สมัยที่ 1)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 10 จอมพลป. พิบูลสงคราม (สมัยที่ 2)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 11 พ.ต. ควง อภัยวงศ์ (สมัยที่ 1)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 12 นายทวี บุญยเกษตร

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 13 ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช (สมัยที่ 1)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 4 (6 ม.ค. 2489)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 14 พ.ต. ควง อภัยวงศ์ (สมัยที่ 2)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 15 นายปรีดี พนมยงค์ (สมัยที่ 1)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 16 นายปรีดี พนมยงค์ (สมัยสุดท้าย)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 17 พล.ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ (สมัยที่ 1)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 18 พล.ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ (สมัยสุดท้าย)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 19 พ.ต. ควง อภัยวงศ์ (สมัยที่ 3)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 5 (29 ม.ค. 2491)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 20 พ.ต. ควง อภัยวงศ์ (สมัยสุดท้าย)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 21 จอมพลป. พิบูลสงคราม (สมัยที่ 3)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 22 จอมพลป. พิบูลสงคราม (สมัยที่ 4)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 23 จอมพลป. พิบูลสงคราม (สมัยที่ 5)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 24 จอมพลป. พิบูลสงคราม (สมัยที่ 6)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 6 (26 ก.พ. 2495)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 25 จอมพลป. พิบูลสงคราม (สมัยที่ 7)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 7 (26 ก.พ. 2500)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 26 จอมพลป. พิบูลสงคราม (สมัยสุดท้าย)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 27 นายพจน์ สารสิน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 8 (15 ธ.ค. 2500)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 28	พล.ท. ถนอม กิตติขจร (สมัยที่ 1)
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 29	จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 30	พล.อ. ถนอม กิตติขจร (สมัยที่ 2)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 9 (10 ก.พ. 2512)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 31	จอมพลถนอม กิตติขจร (สมัยที่ 3)
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 32	จอมพลถนอม กิตติขจร (สมัยสุดท้าย)
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 33	นายสัญญา ธรรมศักดิ์ (สมัยที่ 1)
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 34	นายสัญญา ธรรมศักดิ์ (สมัยสุดท้าย)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 10 (26 ม.ค. 2518)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 35	ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช (สมัยที่ 2)
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 36	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 11 (4 เม.ย. 2519)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 37	ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช (สมัยที่ 3)
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 38	ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช (สมัยสุดท้าย)
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 39	นายธานินทร์ กรัยวิเชียร
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 40	พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (สมัยที่ 1)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 12 (22 เม.ย. 2522)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 41	พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (สมัยสุดท้าย)
คณะรัฐมนตรีชุดที่ 42	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ (สมัยที่ 1)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 13 (18 เม.ย. 2526)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 43	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ (สมัยที่ 2)
----------------------	------------------------------------

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 14 (27 ก.ค. 2529)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 44	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ (สมัยสุดท้าย)
----------------------	--------------------------------------

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 15 (24 ก.ค. 2531)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 45	พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ (สมัยที่ 1)
----------------------	-----------------------------------

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 46 พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ (สมัยสุดท้าย)
 คณะรัฐมนตรีชุดที่ 47 นายอานันท์ ปันยารชุน (สมัยที่ 1)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 16 (22 มี.ค. 2535)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 48 พล.อ. สุจินดา คราประยูร
 คณะรัฐมนตรีชุดที่ 49 นายอานันท์ ปันยารชุน (สมัยที่ 2)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 17 (13 ก.ย. 2535)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 50 นายชวน หลีกภัย (สมัยที่ 1)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 18 (2. ก.ค. 2538)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 51 นายบรรหาร ศิลปอาชา

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 19 (17 พ.ย. 2539)

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 52 พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ
 คณะรัฐมนตรีชุดที่ 53 นายชวน หลีกภัย (สมัยที่ 2)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 20 (6 ม.ค. 2544) พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 21 (6 ก.พ. 2548) พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

สรุปการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 1 – ปัจจุบัน ¹¹

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 1

ตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ 1 พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 กำหนดให้มีการเลือกตั้งครั้งแรก เริ่มต้นขึ้นนับตั้งแต่ประเทศไทย เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 เป็นต้นมา ประชาชนจึงได้เลือกตั้งเป็นครั้งแรก ในวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ.2476 ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ซึ่งกำหนดให้รัฐสภาไทยเป็นระบบสภาเดียว (Single Cameral) เรียกว่า "สภาผู้แทนราษฎร" ประกอบด้วยสมาชิก 2 ประเภท คือ

¹¹ สรุปใน นคร และ อุทกย พจนวรรณย์, ข้อมูลประวัติศาสตร์การเมืองไทย, บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2544 หน้า 105-171 และ รศ.เสิดา สอนศรี และคณะ, อ้างแล้ว หน้า 409-442

ประเภทที่หนึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และสมาชิกประเภทที่สองมาจากการแต่งตั้งโดยพระบรมราชโองการ สมาชิกทั้งสองประเภทมีจำนวนเท่ากันและอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปีเท่ากัน การเลือกตั้งจึงเลือกเฉพาะสมาชิกประเภทที่หนึ่งเท่านั้น

การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งทางอ้อม คือ ประชาชนเลือกตัวแทนของตนไปทำหน้าที่เลือกผู้แทนราษฎรอีกต่อหนึ่ง โดยมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้กรรมการอำเภอดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนตำบล ซึ่งผู้แทนตำบลจะเป็นผู้เลือกตั้งผู้แทนราษฎร และให้แต่ละจังหวัดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 1 คนต่อราษฎรสองแสนคน

การเลือกตั้งครั้งนี้มีผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งทั่วประเทศ จำนวน 78 คน รวมกับสมาชิกประเภทที่สองเป็น 156 คน ซึ่งในครั้งนั้น พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่ง ประธานกรรมการราษฎร เป็นนายกรัฐมนตรี คนแรกของประเทศไทย จัดตั้งคณะกรรมการราษฎร (คณะรัฐมนตรี ชุดที่ 1) มีกรรมการราษฎร (รัฐมนตรี) รวม 14 คน โดยดำรงตำแหน่ง 3 ครั้งด้วยกัน คือ

ครั้งที่ 1 วันที่ 28 มิถุนายน 2475 – 9 ธันวาคม 2475

ครั้งที่ 2 วันที่ 10 ธันวาคม 2475- 1 เมษายน 2476

ครั้งที่ 3 วันที่ 1 เมษายน 2476 – 20 มิถุนายน 2476

รัฐบาลสิ้นสุดโดยการลาออก ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร (ฉบับที่ 2) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 รวมเวลาดำรงตำแหน่งของพระยามโนปกรณนิติธาดา 5 เดือน 12 วัน

ต่อมาได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกเป็นสมัยที่ 2 เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 2 มีรัฐมนตรีรวม 20 คน รัฐบาลสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2476 โดยมี “พระราชกฤษฎีกาให้ปิดสภาผู้แทนราษฎรและตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ พ.ศ. 2476” เหตุผลเนื่องจาก นายกรัฐมนตรีมีความเห็นขัดแย้งอย่างรุนแรงกับคณะราษฎร ซึ่งเป็นสมาชิกส่วนใหญ่ในสภาผู้แทนราษฎร เรื่องการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวคือ สมาชิกส่วนใหญ่ของคณะราษฎรต้องการนโยบายทางเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ตามคำเสนอของนายปรีดี พนมยงค์ รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 2 เป็นเวลา 3 เดือน 22 วัน

พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกเป็นสมัยที่ 3 ตามพระราชกฤษฎีกาให้ปิดสภาผู้แทนราษฎร และตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2476 พร้อมคณะรัฐมนตรีชุดที่ 3 รวมจำนวน 18 คน คณะรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2476 โดยการรัฐประหาร ยึดอำนาจการปกครอง นำโดย พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา

รวมเวลาดำรงตำแหน่งครั้งนี้ เป็นเวลา 2 เดือน 19 วัน รวมการดำรงตำแหน่งทั้งสิ้น 11 เดือน 23 วัน¹²

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 2

เนื่องด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดแรกนั้น จะหมดวาระลงในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2480 จึงมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่หนึ่งขึ้นใหม่ในวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480 ซึ่งการเลือกตั้งครั้งนี้ต่างไปจากครั้งแรก คือประชาชนสามารถไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้โดยตรงซึ่งนับว่าเป็นการเลือกตั้งทางตรงครั้งแรกของไทย

การเลือกตั้งครั้งที่ 2 นี้เป็นแบบแบ่งเขต โดยถือเอาจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง หนึ่งเขตมีได้หนึ่งคน จังหวัดที่มีราษฎรเกิน 200,000 คนให้มีเขตเลือกตั้งเพิ่มอีก 1 เขต ต่อจำนวนพลเมืองทุกๆ 200,000 คน ส.ส. อยู่ในวาระ 4 ปีมีผู้มาใช้สิทธิ 40.22 %

การเลือกตั้งครั้งนี้มีผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งทั่วประเทศจำนวน 91 คน รวมกับสมาชิกประเภทที่สองเป็น 182 คน ภายหลังการเลือกตั้งครั้งที่ 2 พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

จากการทำรัฐประหาร นำโดย พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2476 มีผลทำให้สภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ 2475 ต่อไป นับเป็นนายกรัฐมนตรีของไทยคนที่สอง จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 4 มีรัฐมนตรีรวม 4 คน ในสมัยรัฐบาลชุดนี้ ได้เกิด “กบฏบวรเดช” ในเดือนตุลาคม 2476 คณะรัฐมนตรีสิ้นสุดลงหลังจากจัดให้มีการเลือกตั้ง “สมาชิกประเภทที่ 1” ของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 โดยดำรงตำแหน่งจนถึงวันที่ 16 ธันวาคม 2476 รวมเวลาดำรงตำแหน่ง 5 เดือน 25 วัน

ต่อมาได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 2 เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2476 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 5 มีรัฐมนตรีรวม 19 คน ในสมัยนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชหัตถเลขาประกาศสละราชสมบัติ และรัฐบาลได้กราบบังคมทูลอัญเชิญพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอานันทมหิดลเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติสืบต่อไป

รัฐบาลสิ้นสุดลงเพราะสภาผู้แทนราษฎร มีมติเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2477 ไม่เห็นชอบกับ “สนธิสัญญาจำกัดยาง” ที่รัฐบาลได้ทำไว้กับนานาประเทศ นายกรัฐมนตรีจึงได้ลาออก ต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร รวมเวลาดำรงตำแหน่งในสมัยที่สอง 9 เดือน 7 วัน

ในวันที่ 22 กันยายน 2477 พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกสมัย จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 6 มีรัฐมนตรีรวม 17 คน และได้ลาออกจากตำแหน่งในวันที่ 27 กรกฎาคม 2480 รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งในสมัยนี้ 2 ปี 10 เดือน 18 วัน และในวันที่ 9 สิงหาคม 2480 ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกเป็นสมัยที่ 4

¹² นคร และ อุกฤษ พจนวรรณย์, ข้อมูลประวัติศาสตร์การเมืองไทย, บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด พิมพ์ครั้งที่ 3, 2544

จัดตั้งรัฐบาลชุดที่ 7 มีรัฐมนตรีรวม 20 คน สมัยรัฐบาลชุดนี้ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 จะสิ้นสุดลงตามวาระในวันที่ 9 ธันวาคม 2480 รัฐบาลจึงได้จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นใหม่ ในวันที่ 7 พฤศจิกายน 2480 รวมเวลาที่คณะรัฐมนตรีชุดนี้บริหารประเทศนาน 4 เดือน 12 วัน

สมัยสุดท้ายที่ได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2480 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 8 มีรัฐมนตรีรวม 18 คน รวมเวลาทั้งสิ้น 11 เดือน 25 วัน รวมทั้งสิ้น 5 สมัยเป็นเวลาทั้งสิ้น 5 ปี 5 เดือน 27 วัน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 3

หลังจากที่รัฐบาลเพิ่มมติการขอแก้ไขวิธีการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี จึงได้ประกาศยุบสภาและให้มีการเลือกตั้งใหม่ เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481 การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นแบบแบ่งเขต (เขตละ 1 คน) เหมือนครั้งที่สอง ใช้อัตราราษฎร 200,000 คน ต่อ ส.ส. 1 คน อยู่ในวาระครั้งละ 4 ปี และมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 91 คน เท่าเดิมรวมกับสมาชิกประเภทที่สองเป็น 182 คน การเลือกตั้งครั้งที่ 3 จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี¹³

คณะรัฐมนตรีชุดนี้ บริหารประเทศในช่วงเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลไทยร่วมกับกองทัพญี่ปุ่นด้วยภาวะจำยอม ประกาศสงครามกับฝ่ายพันธมิตร เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2485 นายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งจนถึงวันที่ 6 มีนาคม 2485 ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง รวมระยะเวลา 3 ปี 2 เดือน 19 วัน ต่อมาได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกสมัยหนึ่ง ในวันที่ 7 มีนาคม 2485 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 10 มีรัฐมนตรีรวม 24 คน ในสมัยนี้ ได้มีการตราพระราชกำหนดระเบียบราชการบริหารนครบาลเพชรบูรณ์ พ.ศ. 2487 เพื่อยกฐานะของจังหวัดเพชรบูรณ์ขึ้นเป็นนครบาล แต่สภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ พระราชกำหนดดังกล่าวจึงตกไป นายกรัฐมนตรีจึงได้กราบถวายบังคมลาจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2487 รวมเวลาที่อยู่ในตำแหน่งสมัยที่ 2 นาน 2 ปี 4 เดือน 25 วัน

พ.ต. กวาง อภัยวงศ์ ได้รับการโปรดเกล้าให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2487 นับเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 4 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 11 มีรัฐมนตรีรวม 22 คน เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง พ.ต. กวาง อภัยวงศ์ จึงได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง รวมเวลาที่อยู่ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 1 ปี 30 วัน

¹³ www.ect.go.th

นายทวี บุญยเกตุ ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2488 เป็นนายกรัฐมนตรีของไทยคนที่ 5 ตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 12 มีรัฐมนตรีรวม 25 คน ต่อมาวันที่ 17 กันยายน 2488 ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เดินทางกลับมายังประเทศไทย นายทวี บุญยเกตุ พร้อมคณะรัฐมนตรี จึงได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง รวมเวลาดำรงตำแหน่งทั้งสิ้น 17 วัน

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2488 นับเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 6 ตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 13 มีรัฐมนตรีรวม 22 คน รัฐบาลได้ประกาศคืนดินแดนที่ยึดมาจากอังกฤษและฝรั่งเศส และทำความเข้าใจกับฝ่ายพันธมิตร เป็นผลสำเร็จ ทำให้ประเทศไทยไม่อยู่ในฐานะผู้แพ้สงคราม เมื่อรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เห็นว่าสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลงแล้ว สมาชิกประเภทที่ 1 ของสภาผู้แทนราษฎร ได้มีการขยายเวลาอยู่ในตำแหน่งมา 2 ครั้งแล้ว จึงควรมีการเลือกตั้งใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีพระราชกฤษฎีกา ยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2488 รวมเวลาที่สมาชิกประเภทที่ 1 ที่มาจากการเลือกตั้งชุดนี้ อยู่ในตำแหน่งนาน 6 ปี 11 เดือน 3 วัน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 4

กำหนดให้มีการเลือกตั้งวันที่ 6 มกราคม 2489 จำนวนสมาชิกประเภทที่ 1 หรือ ส.ส. 96 คน เป็นการเลือกตั้งโดยตรงแบบแบ่งเขต (เขตละ 1 คน) ใช้อัตราราษฎร 200,000 คน ต่อ ส.ส. 1 คน อยู่ในวาระ 4 ปี เมื่อเลือกตั้งแล้ว “สภาผู้แทนราษฎร” ประกอบด้วยสมาชิกดังนี้

สมาชิกประเภทที่ 1 (เลือกตั้งใหม่)	96	คน
สมาชิกประเภทที่ 2 (ชุดเดิมและตั้งเพิ่ม)	96	คน

การสิ้นสุดของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีดังนี้

สมาชิกประเภทที่ 2 ที่มาจากการแต่งตั้ง สิ้นสุดลง เพราะใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (ฉบับที่ 3) เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2489

สมาชิกประเภทที่ 1 ที่มาจากการเลือกตั้ง สิ้นสุดลงเพราะรัฐประหาร ซึ่งนำโดย พล .ท. ผิน ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490

พ.ต. คง อภัยวงศ์ ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (สมัยที่ 2) เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2489 ตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 14 มีรัฐมนตรีรวม 21 คน คณะรัฐมนตรีสิ้นสุด โดยกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2489 เพราะรัฐบาลแพ้คดีในสภาผู้แทนราษฎร เกี่ยวกับร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาวะคับขัน

นายปรีดี พนมยงค์ ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2489 นับเป็นนายกรัฐมนตรีของไทยคนที่ 7 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 15 มีรัฐมนตรีรวม 16 คน

ในช่วงก่อนและในสมัยรัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ ได้มีการยกร่างและพิจารณาจัดทำ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489” ประกาศใช้ได้สำเร็จ รัฐบาลสิ้นสุดลงโดยนายกรัฐมนตรี ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (ฉบับที่ 3) เพื่อให้การเมืองดำเนินไปตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ

เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2489 พล.ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นคนที่ 8 ของไทย จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 17 มีรัฐมนตรีรวม 18 คน ในสมัยนี้ ระหว่างวันที่ 19-26 พฤษภาคม 2490 พ.ต.ท. อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ขณะนั้นกับคณะ ได้เสนอญัตติเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะในหลายๆประเด็น เช่น การรักษาความสงบภายใน ความมั่นคงทางการเงินและเศรษฐกิจ การใช้อำนาจทางการเมือง แทรกแซงข้าราชการประจำ รวมทั้งกรณีสวรรคตของรัชการที่ 8 จึงมีการอภิปราย ผลการลงมติ ฝ่ายรัฐบาลชนะ แต่เป็นเหตุให้รัฐบาลตัดสินใจลาออกในวันรุ่งขึ้น รวมเวลาอยู่ในตำแหน่ง 9 เดือน 7 วัน

ต่อมาได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกสมัย เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2490 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 18 มีรัฐมนตรีรวม 21 คน รัฐบาลสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 โดยรัฐประหารยึดอำนาจการปกครอง ภายใต้การนำของ พล.ท. ผิน ชุณหะวัณ รวมเวลาที่อยู่ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สมัยที่ 2 นาน 5 เดือน 9 วัน รวมทั้ง 2 สมัย เป็นเวลาทั้งสิ้น 1 ปี 2 เดือน 16 วัน

ตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2489” กำหนดให้รัฐสภา มี 2 สภา คือ

1. สภาผู้แทน สมาชิกมาจากการเลือกตั้งโดยตรง แบ่งเขตเลือกตั้งราษฎร 100,000 คนต่อ ส.ส. 1 คน อยู่ในวาระ 4 ปี ระยะเริ่มแรกให้ผู้แทนอยู่ในตำแหน่งก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2489 จำนวน 96 คน ทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทน ต่อมาเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2489 มีการเลือกตั้งเพิ่มใน 47 จังหวัด ได้ ส.ส. เพิ่ม 82 คน รวม 178 คน
2. พุทธสภา สมาชิกมาจากการเลือกตั้ง โดยทางอ้อม มีจำนวน 80 คน อยู่ในวาระ 6 ปี ในระยะเริ่มแรก ทำให้ผู้แทนที่มีอยู่แล้ว 96 คน ทำหน้าที่เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อเป็นสมาชิกพุทธสภา จำนวน 80 คน เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2489

รัฐสภามีสมาชิกของแต่ละสภาดังนี้

1. สภาผู้แทน สมาชิกมาจากการเลือกตั้ง 178 คน
2. พุทธสภา สมาชิกมาจาก ศ.ส. เลือกตั้ง 80 คน

ตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 นี้ นอกจากจะได้มีการเลือกตั้ง ศ.ส. เพิ่มใน 47 จังหวัด จำนวน 82 คน และให้ ศ.ส. เดิม 96 คน เลือกสมาชิกพุทธสภา ในวาระเริ่มแรก 80 คนแล้ว ก็ไม่มีการเลือกตั้ง ศ.ส. หรือ สมาชิกพุทธสภาอีก รัฐธรรมนูญก็มาถูกยกเลิกโดยการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 สภาผู้แทนและพุทธสภาต่างก็สิ้นสุดลง โดยการรัฐประหารเช่นเดียวกัน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 5

ตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490” กำหนดให้รัฐสภามี 2 สภา คือ

1. สภาผู้แทน สมาชิกมาจากการเลือกตั้งโดยตรง “รวมเขตจังหวัด” (จังหวัดละ 1 คน) ราษฎร 200,000 คน ต่อ ศ.ส. 1 คน อยู่ในวาระ 4 ปี เลือกตั้งเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2491 จำนวน ศ.ส. 99 คน มีผู้มาใช้สิทธิ 29.50% ต่อมาในวันที่ 5 มิถุนายน 2492 มีการเลือกตั้งเพิ่มใน 19 จังหวัด จำนวน 21 คน ทำให้สภาผู้แทน มีสมาชิกทั้งหมด 120 คน
2. วุฒิสภา สมาชิกมาจากการแต่งตั้งอยู่ในวาระ 6 ปี และเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2490 ได้มีการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งวุฒิสมาชิกจำนวน 100 คน สมาชิกสภาผู้แทนและวุฒิสมาชิกชุดนี้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2494 โดยการรัฐประหารนำโดย พล.อ. ผิน ชุณหะวัณ

การเมืองการปกครองของไทย ตั้งแต่สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หรือสมัยพระยามโนปกรณนิติธาดา จนมาถึงสมัยของ พล.ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ รวมเวลาประมาณ 14 ปี 4 เดือนเศษ เป็นยุคสมัยที่คณะราษฎร ครองอำนาจทางการเมืองการปกครองมาตลอด บุคคลชั้นนำของคณะราษฎร หรือบุคคลที่คณะราษฎรให้การสนับสนุน ผลัดเปลี่ยนกันดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 8 คน จัดตั้งคณะรัฐมนตรี ทำหน้าที่บริหารประเทศ 18 ชุด มีรัฐสภาที่มาจากการแต่งตั้งและการเลือกตั้งรวม 6 ชุด ประกาศใช้และยกเลิกรัฐธรรมนูญ 3 ฉบับ ยุคสมัยของคณะราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อคณะทหารบก นำโดย พล.ท. ผิน ชุณหะวัณ ทำการรัฐประหาร ยึดอำนาจการปกครอง เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490

จากการทำรัฐประหารนำโดย พล.ท. ผิน ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2490 มีผลให้

1. รัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 สิ้นสุดลง
2. คณะรัฐมนตรีชุดที่ 18 และรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยพุทธสภาและสภาผู้แทน สิ้นสุดลง

3. กำหนดให้มีการแต่งตั้งวุฒิสมาชิก ภายใน 15 วัน และเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใน 90 วัน นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญประกอบเป็นรัฐสภา แต่เมื่อยังไม่มีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทน ให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาไปก่อน

พ.ต. กวง อภัยวงศ์ ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2490 โดยความเห็นชอบของ “คณะอภิรัฐมนตรี” (คณะอภิรัฐมนตรี มีจำนวน 5 คน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 และการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา) จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 19 มีรัฐมนตรี 21 คน

คณะรัฐมนตรีชุดนี้ ได้กราบถวายบังคมลาออกหลังจากจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ในวันที่ 29 มกราคม 2491 รวมเวลาที่อยู่ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 3 เดือน 11 วัน

พ.ต. กวง อภัยวงศ์ ได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สมัยที่ 4 เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2491 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 20 มีรัฐมนตรี 24 คน คณะรัฐมนตรีชุดนี้ ได้กราบถวายบังคมลาออก เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2491 โดยอ้างว่า คณะรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน 2490 บังคับให้ลาออกจากตำแหน่งภายใน 24 ชั่วโมง รวมเวลาที่อยู่ในตำแหน่งครั้งสุดท้าย 1 เดือน 18 วัน รวม 47 สมัย เป็นเวลาทั้งสิ้น 1 ปี 7 เดือน 21 วัน

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (สมัยที่ 3) เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2491 จัดตั้งคณะรัฐมนตรี ชุดที่ 21 มีรัฐมนตรี 26 คน ในสมัยนี้ได้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 โดยมีคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญร่างเสร็จเสนอต่อ สภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาร่างเสร็จ และเสนอต่อ รัฐสภา เมื่อเห็นชอบคณะอภิรัฐมนตรีในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลงนามประกาศใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2492

ในรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามสมัยนี้ เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2492 ได้เกิด “กบฏวังหลวง” ขึ้น ผู้ก่อการคือ กลุ่มการเมืองผู้สูญเสียอำนาจไปตั้งแต่เมื่อคราวเกิดรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน 2490 เป็นกลุ่มบุคคลที่สนับสนุน นายปรีดี พนมยงค์ ให้กลับคืนสู่อำนาจ พวกกบฏมีทหารเรือบางส่วนเป็นสำคัญ ปรากฏว่ารัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามทำการปราบปรามผู้ก่อการกบฏอย่างเฉียบขาดรุนแรง และต่อมาได้จับกุมกวาดล้างจนสงบ คณะรัฐมนตรีสิ้นสุดลง เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่ม 21 คน ในวันที่ 5 มิถุนายน 2492 รวมเวลา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 1 ปี 2 เดือน 17 วัน

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นสมัยที่ 4 เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2492 จัดตั้งคณะรัฐมนตรี ชุดที่ 22 มีรัฐมนตรี 26 คน

ในช่วงการบริหารงานของรัฐบาลชุดนี้ ได้เกิด “กบฏแมนฮัตตัน” ขึ้นเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2494 อันเป็นความพยายามครั้งสุดท้าย ของฝ่ายทหารเรือในการกานอำนาจ หรือยึดอำนาจคืนจากทหารบก รัฐบาลในสมัยนี้ ต้องบริหารประเทศท่ามกลางปัญหายุ่งยากทางการเมือง แม้ได้

ปราบปรามกบฏเป็นระยะๆ ก็ตาม การควบคุมเสียงข้างมากในรัฐสภาเกิดปัญหาขึ้นตลอด การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 4 นี้ นาน 2 ปี 5 เดือน 4 วัน

ตามประกาศพระบรมราชโองการให้นำรัฐธรรมนูญฉบับ 10 ธันวาคม 2475 มาใช้บังคับ ซึ่งมีผลทำให้รัฐสภา มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร มีสมาชิก 2 ประเภท ได้แก่

สมาชิกประเภทที่ 1 มาจากการเลือกตั้ง

สมาชิกประเภทที่ 2 มาจากการแต่งตั้ง

จากการทำรัฐประหาร ยึดอำนาจการปกครอง ประเทศของ คณะบริหารประเทศชั่วคราว นำโดย พล.อ. ผิน ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2494 มีผลทำให้ รัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 สิ้นสุดลง รวมทั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 22 และรัฐสภาสิ้นสุดลง ต่อมาเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2494 ได้มีประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยนำรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 มาใช้บังคับ โดยให้มีผลย้อนหลังไปถึงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2494 ซึ่งเป็นวันที่ทำรัฐประหาร

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีเป็นสมัยที่ 5 โดยมีคณะผู้บริหารประเทศชั่วคราวเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2494 และได้รับการโปรดเกล้าแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีจำนวน 16 คน คณะรัฐมนตรีชั่วคราวชุดนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกประเภทที่ 2 เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2494 เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการเลือกนายกรัฐมนตรีใหม่ตามวิถีทางของรัฐธรรมนูญ รวมเวลาที่จอมพลป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 5 เพียง 7 วัน

ต่อมาได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกเป็นสมัยที่ 6 โดยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2494 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 24 มีรัฐมนตรีรวม 25 คน และสิ้นสุดเมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ 1 ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับที่ 6 ที่ประกาศใช้ใหม่ รวมระยะเวลาดำรงตำแหน่งในสมัยนี้นาน 3 เดือน 18 วัน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 6

มีการเลือกตั้งในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2495 จำนวน สมาชิกประเภทที่ 1 หรือ ส.ส. 123 คน เป็นการเลือกตั้งโดยตรงแบบ รวมเขตรวมจังหวัด (จังหวัดละ 1 เขต) ราษฎร 200,000 คนต่อ ส.ส. 1 คน แต่ละคนอยู่ในวาระ 5 ปี เมื่อเลือกตั้งแล้ว สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกดังนี้

สมาชิกประเภทที่ 1	123	คน (เลือกตั้งใหม่)
สมาชิกประเภทที่ 2	123	คน (แต่งตั้งชุดเดิม)
รวม	246	คน

ต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 6 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 รูปแบบรัฐสภาที่คงรูปแบบเดิม และมีบทเฉพาะกาลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 2 ประเภท ยังคงทำหน้าที่ต่อไป

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ แต่ละประเภทสิ้นสุดลงดังนี้
สมาชิกประเภทที่ 1 สิ้นสุดลงตามวาระ 5 ปี เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2500 แล้วมีการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500
สมาชิกประเภทที่ 2 สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500 เพราะการรัฐประหาร ซึ่งนำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

จอมพลป. พิบูลสงคราม ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นสมัยที่ 7 โดยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2495 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 25 มีรัฐมนตรีรวม 27 คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 7

เลือกตั้งเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2500 จำนวนส.ส. 160 คน เป็นการเลือกตั้งโดยตรงแบบ “รวมเขตจังหวัด” โดยเขตจังหวัดแต่ละจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง ใช้อัตราราษฎร 150,000 คน ต่อ ส.ส. 1 คน ส.ส. อยู่ในวาระ 5 ปี มีผู้มาใช้สิทธิ 57.50% จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับโปรดเกล้าฯ โดยได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นสมัยที่ 8 เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2500 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 26 มีรัฐมนตรีรวม 29 คน

เนื่องจากความแตกแยกภายในของคณะรัฐประหาร ประกอบกับพรรคการเมืองในอดีต กลับเข้ามาเข้มแข็งอีกครั้ง และกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการเลือกตั้งไม่สุจริต มีการโกงการเลือกตั้ง ทำให้นักศึกษาชุมนุมประท้วง และประชาชนส่วนใหญ่เชื่อว่า การเลือกตั้งในครั้งนี้ไม่สุจริต ทำให้รัฐบาลสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500 จากการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รวมเวลาที่จอมพลป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 8 นาน 5 เดือน 26 วัน รวมทั้งสิ้น 8 สมัย เป็นเวลาทั้งสิ้น 15 ปี 23 วัน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 8

ผลจากการทำรัฐประหารโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500 ได้มีประกาศพระบรมราชโองการลงวันที่ 18 กันยายน 2500 เรื่อง “การใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” โดยคงบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 6 นายพจน์ สารสิน ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2500 นับเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 9 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 27 รวม 27 คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 8 กำหนดขึ้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2500 จำนวน ส.ส. 160 คน เป็นการเลือกตั้งโดยตรง “แบบรวมเขตจังหวัด” ใช้อัตราราษฎร 150,000 คน ต่อ ส.ส. 1 คน ส.ส. อยู่ในวาระ 5 ปี มีผู้มาขอใช้สิทธิ 44.07% พล.ท. ถนอม กิตติขจร ได้รับโปรดเกล้าฯ โดยได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 10 เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2501 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 28 รวม 30 คน

รัฐบาลสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 ด้วยการปฏิวัติโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจจาก พล.ท. ถนอม กิตติขจรอีกครั้ง โดยได้ยกเลิกประกาศเรื่อง การใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย ลงวันที่ 18 กันยายน 2500 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2502 รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สมัยที่ 1 นาน 9 เดือน 19 วัน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 9

เลือกตั้งเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 จำนวน ส.ส. 219 คน เป็นการเลือกตั้งโดยตรงแบบ “รวมเขตจังหวัด” ใช้อัตราราษฎร 150,000 คน ต่อ ส.ส. 1 คน ส.ส. อยู่ในวาระ 4 ปี มีผู้มาใช้สิทธิ 49.16%

จอมพลถนอม กิตติขจร หัวหน้าพรรคสหประชาไทย ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สมัยที่ 2 และมีการเคลื่อนไหวอย่างกว้างขวางให้มีการเลือกตั้งขึ้น ภายหลังการร่างรัฐธรรมนูญที่ใช้เวลานานเกือบ 10 ปี รัฐบาลที่นำโดย จอมพลถนอม กิตติขจร จึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2511 และกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่ ตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 หลังการเลือกตั้ง จอมพลถนอม กิตติขจร อีกเป็นสมัยที่ 3 แต่การบริหารก็เป็นไปอย่างไม่ราบรื่น เกิดเหตุความขัดแย้งระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรครัฐบาลกับพรรคฝ่ายค้าน เป็นเหตุให้จอมพลถนอม กิตติขจรตัดสินใจทำการปฏิวัติตนเอง เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 โดยยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองอาณาจักร พุทธศักราช 2515 รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในสมัยที่ 3 2 ปี 8 เดือน 10 วัน และเดินทางออกนอกประเทศพร้อมกับผู้นำคนสำคัญ

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 10

หลังจากที่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 สิ้นสุดลง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี จัดตั้งคณะรัฐบาล และดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ขึ้น ซึ่งได้ประกาศให้ใช้เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2517 และกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 26 มกราคม

2518 จำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 269 คน เป็นการเลือกตั้งแบบผสม (เขตละไม่เกิน 3 คน) ใช้บัตรรายชื่อ 150,000 คน ต่อ ส.ส. 1 คน ส.ส. อยู่ในวาระ 4 ปี มีผู้มาใช้สิทธิ 47.17%

การเลือกตั้งครั้งนี้มีการตื่นตัวทางการเมืองเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้สมัคร ส.ส. ทุกคน ต้องสมัครในนามพรรคการเมือง จึงทำให้มีการจดทะเบียนพรรคการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้งกว่า 44 พรรค และหลายพรรคส่งสมาชิกพรรคสมัครแข่งขันรับการเลือกตั้ง หลังจากการเลือกตั้งครั้งนี้ ไม่มีพรรคการเมืองใดได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาด พรรคประชาธิปัตย์ได้รับเสียงข้างมากที่สุด ร่วมกับพรรคเกษตรสังคม จึงจัดตั้งรัฐบาลผสม ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งพรรคมี ส.ส. มากที่สุด จึงได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2518 มีรัฐมนตรีรวม 30 คน เมื่อแถลงนโยบายวันที่ 6 มีนาคม 2518 รัฐบาลไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร เป็นเหตุให้คณะรัฐมนตรีต้องสิ้นสุดลง รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช สมัยที่ 2 เพียง 28 วัน

ต่อมาพรรคการเมืองกิจสังคม ภายใต้การนำของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้รับความไว้วางใจในการจัดตั้งรัฐบาล และได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2518 มีรัฐมนตรีรวม 26 คน รัฐบาลชุดนี้ต้องบริหารประเทศภายใต้ความกดดันต่างๆ อันเกิดจากความขัดแย้งจาก ส.ส. ของพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาล และได้มี ส.ส. กลุ่มหนึ่งเสนอญัตติของเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงตัดสินใจยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2519 เพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 1 ปี 1 เดือน 6 วัน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 11

หลังรัฐบาลของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ประกาศยุบสภาเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2519 และกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายใน 90 วัน ซึ่งจัดให้มีขึ้นในวันที่ 4 เมษายน 2519 จำนวน ส.ส. 279 คน เป็นการเลือกตั้งแบบผสม (เขตละไม่เกิน 3 คน) ใช้บัตรรายชื่อ 150,000 คน ต่อ ส.ส. 1 คน ส.ส. อยู่ในวาระ 4 ปี มีผู้มาใช้สิทธิ 43.99% ผู้สมัคร ส.ส. ทุกคนต้องสังกัดพรรคการเมือง หลังการเลือกตั้ง ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (สมัยที่ 3) เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2519

ต่อมา รัฐบาลบริหารประเทศภายใต้วิกฤตการณ์ทางการเมือง ซึ่ง ส.ส. ได้เสนอญัตติคว่ำให้รัฐบาลแถลงถึงมาตรการรักษาความสงบ กรณีจอมพลถนอม กิตติขจร เดินทางกลับมายังประเทศไทย ส.ส. พรรคร่วมรัฐบาลวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างรุนแรง และมีการเดินขบวนขับไล่จอมพลถนอม กิตติขจร ออกไปนอกประเทศ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช จึงตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2519 รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 3 5 เดือน 5 วัน

เมื่อรัฐบาลชุดก่อนได้ลาออกไปแล้ว ศ.ส. เสียงข้างมากยังคงยืนยันให้ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป และได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกสมัยหนึ่ง เป็นสมัยที่ 4 วันที่ 5 ตุลาคม 2519 รัฐบาลยังไม่ทันได้แถลงนโยบายขอความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร ได้มีการชุมนุมของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนก่อให้เกิดการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินยึดอำนาจการปกครอง ภายใต้การนำของ พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 รวมเวลาที่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 4 12 วัน รวมทั้งสิ้น 4 สมัย เป็นเวลา 10 เดือน 28 วัน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 12

ภายหลังการรัฐประหารนำโดย พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2520 พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2520 นับเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 15 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 รัฐบาลสิ้นสุดลงโดยให้มีการเลือกตั้งใหม่เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2521 และกำหนดให้รัฐสภามีสองสภาเช่นเดิม คือ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และเมื่อการเลือกตั้งครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2522 พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกสมัยหนึ่ง เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2522 การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งโดยตรงแบบผสม (เขตละไม่เกิน 3 คน) ใช้อัตราราษฎร 150,000 คนต่อ ส.ส. 1 คน ส.ส. อยู่ในวาระ 4 ปี มีผู้มาใช้สิทธิ 43.90% มีรัฐมนตรีรวม 44 คน การเลือกตั้งครั้งนี้ยังไม่มีการจัดตั้งพรรคการเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมาย แต่ได้มีการหาเสียงในรูปแบบของพรรคการเมือง

รัฐบาลชุดนี้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี 1 ครั้งเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2523 การบริหารประเทศในขณะนั้นประสบปัญหาต่างๆ ทำให้รัฐบาลถูกวิพากษ์วิจารณ์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับคณะเป็นผู้เสนอญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจ นายกรัฐมนตรี ทำให้นายกรัฐมนตรีตัดสินใจลาออก รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ สมัยที่ 2 เป็นเวลา 9 เดือน 19 วัน และถ้ารวม 2 สมัย เป็นเวลาทั้งสิ้น 2 ปี 3 เดือน 19 วัน

พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2523 เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 16 รัฐมนตรีรวม 37 คน การบริหารประเทศในขณะนั้นต้องประสบกับปัญหาวิกฤตการณ์น้ำมัน การจัดซื้อน้ำมันดิบจากประเทศซาอุดีอาระเบีย เกิดปัญหาที่เรียกว่า “กรณีเทเล็กซ์อภัยยศ” ทำให้รัฐบาลต้องปรับคณะรัฐมนตรี หลังจาก การปรับรัฐบาลอีกเป็นครั้งที่ 2 เกิดการเปลี่ยนแปลงพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาล

คณะรัฐมนตรีชุดนี้สิ้นสุดลงโดยการยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2526 เพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ 3 ปี 1 เดือน 27 วัน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 13

เลือกตั้งเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2526 จำนวน ส.ส. 324 คน เป็นการเลือกตั้งโดยตรงแบบผสม (เขตละไม่เกิน 3 คน) ใช้อัตราราษฎร 150,000 คนต่อ ส.ส. 1 คน มีผู้มาใช้สิทธิ 50.76% การเลือกตั้งครั้งนี้ กฎหมายบังคับให้พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน ส.ส. ทั้งหมดที่จะมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น ภายหลังจากเลือกตั้งครั้งนี้ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกสมัย เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2526 มีรัฐบาลรวม 44 คน โดยได้รับการสนับสนุนจาก ส.ส พรรคกิจสังคม พรรคประชาธิปัตย์ พรรคประชากรไทย และพรรคชาติประชาธิปไตย รวม 209 เสียง มี พล.ต. ประमाण อธิเรกสาร ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง “ผู้นำฝ่ายค้าน” ในสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 และคณะรัฐมนตรีของรัฐบาล พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ สิ้นสุดลงโดยการยุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2529 เนื่องจากรัฐบาลมีความขัดแย้งกับสภา ในกรณีที่สภาไม่อนุมัติ “พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกรมการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 พ.ศ. 2529” เมื่อสภาไม่อนุมัติรัฐบาลจึงตัดสินใจยุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 2 เป็นเวลา 3 ปี 3 เดือน 5 วัน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 14

เลือกตั้งเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 จำนวน ส.ส. 347 คน เป็นการเลือกตั้งโดยตรงแบบผสม (เขตละไม่เกิน 3 คน) ใช้อัตราราษฎร 150,000 คนต่อ ส.ส. 1 คน มีผู้มาใช้สิทธิ 61.43% ผู้สมัคร ส.ส. ทุกคนต้องลงสมัครในนามของพรรคการเมือง และพรรคการเมืองนั้นจะต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน ส.ส. ทั้งหมด

สำหรับกรณีที่รัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ 13) กำหนดให้ใช้วิธีการเลือกตั้งเป็นแบบคณะ “รวมเขตรวมเบอร์” หรือเป็นคณะเบอร์เดียวนั้น ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ 1 พ.ศ. 2528 เปลี่ยนแปลงให้กลับไปใช้วิธีเดิม คือ แบบผสม เขตละไม่เกิน 3 คน พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 3 เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2529 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ 44 โดยได้รับการสนับสนุนจาก ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม และพรรคราษฎร

คณะรัฐมนตรีชุดที่ 44 สิ้นสุดลงโดยการยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2531 ทั้งนี้เพราะความขัดแย้งภายในพรรคร่วมรัฐบาลก่อนที่จะถึงวันอภิปรายไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีทั้งคณะในวันที่ 9 พฤษภาคม 2535 เกี่ยวกับการคัดค้านร่าง พรบ. ลิขสิทธิ์ ที่รัฐบาลเสนอ เป็นเหตุให้รัฐมนตรีของพรรคประชาธิปัตย์ทั้ง 16 คนลาออก พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ จึงตัดสินใจยุบสภา

เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 3 1 ปี 11 เดือน 29 วัน รวมทั้งสิ้น 3 สมัย เป็นเวลานานทั้งสิ้น 8 ปี 5 เดือน 1 วัน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 15

เลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2531 จำนวน ส.ส. 357 คน เป็นการเลือกตั้งแบบผสม (เขตละไม่เกิน 3 คน) ใช้อัตราราษฎร 150,000 คนต่อ ส.ส. 1 คน มีผู้มาใช้สิทธิ 63.56% ผู้สมัคร ส.ส. ทุกคนจะต้องสังกัดพรรคการเมือง และพรรคการเมืองนั้นจะต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน ส.ส. ทั้งหมด ผลจากการเลือกตั้ง พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2531 นับเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 17 มีรัฐมนตรีรวม 44 คน โดยได้รับการสนับสนุนจาก ส.ส. พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคประชาธิปไตย พรรคราษฎร พรรคมวลชน และพรรคสหประชาธิปไตยรวม 6 พรรค

ในช่วงของการบริหารงาน รัฐบาลได้มีการปรับปรุ้กคณะรัฐมนตรีหลายครั้ง และเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2533 พรรคปวงชนชาวไทยซึ่งมี ส.ส. 17 คน ได้เข้าร่วมรัฐบาล การปรับคณะรัฐมนตรีในครั้งนี้ ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างรัฐมนตรีของพรรคกิจสังคม และรัฐบาลยังเกิดความขัดแย้งกับผู้นำกองทัพกรณี โหมบายูนิต รัฐบาลจึงได้ปรับคณะรัฐมนตรีอีกเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2533 ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่ได้ลดน้อยลงไป และมีรัฐมนตรีที่ถูกกล่าวหาว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ทำให้ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2533

ต่อมาได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกเป็นสมัยที่ 2 เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2533 จัดตั้งคณะรัฐมนตรี มีจำนวน 44 คน พรรคร่วมรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีชุดนี้ได้แก่ พรรคชาติไทย พรรคเอกภาพ พรรคประชากรไทย พรรคราษฎร พรรคปวงชนชาวไทย รวม 5 พรรค จำนวน ส.ส. ร่วมรัฐบาล 227 คน รัฐบาลสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 โดยการปฏิบัติยึดอำนาจการปกครองของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ภายใต้การนำของ พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 2 2 เดือน 14 วัน และถ้ารวมเวลาทั้งสิ้น 2 ปี 6 เดือน 19 วัน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 16

ภายหลังการยึดอำนาจการปกครองของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ส่งผลให้ มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 13 วุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรีสิ้นสุดลง และในระหว่างที่ยังมิได้ตั้งนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ปฏิบัติหน้าที่แทน ต่อมาในวันที่ 1 มีนาคม 2534 ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534 (ฉบับที่ 14 ฉบับชั่วคราว) กำหนดให้มี “สภานิติบัญญัติแห่งชาติ” สมาชิกจากการแต่งตั้ง จำนวน 200-300 คน นายอานันท์ ปันยารชุน ได้รับโปรดเกล้าฯ

ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2534 นับเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 18 ของไทย มีรัฐมนตรีรวม 34 คน รัฐบาลสิ้นสุดลงจากการเลือกตั้งทั่วไปตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับที่ 15 รวมระยะเวลาอยู่ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 1 ปี 1 เดือน 5 วัน

การเลือกตั้งครั้งที่ 16 มีขึ้นเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2535 จำนวน ส.ส. 360 คน เป็นการเลือกตั้งโดยตรงแบบผสม (เขตละไม่เกิน 3 คน) ใช้อัตราราษฎรเฉลี่ยจำนวนราษฎรทั่วประเทศต่อ ส.ส. 360 คน ประมาณ 150,000 คนขึ้นไปต่อ ส.ส. 1 คน มีผู้มาใช้สิทธิ 59.28% ผู้สมัคร ส.ส. ทุกคนจะต้องสังกัดพรรคการเมือง และพรรคการเมืองนั้นจะต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครส.ส. ไม่น้อยกว่า 120 คน พล.อ. สุจินดา คราประยูรได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คนที่ 19 ของไทย แม้มิได้เป็นหัวหน้าพรรคการเมือง แต่ได้รับการสนับสนุนจาก ส.ส. แต่รัฐบาลชุดนี้ต้องสิ้นสุดลงจากการลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2535 เนื่องจากเกิดเหตุการณ์จลาจล “พฤษภาทมิฬ” รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 2 เดือน 3 วัน และภายหลังเหตุการณ์นั้นนายอานันท์ ปันยารชุน ได้รับการแต่งตั้งเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2535 และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามที่ประชาชนเรียกร้อง เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจดังกล่าว จึงได้มีการยุบสภาในวันที่ 30 มิถุนายน 2535

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 17

เลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 จำนวน 360 คน เป็นการเลือกตั้งโดยตรงแบบผสม (เขตละไม่เกิน 3 คน) อัตราเฉลี่ยราษฎรทั่วประเทศต่อ ส.ส. 360 คน 150,000 คน ขึ้นไปต่อ ส.ส. 1 คน มีผู้มาใช้สิทธิ 61.61% ผู้สมัคร ส.ส. ทุกคนจะต้องสังกัดพรรคการเมือง และพรรคการเมืองนั้นจะต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครส.ส. ไม่น้อยกว่า 120 คน

นายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2535 นับเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 20 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีรวม 49 คน โดยได้รับการสนับสนุนจาก ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์พรรคความหวังใหม่ พรรคพลังธรรม พรรคกิจสังคม และพรรคเอกภาพ รวม 5 พรรค จำนวน ส.ส. 207 คน คงเหลือพรรคที่เป็นฝ่ายค้าน 6 พรรค รวม ส.ส. 153 คน

ขณะที่รัฐบาลชวน 1 ได้บริหารประเทศนั้น มีการปรับคณะรัฐมนตรี 2 ครั้ง คือครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2536 โดยปรับพรรคกิจสังคมออก และพรรคเสรีธรรมเข้ามาแทน ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2537 มีการปรับพรรคความหวังใหม่ออก แล้วนำพรรคชาติพัฒนาเข้ามาแทน รัฐบาลต้องประสบกับปัญหา เอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 เหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้มีพรรคร่วมรัฐบาลถอนตัว ทำให้รัฐบาลตัดสินใจยุบสภาเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2538 รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 2 ปี 9 เดือน 20 วัน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 18

เลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 จำนวน ส.ส. 391 คน เป็นการเลือกตั้งโดยตรงแบบผสม (เขตละไม่เกิน 3คน) ใช้อัตราราษฎร 150,000 คนต่อ ส.ส. 1 คน มีผู้มาใช้สิทธิ 62.04% สำหรับปีนี้ผู้มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง มีสิทธิเลือกตั้งเป็นครั้งแรก ผู้สมัคร ส.ส. ทุกคนจะต้องสังกัดพรรคการเมือง และพรรคการเมืองจะต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครส.ส. ไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 จำนวน 98 คน ของจำนวน ส.ส. ทั้งหมด

นายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทย ส.ส.จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2538 นับเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 21 ได้รับการสนับสนุนจาก ส.ส. พรรคชาติไทย พรรคความหวังใหม่ พรรคพลังธรรม พรรคกิจสังคม พรรคนำไทย พรรคประชากรไทย และพรรคมวลชน รวม 7 พรรคจำนวน ส.ส. 233 คน ส่วนพรรคฝ่ายค้านมี 4 พรรค จำนวน ส.ส. 158 คน

รัฐบาลมีการปรับคณะรัฐมนตรีหลายครั้ง และมี 2 ครั้งที่รัฐมนตรีของพรรคพลังธรรม และพรรคประชากรไทยทั้งหมดลาออก แต่ก็ได้มีการเสนอโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งบุคคลเดิมเข้าดำรงตำแหน่งเดิมอีก ต่อมาเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2538 นายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ พรรคฝ่ายค้านที่มี ส.ส. ในสังกัดพรรคมากที่สุด คือมีจำนวน 86 คน ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ภายหลังความขัดแย้งในการสรรหานายกรัฐมนตรี ระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล นายกรัฐมนตรีจึงได้ตัดสินใจยุบสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 27 กันยายน 2539

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 19

เลือกตั้งเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 จำนวน ส.ส. 393 คน เป็นการเลือกตั้งโดยตรง แบบผสม (เขตละไม่เกิน 3คน) ใช้อัตราราษฎร 150,000 คนต่อ ส.ส. 1 คน ผู้มาใช้สิทธิ 62.42 % ผู้สมัคร ส.ส. ทุกคนต้องสังกัดพรรคการเมือง และพรรคการเมืองจะต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครส .ส. ไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 จำนวน 99 คน ของจำนวน ส.ส. ทั้งหมด

พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พ .ศ. 2539 เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 22 จัดตั้งคณะรัฐมนตรีรวม 49 คน การเข้ามาบริหารประเทศของ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ทั้งภายในประเทศและภูมิภาคเอเชีย ทำให้มีมติขยับไม่ไว้วางใจของฝ่ายค้าน จึงต้องประกาศลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2540 รวมเวลาในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 11 เดือน 12 วัน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 20

นายชวน หลีกภัยหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2540 นับเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 20 สมัยที่ 2 เป็นรัฐบาล เฉพาะกิจเพื่อทำหน้าที่ร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. เมื่อแล้วเสร็จจึงได้ ประกาศยุบสภาในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2543 แล้วกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 6 มกราคม 2544 การเลือกตั้งครั้งนี้ เป็นการเลือกตั้งครั้งแรกภายหลังการมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ประกาศใช้ นับตั้งแต่ปี 2540 การเลือกตั้งรูปแบบใหม่ เป็นการเลือกตั้งแบบผสม คือ

1. มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการ เลือกตั้งแบบแบ่งเขต จำนวน 400 คน จาก 400 เขต เลือกตั้ง (เขตเลือกตั้ง 1 เขต มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 1 คน)

2. มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการ เลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ (Party List) จำนวน 100 คน จากทั่วประเทศ โดยพรรค จะส่งรายชื่อผู้สมัคร ด้วยวิธีเรียงลำดับไม่เกินพรรคละ 100 คน บุคคลในรายชื่อจะต้องไม่ซ้ำกับผู้สมัครแบบแบ่งเขตหรือผู้สมัครในบัญชีรายชื่อพรรคอื่น และ จะต้องประกอบด้วยรายชื่อจากภูมิภาคต่างๆอย่างเป็นธรรม

จากผลการเลือกตั้งในครั้งนั้น พรรคไทยรักไทย นำโดย พ .ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้เป็นแกน นำจัดตั้งรัฐบาลและบริหารประเทศ

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 21

การเลือกตั้งครั้งนี้ เป็นการเลือกตั้งรูปแบบใหม่ เป็นการเลือกตั้งแบบผสม คือ

1. มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการ เลือกตั้งแบบแบ่งเขต จำนวน 400 คน จาก 400 เขต เลือกตั้ง (เขตเลือกตั้ง 1 เขต มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 1 คน)

2. มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการ เลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ (Party List) จำนวน 100 คน จากทั่วประเทศ

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกสมัย โดย เน้นสานต่อนโยบาย 4 ปีซ่อม 4 ปีสร้าง

ปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งของไทย¹⁴

ปัญหาการใช้เงินซื้อเสียงของนักการเมือง

¹⁴ สรุปลิน รศ.สิดา สอนศรี และคณะ , อ้างแล้ว

ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงนับว่าเป็นปัญหาสำคัญและเกิดขึ้นในระบอบการเลือกตั้งของประเทศไทยมายาวนาน ถือว่า “เงิน” ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะให้ได้รับเลือกตั้ง ประมาณในการเลือกตั้งแต่ละครั้งผู้สมัครต้องใช้เงินกว่าหลายล้านบาท ปัญหาการซื้อเสียงจึงยังมีอยู่ในสังคม มีรูปแบบเทคนิคที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

ปัญหาการเลือกตั้งกับการแทรกแซงทางการเมือง

การเลือกตั้งของไทยในยุคแรก ๆ นั้น ทหารได้มีบทบาททางการเมืองและบทบาทในการเลือกตั้งของไทยอยู่บ่อยครั้ง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรง ที่ผ่านมาประวัติของการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน (ปฏิวัติรัฐประหาร) โดยทหารนั้นมีการยึดอำนาจจำนวนทั้งสิ้น 9 ครั้ง ทหารได้เข้าแทรกแซงทางการเมืองโดยการปฏิวัติ-รัฐประหารที่สำเร็จถึง 9 ครั้งคือในปี พ.ศ. 2476 พ.ศ. 2490, พ.ศ. 2494, พ.ศ. 2500, พ.ศ. 2501, พ.ศ. 2514, พ.ศ. 2519, พ.ศ. 2520 และในปี พ.ศ. 2534 และที่ไม่สำเร็จอีกหลายครั้งในจำนวนที่ทำสำเร็จหลายครั้งเป็นการล้มล้างรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง และต่อมาได้มีการร่างรัฐธรรมนูญและจัดการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ขึ้น ในทางอ้อม ทหารได้แทรกแซงโดยการใช้อิทธิพลในการขอแก้ไขรัฐธรรมนูญบางประเด็น อาทิ การเข้าไปมีที่มั่นในวุฒิสภาหรือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทสองและเข้าไปดำรงตำแหน่งทางราชการอื่น ๆ

สำหรับปัจจัยของการแทรกแซงทางการเมืองนั้น สุจิต บุญบงการ ได้สรุปเกี่ยวกับการศึกษาทางการเมืองของทหารไทยไว้ว่า มีปัจจัยต่าง ๆ จำนวนมากที่ทำให้ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมือง เช่น ความเป็นปึกแผ่นของวิชาชีพทหาร (Professionalism) การรักษาสผลประโยชน์ของกลุ่ม ความเปราะบางของรัฐบาลพลเรือน การลดลงของความชอบธรรมในการปกครองของรัฐบาล เป็นต้น หลาย ๆ สถานการณ์ในอดีตเปิดโอกาสให้ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการหย่อนประสิทธิภาพในการทำงานของรัฐบาลพลเรือนที่ไม่สามารถควบคุมความวุ่นวายทางการเมืองได้

นอกจากทหารได้มีบทบาทในการแทรกแซงทางการเมืองไทยรวมทั้งมีผลต่อระบบการเลือกตั้งที่ผ่านมาแล้วนั้น ยังมีกลุ่มธุรกิจซึ่งมีบทบาทต่อการเลือกตั้งไม่น้อยไปกว่าบทบาทของทหาร กล่าวคือ กลุ่มนักธุรกิจนั้นมีศักยภาพในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและยังมีแรงจูงใจที่จะเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองอันเนื่องมาจากการปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง การเข้ามามีบทบาททางการเมืองอาจจะเป็นการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง หรืออาจจะเป็นผู้อยู่เบื้องหลังในการสนับสนุนพรรคการเมืองในด้านต่าง ๆ อาทิ เงินทุน การประชาสัมพันธ์ ฯลฯ ซึ่งภายหลังเหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ” จะสังเกตเห็นได้ชัดถึงกรณีที่จำนวน คนชนชั้นกลาง นักธุรกิจจำนวนมากแฝงอยู่ในแวดวงการเมือง ซึ่ง ศ .ดร. ลิขิต ชีรวะกิน ขนานนามถึงสภาพดังกล่าวเป็นยุคแห่ง “ธุรกิจการเมือง” หรือ “ชนาธิปไตย” การเล่นเกมเมืองได้กลายเป็นการลงทุน การใช้จ่ายเพื่อซื้อเสียงในการเลือกตั้งและเข้าสู่ตำแหน่งบริหาร และเพื่อหาโอกาสในการถอนทุน

คืน จากสถิติเปรียบเทียบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แยกตามประเภทอาชีพก่อนได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2529, พ.ศ. 2531 และ พ.ศ. 2535 พบว่านักเมืองส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพ ธุรกิจ การค้ามาก่อนเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ คือมีจำนวนร้อยละ 38.62, 36.97, 45.55 ตามลำดับ

ปัญหาในมิติด้านระบบการเลือกตั้ง

กระบวนการเลือกตั้งของประเทศไทยนั้นมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้ง อาทิ ขนาดของเขตการเลือกตั้ง วิธีการเลือกตั้ง องค์การการเลือกตั้ง จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฯลฯ เหล่านี้เป็นข้อถกเถียงเรื่อยมาตลอดการดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งในประเทศไทยเป็นต้นมา ดังกรณีปัญหา

- **ปัญหาความไม่เป็นกลางของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง** ในอดีตนั้นการเลือกตั้งผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลการเลือกตั้งคือ กระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงมีอำนาจสูงสุดขณะเดียวกันก็เป็นรัฐมนตรีที่สังกัดพรรคการเมือง และทำให้เกิดปัญหาความไม่เป็นกลางของข้าราชการการเมือง และส่งผลกระทบต่อการวางตัวของข้าราชการประจำในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ขณะเดียวกันในแง่ผลประโยชน์หากรัฐมนตรีฯ มีส่วนได้ส่วนเสียก็สามารถที่จะแสวงหาประโยชน์ใช้อำนาจโยกย้ายข้าราชการหรือสนับสนุนดูแลการเลือกตั้งประจำหน่วย เพื่อเอื้อต่อพวกพ้องของตน ถึงแม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติถึงการห้ามมิให้ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ แต่หลาย ๆ ครั้งก็มักจะไม่มีหลักฐานเอาผิดในการกระทำเหล่านั้นอยู่เสมอ ๆ การตรวจสอบช่วงการเลือกตั้งในปี 2535 ได้พบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปมีส่วนในการกระทำผิด ผลสำรวจจากองค์กรกลางการเลือกตั้งในวันที่ 13 กันยายน 2535 พบว่า ในบรรดาผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด 19,816 ราย เป็นพนักงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐถึง 4,431 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 22.36 เหล่านี้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงปัญหาการทุจริตและการใช้อิทธิพลแทรกแซงข้าราชการประจำของข้าราชการการเมืองก่อผลให้เกิดความไม่เป็นกลางต่อการเลือกตั้งของประเทศไทยอยู่เสมอมา

- **ปัญหาการจัดทำบัญชีรายชื่อของผู้เลือกตั้ง** ปัญหาเกี่ยวกับบัญชีรายชื่อเลือกตั้งเป็นปัญหาซึ่งมักจะพบเห็นได้เกือบทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง การจัดทำบัญชีรายชื่อของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนราษฎรแต่ละเขต การร้องเรียนของประชาชนซึ่งมีหลายกรณีเกี่ยวกับทะเบียนการจัดทำบัญชีรายชื่อ ได้แก่ ปัญหาไม่มีชื่อในบัญชีเลือกตั้งซึ่งหายไปทั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ปัญหารายชื่อผู้เลือกตั้งมีชื่อบุคคลภายนอก ปรากฏอยู่ในทะเบียนบ้าน โดยเจ้าของบ้านไม่ทราบ หรือกรณีบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งซ้ำซ้อน ซึ่งความผิดพลาดต่าง ๆ เหล่านี้อาจเกิดจากความบกพร่องต่อหน้าที่ไปจนกระทั่งการทุจริตของหน้าที่ อย่างไรก็ตามอำนาจโดยตรงเป็นหน้าที่ที่นายอำเภอจะเป็นผู้คัดชื่อ โดยอาศัยความร่วมมือกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการ

แจ้งการคัดชื่อ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีส่วนได้ส่วนเสียกับการเลือกตั้งครั้งนั้นก็อาจจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้

- **ปัญหาการพิจารณาแก้ไขบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลือกตั้ง**¹⁵ การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ ผู้ เป็นสมาชิกพรรค และประสงค์ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง ต้องสังกัดพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียว นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ตามมาตรา 107 (4) และการกำหนดคุณสมบัติให้ ส.ส ต้องจบปริญญาตรีและต้องสังกัดพรรคการเมือง นับเป็นประเด็นสำคัญที่ บรรดานักวิชาการ และ ส.ส. ทั้งในสังกัดรัฐบาลทักษิณ และฝ่ายค้าน (หลังการเลือกตั้ง ปี 2548) ต่างพยายามนำเสนอเพื่อให้มีการพิจารณาแก้ไข เพราะในทางปฏิบัติหลายฝ่ายเห็นว่า เป็นข้อจำกัดในสิทธิ เสรีภาพ ของบรรดาผู้ลงสมัคร ไม่เป็นประชาธิปไตย และ โน้มเอียงไปในทางสนับสนุนพรรคการเมืองขนาดใหญ่ โดยละเลยสิทธิของผู้ไม่ประสงค์สังกัดพรรค และบรรดาพรรคเล็กพรรคน้อยอื่นๆ

ทั้งนี้ การเคลื่อนไหวเพื่อให้มีการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่

กลุ่มแรก ต้องการให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญทั้งระบบ เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปทางการเมือง คือ กลุ่มนักวิชาการ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย กลุ่มขบวนการประชาธิปไตยแห่งชาติ

กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มนักการเมืองทั่วไป ที่เกี่ยวข้องกับเลือกตั้ง ต้องการให้มีการแก้ไข 5 ประเด็นหลักๆ คือ “ปลดล็อก” 90 วัน ให้เหลือแค่ 30 วัน ประเด็นตั้ง องค์กรใหม่ คือ “ศาลเลือกตั้ง” เพื่อทำหน้าที่แจกใบแดง ใบเหลือง แทน กกต. และเสนอให้พนักงานสอบสวนระดับท้องถิ่น มีอำนาจตรวจสอบการทุจริตของนักการเมืองระดับท้องถิ่น ไม่จำกัดคุณสมบัติส.ส.ที่ต้องจบปริญญาตรี และผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งไม่ต้องสังกัดพรรค

ในส่วนของกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญ ได้แก่ นักรัฐศาสตร์ คณะกรรมการรณรงค์ประชาธิปไตย อดีต สสร. รวมถึง นพ.ประเวศ วะสี มองว่า “รัฐธรรมนูญ” ไม่ใช่ตัวประกันสำคัญเช่นอดีตอีกต่อไป เพราะฉบับปัจจุบันค่อนข้างสมบูรณ์ ผิดที่ผู้นำไปใช้อำนาจ เกินขอบเขต มักบิดเบือน บิดพลิ้ว ไม่ปฏิบัติตามตัวบทเท่านั้น ซ้ำยังแทรกแซง ให้หักเหออกจากแนวของการตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน แต่ก็มีข้อเสนอว่า หากจะต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ ก็ไม่ควรดึงพระราชอำนาจมาเกี่ยวข้อง และต้องไม่แก้แบบเฉพาะกิจ ไม่ควรเพื่อเอื้อประโยชน์ให้นักเลือกตั้ง แต่ต้องแก้เพื่อนำไปสู่ การลดอำนาจของใครบางคน และเพิ่มอำนาจประชาชน

¹⁵ แก้เกมการเมือง แก้รัฐธรรมนูญ , www.thaitownusa.com , 11 มกราคม 2549

บทที่ 2

ข้อมูลการวิจัย และบทสรุปเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากบทคัดย่อ

บุเรศ สุภกาญจน์ และประทาน คงฤทธิศึกษากร (2513: บทคัดย่อ) ศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512: ศึกษาเฉพาะกรณีการเตรียมการและการดำเนินการเลือกตั้งของกระทรวงมหาดไทย วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ผู้เขียนได้ตั้งสมมติฐานว่า การเตรียมการและดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 นั้น ยังไม่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสะดวกแก่ผู้เลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมควรที่จะได้มีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ผู้เขียนจึงได้ศึกษาการบริหารงานในด้านการเตรียมการเลือกตั้ง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สำหรับส่วนกลางแยกศึกษากิจการที่สำคัญ ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของราชการบริหารส่วนกลาง อันได้แก่ การเตรียมการเกี่ยวกับกฎหมาย การเตรียมด้านงบประมาณ การวางแผนปฏิบัติในการประชาสัมพันธ์หาเสียงของผู้สมัคร สำหรับส่วนภูมิภาค ผู้เขียนศึกษาในเรื่องทะเบียนผู้เลือกตั้งและบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง การกำหนดหน่วยเลือกตั้ง และประกาศระบุที่เลือกตั้ง การแต่งตั้งคณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ศึกษาการดำเนินการเลือกตั้งอันรวมถึงประกาศต่าง ๆ ของทางราชการ การรับสมัคร และปัญหาต่าง ๆ ในวันลงคะแนนเลือกตั้ง พร้อมกับประเมินผลเกี่ยวกับการเลือกตั้งในลักษณะเป็นผลสะท้อนของการบริหารการเลือกตั้งทั้งหมด โดยศึกษาถึงจำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ผลการสมัครรับเลือกตั้ง ปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งการศึกษาเน้นหนักไปทางวิเคราะห์กฎหมายข้อบังคับ ระเบียบการและหนังสือสั่งราชการของกระทรวงมหาดไทย แล้วใช้ความรู้ในทางรัฐประศาสนศาสตร์ประยุกต์กับข้อเท็จจริงเพื่อค้นหาปัญหา อุปสรรคและประเมินผลข้อมูลและข่าวสารอันได้จากรายงานต่าง ๆ ที่ปรากฏในกองการเลือกตั้ง

เฉลิม เกิดโมลี และแสวง รัตนมงคลมาศ (2536: บทคัดย่อ) ศึกษาผลกระทบของเหตุการณ์พฤษภาทมิฬต่อพฤติกรรมการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 13 กันยายน 2535 ในเขตเลือกตั้ง ค. จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงผลกระทบของเหตุการณ์นองเลือดเดือนพฤษภาคม 2535 ว่าจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมเลือกตั้งของประชาชนหรือไม่ โดยวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 13 กันยายน 2535 ในเขตเลือกตั้ง ค.จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1095 ตัวอย่าง นำมาวิเคราะห์หาลักษณะทั่วไปของตัวแปรตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยใช้สถิติ

ร้อยละ หาคความสัมพันธ์โดยใช้ไคสแควร์ (Chi-Square) และหาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรโดยใช้คอนติเจนซี (Contingency Coefficient) และทดสอบค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันของตัวแปรที่สำคัญบางตัวด้วย ที-เทส (T-Test)

ผลการศึกษาพบว่า

1.1 ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตสุขภาพิบาล ที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุปริญญาขึ้นไป และมีอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างธุรกิจเอกชน ผู้ประกอบอาชีพอิสระ และผู้ประกอบการด้านพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม และการบริการ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีสถานภาพทางสังคมสูง หรือชนชั้นกลางในต่างจังหวัด จะมีพฤติกรรมการเลือกตั้งที่สอดคล้องกับหลักการของระบอบประชาธิปไตยสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตสุขภาพิบาล (ในชนบท) ที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับอนุปริญญา และมีอาชีพเป็นเกษตรกร แรงงานรับจ้าง ร้านค้าย่อย และแม่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่า กล่าวคือไปเลือกตั้งด้วยจิตสำนึกของตนเองมากกว่าถูกชักชวนร้องขอจากผู้อื่น มีการตัดสินใจเลือกผู้สมัครไว้ล่วงหน้ามากกว่า เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่อยู่ในกลุ่ม 4 พรรคฝ่ายค้านมากกว่าผู้สมัครที่อยู่ในกลุ่ม 5 พรรคฝ่ายรัฐบาลซึ่งสนับสนุน พล.อ.สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี และมีเหตุผลในการเลือกผู้สมัครอยู่ที่การเป็นผู้สนับสนุนการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยมากกว่าเหตุผลอื่น ๆ

1.2 สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม โดยเฉพาะแหล่งที่อยู่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมการไปหรือไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งรวมทั้งการพิจารณาเลือกเป็นพรรคหรือบุคคล

2. ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความรู้สึกมีประสิทธิภาพหรือสมรรถภาพทางการเมือง กล่าวคือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีความรู้สึกมีสมรรถภาพทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ แต่ในขณะเดียวกันกลับไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีสมรรถภาพทางการเมืองกับระดับการรับรู้เหตุการณ์พฤษภาทมิฬและความรู้สึกมีสมรรถภาพทางการเมืองกับพฤติกรรมการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง.

3. ความแตกต่างในสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม โดยเฉพาะแหล่งที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษาและอาชีพ ก่อให้เกิดความแตกต่างในระดับผลกระทบของเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตสุขภาพิบาล ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า มีอาชีพที่มั่นคงกว่า จะมีระดับการรับรู้ข่าวสารเหตุการณ์พฤษภาทมิฬได้สูงกว่า และในขณะเดียวกันก็รับรู้ข่าวสารเหตุการณ์ที่บิดเบือนน้อยกว่า และในขณะเดียวกันมีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มผู้ประท้วงมากกว่าผู้มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ

4. ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์หรือผู้ "ชิดใกล้" ซึ่งหมายถึง ผู้ที่เข้าร่วมในเหตุการณ์ มีญาติพี่น้องหรือคนที่รู้สึกผูกพันกันเข้าร่วมในเหตุการณ์ในระดับที่แตกต่างกัน จะรับรู้และเข้าใจเหตุการณ์

ได้ไม่แตกต่างจากผู้ที่ไม่มีระยะชิดใกล้กับเหตุการณ์ และขณะเดียวกันก็มีพฤติกรรมทางเลือกตั้งที่ไม่แตกต่างกันด้วย

5. ผู้ที่ยอมรับข่าวสารเหตุการณ์จากผู้นำทางความคิดชุมชนหรือ "ผู้นำมติชุมชน" สูง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ จะมีระดับการรับรู้และเข้าใจเหตุการณ์พฤษภาคมปีได้ต่ำกว่า และขณะเดียวกันก็มีพฤติกรรมทางเลือกตั้งที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยในบางด้านต่ำกว่าผู้ที่ไม่รับข่าวสารจากผู้นำทางความคิด

6. ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์พฤษภาคมปีสูง คือ รับรู้ข่าวสารเหตุการณ์พฤษภาคมปีในระดับที่สูงกว่า รับรู้ข่าวสารเหตุการณ์อย่างบิดเบือนต่ำ และมีทัศนคติที่ติดต่อกลุ่มผู้ประท้วง จะมีพฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งที่สอดคล้องกับหลักการของระบอบประชาธิปไตยในระดับสูงกว่าผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์พฤษภาคมปีในระดับที่ต่ำ.

สรุปผลการวิจัย

ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง มักจะรับรู้ข่าวสารเหตุการณ์จากสื่อสาธารณะด้านกว้างมากกว่าจากสื่อผู้นำทางความคิดในชุมชนหรือด้านลึก ขณะเดียวกันระดับการรับรู้เหตุการณ์พฤษภาคมปีที่สูงกว่ามักจะนำไปให้มีพฤติกรรมการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่สอดคล้องกับความคาดหวังของระบอบประชาธิปไตยมากกว่า

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตสุขาภิบาล ที่มีระดับการศึกษาสูง มีอาชีพที่มั่นคง หรือที่เรียกกันว่า "ชนชั้นกลางในหัวเมือง" มักจะได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์พฤษภาคมปีสูงกว่าประชาชนกลุ่มอื่น ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง เหตุการณ์พฤษภาคมปีก็คือ "การลุกขึ้นสู้ของชนชั้นกลางในเมืองหลวง จะสร้างผลกระทบให้ชนชั้นกลางในหัวเมืองในระดับหนึ่ง แต่ไม่อาจขยายผลไปสู่ชนชั้นล่างในเขตชนบทห่างไกล ทั้งนี้เพราะการรับรู้ข่าวสารเหตุการณ์ด้านกว้างยังมีข้อจำกัด และแถมยังถูกตัดแปลงข่าวสารเหตุการณ์ให้ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริงโดยผู้นำทางความคิดในชุมชนชนบทอีกด้วย

คมชาญ เล่าสกุล และประทาน คงฤทธิศึกษากร (2536: บทคัดย่อ) ศึกษาการสำรวจทัศนคติผู้บริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระดับอำเภอเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตในการเลือกตั้ง เนื่องจากกิจกรรมการเลือกตั้งมีปัจจัยเกี่ยวพันกันอย่างสลับซับซ้อน โดยเฉพาะการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูงจะมีการใช้เทคนิคหรือกุศโลบายในกิจกรรมการเลือกตั้งสูง ตามไปด้วย เป็นต้นว่ามีคนเข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมมากขึ้น มีการใช้เงินในการเลือกตั้งมากขึ้น ปัจจุบันการเลือกตั้งได้ถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่พลเมือง จึงทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งถูกระดมหรือชักจูงจากบุคคลหรือองค์กรให้ลงคะแนนเสียงแทนที่จะไปลงคะแนนเสียงด้วยสำนึกของตนเอง

ดังนั้นกระทรวงมหาดไทย ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการบริหารงาน เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บริสุทธิ์ยุติธรรม จึงได้จัดให้มีการสัมมนาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 11-12 มกราคม 2534 เรื่องมาตรการป้องกันการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ซึ่งผลจากการสัมมนาได้เสนอแนะแนวทางป้องกันการซื้อเสียงเลือกตั้ง โดยมุ่งที่การแก้ไขกฎหมายเป็นสำคัญ เช่น แก้ไขกฎหมายเลือกตั้งเกี่ยวกับการควบคุมการใช้จ่ายเงินในการซื้อเสียงเลือกตั้งการแก้ไขพระราชบัญญัติพรรคการเมือง เป็นต้น ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหาระยะทาง ได้แก่ การปลูกสร้างทัศนคติค่านิยมในการเลือกตั้งใหม่ให้แก่ประชาชน

มาตรการที่ได้จากการสัมมนาดังกล่าวจะสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้หรือไม่ บุคคลที่ตอบคำถามได้ดีคือ นายอำเภอและผู้อำนวยการเขต ทั้งนี้เพราะอำเภอหรือเขตเป็นส่วนราชการที่สำคัญในการบริหารงานตามแนวใหญ่คือเป็นจุดเชื่อม (Point of contact) ระหว่างรัฐกับประชาชน โดย นายอำเภอและผู้อำนวยการเขตเป็นตัวแทนของรัฐ (Agents or Field offices) ดังนั้นนายอำเภอและผู้อำนวยการเขตจึงเป็นเสมือนอุปกรณ์ของรัฐที่จะทำให้อำนาจของรัฐบาลเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่เนื่องจากลักษณะขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนที่อยู่ในภาคต่าง ๆ ของประเทศแตกต่างกัน ตลอดจนภูมิหลังของผู้บริหารงานเลือกตั้งระดับอำเภอ (นายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขต) ต่างกัน จึงทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าอาจทำให้มาตรการที่ได้จากการสัมมนาอาจนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้ไม่เหมือนกัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ 4 ข้อ ดังนี้

1. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระดับอำเภอมีความสัมพันธ์กับมาตรการป้องกันการซื้อเสียงเลือกตั้ง
2. ประสบการณ์การบริหารงานเลือกตั้งของผู้บริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระดับอำเภอมีความสัมพันธ์กับมาตรการป้องกันการซื้อเสียงเลือกตั้ง
3. ภาคการปกครองที่ผู้บริหารงาน
4. วุฒิการศึกษาของผู้บริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระดับอำเภอมีความสัมพันธ์กับมาตรการป้องกันการซื้อเสียงเลือกตั้ง

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการซื้อเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมาตรการแก้ไขที่ทางราชการได้ดำเนินการไม่ว่าจะเป็นทางด้านการปรับปรุงกฎหมาย (มาตรการป้องปราม) การหากิจกรรมสนับสนุน มาตรการป้องกันการซื้อเสียง นายอำเภอกับการบริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ได้นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ด้วย

จากการศึกษาตามสมมติฐานข้อที่ 1 พบว่ามาตรการเกี่ยวกับการกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้ง 6 เดือนขึ้นไป มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 กับระยะเวลาการดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระดับอำเภอ โดยระยะเวลาการดำรงตำแหน่งยิ่งนานยิ่งมีทัศนคติไม่เห็นด้วย

สมมติฐานที่ 2 พบว่า มาตรการเกี่ยวกับการกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระดับอำเภอมีความสัมพันธ์กับมาตรการป้องกันการซื้อเสียงเลือกตั้งต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้ง 6 เดือนขึ้นไป มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 กับประสิทธิภาพการบริหารงานเลือกตั้งของผู้บริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระดับอำเภอ โดยผู้บริหารงานเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพการบริหารงานเลือกตั้งมากจะมีทัศนคติเห็นด้วยกับมาตรการเพิ่มมากขึ้น

สมมติฐานที่ 3 พบว่า มาตรการเกี่ยวกับการกำหนดให้มีการลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง โดยไม่มีการรอลงอาญา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 กับภาคการปกครองที่ผู้บริหารงานเลือกตั้งดำรงตำแหน่งอยู่โดยผู้บริหารงานเลือกตั้งที่อยู่ในภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทัศนคติเห็นด้วยกับมาตรการนี้ลดหลั่นเรียงลำดับลงมา

สมมติฐานที่ 4 พบว่า มาตรการเกี่ยวกับการเพิ่มหน่วยเลือกตั้ง โดยกำหนดให้หนึ่งหน่วยเลือกตั้งไม่ควรจะมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกิน 600 คน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 กับคุณวุฒิทางการศึกษาของผู้บริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระดับอำเภอ โดยผู้บริหารงานเลือกตั้งระดับอำเภอที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีลงมา มีทัศนคติเห็นด้วยกับมาตรการเพิ่มหน่วยเลือกตั้งสามารถป้องกันการซื้อเสียงเลือกตั้งได้

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปโดยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการปรับปรุงพฤติกรรม การเลือกตั้งของประชาชนในระยะยาวโดยจำแนกกลุ่มเป้าหมายเป็น 3 ประเภท คือประชาชนทั่วไป ข้าราชการและกรรมการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งมีวิธีการพัฒนาแตกต่างกันไป 3 ระดับ ดังนี้

1. การพัฒนาด้านประชาชน ได้แก่ การอบรมให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตยในหมู่บ้าน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยผ่านพรรคการเมือง

2. การพัฒนาองค์กร ได้แก่ องค์กรประชาชน องค์กรภาคราชการและพรรคการเมือง โดยการอบรมให้ความรู้เรื่องการรวมตัวของภาคเอกชน กระจายอำนาจ การสัมมนาปรับเปลี่ยนทัศนคติในบทบาทของข้าราชการและการขยายฐานพรรคการเมืองเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างทั่วถึง

ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าหากได้มีพัฒนาการทางการเมืองทั้งระบบแล้วถึงแม้จะต้องใช้เวลาบ้าง แต่ก็ยังมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะการปรับเปลี่ยนจากส่วนที่เป็นปัญหาไปสู่ส่วนที่สมดุลตามเหตุผล เวลาในอนาคต ซึ่งทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเปลี่ยนแปลงโดยสภาพการซื้อเสียงเลือกตั้งเปลี่ยนมาเป็นการให้การสนับสนุนผ่านพรรคการเมืองและการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครที่สังกัดพรรคการเมืองเดียวกับตนเอง

อภิชาติ นาคสุข (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษา “พฤติกรรมมการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่เขตบางรักและเขตมีนบุรี ” นี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงว่าสิ่งใดเป็นสาเหตุหรือปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลทำให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนมีความแตกต่างกันอย่างไร ในระหว่างถิ่นที่อยู่อาศัย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่เขตบางรักและเขตมีนบุรีของกรุงเทพมหานคร โดยการสัมภาษณ์ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2535 จำนวนทั้งสิ้น 424 คนซึ่งผลการศึกษาวิจัยนั้น พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลทำให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้แก่

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล ได้แก่ ถิ่นที่อยู่อาศัย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและรายได้ มีความสัมพันธ์ต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
2. การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในเขตบางรักส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากสื่อมวลชนต่างๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์ ส่วนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในเขตมีนบุรีส่วนใหญ่ทราบข่าวสารเกี่ยวกับเลือกตั้งจากสื่อบุคคล ได้แก่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน
3. การชักชวนให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีแนวโน้มว่าจะได้รับอิทธิพลจากผู้เป็นกลไกของรัฐเป็นส่วนใหญ่
4. การตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองหรือตัวบุคคล ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญแก่พรรคการเมืองและตัวบุคคลประกอบกัน
5. ทิศนคติทางการเมืองกับพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีผลผลักดันให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งแตกต่างกันมาก

กล่าวโดยสรุปแล้ว ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในเขตบางรักและเขตมีนบุรีให้แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยทางด้านความรู้สึกรีกนึกคิดของประชาชนและปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ซึ่งมี

ส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังนั้นในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรม การเลือกตั้งของประชาชนจึงควรพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆดังกล่าวควบคู่กันไปด้วย

จิตรภาณี นราวีรุติ (2540) : บทคัดย่อ) ศึกษา “มาตรการทางกฎหมายเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีค่าใช้จ่ายของพรรคการเมือง” นี้เป็นการศึกษาถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้การเลือกตั้งไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม ในส่วนของปัญหาการใช้จ่ายเงินของการเลือกตั้งแล้วผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายของต่างประเทศในประเด็นมาตรการควบคุมการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองในการลงสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ได้ข้อสรุปว่า ประเทศไทยควรปรับปรุงแก้ไข มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองอย่างไรให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและการเมืองไทย

ผอบ บินสะอาด (2539) : บทคัดย่อ) ศึกษา การมีส่วนร่วมป้องกันการค้าซื้อสิทธิ-ขายเสียงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดราชบุรี (2 กรกฎาคม 2538)

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมป้องกันการค้าซื้อสิทธิขายเสียงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งรูปแบบการมีส่วนร่วมป้องกันการค้าซื้อสิทธิขายเสียง ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับการมีส่วนร่วมป้องกันการค้าซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเลือกศึกษาเฉพาะเขต 1 จังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดราชบุรี จำนวน 411 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยสังคมศาสตร์ (SPSS/PC+)

ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันการค้าซื้อสิทธิขายเสียงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในระดับสูง และความต้องการในการมีส่วนร่วมป้องกันการค้าซื้อสิทธิขายเสียงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในระดับสูง
2. รูปแบบการมีส่วนร่วมป้องกันการค้าซื้อสิทธิขายเสียงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พบว่ารูปแบบการร่วมบริจาจะอยู่ในระดับที่สูงกว่ารูปแบบอื่นๆ

3. ผลการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) ที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 พบว่า ภูมิหลังของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง

จกมล ดวงจันทร์ (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษา การรับรู้ข่าวสารการเลือกตั้งและพฤติกรรมการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 จังหวัด

อุบลราชธานี 2 กรกฎาคม 2538 มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกับลักษณะการรับรู้ข่าวสาร ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน และการสื่อสารติดต่อกันเป็นส่วนตัว

ลักษณะของการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบผสมผสาน กลุ่มประชากรที่ศึกษา คือ ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่มีถิ่นอาศัยในเขตเลือกตั้งที่ 1 จำนวน 340 ราย สถิติที่ใช้คือ 1) สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้สถิติร้อยละ 2) สถิติเชิงอนุมาน โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) และค่าสถิติ Cramer's V วัดความเข้มของความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ซึ่งประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS/PC+)

ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสาร การเลือกตั้งจากสื่อมวลชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. พฤติกรรมการไปใช้สิทธิเลือกตั้งไม่มีความสัมพันธ์กับการสื่อสารติดต่อกันเป็นส่วนตัว
3. พฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสารกันเป็นส่วนตัวด้านข่าวสารการเลือกตั้งน้อยกว่าการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน

มานพ สุขเขียว (2543: บทคัดย่อ) ศึกษา พฤติกรรมของนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งระหว่าง พ.ศ. 2523-2540 นั้น วัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงพฤติกรรมของนักการเมืองไทยที่เป็นข่าวทางสื่อมวลชนเกี่ยวกับการทุจริตหรือราษฎรบังหลวงและการใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งทางการเมือง ตั้งแต่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการ และรัฐมนตรีช่วยว่าการ เพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ในทางธุรกิจของตนเอง พวกและพรรคในแต่ละรัฐบาล ตั้งแต่รัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ รัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐบาลของนายชวน หลีกภัย รัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชาและรัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ว่าในแต่ละข่าวหรือแต่ละเรื่องของนักการเมืองแต่ละคนนั้นมีสาเหตุมาจากอะไรและมีข้อมูลจากพฤติกรรมที่เป็นข่าวอย่างไร ในแต่ละสถานการณ์ของนักการเมืองในแต่ละกลุ่ม แต่ละพรรค

ในด้านระเบียบวิธีการศึกษาได้รวบรวมข้อมูลเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ และทั้งที่เป็นวารสาร นิตยสาร ตำรา และรายงานการวิจัยที่พิมพ์เผยแพร่ทั่วไปอันเป็นข้อมูลแบบทุติยภูมิ แล้วนำไป จำแนกและวิเคราะห์เนื้อหาเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในแต่ละ รัฐบาล แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทุจริตหรือราษฎรบังหลวงของนักวิชาการทั้งในและ ต่างประเทศเพื่อหาข้อสรุปสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมจนกระทั่งยุติการเป็นข้าราชการสื่อมวลชน ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่าพฤติกรรมของนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งและดำรง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการ และรัฐมนตรีช่วยว่าการในแต่ละกระทรวงตั้งแต่รัฐบาล ของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ถึงรัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ หรือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523-2540 ที่เป็นข้าราชการสื่อมวลชนเกี่ยวกับการทุจริตหรือราษฎรบังหลวงนั้น เกิดมาจากสาเหตุเดียวกัน กล่าวคือ เกิดจากการอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายในการเรียกร้องค่านายหน้า หรือค่าอำนวยความสะดวก ในลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน เพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ให้กับ ตนเอง พวก ละพรรคได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยกฎหมายและมาตรฐานทางจริยธรรมและ ศีลธรรม ไม่สามารถเข้าไปควบคุมพฤติกรรมดังกล่าวได้ เพราะฉะนั้นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับ นักการเมืองจึงเกิดซ้ำกับนักการเมืองที่เป็นฝ่ายรัฐบาลหรือได้บริหารประเทศและดำรงตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มหรือแกนนำกลุ่มในแต่ละกิจกรรมหรือเป็นเลขาธิการพรรคหรือหัวหน้าพรรคในแต่ละ พรรคทุกพรรคการเมือง ตามแต่โอกาสและสถานการณ์ที่เหมาะสมของนักการเมืองคนนั้นและ พรรคนั้น

มณูญ จันทรแก้ว (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษา กระบวนการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีถิ่น ที่อยู่นอกราชอาณาจักร

จากการศึกษาพบว่า ประเทศต่างๆ ใน โลกเป็นส่วนใหญ่ ยอมรับแนวคิดที่ว่า การไปออก เสียงเลือกตั้งเป็นสิทธิ

สำหรับประเทศไทย เดิมได้ยึดถือแนวคิดมาโดยตลอดว่า การไปออกเสียงเลือกตั้งเป็นสิทธิ ของบุคคลที่จะ ไปหรือไม่ไปเลือกตั้งก็ได้ แต่จากการเลือกตั้งทั้งหมดที่ผ่านมาในอดีต ประชาชน ได้มาออกเสียงกันน้อยมาก ประกอบกับมีปัญหาอื่นๆ ของกระบวนการเลือกตั้งทั้งระบบ จนมี กระแสเรียกร้องจากประชาชนในหลายสาขาอาชีพให้มีการปฏิรูปการเมือง จนได้มีการเปลี่ยนแปลง แนวคิดเป็นบุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 68 และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้ขยายฐานสิทธิผู้เลือกตั้งให้กับผู้มี ถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักรมีสิทธิเลือกตั้ง ตามมาตรา 105 วรรคสอง หน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น หมายถึงหน้าที่เลือกตั้งทุกประเภท รวมถึงการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นด้วย ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง

ทั่วไป การเลือกตั้งใหม่ บุคคลที่มีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักร จึงมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งทุกครั้งด้วย การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พุทธศักราช 2541(แก้ไขโดยฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2543) มาตรา 83 กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีถิ่นอยู่นอกราชอาณาจักร เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ได้เฉพาะที่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป อันมิใช่การเลือกตั้งใหม่ น่าจะขัดกับหลักของรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายแม่บท ที่กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 68 ควรที่ต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นข้อยกเว้นไว้โดยตรง หน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในอนาคตน่าจะเกิดปัญหาขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในเรื่องการจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง งบประมาณที่จะใช้ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นที่จะต้องเลือกตั้งทั้งในและนอกราชอาณาจักรต้องใช้งบประมาณมหาศาล หน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นควรกำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน บุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งย่อมเสียสิทธิ 8 ประการ ตามกฎหมายบัญญัติ แต่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ 6/2543 วินิจฉัยว่า ไม่ใช้กับพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท และพระบรมราชวงศ์ ข้อสังเกตพระมหากษัตริย์เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 266 ได้ พระบรมราชวงศ์น่าจะไม่ใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญแต่ศาลรัฐธรรมนูญท่านก็วินิจฉัยรวมไปถึงพระบรมราชวงศ์ด้วย การที่จะให้บุคคลที่มีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักรมีสิทธิเลือกตั้งได้ บุคคลนั้นจะต้องมีหน้าที่อันเป็นรากฐานตามรัฐธรรมนูญหรือมีความผูกพันต่อชาติบ้านเมือง บุคคลที่เสียภาษีให้ประเทศชาติ บุคคลที่ถือสัญชาติ 2 สัญชาติ หรือบุคคลที่ไปอยู่ต่างประเทศเป็นเวลานานเกิน 10 ปี โดยไม่สนใจไปขึ้นทะเบียนเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่เคยไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ควรตัดสิทธิผู้นั้นไม่ให้เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร แต่ไม่สมควรที่จะยกเลิกการให้สิทธิเลือกตั้งของผู้มีถิ่นอยู่นอกราชอาณาจักรทั้งหมดหรือบางส่วน

วิธีการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีถิ่นอยู่นอกราชอาณาจักรของไทยในปัจจุบัน กำหนดให้นำเอาจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีถิ่นอยู่นอกราชอาณาจักรที่อยู่

คลฤดี วรรณสุทธะ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษา พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษากรณีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ในพื้นที่อำเภออุดรชุม จังหวัดยโสธร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน 2) เพื่อศึกษาเรื่องระบบอุปถัมภ์ที่มีความสัมพันธ์กับ

พฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน 3) เพื่อศึกษาความแตกต่างคุณลักษณะทางประชากร (เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้) ที่มีทัศนะเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์

การศึกษาใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ อำเภอกุดชุม จังหัดยโสธร จำนวน 200 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าไค-สแควร์ เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผลจากการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจได้แก่ อาชีพและรายได้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน ส่วนปัจจัยทางสังคม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนส่วนเพศไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน
2. ระบบอุปถัมภ์ ได้แก่ การซื้อเสียง การให้ผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนส่วนกลุ่มเครือญาติไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน
3. คุณลักษณะทางประชากร (เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้) ที่ต่างกันมีผลทำให้มีทัศนะเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์แตกต่างกัน

ไกรสร แจ่มหอม และแสวง รัตนมงคลมาศ (บทคัดย่อ: 2536) ศึกษาการกำหนดและการนำแผนสามเขตยุทธศาสตร์การรณรงค์เลือกตั้งไปปฏิบัติ: กรณีวิจัยปฏิบัติการในเขตเลือกตั้ง ค. จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจถึงจุดอ่อนและข้อดีของการรณรงค์เลือกตั้งในอดีตทั้งในแง่หลักคิดและวิธีการ และนำมาสร้างตัวแบบแผนปฏิบัติการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง รวมทั้งการนำตัวแบบดังกล่าวมาทดลองใช้ปฏิบัติจริง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับเงื่อนไขและข้อจำกัดในการนำไปปฏิบัติ

การเลือกตั้งซึ่งกำหนดให้มีขึ้นในวันที่ 13 กันยายน 2535 สำหรับเขตเลือกตั้ง ค. จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผู้สนใจสมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 9 คน 3 ทีม คือ ทีมพรรค ก. ทีมพรรค ข. และทีมพรรค ค. โดยคู่แข่งขั้นที่แท้จริงนั้นคือผู้สมัครทีม ก. กับผู้สมัครทีม ข. และผู้สมัครทีม ค. ถือว่าเป็นผู้ที่อยู่นอกคู่แข่งขั้น เพราะเมื่อพิจารณาจากการทำกิจกรรมของผู้สมัครในช่วงระยะเวลาของการรณรงค์แล้ว ทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นผู้สมัครเพื่อให้พรรคมีจำนวนผู้สมัครครบจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งผู้สมัครพรรค ก. และผู้สมัครพรรค ข. ต่างก็เคยได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งสำหรับพื้นที่เขตเลือกตั้ง ค. นี้มาแล้วทั้งสิ้น ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุด ผู้สมัครพรรค ก. ได้คะแนนเรียงตามลำดับคือ ลำดับ 1, 2, และ 4 และผู้สมัครพรรค ข. ได้คะแนนเรียง

ตามลำดับ คือ ลำดับที่ 3, 5, และ 6 โดยแต่ละลำดับได้รับคะแนนจำนวนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ผู้สมัครพรรค ข. มีความสนใจที่จะใช้งานวิชาการทำการกำกับ ตรวจสอบและชี้นำปฏิบัติการทางการเมืองให้มีความเป็นระบบมากยิ่งขึ้น จึงได้อนุญาตให้ผู้วิจัยและคณะเข้าร่วมดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

กรอบแนวคิดของสามเขตยุทธศาสตร์การรณรงค์นี้ ให้ความสำคัญกับการจำแนกประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่มีความตื่นตัวทางการเมือง (Active) ซึ่งมีจำนวนน้อย และส่วนที่เฉื่อยชา หรือเฉื่อยเมยทางการเมือง (Passive) ซึ่งมีจำนวนมาก โดยส่วนที่เฉื่อยเมยนี้ยังสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ เฉื่อยเมยปัญญา (Intellectual Passive) และเฉื่อยเมยไร้เดียงสา (Ignorance Passive) เนื่องจากพื้นฐานพรรคการเมืองของประเทศไทย ยังมีได้มีลักษณะเป็นพรรคมวลชน (Mass Party) อย่างแท้จริง ดังนั้นยุทธศาสตร์ของการรณรงค์ จึงอยู่ที่การพยายามช่วงชิงประชาชนส่วนที่เฉื่อยเมย ให้มาใช้สิทธิเลือกพรรคและนักการเมืองฝ่ายตน แม้ว่าประชาชนกลุ่มเฉื่อยเมยนี้จะไม่มีความตื่นตัวทางการเมือง แต่กรอบคิดดังกล่าวก็แสดงให้เห็นว่า การที่จะให้ประชาชนกลุ่มเฉื่อยเมย 2 กลุ่มนี้ ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น ต้องใช้วิธีการที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มเฉื่อยเมยปัญญาจะให้ความสำคัญกับประเด็นทางการเมืองที่ขัดแย้งกัน จนทำให้ตนเองต้องออกมาชี้ประเด็นในเรื่องความถูกต้อง ผิด ส่วนกลุ่มเฉื่อยเมยไร้เดียงสานั้นจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ทางโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเป็นหลัก จึงจะกำหนดวิธีการที่จะให้ประชาชนกลุ่มนี้ออกมาใช้สิทธิได้

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการร่วมปฏิบัติงาน จดบันทึกข้อมูล สังเกตอย่างมีส่วนร่วม สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสุ่มตัวอย่างด้วย ข้อสรุปจากการรวบรวมข้อมูลและประเมินผลหลังจากที่ได้นำตัวแบบดังกล่าวไปทดลองใช้แล้ว มีดังนี้

1. ตัวแบบสามเขตยุทธศาสตร์การรณรงค์ มีความแจ่มชัดในการจำแนกกลุ่มเป้าหมายและวิธีการที่จะใช้กับแต่ละกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เนื่องจากสังคมไทยส่วนใหญ่ยังมีลักษณะปะปนกันสองส่วน คือ สังคมดั้งเดิม และสังคมที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นตัวแบบสามเขตยุทธศาสตร์จึงมีความเหมาะสมกว่าในการรับใช้แนวทางทฤษฎี-นำเน่า มากกว่าแนวทางสุจริต-น้ำดี

3. รูปแบบการจัดองค์กรการบริหารศูนย์อำนวยการเลือกตั้ง มีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะงานด้านปิด ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โดยหลักการแล้วสามารถนำตัวแบบสามเขตยุทธศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์กลุ่มและพื้นที่เป้าหมายได้ แต่ในแง่เชิงปฏิบัติการแล้ว อาจจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดองค์กรการบริหารต่อไป

4. แม้ว่าทีมงานผู้ปฏิบัติงานรณรงค์เลือกตั้งทั้งหลายจะทราบ และเข้าใจถึงเหตุผลและความ

จำเป็นของการทำงานอย่างเป็นระบบ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีหลายคนที่ปฏิบัติงานในลักษณะยึดตัวบุคคลมากกว่ายึดระบบ ซึ่งจะต้องพยายามทำความเข้าใจและแก้ไขจุดอ่อนในเรื่องเหล่านี้ต่อไป

5. ทีมวิจัยเป็นผู้มีประสบการณ์ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งนอกระบบ ดังนั้นในการวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ งานที่ปฏิบัติส่วนใหญ่ยังคงเป็นงานทางวิชาการ ซึ่งสามารถรองรับระบบและปฏิบัติได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ในขณะที่เดียวกันผู้วิจัยก็ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนรวมทั้งพรรคและนักการเมืองฝ่ายคู่แข่งได้สร้างเสริมประสบการณ์ให้

6. พรรคการเมืองส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองในระดับท้องถิ่น ผู้วิจัยเห็นว่า หากมีการนำตัวแบบสามเขตยุทธศาสตร์มาปฏิบัติในหลาย ๆ พื้นที่ เพื่อเดินในแนวทางสุจริต-น้ำดี มากกว่าแนวทางทุจริต-น้ำเน่าแล้ว ในระยะยาวพรรคและนักการเมืองก็จะให้ความสำคัญกับการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองระดับท้องถิ่น

วิวัฒน์ ศัลยกำธร และแสวง รัตนมงคลมาส (บทคัดย่อ: 2536) ศึกษาการกำหนดและการนำแผน 3 เขตยุทธศาสตร์การรณรงค์เลือกตั้งไปปฏิบัติ: กรณีวิจัยปฏิบัติการในเขตเลือกตั้ง ก. จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจและทดสอบแนวคิด 3 เขตยุทธศาสตร์ว่าจะสามารถกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการและนำไปปฏิบัติได้อย่างไร มีปัญหา/อุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไรบ้างภายใต้บริบทวัฒนธรรมของชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย

แนวคิดหลักที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดสามเขตยุทธศาสตร์ของการรณรงค์ โดยมีแนวคิดทฤษฎีทางด้านสังคม และทางด้านการเมืองเป็นส่วนประกอบในการอธิบายพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย จากผลการวิจัยปฏิบัติการครั้งนี้สามารถสรุปผลได้สองประการคือ

ประการแรก ในเชิงทฤษฎีอาจสรุปได้ดังนี้

1.1 พฤติกรรมทางการเมืองของคนชนบทเขต 3 จังหวัดนครราชสีมา เป็นจริงตามแนวคิดทฤษฎี 3 เขตยุทธศาสตร์ กล่าวคือ ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่สังกัดพรรคการเมืองต่าง ๆ ทั้งฝ่ายคู่แข่งมีอยู่เป็นจำนวนน้อย ส่วนใหญ่เป็นพวกเฉยเมยไร้เดียงสา ซึ่งมักจะถูกหวั่นไหวจนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งแนวทางสุจริต น้ำดี และแนวทางทุจริตน้ำเน่า ดังนั้นแนวคิดทฤษฎีนี้จึงนับว่ามีประโยชน์ในการจำแนกกลุ่มเป้าหมาย และพื้นที่เป้าหมายของการรณรงค์ได้อย่างถูกต้องชัดเจน จนถึงหน่วยย่อยระดับตำบล นอกจากนั้นยังสามารถล่วงรู้ถึงพฤติกรรมการณ์ตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างนั้น อันเป็นผลทำให้ทีมงานรณรงค์สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีเข้าปฏิบัติการต่อกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้อย่างสอดคล้องกับเหตุผลการณ์ตัดสินใจของประชาชน ผู้มีสิทธิออกเสียงได้อย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงเวลาของการ

รณรงค์

1.2 การดำเนินการรณรงค์ภายใต้แนวคิด 3 เขตยุทธศาสตร์นี้ เหมาะสมสำหรับผู้สมัครที่มีฐานมวลชนและการหนุนช่วยทางด้านการเมืองที่มั่นคง และกว้างขวางพอสมควร และจะต้องมีฐานทางเศรษฐกิจและการหนุนช่วยทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและกว้างขวางอย่างเพียงพอแก่ค่าใช้จ่ายในการรณรงค์ตามแผน นอกจากนี้ยังควรมีสถานภาพการแข่งขันอยู่บ้าง อย่างน้อยในระดับที่พอแข่งขันได้ มิเช่นนั้นเมื่อจำแนกเขตยุทธศาสตร์แล้วก็จะพบแต่เขตเขา ซึ่งไม่สามารถจัดองค์การรณรงค์เป็น 3 เขตได้ตามแนวคิดนี้

1.3 นอกจากนี้ ยังพบว่าในทัศนะของคนในเขตเลือกตั้ง ค.แล้ว "การเลือกตั้งมิได้ถือเป็นกิจกรรมทางการเมือง" แต่เป็นเพียงกิจกรรมทางสังคมอย่างหนึ่ง เช่นเดียวกับการไปร่วมงานบุญ บวชนาค งานแต่ง ฯลฯ เท่านั้น เพราะการไปเลือกตั้งก็เป็นเพียงการตอบแทนผู้ที่ให้การอุปถัมภ์ ค้ำชูและให้ประโยชน์แก่ตนเท่านั้น

ประการที่สอง ในเชิงการเคลื่อนไหวทางการเมือง

งานวิจัยครั้งนี้ ทำให้ยืนยันจุดอ่อนของพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่ทำงานการเมืองอย่างไร้ระบบและไม่ต่อเนื่อง ทุกพรรคการเมืองในเขตการวิจัยไม่สนใจจัดตั้งสาขาพรรคและการสร้างฐานมวลชนของพรรคอย่างต่อเนื่องเลย จะเข้าหาประชาชนเฉพาะฤดูกาลหาเสียงเท่านั้น และในการรณรงค์หาเสียงนั้น ทุกพรรคการเมืองยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการรณรงค์อย่างเป็นระบบ และยังไม่เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างการรณรงค์ด้านกว้างและด้านลึก การนำวิชาการด้านการรณรงค์ทางการเมืองเข้าไปใช้ในการหาเสียง กระทำเฉพาะเพื่อตรวจสอบฐานคะแนนนิยมเท่านั้น ยังไม่สามารถใช้ประโยชน์ในการกำหนดยุทธวิธีในการรณรงค์ได้อย่างกว้างขวาง

ในเรื่องนี้ สถาบันการศึกษาคาร์ได้มีบทบาทให้ความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาบุคลากรของพรรคการเมืองต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ และสามารถทำงานการเมืองได้อย่างเป็นระบบ ตามแนวทางในระบอบประชาธิปไตยของอารยะประเทศ

วัลลภ พ่วงเอี่ยม และแสวง รัตนมงคลมาส (บทคัดย่อ: 2536) ศึกษาการสำรวจฐานคะแนนนิยมเพื่อปฏิบัติการทางการเมืองตามแนวคิดสามเขตยุทธศาสตร์ของแผนการรณรงค์เลือกตั้ง: กรณีวิจัยปฏิบัติการ ณ เขตเลือกตั้ง ค จังหวัดนครราชสีมา เมื่อครั้งเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 13 กันยายน 2535 การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาฐานคะแนนนิยมของผู้สมัครรับเลือกตั้งและนำไปใช้ในการรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 13 กันยายน 2535 โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม 2 ช่วงคือ ช่วงต้นฤดูการรณรงค์หาเสียงวันที่ 22-23 สิงหาคม 2535 จำนวน 1,099 ตัวอย่าง และช่วงปลายฤดูการรณรงค์หาเสียงวันที่ 4 กันยายน 2535 จำนวน 720 ตัวอย่าง นำมาวิเคราะห์หา

ความสัมพันธ์ของตัวแปรตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยใช้สถิติร้อยละ

ผลการสำรวจฐานคะแนนนิยมช่วงต้นฤดูการรณรงค์หาเสียงพบว่า ร้อยละ 97 ของผู้สอบแบบสัมภาษณ์ บอกว่าจะไปใช้สิทธิลงคะแนนแต่ยังไม่ได้อัดสินใจ 707 ตัวอย่าง (ร้อยละ 66.8) สำหรับผู้ตัดสินใจแล้ว 352 ตัวอย่าง (ร้อยละ 33.2) ตอบว่าจะไปใช้สิทธิลงคะแนนให้ นายประทีป กรिताเวช ร้อยละ 30.2 เลือกลง พล.ต.วุฒิสุโกศล ว่าที่ ร.ต.ไพโรจน์ สุวรรณฉวี นายกฤษฎาง แถวโสภา ร้อยละ 22.8, 19.7 และ 12.5 ตามลำดับ ในขณะที่คะแนนของนายสกุล ศรีพรหม และ นายทองดี พริงกลาง ตามมาลำดับที่ 5 และ 6 ด้วยคะแนนร้อยละ 8.2 และ 6.7.

แนวทางการเลือก ร้อยละ 46.9 พิจารณาจากพรรคอย่างเดียวร้อยละ 27.4 พิจารณานบุคคลอย่างเดียว และร้อยละ 25.5 พิจารณาทั้งพรรคและบุคคล

คุณสมบัติพรรคและคุณสมบัติผู้สมัครที่เลือก ร้อยละ 43.9 ตอบว่าเลือกเพราะมีนโยบายพัฒนาท้องถิ่น ขณะที่ร้อยละ 34.4 ตอบว่าหัวหน้าพรรคเหมาะสมเป็นนายกรัฐมนตรี คุณสมบัตินักการเมืองนั้น ร้อยละ 51.9 ต้องการให้มาช่วยเหลือและคลุกคลีในพื้นที่ ร้อยละ 23.7 ว่าควรเป็นผู้ซื่อสัตย์สุจริต

พรรคการเมืองที่ชอบ ร้อยละ 47 ชอบพรรคชาติพัฒนา ร้อยละ 16.9 ชอบพรรคพลังธรรม และร้อยละ 12.5 ชอบพรรคประชาธิปไตย โดยเหตุผลนิยมหัวหน้าพรรคการเมืองนั้น ร้อยละ 41.4 และหัวหน้าพรรคมีความเหมาะสมที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีร้อยละ 17.5.

พรรคการเมืองที่ไม่ชอบ ร้อยละ 74.1 ประชาชนไม่ตอบ ในจำนวนที่ตอบคือร้อยละ 25.9 ตอบว่าไม่ชอบพรรคพลังธรรมร้อยละ 27.2 พรรคประชากรไทยร้อยละ 17.3 และพรรคชาติไทย ร้อยละ 16.9 พรรคชาติพัฒนาร้อยละ 13.0 และพรรคประชาธิปไตยเพียงร้อยละ 4.2 โดยเหตุผลว่าไม่ชอบหัวหน้าพรรคและผู้สมัครร้อยละ 49.2 และไม่เคยทำประโยชน์ให้ชุมชนร้อยละ 13.3.

ต้องการให้ใครเป็นนายกรัฐมนตรี ร้อยละ 63.8 เห็นว่า พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เหมาะสม ร้อยละ 19.8 เห็นว่า พล.ต.จำลอง ศรีเมืองเหมาะสม และร้อยละ 10.7 เห็นว่านายชวน หลีกภัย เหมาะสม

แนวทางชี้้นำการเคลื่อนไหวรณรงค์ จากการกระจายฐานคะแนนนิยมลงในระดับตำบลตาม 8 ระดับความมั่นคงตามแนวคิดสามเขตยุทธศาสตร์ พบว่าทุกตำบลล้วนเป็นเขตเขาทั้งสิ้นคือเขตเขาในระดับมั่นคงมาก (ระดับ 8) 45 ตำบล เขตเขาในระดับมั่นคง (ระดับ 7) 4 ตำบล และเขตเขาในระดับเขาค่อนข้างมั่นคง (ระดับ 6) เพียง 2 ตำบล ในข้อเท็จจริงเมื่อไม่สามารถเคลื่อนไหวในเขตเรา จึงต้องปรับแนวทางการรณรงค์ไปที่ฝ่ายเราหรือทุกส่วนที่มีทัศนคติด้านบวกต่อฝ่ายเราคือ ต้องเริ่มจากเขตสุขภาพบาล กลุ่มชนชั้นกลางที่มีระดับการศึกษาสูงและมีอาชีพที่มั่นคงก่อน เพราะคนกลุ่มนี้ จากผลการสำรวจชี้ว่าเป็นกลุ่มที่นิยมพรรคและหัวหน้าพรรคพลังธรรมเป็นนายกรัฐมนตรีสูงกว่า

กลุ่มคนที่อยู่ในชนบทที่มีอาชีพเกษตรกรและจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยเจาะจงลงไป
ยังกลุ่มเป้าหมายในทุกเขตที่มีฝ่ายเราอยู่

ผลการสำรวจฐานคะแนนนิยมช่วงปลายฤดูการรณรงค์หาเสียงพบว่า ร้อยละ 98.2 ของ
ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์บอกว่าจะไปใช้สิทธิลงคะแนนจากจำนวนคะแนนที่จะลงให้ทั้งสิ้น 1,424
คะแนนเสียง ตอบว่าจะลงคะแนนให้ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี นายกฤษฎาง พล ต.ต.วุฒิ
สุโกศล และนายประทีป กรिताเวช ร้อยละ 26.2, 23.9 และ 21.1 ตามลำดับ ในขณะที่คะแนนใน
อันดับ 4 และ 5 ใกล้เคียงกันคือ คะแนนของนายทองดี พริงกลาง และนายกฤษฎาง แฉวโสภา
ร้อยละ 10.7 และ 10.4 โดยมีคะแนนของนายสกุล ศรีพรหม อยู่ในอันดับ 6 ร้อยละ 7.7.

แนวทางการเลือก ร้อยละ 58.2 พิจารณาจากพรรคอย่างเดียว ร้อยละ 24.6 พิจารณานุคคล
อย่างเดียว และร้อยละ 18.2 พิจารณาทั้งพรรคและบุคคล

พรรคการเมืองที่ชอบ ร้อยละ 60.7 ชอบพรรคชาติพัฒนา ร้อยละ 26.1 ชอบพรรคพลังธรรม
และร้อยละ 13.1 ชอบพรรคประชาธิปัตย์ โดยเหตุผลนิยมหัวหน้าพรรคการเมืองนั้น ร้อยละ 57.9
และมีนโยบายที่มุ่งให้ความสำคัญระดับท้องถิ่นร้อยละ 23.

พรรคการเมืองที่ไม่ชอบ ร้อยละ 76.5 ประชาชนไม่ตอบ ในจำนวนที่ตอบคือร้อยละ 23.6
ตอบว่าไม่ชอบพรรคพลังธรรมร้อยละ 49.7 พรรคชาติพัฒนาร้อยละ 29.0 และพรรคชาติไทยร้อยละ
21.3 โดยให้เหตุผลว่าไม่เคยทำประโยชน์ให้ชุมชนร้อยละ 47.9 หัวหน้าพรรคพาคคนไปตายร้อยละ
32 และสนับสนุน พล.อ.สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรีจนเกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬร้อย
ละ 20.1

ต้องการให้ใครเป็นนายกรัฐมนตรี ร้อยละ 63.4 เห็นว่า พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณเหมาะสม
ร้อยละ 23.4 เห็นว่า พล.ต.จำลอง ศรีเมืองเหมาะสม และร้อยละ 13.2 เห็นว่านายชวน หลีกภัย
เหมาะสม

แนวทางชี้้นำการเคลื่อนไหวพรรค จากการกระจายฐานคะแนนนิยมลงในระดับตำบลตาม
8 ระดับความมั่นคง ตามแนวคิดสามเขตยุทธศาสตร์พบว่าทุกตำบลล้วนเป็นเขตเขาในระดับความ
มั่นคงมาก (ระดับ 8) 51 ตำบล ระดับเขามั่นคง (ระดับ 7) 1 ตำบลและระดับเขาค่อนข้างมั่นคง
(ระดับ 6) เพียง 1 ตำบล ในช่วงเวลา 1 สัปดาห์สุดท้าย ความสำคัญคือ ต้องช่วงชิงฝ่ายเป็นกลางให้
ได้มากที่สุดและแยกสลายคะแนนของฝ่ายตรงข้ามให้เหลือน้อยที่สุด ทั้งนี้โดยการประสานกับ
องค์กรกลางซึ่งกำลังรณรงค์ให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างสุจริต

สาคร บุญอาจ และแสวง รัตนมงคลมาศ (2536: บทคัดย่อ) ศึกษา ประสิทธิภาพการนำ
นโยบายป้องปรามทุจริตเลือกตั้งขององค์กรกลางไปปฏิบัติการ: วิจัยปฏิบัติการเรื่องการนำระบบ

ข่าวสารข้อมูลด้านกว้างและด้านลึกเพื่อแจ้งเตือนผู้ที่อยู่ในข่ายเบาะแสละเมิดกฎหมายเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง ค. จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมปฏิบัติการในพื้นที่ทดลองเป็นเวลา 1 เดือน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงผลของการนำระบบข่าวสารข้อมูลด้านกว้างและด้านลึกเพื่อแจ้งเตือนผู้ที่อยู่ในข่ายเบาะแสละเมิดกฎหมายเลือกตั้งตลอดจนศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายป้องปรามทุจริตเลือกตั้งขององค์กรกลางไปปฏิบัติ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างคือหัวหน้าของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่อยู่ในข่ายเบาะแสละเมิดกฎหมายเลือกตั้ง

ผลการวิจัยพบว่า

1. การนำสื่อด้านกว้าง อันได้แก่ โปสเตอร์ สติกเกอร์ สื่อโฆษณาทางทีวีและวิทยุกระจายเสียง ฯลฯ ไปใช้ในการแจ้งเตือนที่ไม่เน้นกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมายใด โดยเฉพาะ พบว่าการใช้สื่อด้านกว้างนั้นส่งผลต่อการรับรู้ของประชาชนในระดับหนึ่ง แต่มิได้เกิดผลในด้านการนำไปปฏิบัติ ปัญหาของกลไกการกระจายสื่อด้านกว้างคือความล่าช้าในการส่งไปยังพื้นที่ต่าง ๆ และอาสาสมัครบางส่วนไม่ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ต่อ
 2. การนำสื่อด้านลึกโดยใช้รถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่จำนวน 4 คัน ซึ่งติดคัดเอาท์, เทปบันทึกเสียง, แจกใบปลิว, ดิจโปสเตอร์, การปราศรัย ตลอดจนการปรากฏตัวแบบเผชิญหน้า พร้อมทั้งขยายผลการปรากฏตัว ซึ่งเป็นยุทธวิธีแจ้งเตือนที่มีลักษณะเน้นไปยังกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมาย ผลการวิจัยพบว่าสื่อด้านลึกทำให้เกิดผลในการยับยั้งพฤติกรรมเคลื่อนไหวของหัวหน้าคนไม่ให้กระทำการทุจริตในการเลือกตั้ง
 3. กระบวนการนำนโยบายป้องปรามทุจริตเลือกตั้งขององค์กรกลางไปปฏิบัติประสบผลสำเร็จได้ด้วยองค์ประกอบ 4 ประการคือ
 - 3.1 ด้านความแจ่มชัดในเป้าหมาย คือ มีเป้าหมายในการนำนโยบายไปปฏิบัติ 3 ด้านด้วยกัน คือ เป้าป้องกันการทุจริต เป้าปราบปรามการทุจริต และเป้าส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแจ้งเหตุเมื่อพบเห็นผู้กระทำความผิด
 - 3.2 ด้านการมีแผนปฏิบัติการในการแจ้งเตือน ได้มีการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่สองรอบคือ รอบแรกกระทำในช่วงกลางฤดูการเลือกตั้งในพื้นที่เป้าหมายทุกตำบลใน 5 อำเภอ รอบที่สองกระทำในช่วงปลายฤดูการเลือกตั้งในพื้นที่เป้าหมายหลัก เพื่อเป็นการตอกย้ำให้หัวหน้าคนรับรู้ว่าการกำลังถูกองค์กรกลางและมหาดไทยจับตามองอยู่
 - 3.3 ด้านยุทธวิธีในการแจ้งเตือน มีการเลือกรูปแบบการแจ้งเตือนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมายคือ การปรากฏตัวแบบเผชิญหน้าโดยการสัมภาษณ์หัวหน้าคนในพื้นที่อำเภอ ค และดักจับรถขนคนบัตรในพื้นที่อำเภอ ง พร้อมทั้งมีการขยายผลการปรากฏตัวไปยัง

พื้นที่อำเภอ ก, ข และ จ

3.4 ด้านความพร้อมในทรัพยากรการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย อัตรากำลัง งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และระยะเวลา พบว่ามีความเหมาะสม

4. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายป้องกันปราชัยโรคติดต่อไปปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

4.1 ด้านคุณภาพโดยการสังเกตพฤติกรรมแบบไม่มีส่วนร่วมจากการสัมภาษณ์หัวหน้า ในพื้นที่อำเภอ ค พบว่า หัวหน้าส่วนใหญ่มีความหวาดหวั่น เกรงกลัว ระวังกลัวถูกลงโทษ

4.2 ด้านปริมาณ โดยใช้เป้าหมายเปรียบเทียบกับผลคะแนนที่ผู้สมัครได้รับจากการเลือกตั้ง พบว่า ผู้สมัครของพรรคที่หัวหน้าถูกแจ้งเตือน ได้คะแนนต่ำกว่าเป้าหมาย และพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งทั้งสามราย เนื่องจากหัวหน้าส่วนใหญ่หยุดพฤติกรรมการเคลื่อนไหว เพราะเกรงกลัว หวาดหวั่น ระวัง กลัวถูกลงโทษ

สรุปผลการวิจัย

การนำเอานโยบายป้องกันปราชัยโรคติดต่อขององค์กรกลางไปปฏิบัติประสบความสำเร็จ ได้ด้วยการนำระบบข่าวสารข้อมูลด้านกว้างและด้านลึก เพื่อแจ้งเตือนประกอบกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อด้านลึกนั้น สามารถยับยั้งพฤติกรรมเคลื่อนไหวของหัวหน้าที่ถูกแจ้งเตือน

มัทนาพร สุวรรณเรือง และแสวง รัตนมงคลมาศ (2536: บทคัดย่อ) ศึกษาประสิทธิภาพของการนำนโยบายป้องกันปราชัยโรคติดต่อของโครงการ ท.ม.ก. ไปปฏิบัติ : กรณีวิจัยปฏิบัติการ เขตเลือกตั้ง ค. จังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการเกี่ยวกับการนำนโยบายป้องกันปราชัยโรคติดต่อของโครงการ ท.ม.ก. ไปปฏิบัติในระดับพื้นที่ที่อยู่ในสถานการณ์ของการรณรงค์เลือกตั้ง โดยปฏิบัติการตามรูปแบบ (Model) ใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงเหมาะสมต่อสถานการณ์การเลือกตั้งของไทยมากที่สุด

วิธีการศึกษา การศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ใช้ทั้งการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กล่าวคือ ในเชิงปริมาณนั้น เป็นการศึกษาถึงการรับรู้เกี่ยวกับ ท.ม.ก. การมีส่วนร่วมโดยแสดงพฤติกรรมแจ้งหรือไม่แจ้ง โดยใช้แบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเป็นด้านหลัก ส่วนในเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาโดยเน้นการปฏิบัติการในพื้นที่ของผู้วิจัย สัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังศึกษาจากเอกสารด้วย แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด

ผลการศึกษา พบว่าประสิทธิภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติของ ท.ม.ก. นั้น มีประสิทธิภาพค่อนข้างต่ำ ทั้งปริมาณและคุณภาพ ทั้งเข้าในการรับรู้และเป้าหมายพฤติกรรม ส่วนการวิจัยปฏิบัติการของคณะวิจัยปฏิบัติการพัฒนาสังคมนิคิตา-อเมริกัน มีประสิทธิภาพมากกว่าทั้ง

ปริมาณและคุณภาพ เมื่อเปรียบเทียบกับโครงการ ท.ม.ก. เดิม โดยการวิจัยปฏิบัติการนั้นยึดถือตัวแปรหลัก 3 ตัวแปร คือ

1. ด้านนโยบาย โดยเน้นความแจ่มชัดเป็นนโยบายและการถ่ายทอดเป็นนโยบาย โดยจำแนกเป้าหมายเป็นเป้ารับรู้และเป้าพฤติกรรม

2. ด้านกระบวนการบริหารนโยบายนั้น ให้ความสำคัญมาก มีตัวแปรย่อยอีก 8 ตัว คือ การสื่อสารและสื่อข้อความ การเพิ่มศูนย์รับแจ้งเบาะแสในท้องถิ่น การวิเคราะห์และสืบเสาะเบาะแสที่แจ้งการระดมส่วนร่วมหรือความร่วมมือของประชาชน การนำพาสู่กระบวนการของระบบราชการ การให้ที่หลบภัยและสร้างความอุ่นใจแก่ประชาชน การปลอมขวัญประชาชน และการติดตามเรื่องและการเยี่ยมเยียนประชาชน

3. ด้านทรัพยากรการบริหาร ได้แยกประเด็นตามแนวคิด M4 อันประกอบด้วย บุคลากรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และขวัญกำลังใจ

กล่าวโดยสรุป การนำนโยบายต่าง ๆ ไปปฏิบัติ โดยเฉพาะนโยบายที่มาจากรัฐบาลเบื้องบนชนชั้นปกครองจะไม่มีประสิทธิผลถ้าขาดความเข้าใจประชาชนที่แท้จริง และถ้าขาดการมองปัจจัยต่าง ๆ ให้รอบด้าน ดังเช่น การวิจัยปฏิบัติการครั้งนี้ การนำนโยบายนั้น ๆ มาปฏิบัติจะกลายเป็นการสูญเปล่า

พิทักษ์ ตันติศักดิ์ (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาความรู้และความเข้าใจและผลกระทบในระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ที่มีต่อพฤติกรรมการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในแขวงศรีวิชัย เทศบาลนครเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการคือ 1) ศึกษาความรู้และความเข้าใจของประชาชนในแขวงศรีวิชัยที่มีต่อระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ และ 2) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการไปเลือกตั้งของประชาชนแขวงศรีวิชัยเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนตั้งแต่อายุ 18 ปีขึ้นไปและมีภูมิลำเนาในแขวงศรีวิชัย เทศบาลนครเชียงใหม่ ด้วยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 341 ราย ทำการวิเคราะห์ความถี่สะสม ค่าร้อยละและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติไคสแควร์ กำหนดนัยสำคัญที่ระดับ .05 ผลการศึกษาพบว่า

1. ประชาชนในแขวงศรีวิชัย เทศบาลนครเชียงใหม่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในระดับดี แต่มีข้อสังเกตว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นยังไม่ดีนัก ประชาชนเห็นว่าผลกระทบจากการเลือกตั้งระบบใหม่มีดังนี้ ผลกระทบทางลบคือ ยังพบว่าการซื้อสิทธิ์ขายเสียงอยู่เช่นเดิม และไม่สามารถแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันได้ และผลกระทบทางบวก คือ ประชาชนให้ความสนใจไปใช้สิทธิ

เลือกตั้งเพิ่มมากขึ้น การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงของประชาชนคำนึงถึงนโยบายพรรคมากกว่าการเลือกตัวบุคคล และคณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถลดการทุจริตในการเลือกตั้ง

2. เพศและอายุของกลุ่มตัวอย่างมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งต่อพฤติกรรมกรรมการไปเลือกตั้งของประชาชนแขวงศรีวิชัยเทศบาลนครเชียงใหม่

มนัส ศิริมหาราช (2537: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงทัศนคติระหว่างประชาชนกับนักการเมืองในการเลือกตั้ง: กรณีศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ มุ่งที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับนักการเมืองว่า แต่ละฝ่ายมีทัศนคติต่อกันอย่างไรในการเลือกตั้งเทศบาล

1. ความสัมพันธ์เชิงทัศนคติของประชาชนกับนักการเมืองที่สอดคล้องกันคือ สมาชิกสภาเทศบาลชุดปัจจุบันส่วนใหญ่ได้รับเลือกตั้งเพราะการซื้อเสียง การแก้ปัญหาซื้อเสียงเป็นเรื่องยากที่จะแก้ไปได้ แต่ทุกฝ่ายก็ปรารถนาที่จะได้เห็นการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม สำหรับผู้ที่มาดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี ควรมีความรู้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี นอกจากนี้ ยังเห็นว่าการบริหารงานของผู้บริหารเทศบาลชุดปัจจุบันประสบความสำเร็จ

2. ความสัมพันธ์เชิงทัศนคติของประชาชนและนักการเมืองที่ไม่สอดคล้องกันคือ กรณีผู้มีสิทธิจะออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งครั้งต่อไปฝ่ายนักการเมืองเห็นว่าเท่าเดิม แต่ฝ่ายประชาชนเห็นว่าจะออกมาใช้สิทธิมากกว่าเดิมเกือบเท่าตัว กรณีระดับการศึกษาของสมาชิกกับเทศมนตรี ฝ่ายประชาชนเห็นว่าควรจบปริญญาตรีฝ่ายนักการเมืองเห็นว่าจบมัธยมปลายก็พอ สำหรับการพิจารณาเลือกผู้สมัครฝ่ายประชาชนเห็นว่าพิจารณาเลือกรายบุคคล แต่ฝ่ายนักการเมืองเห็นว่าพิจารณาเลือกบุคคลและกลุ่มการเมือง

ชาญวิทย์ อินทร์ฐานะ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 มกราคม 2544 : กรณีศึกษาเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทางการเมือง และศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งให้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 400 คน โดยการใช้แบบสอบถามปลายปิด และใช้วิธีวิเคราะห์เชิงสถิติแบบพรรณนาในรูปค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าความถี่ และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าไคสแควร์

จากผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่มีการแสดงออกทางการเมืองในรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไปร์ฟ้าผสมแบบเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง (Subject Participant Political Culture) โดยส่วนมากจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง มีจำนวนร้อยละ 81.0 ของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเห็นว่าการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน ร้อยละ 47.9
2. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งที่ทำให้ไปใช้สิทธิลงคะแนน พบว่า
 - อายุ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าผู้ที่มีอายุระดับปานกลางมีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่อยู่ในกลุ่มอายุอื่น
 - ระดับการศึกษา พบว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงมีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำ
 - ระดับรายได้ พบว่าผู้ที่มีระดับรายได้สูงมีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่ากลุ่มระดับรายได้ต่ำ
 - อาชีพ พบว่าผู้ที่ประกอบอาชีพราชการ พนักงานรัฐ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ(รวมเกษียณอายุ) มีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่อยู่ในกลุ่มอาชีพอื่น

ทรงฤทธิ์ วรรณกุล (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของประชาชนในเขตอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย : กรณีศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาพฤติกรรม ทศนคติ การมีส่วนร่วมทางการเมือง คุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ประชาชนต้องการ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง จากสื่อชนิดต่างๆ ของประชาชนในเขตอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ที่มีต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนชาวอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย จำนวน 244 คน

สาระสำคัญที่ได้จากการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ประชาชน มีทัศนคติค่อนข้างดีต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
2. ในประเด็นของพฤติกรรมการเลือกตั้ง พบว่า ประชาชน เลือกบุคคลมากกว่าเลือกบุคคลมากกว่าเลือกพรรคและพรรคที่ประชาชนนิยมมากที่สุด คือพรรคประชาธิปัตย์ และพรรคความหวังใหม่
3. ในประเด็นคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ประชาชนจังหวัดเชียงรายต้องการ โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ 1.ความซื่อสัตย์ 2. ระดับการศึกษา

3. ประวัติส่วนตัว 4. เป็นคนเชิงราย 5. ฐานะทางสังคม 6. ความเป็นคนกว้างขวางและรูปลักษณ์หน้าตา และ 7. ความพร้อมของครอบครัว

4. ในประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่าประชาชน มีส่วนร่วมในเรื่องการไปตรวจดูรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากที่สุด รองลงมา คือการลงคะแนนเสียง การพูดคุยกับสมาชิกในครอบครัวเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การชักชวนเพื่อนไปใช้สิทธิตั้ง และการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะได้รับเงินหรือสิ่งของตามลำดับ

5. ประเด็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากสื่อชนิดต่าง ๆ พบว่า ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง จากโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และจากตำราเรียนน้อยที่สุด ตามลำดับ

ขจรศักดิ์ เสวกโกเมต (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาทางสองแพร่งของการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนในการเลือกตั้ง: ศึกษากรณีเครือข่ายประชาชนเพื่อการเลือกตั้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง ตามทัศนะของเครือข่ายประชาชนเพื่อการเลือกตั้งหรือพีเน็ต กับทัศนะของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง พีเน็ตและคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ที่การเลือกตั้ง ที่พีเน็ตเข้าไปมีส่วนร่วม กับ คณะกรรมการการเลือกตั้งชุดแรกของไทย ซึ่งมีสมมติฐานไว้ว่า สภาวะทางสองแพร่งของการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชน ในการเลือกตั้งมีที่มาจากปัญหาสองประการคือ ประการแรก พีเน็ตและคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ในประเด็นเรื่องความเป็นอิสระ และประการที่สอง ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพีเน็ต และคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นไปในทางปรปักษ์มากกว่าร่วมมือกัน ผลการศึกษาพบว่า สภาวะทางสองแพร่งของการมีส่วนร่วม ขององค์กรพัฒนาเอกชนในการเลือกตั้ง มีที่มาจากปัญหาสองประการดังนี้ คือ ประการแรก พีเน็ตและคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องความเป็นอิสระ ในด้านการบริหารกิจกรรม และด้านการใช้จ่ายการเงิน ในขณะที่ปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างองค์กร ปัจจัยด้านผู้นำ และคุณภาพบุคลากร เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของพีเน็ต ในการมีส่วนร่วมตรวจสอบการเลือกตั้งได้อย่างอิสระ ส่วนปัญหาประการที่สองคือ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพีเน็ตและคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นไปในทางปรปักษ์มากกว่าร่วมมือกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ 4 ประการคือ (1) การมีวิถีคิดที่แตกต่างกัน (2) ลักษณะงานที่เป็นปรปักษ์ต่อกัน จึงต้องตรวจสอบซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดเป็นความสัมพันธ์ที่มีทั้งสองมิติคือ ความร่วมมือกัน และ

ขณะเดียวกันก็ตรวจสอบไปด้วย หรือที่เรียกว่าเป็นความสัมพันธ์แบบคู่ขนาน (3) ปัญหาเรื่องความน่าเชื่อถือของข้อมูลการทุจริตการเลือกตั้ง ของพีเน็ตที่ส่งประสานไปให้คณะกรรมการการเลือกตั้งนั้นยังขาดน้ำหนักในสายตาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และ (4) ทศนคติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ไม่เอื้อต่อการทำงานของพีเน็ต โดยเฉพาะในเรื่องสภาพที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยทางคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า พีเน็ตเป็นผู้ได้บังคับบัญชาหรือลูกจ้าง ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นคนว่าจ้างมาทำงาน นอกจากนั้น กล่าวได้ว่า การทำงานของพีเน็ต ถือว่าเป็นการเปลี่ยนประชาธิปไตย

สุพรรณศิริ แพงพันธุ์ (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาการประกอบสร้างและการสื่อความหมายของการ์ตูนการเมืองไทย ในช่วงรณรงค์การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาให้เข้าใจถึงวิธีและปัจจัยในการประกอบสร้างการ์ตูนการเมือง ตลอดจนการส่งผ่านความหมายของการ์ตูนการเมืองไทย ในช่วงรณรงค์การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544 รวมทั้งเพื่อเข้าใจลักษณะของการ์ตูนที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของนักการเมืองไทย ที่ปรากฏในการ์ตูนการเมืองไทยในช่วงรณรงค์การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544 โดยใช้แนวคิดเรื่องการ์ตูน ทฤษฎีสัญญาวิทยา แนวคิดเรื่องสารทางการเมืองในช่วงเลือกตั้ง และแนวคิดเรื่องเอกลักษณ์ มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า การประกอบสร้างการ์ตูนการเมืองมี 4 ขั้นตอนคือ 1. การรับข้อมูลข่าวสาร 2. การเลือกประเด็นในการนำเสนอ 3. การประกอบสร้างภาพการ์ตูน และ 4. การนำเสนอภาพการ์ตูนสู่ผู้รับสาร ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ประสบการณ์และทัศนคติของนักเขียนการ์ตูน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายของหนังสือพิมพ์ ภาระหน้าที่ของนักเขียนการ์ตูน และผู้รับสาร ทั้งนี้การ์ตูนการเมืองไทยในช่วงรณรงค์การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544 สื่อความหมายใน 2 ประเด็นคือ ประเด็นเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง นำเสนอถึงความบกพร่องของผู้สมัครคนสำคัญ สำหรับประเด็นภาพรวม กล่าวถึงการทำงานขององค์กรกลาง ที่ดูแลการเลือกตั้งและพฤติกรรมทุจริตของผู้สมัครรับเลือกตั้ง นอกจากนี้พบว่ามีการสร้างเอกลักษณ์ทางภาพการ์ตูนให้กับนักการเมือง คือนายชวน หลีกภัย และ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ทั้งนี้เอกลักษณ์ทางภาพการ์ตูนของนักการเมืองดังกล่าว มีลักษณะไม่ถาวร จะเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

รวิวรรณ กลยณี (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาการสำรวจโพลในหนังสือพิมพ์รายวัน และการสร้างความน่าเชื่อถือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า หนังสือพิมพ์มีการนำเสนอเนื้อหาการสำรวจโพลในประเด็นปัญหา จำนวนลระรูปแบบใด การนำเสนอมีความสมบูรณ์ถูกต้องตามหลักการรายงานผลโพล และมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ นอกจากนี้ยังศึกษาถึงปัจจัยการคัดเลือก และ

การสร้างค่าน้ำเชื่อถือร่วมด้วย งานวิจัยนี้ เป็นการเปรียบเทียบระหว่างหนังสือพิมพ์ 4 ชื่อฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ ข่าวสด ไทยโพสต์ มติชน โดยหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์ข่าวสด ถือเป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ ส่วนหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ และมติชนถือเป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์มีการนำเสนอการสำรวจโพล ในประเด็นที่ไม่ใช่การเลือกตั้งในเรื่องของปัญหาความขัดแย้ง ส่วนประเด็นการเลือกตั้งนั้น ยังมุ่งเน้นการทำนายผลการเลือกตั้ง เช่นเดียวกับในอดีต โดยหนังสือพิมพ์เสนอผลการสำรวจโพลของเอแบคโพลล์ สวนดุสิตโพล กรุงเทพโพล และพระนครโพล เป็นหลัก และใช้รูปแบบข่าวในการนำเสนอเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการนำเสนอเนื้อหาที่มีความสมบูรณ์ ถูกต้องตามหลักการรายงานผลโพลที่ผู้วิจัยกำหนด ไม่มีหนังสือพิมพ์รายวันฉบับใดนำเสนอได้ครบถ้วนความสมบูรณ์ จะเน้นการรายงานผลโพลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นหลัก สำหรับปัจจัยในการคัดเลือก และการรายงานผลการสำรวจโพลนั้น หนังสือพิมพ์มีการคัดเลือกจากเรื่องที่มีการขัดแย้งในสังคม หรือสถานการณ์ที่กำลังเป็นที่สนใจของประชาชนขณะนั้น ในส่วนของการสร้างค่าน้ำเชื่อถือ โดยการนำผลการสำรวจโพลมาประกอบในเนื้อหานั้น พบว่าสามารถสร้างค่าน้ำเชื่อถือได้ เพราะผลการสำรวจโพลมีความแม่นยำ สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

สมควร เครื่องประดับ (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระหว่างผู้อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลกับประชาชน

ผู้อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลหรือนอกเขตสุขาภิบาล ในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วยอำเภอเมือง อำเภอเมืองจาศีร์ อำเภอพระยืนและกิ่งอำเภอโคกโพธิ์ไชย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 400 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบบังเอิญ แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มตัวอย่างผู้อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล จำนวน 139 คน และกลุ่มตัวอย่างผู้อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลหรือนอกเขตสุขาภิบาล จำนวน 261 คน การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปของ Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ Chi-square

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า

1. ความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น
 - 1.1 ด้านความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนต่อการเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล และกลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาในเขตเทศบาลหรือนอกเขตสุขาภิบาลเห็น

ด้วยกับวิธีการจัดการเลือกตั้ง บทบาทหน้าที่ของผู้แทนราษฎร และการเตรียมการก่อนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งมีผลจากการได้รับความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร การเลือกตั้งจากหน่วยงานของรัฐบาล ผู้สมัครรับเลือกตั้งและสื่อสารมวลชนได้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ไม่เห็นด้วยที่ว่า การซื้อสิทธิขายเสียงมีเฉพาะในกลุ่มคนยากจนเท่านั้น

1.2 ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวผู้สมัครลงรับเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล และกลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนานอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลเห็นด้วยในส่วนของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งที่มีการหาเสียง โดยใช้นโยบายพรรค มีความรู้ความสามารถ มีผลงาน เป็นที่ประจักษ์ ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม ไม่เห็นด้วยกับผู้สมัครที่ให้สิ่งของตอบแทนในรูปแบบต่างๆ ใช้เงินซื้อเสียงมีหัวคะแนน ร่ำรวยและลงทุนมาก

1.3 ด้านการตัดสินใจเลือกผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล และกลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล เห็นด้วยกับการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยพิจารณาที่ตัวบุคคลและพรรคการเมืองเป็นสำคัญ แต่ไม่เห็นด้วยในการตัดสินใจเลือกผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่ใช้การซื้อเสียง เคยหรือไม่เคยเป็นผู้แทนราษฎรมาก่อนหรือเลือกเพราะอยากให้หัวหน้าพรรคเป็นนายกรัฐมนตรี และเป็นฝ่ายรัฐบาล

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1

2.1 ด้านความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนต่อการเลือกตั้ง ของกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาล หรือสุขาภิบาลและกลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล มีความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนต่อการเลือกตั้งไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง พบว่ากลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล และนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 ด้านการตัดสินใจเลือกผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่ากลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล และกลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 3

วิธีที่ใช้เพื่อชัยชนะในการเลือกตั้ง

เมื่อใกล้ถึงเวลาเลือกตั้งจะพบว่าแต่ละพรรคการเมือง ต่างก็ มีนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้งที่แตกต่างกันออกไปนโยบายที่ตรงไปตรงมา การนำเสนอที่แปลกใหม่ และการผลักดันให้นโยบายเกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างรวดเร็ว เป็นปัจจัยให้ชนะการเลือกตั้ง

ความพยายามเอาชนะการเลือกตั้งกระทำได้หลายวิธี มีทั้งการจูงใจ การใช้อิทธิพล การให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือสังคม ทั้งที่กระทำต่อประชาชน หรือกระทำแก่หน่วยงานหรือกลุ่มบุคคล ทั้งที่มีข้อห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 44 (2) คือ ห้ามผู้สมัครหรือผู้ใดให้เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด¹

แม้จะมีข้อห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งมาตรา 44 แล้วก็ตาม ก็ยังพบว่า การละเมิดกฎหมายเลือกตั้งเป็นเรื่องปกติและเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง

การวางแผนหาเสียง²

การวางแผนหาเสียงจะไม่จำกัดอยู่เฉพาะช่วงเวลาที่มีการกำหนดว่าจะมีการเลือกตั้งใหม่เท่านั้น นักการเมืองย่อมหาเสียงอยู่ตลอดเวลา ดังจะเห็นได้ว่า ส.ส. เก่าส่วนใหญ่แล้วจะไม่ทิ้งพื้นที่พยายามออกพื้นที่อยู่อย่างสม่ำเสมอ ส.ส. ทุกคนปรารถนาก็คือ โอกาสที่จะได้ชื่อว่าเป็นผู้รับผิดชอบในการก่อสร้างสาธารณูปโภคที่มีความสำคัญอย่างมหาศาลต่อชุมชนนั้น เช่น โครงการสร้างแหล่งน้ำที่ครอบคลุมพื้นที่หลายๆ อำเภอ การสร้างสะพานเส้นสำคัญที่เชื่อมโยงจังหวัดกับโลกภายนอก การสร้างมหาวิทยาลัยของภูมิภาค การสร้างสนามบินในจังหวัด เพราะถ้าจะกระทำได้ดังกล่าว ส.ส. คนนั้นก็จะได้รับคะแนนนิยมไปได้อย่างเหลือเฟือ

เครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการหาเสียงของ ส.ส. ประเภทแรกก็คือ การตอบแทนชุมชน เช่น งบประมาณจังหวัดจำนวนหลายล้านบาทต่อปี ซึ่ง ส.ส. สามารถใช้ตอบแทนความช่วยเหลือที่ได้รับจากหวัคະແນດ້ວຍการจัดสรรงบประมาณจังหวัดดังกล่าว ให้ไปทำโครงการต่างๆ ที่หวัคະແນ

¹ รายงานการวิจัยเรื่อง บทเรียนจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อปรับปรุงระบบการเลือกตั้งให้ดีขึ้น, สถาบันพระปกเกล้า พุศศิจาเยน 2544 หน้า 27

² สมบัติ จันทร์วงศ์, เลือกตั้งวิกฤต ปัญหาและทางออก, โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, ตุลาคม 2536 หน้า 49

หรือผู้ที่เกี่ยวข้องเสนอขึ้นมาได้ ทั้งนี้หัวหน้าคณะหรือผู้สนับสนุนของ ส.ส. ก็อาจได้รับผลประโยชน์ตอบแทนธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณจังหวัดดังกล่าวได้อีก และ ส.ส. จะสามารถใช้งบนี้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การแจกเครื่องเขียนแบบเรียนแก่เด็กนักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมเดียวกันกับที่ ส.ส. นั้นเคยทำมาอย่างสม่ำเสมอ

ส.ส. ที่มีตำแหน่งทางการเมืองย่อมจะสามารถใช้ตำแหน่งทางการเมืองของตนเป็นเครื่องมือให้เกิดประโยชน์ทางการเมืองแก่ตนเองและผู้สนับสนุนตนได้เป็นอย่างดี เช่น จะสามารถเจรจาวิ่งเต้นติดต่อหน่วยราชการ โดยเฉพาะหน่วยงานที่อยู่ในความดูแลของรัฐมนตรีร่วมพรรคเดียวกัน ให้เร่งดำเนินการตอบสนองต่อข้อเรียกร้องหรือแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น ได้ดีกว่า ส.ส. ธรรมดาๆ

นอกจากใช้ตำแหน่งทางการเมืองผลักดัน โครงการที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองหรือเพื่อการหาเสียงแล้ว ส.ส. ที่มีตำแหน่งสำคัญๆ บางคนยังอาจใช้ตำแหน่งหน้าที่ดังกล่าว สร้างโครงการที่เป็นทั้งสาธารณประโยชน์และมีผลในการกระจายผลประโยชน์ทางการเงินแก่พรรคพวกและผู้สนับสนุนของตนเองได้อีกด้วย เช่น มักจะนำเอางบประมาณการก่อสร้างหรืองบประมาณไปลงที่จังหวัดของตนเป็นเงินจำนวนมาก โดยโครงการนี้อาจเป็นการสร้างถนนผ่านที่ดินที่พรรคพวกของตนเป็นเจ้าของพร้อมๆ กันนั้น ในการก่อสร้างถนนนี้ก็ยังมีตนเองหรือพรรคพวกของตนซึ่งเป็นเจ้าของกิจการรถบรรทุกหิน ดิน ทราย และเป็นเจ้าของกิจการจำหน่ายอุปกรณ์การก่อสร้างที่ได้รับผลประโยชน์จากโครงการดังกล่าว ดังนั้นการที่พรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่ได้คุมกระทรวงสำคัญๆ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงคมนาคม ซึ่งมีเครือข่ายที่สามารถทำงานก่อนการเมืองในพื้นที่ได้อย่างสะดวกสบาย จึงเป็นสิ่งที่ทำให้พรรคการเมืองร่วมรัฐบาลและตัว ส.ส. ดังกล่าวอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบผู้สมัครอื่นๆ อยู่มาก

การมีตำแหน่งทางการเมือง ยังเปิดโอกาสให้มีการวางแผนหาเสียงระยะยาวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการโยกย้ายข้าราชการที่สนับสนุนหรือเป็นสมัครพรรคพวกของตนไปประจำอยู่ในพื้นที่อันเป็นเขตเลือกตั้งของตนอีกด้วย หรือในทางตรงกันข้าม ก็มีกรณีที่ ส.ส. พยายามจะวิ่งเต้นเพื่อโยกย้ายข้าราชการบางตำแหน่งออกไปจากพื้นที่ของตนด้วยเหตุผลว่าบุคคลดังกล่าวไม่ได้วางตัวเป็นกลางในการเลือกตั้งเป็นต้น

การหาเสียงแบบสร้างสมบารมีนี้ ส.ส. พรรคฝ่ายค้านหรือ ส.ส. ธรรมดาๆ ย่อมจะเสียเปรียบ ส.ส. ที่มีตำแหน่งทางการเมืองอื่นเพิ่มขึ้นมาก แต่ในส่วนอื่นๆ แล้ว การหาเสียงของ ส.ส. ทั้งหลายก็ไม่แตกต่างกันนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการออกพบปะเยี่ยมเยียนประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ในโอกาสงานแต่งงาน บวชนาค ขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ การออกไปปราศรัยปรากฏตัวตามงานกุศลต่างๆ หรือการส่งพวงหรีดไปตามงานศพ หรือการเข้าร่วมประชุมกับกำนันผู้ใหญ่บ้านในการประชุมสภาตำบลทุกเดือน ส.ส. บางคนนั้นถึงกับมีระบบสร้าง “แกนนำ” ไว้ในหมู่บ้านหรือ

ตำบลแหล่งละ 2-3 คน คอยทำหน้าที่ด้านนี้แทนตนเองไปเลยซึ่งในความพยายามที่จะใกล้ชิดกับประชาชนและไม่ห่างจากพวก กคะแนนคนสำคัญนี้แม้แต่ ส.ส. สอบตทหากประสงค์จะลงสมัครรับเลือกตั้งในคราวต่อไปก็ต้องกระทำเหมือนกัน การออกขอขอบคุณชาวบ้านทันทีหลังเลือกตั้ง และการสวมบทบาทการเป็น “ผู้แทนนอกสภา” ซึ่งไม่ได้หมายความถึงเฉพาะแต่การร่วมงานสังคมของชาวบ้าน แต่รวมถึงการทำกิจกรรมระดับใหญ่ที่ตอบสนองต่อความต้องการของชาวบ้านนั้นเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับผู้ประสงค์จะอยู่ในความทรงจำของผู้เลือกตั้ง ไปจนกระทั่งวันเลือกตั้ง นั่นคือ ส.ส. สอบตทจะต้องพยายามทำให้ชาวบ้านรู้สึกเสียใจที่ตนไม่ได้รับเลือกตั้งเข้าไป

การประชาสัมพันธ์ ตนเองและผลงานที่ได้กระทำไปก็จัดได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งของการทำงานระยะยาวของ ส.ส. ที่มีประสบการณ์ เพราะฉะนั้นถ้าได้โอกาส ส.ส. เหล่านี้จะพยายามทำตนให้เป็นข่าวเพื่อประชาสัมพันธ์ตนเองให้ปรากฏในสื่อมวลชนระดับชาติทันที ไม่ว่าจะเป็นหน้าหนังสือพิมพ์ระดับชาติ ข่าววิทยุประเทศไทย หรือข่าวโทรทัศน์ เพราะผู้เลือกตั้งส่วนหนึ่งถือว่าการได้เห็น ได้ฟังและได้อ่านข่าวของ ส.ส. เหล่านี้ในสื่อมวลชนระดับชาติแขนงต่างๆ เป็นเครื่องวัดความสามารถอย่างหนึ่งของผู้แทนของตน และการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชน โดยเฉพาะคอลัมนิสต์บางคนจึงเป็นเรื่องจำเป็น ฉะนั้น ส.ส. จึงพยายามผูกมิตรกับสื่อมวลชนไว้ตลอดเพราะเรื่องราวและภาพของบุคคลได้ปรากฏในสื่อมวลชนระดับชาติก็เป็นข้อได้เปรียบที่สำคัญอย่างหนึ่ง อย่างน้อยที่สุดบุคคลดังกล่าวก็สามารถนำเอาหนังสือพิมพ์นั้นๆ มาใช้เป็นเอกสารหาเสียงในระดับท้องถิ่นได้

ลักษณะเด่นที่สุดของ ส.ส. ที่นิยมการหาเสียงระยะยาวก็คือความพร้อม ที่จะทำการรณรงค์หาเสียงอย่างเป็นทางการ ส.ส. เหล่านี้จะมีการเตรียมพร้อมอยู่ตลอดเวลา ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการเลือกตั้งเป็นสิ่งที่พวกเขาจะมีอยู่อย่างพร้อมมูล เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่าเงินจะเป็นปัจจัยที่นับวันจะมีความสำคัญในการเลือกตั้งแต่บรรดาผู้สมัครหน้าใหม่ที่มีเงินสำหรับทุ่มอย่างเดียวก็น่าจะไม่อาจที่จะช่วงชิงชัยชนะไปจาก ส.ส. เก่าเหล่านี้ได้โดยง่าย

ผู้ที่มีพื้นฐานทางการเมืองระดับท้องถิ่นมาก่อน เช่น เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล ก็อาจถือได้ว่ามีข้อได้เปรียบอยู่ตรงที่มีประสบการณ์และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของประชาชนอยู่แล้ว โดยเฉพาะถ้ามีพื้นฐานอาชีพที่ประกอบอยู่ในปัจจุบันมีลักษณะที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการหาเสียงอยู่แล้ว เช่น อาชีพแพทย์ ทนายความ ข้าราชการกรมประชาสัมพันธ์ การเป็นวิทยากรลูกเสือชาวบ้าน โดยเฉพาะการเป็นนักร้องนักแสดง หรือนักจัดรายการวิทยุประเภทที่ชาวบ้านนิยม เช่น การจัดรายการเพลงตามคำขอ การจัดรายการข่าว ซึ่งมีการบริการประกาศงานบุญ งานต่างๆ ให้แก่ชาวบ้านฟรี รายการหมอลำ รายการเพลงลูกทุ่ง รายการสังคมประกอบเพลง หรือเป็นโฆษกอ่านข่าวประจำสถานีวิทยุ ดังนั้นในการเลือกตั้งที่ผ่านๆ มาจึงมี ส.ส. อยู่หลายคนที่มีพื้นฐานอาชีพมาจากผู้ที่ได้ใกล้ชิด ได้ช่วยเหลือประชาชน หรือเป็นผู้ที่ประชาชนรู้จักชื่อและได้ยินเสียงของตนมาก่อนที่จะได้รู้จักตัว และเมื่อได้รับเลือกไปแล้ว ส.ส.

เหล่านี้ก็ยังคงทำรายการอยู่ หรือบางรายก็อาจให้ภรรยาหรือญาติพี่น้องเข้ามาทำหน้าที่ต่อไป อีกวิธีที่มีผู้นิยมทำกันมากก็คือ การเข้าหาชาวบ้าน โดยอาศัยวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสื่อ เช่น การเสาะหาคนสำคัญๆ หรือตระกูลเด่นๆ ในแต่ละหมู่บ้าน แล้วเข้าไปผูกมิตรกับบุคคลดังกล่าว อย่างในภาคอีสานก็จะเป็นการเข้าไป “ผูกเสี่ยว” กับบุคคลเช่นว่า ซึ่งก็เท่ากับว่าได้บุคคลเหล่านั้นเป็นหัวคะแนนในระบบเครือข่ายให้ เป็นต้น

การเป็นนักธุรกิจหรือนายธนาคารขนาดใหญ่ในพื้นที่สามารถเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเตรียมตัวลงสมัคร ส.ส. ได้เหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้านักธุรกิจนั้น ๆ เป็นธุรกิจที่คนส่วนใหญ่ในพื้นที่ เช่น ชาวไร่ชาวนาต้องพึ่งพา ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจการปล่อยเงินกู้ ธุรกิจการประกันภัยธุรกิจการเกษตรซึ่งจำหน่ายยาปราบศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์พืช อาหารสัตว์ การค้าปุ๋ย เพราะธุรกิจประเภทนี้เปิดโอกาสให้เจ้าของกิจการได้มีโอกาสสร้างบุญคุณ และมีอำนาจต่อรองกับเกษตรกรได้มาก หรือแม้แต่กิจการธุรกิจที่อาจจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับชาวไร่ชาวนาโดยตรง ก็สามารถเป็นปัจจัยเสริมสำหรับการเตรียมตัวสมัคร ส.ส. ได้ เช่น การเป็นเจ้าของกิจการรับเหมาก่อสร้างขนาดใหญ่ ซึ่งผู้เป็นเจ้าของสามารถใช้เครื่องจักรอุปกรณ์ของตนเองสร้างหรือซ่อมสาธารณูปโภค เช่น ถนน สะพาน ให้แก่ชาวบ้านได้ หรือถ้าหากว่ากิจการดังกล่าวเป็นธุรกิจหรืออุตสาหกรรมหลักของพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งทำให้มีการจ้างแรงงานท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้กรณีของผู้ที่เตรียมการสำหรับลงสมัครรับเลือกตั้งบางคน ซึ่งใช้เวลาก่อนกำหนดการเลือกตั้งถึง 2-3 ปี เพื่อปูพื้นฐานด้านการประชาสัมพันธ์ ตนเองผ่านการบริจาคเงินให้แก่สถานศึกษา สถาบันศาสนา และองค์กรจัดตั้งของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในระดับหมู่บ้าน การออกเยี่ยมเยียนประชาชน และว่าจ้างนักจัดรายการวิทยุที่มีผู้นิยมมาก ๆ ให้เป็นโฆษกประชาสัมพันธ์ ได้รู้จักชื่อของตน เป็นต้น

รูปแบบการหาเสียง

การหาเสียงของผู้สมัคร เมื่อถึงช่วงระยะเวลาของการเลือกตั้ง มักจะปรากฏให้เห็นในหลายรูปแบบ ทั้งการหาเสียงของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งเอง และการหาเสียงที่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมือง

● การรณรงค์หาเสียง

ลักษณะการรณรงค์หาเสียง ต้องอาศัยบทบาทของหัวคะแนนในท้องถิ่นเป็นหลัก การคัดเลือกคนเข้าสมัครในนามของพรรค ต่างก็มุ่งไปที่คนที่จะมีโอกาสชนะเลือกตั้งมากที่สุด เช่น สส. เดิม คนที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในชุมชน หรือมีตำแหน่งหน้าที่ เช่น นายกเทศมนตรี นายกสภาเทศบาล นายแพทย์ เป็นต้น การพยายามดึงตัวอดีต สส. ทั้งหลายเข้ามาสังกัดในพรรค ย่อมจะสร้างโอกาสในการชนะการเลือกตั้งได้มากยิ่งขึ้น โดยปกติแล้ว พรรคการเมืองมักจะมิงบประมาณ

ในการหาเสียงก่อนข้างจำกัด การให้อดีตสส. ลงสมัคร จึงมักได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ เนื่องจากเชื่อถือว่า สส.เดิมมักจะมีคะแนนนิยมและมีฐานะอยู่แล้วบ้าง การให้การสนับสนุนจากพรรคการเมือง จึงสร้างความมั่นใจได้ว่า ชัยชนะจะตกเป็นของพรรคการเมืองนั้น

การเมืองระดับท้องถิ่น มีความสำคัญยิ่งต่อการ ได้รับความสำเร็จในการหาเสียงของผู้สมัคร เป็นหาทางหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยปกติแล้วผู้นำระดับท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิก สภาจังหวัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มักจะเป็นบุคคลสำคัญ ในการช่วยหาคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ ต้องทำงานใกล้ชิดกับประชาชน

- หัวคะแนนกับการรณรงค์หาเสียง

หลังจากที่ได้กำหนดหัวคะแนนขึ้นแล้วนั้น จะมีการเรียกประชุมหัวคะแนนทั้งหมด เพื่อ ตรวจสอบว่า แต่ละคนจะสามารถระดมคนในชุมชนของตน เพื่อออกมาลงคะแนนเสียงได้สักเท่าใด หัวคะแนนแต่ละคนจะมีเป้าหมายคะแนน ซึ่งเป้าหมายที่รวบรวมได้นี้ จะต้องรวมกันแล้วได้สูงกว่า หรือใกล้เคียงเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ ตัวเลขที่กำหนดขึ้นนี้ จะเป็นข้อตกลงระหว่างหัวคะแนนกับผู้สมัคร หรือตัวแทน ซึ่งถ้าตัวเลขออกมาต่ำกว่าหรือใกล้เคียงกับตัวเลขที่ประมาณการไว้ หัวคะแนนหลัก หรือผู้สมัครก็จำเป็นต้องพิจารณาเพิ่มจำนวนหัวคะแนนในหมู่บ้านนั้นๆ เพื่อที่จะหาคะแนนเสียง เพื่อเพิ่มเติมจำนวนคะแนนให้มากขึ้นไปอีก

เป้าหมายหลักของการมีหัวคะแนนคือ มีหน้าที่ระดมเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ ลงคะแนนให้แก่ผู้สมัคร ซึ่งในกระบวนการนี้อาจหมายรวมถึงการซื้อเสียงของชาวบ้านด้วย นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ ติดโปสเตอร์โฆษณา แจกใบปลิว ให้ชาวบ้านได้รู้จักว่า ผู้สมัครของฝ่ายตนคือใคร และยังมีหน้าที่ในการชักชวนโน้มน้าว ให้ชาวบ้านลงคะแนนให้ ผู้สมัครที่ตนสนับสนุน หัวคะแนนอาจจัดกลุ่มของคนออกช่วยเหลือเพื่อนบ้านในกิจกรรมที่ ต้องการความช่วยเหลือ เช่น การลงแขก ถางป่า ไถนา เป็นต้น

บทบาทของหัวคะแนนในวันเลือกตั้ง เริ่มตั้งแต่การจัดพาหนะเพื่อรับส่งคน ไปลงคะแนน การคุมคนในความรับผิดชอบไปลงคะแนน ซึ่งจะต้องมีการวางแผนล่วงหน้ากันไว้เป็นอย่างดี ทั้งในเรื่องของพาหนะ จุดนัดพบเพื่อแจกเงิน โดยจะต้องพยายามทำให้ครบทุกเขตเลือกตั้ง เพื่อให้มั่นใจว่า พรรคการเมืองที่ตนสนับสนุนจะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งนั้น

- พรรคการเมืองกับการรณรงค์หาเสียง

พรรคการเมืองแต่ละพรรค มักต้องการให้ผู้สมัครเข้ารับการศึกษาที่มีโอกาสในการ ได้รับชัยชนะสูงสังกัดพรรคของตน เนื่องจากแต่ละพรรคมีเงินทุนในการสนับสนุนก่อนข้างต่ำ การช่วยเหลือด้านเงินทุนจึงมักสนับสนุนให้กับผู้สมัครที่พอมีทุนทรัพย์อยู่บ้าง หรือมีโอกาสที่จะ

ได้รับชัยชนะค่อนข้างสูง รวมทั้งมีคะแนนนิยมจากประชาชนในพื้นที่นั้นๆ พรรคการเมืองอาจให้เงินอุดหนุนในการหาเสียงเป็นงวด เพื่อพิจารณาว่า ผู้สมัครคนนั้นหาเสียงจริงจังหรือไม่ แม้ว่า การสนับสนุนทางการเงินจะเป็นปัจจัยสำคัญ ในการช่วยเหลือผู้สมัครแต่พรรคการเมืองก็ไม่สามารถช่วยเหลือได้อย่างทัดเทียม รูปแบบการณรงค์ของพรรค จึงมักอยู่ในรูปของการจัดส่งทีมปราศรัย ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่เป็นที่รู้จัก จัดหาสติ๊กเกอร์ โปสเตอร์ และเอกสารหาเสียงของพรรค เพื่อให้แจกจ่ายหาเสียงได้ สำหรับบางพรรคก็อาจมีกิจกรรมพิเศษออกไป เช่น จัดส่งอาสาสมัครช่วยทำงาน เป็นต้น

- **การจัดทีมผู้รับสมัครเลือกตั้ง**

เมื่อมีการประกาศยุบสภา หรือการปฏิวัติรัฐประหาร การหาเสียงเลือกตั้งอย่างเป็นทางการจะถูกกำหนดขึ้น การส่งผู้สมัครที่มีคุณสมบัติเพียงพอเพื่อลงแข่งขันในการเลือกตั้ง จะเพิ่มโอกาสที่พรรคการเมืองนั้นจะได้รับการเลือกตั้ง รวมทั้งโอกาสที่จะได้รับโควตาการเป็นรัฐมนตรี พรรคการเมืองจึงมักจะดำเนินนโยบายคัดคนเข้าสมัครในนามของพรรค โดยดูว่าโอกาสในการได้รับเลือกตั้งมีมากน้อยแค่ไหน ในส่วนของผู้สมัคร อาจมีการย้ายไปสังกัดในพรรคที่ตนเห็นว่าน่าจะมีโอกาสได้รับการเลือกตั้งสูง ซึ่งเป็นเหตุผลหลักในการย้ายพรรคจากพรรคเล็กไปสู่พรรคใหญ่ เนื่องจากโอกาสในการเติบโตและมีโอกาสในการจัดตั้งรัฐบาล

การเลือกผู้สมัครในทีม เพื่อหวังชัยชนะยกทีม นั้น ส่วนใหญ่แล้วพรรคการเมือง มักมอบหมายให้ นักการเมืองระดับหัวหน้าของแต่ละพรรคจัดการกันเอง โดยเฉพาะในเขตที่ชื่อเสียงของพรรคอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนใหญ่มักจะยึดหลักในการคัดเลือกผู้สมัครที่มีคะแนนเสียงดีในท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีภูมิฐานะในท้องถิ่นนั้น รวมทั้งผู้สมัครที่มีกิจการ ส่วนผู้สมัครหน้าใหม่ นั้น พรรคอาจส่งเข้าแข่งขันเนื่องจากการคัดกำลังคู่แข่ง

สำหรับหลักใหญ่ๆ ในการจัดทีมสมัคร มักใช้หลักง่ายๆคือ พยายามเลือกผู้สมัครที่มีคะแนนเสียงดีกระจายกันอยู่คนละอำเภอในเขตเดียวกัน เพื่อจะได้ช่วยดึงคะแนน ในแต่ละอำเภอของทีมเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องคำนึงถึงความหนาแน่นของประชากร หรือฐานเสียงของผู้สมัครแต่ละคนด้วย และถ้าหากว่าผู้สมัครทั้งทีมมีกิจการหรือความกว้างขวางในวงการที่แตกต่างกันออกไป ก็อย่างยิ่งเสริมคะแนนของกันและกันได้มากขึ้น นอกจากนี้ พรรคยังต้องการเลือกผู้แข่งขันที่มีอิทธิพลและทุนทรัพย์ เพื่อลงสมัครในพรรคของตนหลายๆคน นอกจากจะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของพรรคแล้ว ยังสามารถเชื่อถือได้ว่า ผู้สมัครจะไม่ตัดคะแนนตนเองอีกด้วย

- **การใช้สิ่งพิมพ์ การประชาสัมพันธ์ และการโฆษณา**

การณรงค์หาเสียงอย่างเป็นทางการ มักจะเริ่มด้วยการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนในเขตเลือกตั้งได้รู้จักผู้สมัคร ในรูปแบบของป้ายคัทเอาท์ขนาดใหญ่ ที่บอกให้ประชาชนได้ทราบนโยบาย คำขวัญของพรรค และของทีมงานของตน รวมทั้งรูปของผู้สมัคร สถานที่ติดตั้งป้าย

โฆษณาขนาดใหญ่ มักติดอยู่ตามชุมชนตามสี่แยกใจกลางเมือง หรือแม้กระทั่งป้ายโฆษณาบริเวณทางด่วน ที่ผู้คนผ่านไปผ่านมาเห็นได้ชัดเจนขณะเดินทาง เป็นการตอกย้ำให้ประชาชนเคยชิน และจดจำสโลแกนของพรรคต่างๆ ได้ วัตถุประสงค์หลักในการจัดทำป้ายโฆษณานี้มุ่งที่จะให้ประชาชนได้รู้จักผู้สมัครในพื้นที่นั้นๆ การจัดทำป้ายขนาดใหญ่ต้องใช้งบประมาณที่สูง การขึ้นป้ายโฆษณาเป็นการข่มขวัญพรรคคู่แข่งไปในตัว ซึ่งจะสังเกตเห็นว่า ยิ่งใกล้วันเลือกตั้งมากเท่าใด ป้ายโฆษณาหาเสียงก็มากขึ้นเป็นทวีคูณ

การคิดโปสเตอร์ขนาดเล็ก เพื่อประชาสัมพันธ์เป็น อีกวิธีหนึ่งที่จะประชาสัมพันธ์ให้เกิดรู้จักกับผู้สมัครและพรรคการเมือง ส่วนใหญ่แล้วมักคิดในที่ชุมชน ป้ายรถโดยสารประจำทาง ในส่วนของใบปลิวผู้ลงสมัครเลือกตั้งมักเป็นผู้แจกด้วยตนเอง เพื่อจะได้ทำความรู้จักกับประชาชนในท้องถิ่นนั้น ในบางพื้นที่ผู้สมัครอาจแจกใบปลิวในรูปแบบของบัตรเลือกตั้งจำลอง เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับประชาชน และทำเครื่องหมายเลือกเบอร์ของคุณได้ถูกต้อง

ส่วนใหญ่แล้วใบปลิวหรือเอกสารประชาสัมพันธ์ผู้สมัครมีได้หลายรูปแบบ เช่น เป็นการออกหนังสือถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อแนะนำตัวและชักชวนขอความสนับสนุน ผู้สมัครมักจะลงรายละเอียดเกี่ยวกับตนเอง ผู้รับสามารถพกพาได้สะดวก ในการหาเสียงผ่านเอกสารประเภทนี้ ผู้สมัครอาจใช้สื่อหนังสือพิมพ์ร่วมด้วย นอกจากจะใช้เอกสารในการประชาสัมพันธ์แล้ว ยังจัดขบวนรถเล่นไปบนท้องถนน หาเสียงตามหมู่บ้าน เพื่อสร้างความสนใจแก่ผู้คนรอบข้าง

● การใช้สื่อ

ในยุคของการสื่อสารที่ก้าวหน้าในปัจจุบัน สื่อจึงมีอิทธิพลที่สำคัญยิ่งต่อการให้ได้มาซึ่งชัยชนะของการเลือกตั้ง รูปแบบของสื่อมีดังนี้

สื่อโทรทัศน์ มีการโฆษณานโยบายของพรรคการเมืองผ่านทางสื่อโทรทัศน์ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบถึงแนวคิดของพรรคต่างๆ หรือเป็นรายการที่จัดขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ด้วยการโทรศัพท์ ร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งมีพิธีกรดำเนินรายการ และบางครั้งก็มีการปรากฏตัวในรายการประเภท Talk Show หรือสื่อบันเทิง รวมทั้งรายการประเภท “เรียลลิตี้โชว์” เพื่อให้ประชาชนติดตามความเคลื่อนไหว ในการทำกิจกรรมช่วยเหลือประชาชนของนายกรัฐมนตรี เช่น การลงพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อแก้ปัญหาความยากจน³ รายการประเภทนี้ ไม่จำเป็นว่าจะต้องจัดขึ้นเพื่อหาเสียงเลือกตั้ง แต่เป็นรายการที่จัดขึ้น โดยมุ่งให้เห็นว่านายกรัฐมนตรี มีความพยายามแก้ไขปัญหาย่างแท้จริง

สื่อวิทยุ มีโฆษณาของพรรคการเมืองค้นรายการวิทยุ ในรูปแบบของเพลงประจำพรรค หรือมีการเชิญผู้สมัครพูดคุยในรายการสนทนา เช่น นายกพบประชาชน เป็นต้น

³ "Reality show" นายก...มีแต่ "โชว์" ไม่มี "เรียลลิตี้", หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ วันที่ 12 มกราคม 2549

ในบางกรณี การใช้กิจกรรมทางสังคมเพื่อดึงดูดความสนใจของสื่อทั้งวิทยุและโทรทัศน์ เป็นวิธีอีกวิธีหนึ่งที่ผู้ลงสมัครใช้นำเสนอตนเองต่อสาธารณชน เพื่อแสดงออกว่าเป็นบุคคลที่มุ่งแก้ไขปัญหาสังคมให้กับผู้ได้รับความเดือดร้อน

- **การปราศรัยหาเสียง**

นอกเหนือไปจากการจัดเวทีปราศรัยอย่างเป็นทางการแล้ว ผู้สมัครอาจใช้วิธีไปร่วมงานต่างๆ ที่ได้รับเชิญ หรือที่หัวข้อแนะนำจัดขึ้น เช่น งานบวช งานศพ งานวันเกิด เป็นต้น เพื่อถือโอกาสปรากฏตัวและกล่าวคำปราศรัย วิธีนี้จึงเป็นวิธีหาเสียงที่ค่อนข้างประหยัด

การปราศรัยใหญ่ แต่ละพรรคจะกล่าวถึงนโยบายของพรรค และเปรียบเทียบให้ประชาชนได้เห็นว่าคุณนโยบายของพรรคคนนั้น ดีกว่าและแตกต่างจากพรรคคู่แข่งอย่างไร โดยจะเดินสายเพื่อพบปะประชาชน ทั้งในเขต กรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด ประกอบด้วยหัวหน้าพรรค กรรมการบริการ และแกนนำ เพื่อปราศรัยช่วยผู้สมัคร มักจะจัดขึ้นในสวนสาธารณะ ที่เป็นจุดศูนย์กลางของเมือง เช่น สนามหลวง ซึ่งจะเป็นการปราศรัยใหญ่ ก่อนที่จะมีการเลือกตั้ง ผู้สมัครที่มีวาทศิลป์ดี มักจะได้รับผลสำเร็จจากการปราศรัย

- **การเข้าถึงตัวผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง**

การหาเสียงในรูปแบบนี้ คือ การหาเสียงแบบเข้าถึงตัวประชาชนตามบ้าน คือ เคาะประตูบ้าน ซึ่งเป็นที่นิยมสำหรับผู้สมัครหน้าใหม่ การหาเสียงในรูปแบบนี้ มักจะใช้ในเขตชุมชนที่มีผู้คนหนาแน่น เช่น ห้างสรรพสินค้า ตลาดสด เป็นต้น

สำหรับผู้สมัครหน้าใหม่ มีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องพบปะประชาชน เพราะเป็นช่องทางพูดคุยได้โดยตรง สามารถเสนอความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ได้ บางครั้งอาจต้องใช้อาสาสมัครเพื่อช่วยในการหาเสียง หรือคาราซึ่งเป็นที่นิยมของประชาชนร่วมในการหาเสียง เพื่อดึงดูดความสนใจ

- **การใช้ website**

ในยุคสื่อสารรวดเร็ว การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นวิธีการที่สะดวก ง่าย และรวดเร็วที่สุด เพื่อส่งสารและนโยบายของพรรคสู่ประชาชน ฐานเสียงได้รับรู้ในยุคที่มีความซับซ้อน และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ภัยอันตรายต่างๆ นับเป็นช่องทางใหม่ที่บรรดาพรรคต่างๆ เลือกใช้รูปแบบการหาเสียงที่แต่ละพรรคเลือกใช้ในการเลือกตั้งในแต่ละครั้งนั้น อาจไม่มีวิธีการใดที่ดีที่สุด แต่ละพรรคควรใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลายและแตกต่างกันไป เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสาร ตามที่พรรคต้องการ ซึ่งจะส่งผลต่อการได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งในที่สุด

แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนรับรู้เกี่ยวกับเลือกตั้งมากที่สุด⁴

แหล่ง	กรุงเทพมหานคร	ต่างจังหวัด	ทั่วประเทศ
เพื่อน เพื่อนบ้าน	3.2	3.6	3.6
หนังสือพิมพ์	4.9	3.0	3.2
โทรทัศน์	69.2	44.5	46.8
เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือ	-	1.4	1.3
กิจกรรมการหาเสียง	20.5	28.2	27.5
วิทยุ	1.6	2.5	2.5
วิทยุชุมชน	-	3.8	3.5
องค์กรเอกชน	-	0.1	0.1
กกด.	-	0.4	0.4
ผู้นำท้องถิ่น	-	9.7	8.8
อื่นๆ	0.5	2.7	2.5
รวม	100	100	100

ที่มา : โครงการวิจัยเพื่อศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมือง และพฤติกรรมมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สถาบันพระปกเกล้า (2548)

- **การรวมพรรคเพื่อชัยชนะในการเลือกตั้ง**

ระยะเวลาก่อนการเลือกตั้ง 180 วัน ก่อนการบริหารงานครบวาระ 4 ปี กฎหมายได้เปิดช่องให้ส.ส.สามารถย้ายพรรคได้ โดยที่ไม่ต้องเลือกตั้งใหม่ ทำให้ส.ส. จากหลายพรรคการเมืองย้ายพรรคมาอยู่ภายใต้สังกัดพรรคไทยรักไทย ไม่ว่าจะเป็นพรรคเสรีธรรม และพรรคความหวังใหม่ ต่างก็เป็นพรรคใหญ่ที่ช่วยให้มีฐานคะแนนเสียงมาก ได้รับชัยชนะที่เด็ดขาดในที่สุด

- **การจัดท่องเที่ยว⁵**

วิธีการหาเสียงรูปแบบใหม่ คือจัดท่องเที่ยวให้กับหัวหน้าและฐานเสียงอย่างสม่ำเสมอในแต่ละเขตเลือกตั้ง มักจะจัดให้กับกลุ่มประชาชน ที่ไม่มีโอกาสได้เดินทางไปท่องเที่ยวนอกเขตชุมชนของตนเท่าใดนัก โดยจะจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร ในชุมชนนั้นๆ จะจัดทัวร์ทั้งไปเข้าเย็นกลับ หรือ พักค้างแรม 1-2 คืน ตามสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศทุกภาค เช่น ภาคเหนือ

⁴ การเมืองไทยในการเลือกตั้งทั่วไป 2548 , บริษัท พานิชพระนคร (2535) จำกัด , 2548 หน้า 16

⁵ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าคณะในท้องถิ่น , ธันวาคม 2548

ภาคตะวันออก และตามแนวชายแดน ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด การเดินทางในแต่ละครั้งจะ ใช้รถบัสด้านใหญ่ 2-3 คัน เพื่อสร้างความผูกพันต่อคะแนนเสียงครั้งต่อไป

ยุทธศาสตร์การหาเสียงในยุครัฐบาลทักษิณ ชินวัตร

วิธีการในการชนะเลือกของพรรคไทยรักไทย คือ การใช้นโยบายนำการเมือง นำนโยบายที่ คิดว่าถูกต้องที่สุดเป็นตัวนำเสนอ โดยนโยบายที่เขียนขึ้นมานั้นเป็นนโยบายในเชิงสร้างพื้นฐาน ให้กับระบบเศรษฐกิจไทยในอนาคต และสามารถนำนโยบายนั้นมา ปฏิบัติได้จริง นโยบายหลัก ของพรรคไทยรักไทยคือ สร้างฐานรากที่แข็งแรง นั่นคือการใช้นโยบาย พักหนี้เกษตรกร เรื่อง กองทุนหมู่บ้าน

การใช้นโยบาย⁶

การใช้นโยบายเพื่อมุ่งหวังหาคะแนนเสียงจากประชาชน และเพื่อชัยชนะในการเลือกตั้ง เป็นวิธีการใหม่ นับตั้งแต่รัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ขึ้นบริหารประเทศ เมื่อปี 2544 เป็นต้นมา นับว่า แตกต่างจากรัฐบาลชุดก่อนๆอย่างมาก ในบรรดานโยบายต่างๆนี้ นโยบายประชานิยมนับเป็น ยุทธวิธีและกลยุทธ์ที่สร้างความนิยมทางการเมืองอย่างมาก วิธีสร้างความชอบธรรมในการลงทุน ด้วยวิธีการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุน กระตุ้นให้ประชาชนหันมาสนใจกับการออม เช่น ส่งเสริม ให้ออมเงินระยะยาว การปรับลดอัตราภาษีประเภทฝากประจำ เป็นต้น

ในช่วง 4 ปี นับตั้งแต่ปี 2544-2548 การบริหารประเทศภายใต้รัฐบาลทักษิณ มุ่งเน้นการ ใช้นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ ด้วยการลงทุนใช้เงินมหาศาล เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในกลุ่มรากหญ้า รัฐบาลจึงยังคงเน้นแผนการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ มูลค่ากว่า 1.5 ล้านล้านบาท ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่ ปี 2548-2551 โดยมุ่งเน้นการลงทุนไปที่ สาขาคมนาคม สาขาพลังงาน และสาขาน้ำและชลประทาน เป็นหลัก โดยมีโครงการที่สำคัญ เช่น โครงการก่อสร้างทางรถไฟสายใหม่ การปรับปรุงขยายงานประปาส่วนภูมิภาค โครงการบ้านเอื้ออาทร⁷ นอกจากนี้ นโยบายการปฏิรูป องค์กรของรัฐ หรือที่เรียกว่า นโยบายปฏิรูประบบราชการ นับว่าเป็นอีกกลวิธีหนึ่ง เพื่อหวังผล คะแนนนิยม ที่ได้ผลดีเช่นกัน โดยเฉพาะในหมู่กลุ่มธุรกิจการเมือง ที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลง องค์กรภาครัฐ ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ ในภาวะของการแข่งขัน ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และระดับโลก ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

⁶ วิษณุ นุ่นทอง “วิบากกรรมทักษิณ ฝ่ากระแสขาลง ค่อยชอนนโยบายประชานิยม”

www.posttoday.com/thailand2547/kan2.html

⁷ ปรากฏา เหมทิวากร “จับตาโครงการ เกมการเงิน 1.5 ล้านล้านบาท”, www.posttoday.com/mega.html

นโยบายประชานิยม

นโยบายหาเสียงที่สั้น แต่หือหาวา โคนใจคนทั้งประเทศ ไม่ว่าจะคนต่างจังหวัดหรือคนเมือง ในระดับอาชีพและรายได้ต่างๆที่แตกต่างกัน โดยรัฐบาลทักษิณก่อนการเลือกตั้งกุมภาพันธ์ 2548 ที่เรียกว่าประชานิยม เริ่มแรกกำหนดไว้เพียง 5 นโยบาย แต่ต่อมา ได้ขยายเพิ่มเป็น 21 นโยบาย ซึ่งล้วนแต่มุ่งสร้างฐานมวลชน และเจาะกลุ่มประชากร ทั้งในเขตเมืองและชนบท ที่มีสิทธิ์ในการเลือกตั้ง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ประกาศเน้นนโยบาย “4 ปีซ่อม 4 ปีสร้าง” เป็นนโยบายหลัก 4 ปีซ่อมความเสียหายจากวิกฤติ เน้น 4 ด้านด้วยกันคือ

1. ซ่อมเศรษฐกิจให้แข็งแรง

- ผลิตภัณฑ์มวลรวม (จีดีพี) เพิ่มขึ้น 1.7 ล้านล้านบาท เพิ่มจากเดิม 34.7%
- คืนหนี้ IMF ก่อนกำหนด 2 ปี
- เงินทุนสำรองทางการระหว่างประเทศ เพิ่มขึ้นกว่า 12,602 ล้านดอลลาร์สหรัฐ
- เงินคงคลังให้ประเทศเพิ่มขึ้น 3 เท่า
- ดัชนีราคาหุ้นเพิ่มขึ้น 357 จุด มูลค่าการตลาด 4 ล้านล้านบาท
- ส่งออกเพิ่มขึ้น 1.1 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้น 40.7 %

2. ซ่อมรายได้ภาคประชาชนให้เพิ่มขึ้น

- เศรษฐกิจขยายตัว ประชาชนมีรายได้เฉลี่ย เพิ่มขึ้น 24,102 บาทต่อปี เพิ่มขึ้น 30%
- ประชาชนมีงานทำเพิ่มขึ้น 4.8 ล้านตำแหน่ง ใน 4 ปี เพิ่มขึ้น 15.3 %

3. ซ่อมราคาสินค้าเกษตรให้ดีตัวสูงขึ้น

- ขายข้าวได้ 30.34 ล้านตัน
- ยางพาราขายได้ราคาสูงขึ้น 25 บาท/ ก.ก. สูงขึ้น 84.2%
- ปาล์มราคาสูงขึ้นอีก 1.5 บาท สูงขึ้น 84.2%
- พื้นคุณภาพดินพื้นที่ 23 ล้านไร่

4. ซ่อมคุณภาพชีวิตคนไทยให้ดีขึ้น

- โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค
- สร้างสุขภาพดีให้คนไทย
- กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท
- สร้างงานสร้างรายได้ให้คนไทย
- โครงการพักหนี้เกษตรกรรายย่อย

- เอาชนะยาเสพติด
- คืบคลานสู่อ้อมอกพ่อแม่ คืบคลานสู่สังคมไทย
- เงินกู้ยืมระบบลดลง
- บ้านเอื้ออาทรและบ้านมั่นคง
- จัดสรรงบประมาณ SML

4 ปีสร้างชาติให้แข็งแกร่ง

1. คาราวานแก้จน บุกทุกหลังคาเรือน
2. คาราวานเสริมสร้างเด็ก
3. โครงการเอส พี วี เกษตรกรกู้สร้างอาชีพ
4. แปลงกองทุนหมู่บ้านที่มีความพร้อมให้เป็นธนาคารหมู่บ้าน
5. จัดสรรโครงการประปาหมู่บ้าน รวมทั้งไฟฟ้า
6. จัดสรรงบประมาณ เอส เอ็ม แอล
7. จัดสรรราว 2 ล้านตัว
8. ขุดบ่อเก็บน้ำ
9. เรียนหนังสือโดยไม่ต้องจ่ายค่าเทอม
10. ติดตั้งคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต
11. บ้านในชุมชนแออัด เปลี่ยนเป็นบ้านมั่นคง
12. จัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างระบบไฟฟ้า
13. ลดภาษีเลี้ยงดูบิดามารดา

รายละเอียดของโครงการต่างๆ มีดังนี้คือ⁸

1. โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างงาน สร้างรายได้ รวมทั้ง สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ให้สามารถคิดเอง ทำเอง ในการพัฒนาท้องถิ่น และ ร่วมกันส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้ยังพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชน ในการร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่น กองทุนหมู่บ้าน ทั้งในชนบทและเขตเมือง
2. นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เป็นแหล่งทุนให้กับหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งด้านการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน

⁸ วิทยุ นุ่นทอง , อ่างแก้ว

สร้างรายได้ และสวัสดิการสังคม โดยรัฐบาลให้เงินสนับสนุนกองทุนละ 1 ล้านบาท โดยมีชาวบ้านเป็นผู้บริหาร และควบคุมดูแลในการจัดการกองทุนด้วยตนเอง ดำเนินการตามขั้นตอนของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน การประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ กลุ่มที่มีความพร้อม กลุ่มที่ต้องปรับปรุง และกลุ่มที่ต้องดูแลอย่างใกล้ชิด

3. โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน / ชุมชน (Small Medium Large: SML)

นโยบาย SML แบ่งลักษณะหมู่บ้านออกเป็น 3 ขนาด ตามขนาดพื้นที่และประชากร ได้แก่ ประชากรไม่เกิน 500 คน เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก (small) ประชากร 500-1,000 หมู่บ้านขนาดกลาง (medium) และประชากรเกิน 1,000 คน เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ (large) โดยจัดสรรเงินงบประมาณให้ 200,000 บาท 250,000 บาท และ 300,000 บาทต่อปีตามลำดับโดยให้เลือกคณะกรรมการภายในหมู่บ้านบริหารจัดการกันเอง เน้นกระบวนการจากล่างขึ้นบน (Bottom up Approach)

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของประชาชนรวมทั้งพัฒนาความพร้อมในกระบวนการสร้างสรรค์ความคิดนำไปสู่การประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน โครงการ SML สะท้อนให้เห็นความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในด้านของโครงสร้างพื้นฐานและให้บริการต่างๆ (Infrastructure and Service) รัฐบาลได้เปิดโครงการนำร่องเพื่อสร้างหมู่บ้านต้นแบบในการเตรียมความพร้อม และพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชนในวงเงินกว่า 250 ล้านบาท จำนวน 1,002 หมู่บ้าน และชุมชน 75 จังหวัด ซึ่งใช้งบประมาณจำนวน 59,000 ล้านบาท โดยจะใช้งบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลผ่านธนาคารออมสินปีละประมาณ 20,000 ล้านบาท ตั้งแต่ปี 2548 จนถึง 2551

4. การแก้ปัญหาหนี้สิน การพักหนี้เกษตรกร

เป็นโครงการที่ดำเนินงานผ่านระบบธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ แก้ไขปัญหาหนี้สินและความยากจนให้กับเกษตรกรรายย่อยอย่างเร่งด่วน โดยวางระบบการฟื้นฟูและให้ความช่วยเหลือปรับโครงสร้างการผลิตอย่างครบวงจร โดยการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี เกษตรกรรายย่อยสามารถมีเงินออมเพื่อใช้ลงทุนพัฒนาอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้น⁹

5. โครงการจัดสรรวัว 2 ล้านตัว เพื่อกระจายให้เกษตรกรทั่วประเทศ

เป็นโครงการให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว โดยการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมสำรวจโคนเนื้อ กิจกรรมฝึกอบรมอาสาสมัครแม่โคนเนื้อ กิจกรรมผสมเทียมแม่โคนเนื้อ รวมทั้งกิจกรรมส่งเสริมการเลี้ยงโคขุน โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มีนโยบายให้ดำเนินการทุกจังหวัด และเน้นการประชาสัมพันธ์โครงการให้ประชาชนมีความเข้าใจในโครงการ รวมทั้งเพิ่มการฝึกอบรมให้กับดำเนินโครงการผ่านไปด้วยดี

⁹ www.info.tdri.or.th

นโยบายปฏิรูประบบราชการของรัฐบาลทักษิณ

การปฏิรูประบบราชการ ตามนโยบายของนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้เน้นให้ระบบราชการมีประสิทธิภาพและมีโครงสร้างที่กระชับ เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และสามารถตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ พร้อมทั้งเร่งตรากฎหมายเพื่อปรับโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรม เพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลก และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ปรับปรุงบทบาทของภาครัฐจากผู้ปฏิบัติและควบคุม มาเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก และให้การสนับสนุนการดำเนินงานของภาคเอกชน และประชาชนโดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนและประชาชนสามารถมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการปฏิรูประบบราชการ เพื่อวางแนวทางดำเนินการให้ชัดเจนและต่อเนื่อง

การปฏิรูประบบราชการในครั้งนี้ ได้มีการปรับโครงสร้างกระทรวงใหม่ โดยมีเพียง 19 กระทรวง จากเดิม 32 กระทรวง ในส่วนของกระทรวงที่มีการควบรวมกันนั้น ได้จัดตั้งเป็นทบวง โดยมีปลัดทบวงเป็นผู้กำกับดูแล¹⁰

การแต่งตั้งผู้ว่า CEO เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูประบบราชการ รัฐบาลได้ออกนโยบาย “ผู้ว่า CEO” ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2546 เพื่อกำหนดให้ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้รับผิดชอบในทุกอย่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมทั้งเป็นผู้กำหนดแผน ยุทธศาสตร์ และควบคุมให้ได้ ตามแผนที่วางไว้คล้ายกับ CEO (chief Executive Officer) ของบริษัทเอกชน อำนาจหน้าที่ของผู้ว่า CEO สามารถจัดงบประมาณของจังหวัดได้ แทนที่จะเป็นการจัดงบประมาณโดยส่วนงานของกรมต่าง ๆ

กลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้งปี 2548

การเลือกตั้งครั้งล่าสุด 6 กุมภาพันธ์ 2548 ที่ผ่านมา แต่ละพรรคการเมือง นำกลยุทธ์มาใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งแตกต่างกัน ด้วยรูปแบบการหาเสียงที่หลากหลายนี้ สร้างสีสันให้กับประชาชนได้ไม่น้อย

พรรคไทยรักไทย

เน้นการหาเสียงเลือกตั้งในรูปแบบต่างๆ ยึดแคมเปญหลัก 4 ปีซ่อม 4 ปีสร้าง ผ่านทางสื่อโฆษณา ที่ได้เน้น 4 ปี ซ่อม เป็นการพูดถึงอดีตที่ผ่านมาแล้วที่พรรคไทยรักไทยได้ทำในฐานะที่เป็นพรรครัฐบาล ซึ่งนโยบายที่ได้พูดออกไปเป็นการพูดย้ำอีกครั้ง ทบทวนให้ประชาชนได้รู้เป็น

¹⁰ มติควบรวมเหลือ 18 กระทรวง ผุดทบวงใน 5 กระทรวง เร่งดันเข้าสภาฯ สมัยประชุมหน้าทันที, หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ฉบับวันที่ 10 ก.ค. 2548

การพูดที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง พูดในสิ่งที่จริงและอยู่ในสายตาของประชาชนอยู่แล้ว เป็นนโยบายที่จับต้องได้

นอกจากนี้ยังใช้สื่อในรูปแบบของป้ายและโปสเตอร์หาเสียงของพรรคไทยรักไทย ซึ่งให้นายกฯ ทักษิณ เป็นฟรีเซ็นเตอร์ เพื่อสื่อสิ่งที่พรรคจะทำต่อไป หากได้รับการเลือกเป็นรัฐบาล ส่วนช่องทางในการสื่อสารของพรรคไทยรักไทย จะมีทุกรูปแบบสื่อโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ วิทยุ ภาพยนตร์ สารคดี โปสเตอร์ แบนเนอร์ เนื้อหาที่พรรคสื่อกับประชาชนแสดงให้เห็นถึงวิธีการบริหารนโยบาย ซึ่งมีทั้ง 2 ด้าน ทั้งคนรวย คนจน คนเมือง และคนชนบท ขณะที่การสื่อสารของ ส.ส.ในพื้นที่ก็จะสอดคล้องกับแนวนโยบายที่กล่าวข้างต้น¹¹ รวมทั้งจัดक्रम. สัญจร โดยให้รัฐมนตรีไปนอนค้างคืนที่บ้านร่วมกับผู้นำท้องถิ่น¹² เป็นการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ทีมงานไปในตัว โดยมีเป้าหมายในการหาเสียงทั้ง 4 ภาค

พรรคชาติไทย

สำหรับแคมเปญหาเสียงของพรรคชาติไทย ได้ยึดแนวคิดหลัก คือ "สัจนิยมสร้างสังคมให้สมดุล" มีที่มาเพื่อต้องการสื่อให้คนในสังคมนำไปคิดต่อ เป็นการขายความคิดของพรรค สำหรับกลุ่มเป้าหมายของพรรคชาติไทยครั้งนี้ เน้นไปที่ชุมชนเมือง งานด้านสังคมเป็นหลัก ซึ่งได้ให้ ส.ส. ของพรรคเข้าไปทำงานทางด้านสังคม วิธีการสื่อสารใช้ช่องทางการสื่อสารที่มีอยู่ทุกรูปแบบ ตั้งแต่โทรทัศน์ ซึ่งจะเน้นส่งสารแบบสบายๆ ส่วนของวิทยุ พรรคได้ลงโฆษณารวม 124 สถานี โดยจะไปที่กลุ่มชุมชนเมืองเป็นสำคัญ สำหรับสื่อสิ่งพิมพ์จะไม่เน้นลงโฆษณาแบบเต็มหน้า แต่จะเลือกลงโฆษณาเล็ก เพื่อให้ถูกล้อมรอบด้วยข่าว ซึ่งจะช่วยให้โฆษณาที่เน้นที่แดง ขาว น้ำเงิน ซึ่งเป็นสีประจำพรรคดูเด่นขึ้นมา นอกจากนี้แล้วพรรคยังเพิ่มช่องทางการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นโรงภาพยนตร์ หรือ อินเทอร์เน็ต สำหรับโปสเตอร์ในกรุงเทพฯ จะมีการออกแบบใหม่ เป็น 2 คน 2 มุม คนหนึ่งมากด้วยประสบการณ์ อีกคนหนึ่งคล่องแคล่ว ว่องไว โดยผู้ที่คิดแคมเปญนี้ขึ้นมาคือ นายชววิทย์ กมลวิศิษฐ์ สมาชิกพรรคชาติไทยคนล่าสุด ซึ่งได้รับการมอบหมายจากพรรคให้ดูแลพื้นที่กรุงเทพมหานคร

พรรคประชาธิปัตย์

รูปแบบ การหาเสียงเลือกตั้ง ส.ส. ของพรรคจะชูนโยบายการทำงานการเมืองเป็นตัวนำในการหาเสียง และใช้วิธีการนำเสนอ หรือการตลาดการเมืองเป็นตัวรอง เพราะ เห็นว่าการเมืองไม่ใช่สินค้า การใช้หลักการตลาดมาสร้างความสนใจ หากไม่สามารถดำเนินการได้จริงตามที่โฆษณา

¹¹ 4 พรรคจัด "การตลาด" ผู้ศึกเลือกตั้ง <http://www.komchadluek.net>

¹² หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 13 มกราคม 2548

ประชาสัมพันธ์ไว้ ในที่สุดจะนำมาซึ่งความไม่เชื่อถือให้กับพรรค ดังนั้น แคมเปญการหาเสียงของพรรคประชาธิปัตย์จะหุ้หลักการบริหาร มาหาเสียงกับประชาชน พรรคประชาธิปัตย์ ไม่นับการโฆษณาผ่านสื่อที่มีราคาแพงอย่างที่วิพากษ์ เพราะถูกจำกัดงบประมาณการใช้เงินจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) แต่ก็จะมีโฆษณาทางทีวี เพื่อตอบย้าข้อพรรคประชาธิปัตย์ในช่วงโค้งสุดท้ายก่อนการเลือกตั้งเท่านั้น ส่วนสื่ออื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อวิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ และบิลบอร์ด ที่เป็นสื่อราคาไม่แพงมาก ซึ่งพรรคให้ความสำคัญ และเลือกใช้ตามความสนใจของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าไปหาเสียง

กลยุทธ์หลักที่เป็นหัวใจสำคัญของการหาเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ คือ การทำไคเร็กซ์เซล ด้วยการจัดขบวนคาราวานลงพื้นที่ทั้ง 76 จังหวัดทั่วประเทศ โดยเริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2547 โดยต้องการให้ผู้สมัครของพรรคลงไปปรับทราบปัญหาของประชาชนด้วยตนเอง โดยลือรถคาราวานจะหยุดหมุนเวลา 18.00 น.ของวันก่อนเลือกตั้ง ตามกฎของ กกต.

กลยุทธ์สำคัญของพรรคประชาธิปัตย์ ในการหาเสียงเลือกตั้งครั้งนี้ คือ การชูนโยบาย 5 คำมั่นสัญญาที่สามารถปฏิบัติได้ทันที หากพรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล คือ (1) เรียนฟรีโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น ตั้งแต่อนุบาล-ม. 6 (2) ผู้ที่เรียนจบแล้วประกันการว่างงาน 1 ปี โดยได้รับค่าจ้างในอัตราค่าแรงขั้นต่ำ (3) แก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรด้วยการให้พื้นที่ปลูกป่า เป็นเวลา 15 ปี ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้ให้ครัวเรือน เพิ่มพื้นที่ป่าทั่วประเทศ และแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม (4) เพิ่มวงเงินการรักษาพยาบาลให้ประชาชนปีละ 1,700 บาทต่อคน เพื่อเพิ่มคุณภาพการรักษา และ (5) ให้เงินเลี้ยงชีพบุคคลอายุ 60 ปี ที่ไม่สามารถดูแลตัวเองได้ เดือนละ 1,000 บาท

รูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อหาเสียงเลือกตั้งภายใต้นโยบาย 5 คำมั่นสัญญาได้ทำป้ายโฆษณาเพื่อติดตั้งในพื้นที่ 400 เขต ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ประมาณ 1 แสนแผ่น หรือเขตละ 50 แผ่น โดยจะมีป้ายโฆษณาทั้ง 5 นโยบาย ติดตั้งครบทุกเขต นอกจากนี้ จะมีแผ่นพับใบปลิวที่จะแจกในพื้นที่จำนวน 2 ล้านใบ การทำป้ายโฆษณาและใบปลิวสามารถบอกรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายได้ดีกว่าสื่ออื่นๆ

ส่วนวิธีการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคนระดับกลางของพรรคประชาธิปัตย์ สื่อหลักอาจจะมีบ้าง แต่อยู่ภายใต้งบประมาณที่จำกัดขณะที่สื่ออินเทอร์เน็ตจะเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อสร้างสิ่งที่เรียกว่า " Viral Marketing" คือ สร้างประเด็นเพื่อส่งต่อไปเรื่อยๆ ให้เกิดกระแสนอกจากจะใช้อินเทอร์เน็ตแล้ว จะใช้กลยุทธ์ Event Local Marketing เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในแต่ละเซ็กเตอร์ เช่น เดินสายหาเสียงในเซ็นเตอร์พ้อยท์, ซอยทองหล่อ หรือสีลม เป็นต้น

พรรคมหาชน

สำหรับพรรคมหาชนที่เป็นพรรคการเมืองใหม่ ที่ต้องทำงานหนักกว่าพรรคอื่น โดยเฉพาะพื้นที่กรุงเทพฯ กลยุทธ์หลักในการหาเสียงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การหาเสียงโดยภาพรวมของพรรค โดยชู ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ซึ่งมีภาพลักษณ์นักวิชาการ และเป็นคนรุ่นใหม่ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยเน้นกระแสความสดใหม่ของพรรค และผู้สมัคร รวมทั้งจะชูกลยุทธ์คุณสมบัติที่โดดเด่นของผู้สมัครในแต่ละพื้นที่ มาใช้หาเสียงเพิ่มเติมนอกจากแคมเปญรวมของพรรค เน้นบุคคลที่มีชื่อเสียง คนหนุ่มรุ่นใหม่ หรือผู้ใหญ่ที่มีชื่อเสียงในวงสังคม นามสกุลเป็นที่รู้จัก แคมเปญหลักในการหาเสียงใช้สโลแกนว่า "มหาชนคนสั่งได้"

กลยุทธ์การใช้สื่อของพรรคได้เน้นทุกสื่อทั้งสื่อ อย่างโทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ เพราะเป็นสื่อที่ช่วยสร้างชื่อให้พรรคในวงกว้าง เนื่องจากเป็นพรรคการเมืองใหม่ จึงใช้สื่อดังกล่าวมาช่วยประชาสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถช่วยให้สื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายได้ทุกกลุ่ม การผสมผสานการใช้สื่อจึงเป็นเรื่องจำเป็นในการสู่ศึกเลือกตั้ง สำหรับพรรคมหาชน จึงใช้สื่อทุกช่องทาง เช่น ป้ายโฆษณาบริเวณทางด่วน โฆษณาในโรงภาพยนตร์

มุมมองของนักการตลาดต่อการหาเสียง¹³

จากการวิเคราะห์ของนักการตลาด ได้ชี้ให้เห็นว่า กลยุทธ์ หรือวิธีการของพรรคไทยรักไทย ในแคมเปญหาเสียงครั้งนี้ถือเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ โดยมีกลุ่มเป้าหมายชัดเจน คือ กลุ่มคนระดับล่าง ที่กล่าวว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ เพราะไทยรักไทยใช้ผลงานในช่วง 4 ปีที่ผ่านมาเป็นจุดขาย ซึ่งผลงานดังกล่าวมีทั้งด้านบวกและด้านลบ มีเพียง 20% ที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น จึงใช้การโฆษณาชวนเชื่อมาทำให้ 20% กลายเป็นจุดเด่นและกลบจุดด้อย 80%

นอกจากนี้ ยังอาศัยความได้เปรียบของการเป็นรัฐบาลดึงหน่วยงานราชการต่างๆ เข้ามาหนุนให้แคมเปญมีความโดดเด่นขึ้น เปรียบได้กับการใช้กลยุทธ์ Member Get Member คือ การที่หน่วยงานราชการเข้ามาช่วยในการดึงคะแนนเสียงจากประชาชน สำหรับการเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายจากคนระดับกลางจากการเลือกตั้งครั้งที่แล้ว มาเป็นคนระดับล่างในครั้งนี้นี้ พรรคไทยรักไทยได้วางแผนมาตั้งแต่ต้น จะเห็นได้จากการจัดทัวร์รถมินิในจังหวัดต่างๆ เอาผลงานมาโปรโมทให้ประชาชนรับทราบเป็นระยะ ดังนั้น เมื่อเจาะกลุ่มเป้าหมายระดับล่าง วิธีการใช้สื่อกลยุทธ์การสื่อสารจึงมุ่งที่คนกลุ่มนี้เป็นหลัก จะเห็นได้ว่า แคมเปญของพรรคไทยรักไทยจะเป็นแคมเปญแบบบูรณาการที่ต้องการสื่อถึงคนทั่วประเทศ โดยใช้ทั้งการใช้โฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ การจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น คิกออฟแคมเปญ เพื่อการถ่ายทอดสดเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มคนทั่วประเทศ เรียกได้ว่า

¹³ <http://www.komchadluek.net>

เป็นการจัดอีเวนท์ในระดับชาติ ซึ่งกลยุทธ์การหาเสียงของพรรคไทยรักไทยครั้งนี้จะมีคู่มือที่ชัดเจน เป็นระเบียบแบบแผน เป็นขั้นเป็นตอนเหมือนกันหมด เพื่อต่อยอด Identity ของไทยรักไทยให้ชัดเจนที่สุด

ส่วนของพรรคประชาธิปัตย์ นักการตลาดมองว่า แม้แนวทางของแคมเปญจะอยู่ในกรอบของการตลาดชัดเจนเช่นเดียวกัน แต่ประชาธิปัตย์จะใช้วิธีการที่เรียกว่าการตลาดการเมือง (Political Marketing) โดยมีกลุ่มเป้าหมายชัดเจนคือ คนระดับกลางในกรุงเทพฯ ปริมณฑล และจังหวัดใหญ่ๆ เช่น เชียงใหม่ พิษณุโลก นครสวรรค์ อุบลราชธานี เป็นต้น การโฆษณาหาเสียงของพรรคประชาธิปัตย์จะเน้น Cluster Area ที่ชัดเจนและทำการณรงค์เชิงลึก ใน 2 วิธี คือ ในระดับบนใช้วิธีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ให้เห็นภาพรวมของพรรค ขณะที่ทำการตลาดได้ดินควบคู่ไปด้วย เพื่อจุดกระแสต่อต้านพรรคไทยรักไทย โดยใช้วิธีการบริหารประเด็นเชิงลึก ซึ่งวิธีการประเภนี้ประชาธิปัตย์ทำได้ดีและจะยิ่งประสบความสำเร็จหากสามารถจุดกระแสให้กลุ่มผลประโยชน์ลุกขึ้นมาปกป้องสิทธิของตัวเอง

นักการตลาดวิเคราะห์ถึงกรณีของพรรคชาติไทย และมหาชน ซึ่งใช้แนวทางที่ 2 ในการวางแผนโฆษณาหาเสียง คือ การเกาะกระแสการเมืองเป็นหลัก เพราะไม่มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน อาศัยกระแสเป็นตัวช่วยหนุน วิธีการแบบนี้ถือเป็นแนวทางของนักการเมืองแบบเก่า อย่างพรรคชาติไทย ชูแนวคิดสังคมนิยม ซึ่งไม่แสดงให้เห็นว่าจะสื่อสารกับคนกลุ่มใด แต่สะท้อนผลทางการเมือง ที่พร้อมจะร่วมกับพรรคใดก็ได้เพื่อจัดตั้งรัฐบาล จุดขายของพรรคชาติไทยยังคงเป็นหัวหน้าพรรค นายบรรหาร ศิลปอาชา เมื่อบวกกับแนวคิดในการชูเรื่องสังคมนิยมใหม่ ต้องการแสดงออกว่า ยึดมั่นในความจริง ทำจริง ไม่ใช่การโฆษณาชวนเชื่อ ถือว่าเป็นงานโฆษณาที่เรียบง่ายและมุ่งตอบโจทย์ทางการเมืองเป็นหลัก

ส่วน พรรคมหาชน ใช้แนวทางประชานิยมในเชิงสวัสดิการ ซึ่งจะแตกต่างจากประชานิยมแบบไทยรักไทย แนวทางประชานิยมแบบมหาชน คนระดับกลางไม่กล้าเชื่อ ขณะที่คนระดับล่างไม่เข้าใจ ดังนั้น จะเห็นว่า แคมเปญโฆษณาของพรรคมหาชนเน้นกระแส ความหวือหวา ใช้ตัวบุคคล นำ ใช้การตลาดหนุน อย่างไรก็ตาม ถือว่าพรรคมหาชนเป็นพรรคใหม่ยังขาดความชัดเจนว่าจะสื่อสารถึงคนกลุ่มใด

บทที่ 4

การทุจริตการเลือกตั้งและบทลงโทษ

การให้ได้ชัยชนะในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ย่อมมีวิธีทางหลากหลายรูปแบบ อันจะนำมาซึ่งชัยชนะของพรรคการเมืองแต่ละพรรค หากพิจารณาจากการเลือกตั้งที่ผ่านมา นับจากอดีตจนถึงปัจจุบันพบว่า การทุจริตเลือกตั้งเป็นอีกหนึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกยุคทุกสมัย มีวิธีการที่ซับซ้อนแตกต่างกันไปตามแต่ละเวลา จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่จะพบว่า ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง จะมีข่าวเรื่องนี้อยู่เสมอๆ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้ง อาจมีจำนวนน้อยมากที่ใช้แนวทางการรณรงค์หาเสียงแบบสุจริตทั้งหมดโดยปราศจากแนวทางทุจริต แต่อาจแตกต่างกันในรูปแบบของการใช้ ซึ่งบางคนอาจใช้แนวทางทุจริตเพียงเล็กน้อย แต่บางคนก็อาจใช้เป็นหลักโดยเฉพาะการเลือกตั้งในระยะหลังมานี้ วิธีการทุจริตจะซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ ตามความทันสมัยของเทคโนโลยี

การทุจริตการเลือกตั้ง มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนไปได้หลายรูปแบบ เป็นภาพสะท้อนของพัฒนาการทางการเมืองในแต่ละยุค แผนการทุจริตจึงมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป การทุจริตการเลือกตั้งได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปตั้งแต่การเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ.2518 เป็นต้นมา ซึ่งกลวิธีการหลักได้เปลี่ยนมาเป็นการทุจริตซื้อ-ขายเสียง ซึ่งมีพัฒนาการมาจากการทุจริตหาเสียงแบบง่ายๆ ในอดีต เช่น การแจกน้ำปลา รongเท้า ฯลฯ แก่ชาวบ้านอย่างไม่มีการจำเพาะเจาะจงของผู้สมัครไปสู่การมีระบบการจัดการที่เป็นขั้นตอน มีการกำหนดเป้าหมายในการทำงาน มีการประเมินผลและการจ่ายผลตอบแทนอย่างชัดเจน ซึ่งการทุจริตซื้อ-ขายเสียงในระยะนี้ใช้กลไกของระบบอุปถัมภ์ในชนบทเป็นเครื่องมือสำคัญ

การทุจริตซื้อ-ขายเสียงนั้นมีรูปแบบที่หลากหลายมากกว่าการทุจริตลงคะแนนเสียงโดยมีเงื่อนไขสำคัญคือวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สมัครจะนำไปพิจารณาประยุกต์ใช้ ในส่วนของการทุจริตหาเสียงนั้นเป็นสิ่งที่ผู้สมัครใช้ในการสะสมคะแนนนิยม แต่ไม่อาจจะใช้เป็นสิ่งที่ชี้ขาดถึงชัยชนะของผู้สมัครได้ เพราะผู้สมัครจะไม่สามารถประเมินผลคะแนนของตนเองได้ ซึ่งจุดนี้เป็นจุดที่แตกต่างไปจากการทุจริตลงคะแนนเสียง การทุจริตหาเสียงเป็นวิธีการที่จำแนกได้ยากกว่าเป็นการทุจริตหรือไม่ เพราะกฎเกณฑ์ต่างๆ ยังคงยากต่อการประเมิน อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นอีกด้วย

ระบบและกระบวนการ

ระบบการทุจริตเลือกตั้งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยการปฏิสัมพันธ์กันขององค์ประกอบ 4 อย่าง คือ องค์ประกอบด้านผู้สมัคร องค์ประกอบด้านประชาชน องค์ประกอบด้านการณรงค์ และองค์ประกอบด้านแนวทางทุจริต โดยมีสิ่งแวดล้อมของระบบคือวัฒนธรรมทางการเมือง องค์ประกอบด้านผู้สมัคร ทำหน้าที่เป็นผู้ซื้อ ซึ่งมีอยู่หลายลักษณะด้วยกันขึ้นอยู่กับประเภทของผู้สมัคร โดยมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในเขตนั้นๆ เป็นตัวกำหนดความรุนแรงของการซื้อ

สภาพเศรษฐกิจ และบทบาทความคาดหวัง เป็นตัวแปรเชิงบวกคือ ผู้สมัครที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดี และมีบทบาทความคาดหวังทางการเมืองสูง มีแนวโน้มที่จะทุจริตเลือกตั้งสูงกว่า

องค์ประกอบด้านประชาชน ทำหน้าที่เป็นผู้ขายซึ่งจะขายสิทธิในการเลือกตั้ง ซึ่งในทางการเมืองได้จำแนกประชาชนออกเป็น ชนชั้นกลางซึ่งส่วนใหญ่มีถิ่นที่พำนักอยู่ในเขตเมือง มีความสามารถในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองได้มากกว่า มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าทำให้แนวโน้มการขายเสียงในกลุ่มนี้มีค่อนข้างน้อย

ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือชนชั้นล่าง ซึ่งมีถิ่นที่พำนักอยู่ในชนบท หรือไม่ก็เป็นชุมชนแออัดในเขตเมือง มีความเป็นปัจเจกบุคคลค่อนข้างต่ำ มีแนวโน้มที่เป็นไปได้ว่าการตัดสินใจทางการเมืองจะขึ้นอยู่กับ การชี้นำของผู้นำชุมชน แต่ทั้งนี้ก็ต้องมีการแลกเปลี่ยนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

การที่จะระบุลงไปให้ชัดเจนว่าการขายเสียงเกิดขึ้นในชุมชนใด ปัจจัยที่ต้องนำมาพิจารณา คือ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ โครงสร้างทางอำนาจและลักษณะของการนำ โครงสร้างทางสังคม และพฤติกรรม ซึ่งการเลือกตั้งที่ผ่านมาในอดีตปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวมา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการขายเสียงทั้งสิ้น

กลไกที่ทำหน้าที่ผลักดันให้การทุจริตเลือกตั้งดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ คือ องค์ประกอบด้านการณรงค์ ซึ่งจะมีการจำแนกเขตยุทธศาสตร์ของผู้สมัครแต่ละคน ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดแนวทางการทุจริตอีกต่อหนึ่ง โดยกรรมวิธีการทุจริตจะแตกต่างกันไปตามพื้นที่ ยุทธศาสตร์ กรรมวิธีการทุจริตของผู้สมัครแต่ละคนสามารถทำนายได้จากยุทธวิธีแบบใดแบบหนึ่งที่ผู้สมัครคนนั้นๆ ใช้

การณรงค์นี้ ผู้สมัครจะมีแนวโน้มที่กำหนดเป้าหมายของแต่ละพื้นที่เอาไว้ เมื่อได้ทำการเปรียบเทียบเป้าหมายกับฐานคะแนนเดิม และฐานคะแนนของผู้สมัครรายอื่นๆ ก็จะช่วยให้ทราบได้ว่า หน่วยเลือกตั้งใด พื้นที่ใดที่มีการแข่งขันกันแบบรุนแรงหรือไม่รุนแรง ซึ่งความรุนแรงของการแข่งขันมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดการทุจริตที่สูงขึ้น

ปัจจัยสุดท้ายขององค์ประกอบด้านนี้คือเรื่องห้วงเวลาการรณรงค์ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วห้วงเวลาการรณรงค์จำแนกได้เป็น 3 ระยะ คือ ช่วงต้น ช่วงกลาง และช่วงปลายฤดูการรณรงค์ ความเข้มข้นของการทุจริตจะเพิ่มมากขึ้นตามเวลาที่เข้าไปใกล้วันเลือกตั้ง นอกจากนี้แล้วแต่ละห้วงเวลาพฤติกรรมกรรมการทุจริตก็จะแตกต่างกันออกไปด้วย โดยในช่วงต้นแนวโน้มจะเป็นไปในทางการทุจริตหาเสียง ส่วนช่วงกลางและช่วงปลายจะหันไปเน้นที่การทุจริตซื้อ -ขายเสียง สำหรับในวันเลือกตั้งจะไปเน้นที่การทุจริตลงคะแนน สิ่งที่ทำหน้าที่ผลักดันในการรณรงค์ก็คือห้วงคะแนนของผู้สมัคร ซึ่งจะมีระบบการทำงานอย่างชัดเจน และเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะใช้แนวทางการทุจริตต่างๆ

การเลือกตั้งมีการทุจริตอะไรบ้าง

การกระทำที่ไม่สุจริตอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. มีด้วยกันหลายประการ¹ เช่น

- (1) การซื้อเสียงหรือจัดเตรียมที่จะซื้อเสียง
- (2) การให้หรือ สัญญาว่าจะให้เงินหรือทรัพย์สินแก่ชุมชนหรือองค์กรสาธารณประโยชน์ เพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
- (3) การจัดมหรสพหรือการรื่นเริงต่างๆ เพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
- (4) การเลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยง เพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
- (5) การหลอกลวง บังคับ บู่เจ้ญู ใช้อิทธิพลคุกคาม ใสร้ายด้วยความเท็จ หรือจูงใจให้ เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครหรือพรรคการเมือง
- (6) การจัดยานพาหนะนำผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้ง เพื่อจูงใจหรือควบคุมให้ไปลงคะแนน
- (7) การเรียกทรัพย์สินเพื่อจะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง
- (8) การพนันขันต่อเกี่ยวกับผลการเลือกตั้ง
- (9) การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบเพื่อเป็นคุณ หรือเป็นโทษแก่ผู้สมัคร หรือพรรคการเมือง
- (10) การที่นายจ้างไม่ให้ความสะดวกต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของลูกจ้าง
- (11) การจำหน่าย จ่าย แจกสุราในเขตเลือกตั้ง ระหว่างเวลา 18.00 น. ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงสิ้นสุดวันเลือกตั้ง
- (12) การนับคะแนนให้ผิดไปจากความจริง

¹ www.ect.go.th

หากจะพิจารณาตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. พ.ศ.2541 ได้มีบทบัญญัติห้ามมิให้กระทำ พร้อมทั้งมีการลงโทษในอีกหลายเรื่อง เช่น²

- ห้ามนายจ้างขัดขวางการไปใช้สิทธิของลูกจ้าง
- ห้ามจงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครหรือพรรคการเมือง
- ห้ามมิให้ผู้รู้แล้วว่าตนไม่มีสิทธิ พยายามลงคะแนนเลือกตั้ง
- ห้ามกรรมการนับคะแนนจงใจนับบัตรเลือกตั้ง หรือนับคะแนน หรือรวม คะแนนให้ผิดไปจากความจริง
- ห้ามจัดยานพาหนะนำผู้มีสิทธิไปยังที่เลือกตั้งเพื่อเลือกตั้ง (ยกเว้นหน่วยงานของรัฐ จัดยานพาหนะได้)
- ห้ามหาเสียงหลัง 18.00 น. ของวันก่อนวันเลือกตั้ง
- ห้ามทำให้บัตรเลือกตั้งชำรุดอย่างจงใจ
- ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นำบัตรเลือกตั้งออกไปจากที่เลือกตั้ง
- ห้ามขายหรือจัดเลี้ยงสุรา ตั้งแต่เวลา 18.00 น. ของวันก่อนวันเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้ง
- ห้ามพนันขันต่อเกี่ยวกับผลการเลือกตั้ง

แต่ในทางปฏิบัติแล้ว มีแนวการปฏิบัติซึ่งอยู่นอกเหนือข้อกำหนดของกฎหมาย ทำให้ยากต่อการตรวจสอบว่า การกระทำใดบ้างที่ขัดต่อหลักกฎหมาย

แนวทางทุจริตเลือกตั้ง³

เมื่อพิจารณาถึง แนวทางการทุจริตเลือกตั้งในระบบการเลือกตั้งของสังคมไทยนั้น ดร.แสวง รัตนมงคลมาศ ร่วมกับดร. พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ตและคณะ ได้จำแนกองค์ประกอบของระบบทุจริตออกเป็น 4 ด้านหรือ 4 มิติ คือ

1. มิติด้านผู้สมัคร

ประกอบด้วย สถานภาพ บทบาท ความคาดหวังของผู้ที่สมัครเล่นการเมือง ซึ่งช่วยให้ประเมินเบื้องต้นว่า ผู้สมัครมีพฤติกรรมทุจริตหรือไม่

2. มิติด้านประชาชน

ประชาชนมีส่วนสำคัญ ที่จะร่วมทุจริตกับผู้สมัคร โดยการใช้สิทธิของตน พฤติกรรม

² ดูรายละเอียดเพิ่มเติมจากตารางลักษณะฐานความผิดและโทษ หน้า 109

³ สรุปลิน พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, ระบบทุจริตเลือกตั้ง ศูนย์วิจัยและผลิตตำราสถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก), 2537 หน้า 39-89

การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนในชุมชน ผู้นำของชุมชน รวมทั้งลักษณะของชุมชน ซึ่งมีส่วนในการทุจริตเลือกตั้งด้วยเช่นกัน

3. มิติด้านการรณรงค์

การรณรงค์หาเสียง มีส่วนสำคัญยิ่งที่จะช่วยในการตัดสินใจว่า จะเลือกใครเป็นตัวแทน มิตินี้เกี่ยวข้องกับแผนยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีในการรณรงค์ ตลอดจนยุทธวิธีที่จะทำให้ชัยชนะเป็นของตน

4. มิติด้านแนวทางทุจริต

สามารถจำแนกแนวทางการทุจริตออกเป็น 3 แนวทางด้วยกันคือ การทุจริตหาเสียง การทุจริตซื้อ-ขายเสียง และการทุจริตลงคะแนนเสียง

มิติด้านผู้สมัคร

การจำแนกประเภทของผู้สมัครเลือกตั้ง ตามทัศนะของดร. พิชาย รัตนดิถก ณ ภูเก็ต ในด้านของสถานภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม มีส่วนอย่างยิ่งต่อระบบทุจริตเลือกตั้ง โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงฐานะด้านเศรษฐกิจเป็นตัวจำแนก จะเห็นได้ชัดในระดัของการทุจริต เนื่องจาก ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นผู้สมัครหน้าใหม่ หรือ พอจะมีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักบ้าง หรือพอมีฐานะทางการเงินบ้าง แต่ยังไม่มั่งคั่งบารมี ชื่อเสียง และเงินทอง การจะได้รับการสนับสนุนจากทั้งพรรคการเมือง หรือนักธุรกิจ จึงเป็นไปได้ยาก แนวโน้มและโอกาสที่จะทุจริตเลือกตั้ง จึงมีน้อยมากหรืออาจไม่มีเลย

ส่วนผู้รับสมัครรับเลือกตั้งที่เป็นที่รู้จักของคนหมู่มาก มีฐานะทางการเงิน มีโอกาสในการได้รับเลือกตั้ง มักจะเป็นกลุ่มคนที่ให้เงินสนับสนุนพรรค หรือเป็นนายทุนให้พรรค รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมืองค่อนข้างสูง ระดับของการทุจริตจึงสูงเป็นเงาตามตัว นอกจากฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สมัครแล้ว ฐานะทางการเงินของพรรค เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงด้วยเช่นกัน เนื่องจากแต่ละพรรคการเมือง มีเงินสนับสนุนไม่เท่ากัน บางพรรคได้รับเงินสนับสนุนจากกลุ่มนายทุนจึงส่งผลให้การทุจริตของแต่ละพรรคไม่เท่ากันด้วย

ฐานด้านการเมืองของผู้สมัคร เป็นตัววัดระดับการทุจริตได้เช่นกัน การได้รับตำแหน่งผู้สมัครสส. เป็นปัจจัยผลักดันให้มีการทุจริตเลือกตั้งค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในกลุ่มของผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งทุกครั้ง และผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้งบางสมัย เนื่องจากโอกาสในการได้รับชัยชนะอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ส่วนผู้สมัครสส. ที่เคยได้รับเลือกตั้งเพียง 1 ครั้ง มักจะเป็นผู้ที่มีบารมี หรือมีฐานะเสียงน้อย โอกาสที่จะได้รับเลือกตั้งไม่มากนัก การทุจริตเลือกตั้งก็จะมีน้อยหรืออาจไม่มีเลย ในทางกลับกันหากผู้สมัครมีฐานะความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสามารถพึ่งพาฐานการเมืองผู้อื่น ย่อมจะมีแนวโน้มทุจริตได้เช่นกัน

ลักษณะของผู้ลงสมัคร หากแยกตามพื้นเพดั้งเดิมของผู้สมัคร สามารถระบุระดับแนวโน้มการทุจริตเลือกตั้งได้ ผู้สมัครที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นดั้งเดิม เติบโตและประกอบอาชีพอยู่ในถิ่นฐาน

เดิม อาจมีอิทธิพลในระดับท้องถิ่น รวมทั้งมีทรัพย์สินเงินทอง ผู้ลงสมัครประเภทนี้มักจะใช้ หัวคะแนนเป็นผู้ช่วยหาเสียง การทุจริตเลือกตั้งของผู้สมัครประเภทนี้ มีแนวโน้มสูงมาก ทั้งใน รูปแบบของการทุจริตซื้อขายเสียง และทุจริตลงคะแนนเสียง ส่วนผู้สมัครที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขต ที่ตนเองอยู่ แต่เข้ามาอาศัยในเขตเลือกตั้ง ทำธุรกิจจนเป็นที่รู้จักของประชาชนในเขตเลือกตั้ง อาศัย ฐานทางเศรษฐกิจสร้างบารมีชื่อเสียง รูปแบบการหาเสียงเลือกตั้งมักจะออกมาในรูปของการ บริจาคสิ่งของ การสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ การดำเนินการลักษณะเช่นนี้ สามารถสร้างความนิยม ขึ้นในหมู่ประชาชนได้ แนวโน้มการทุจริตเลือกตั้งของผู้สมัครประเภทนี้มีแนวโน้มสูงพอสมควร เพราะมักจะเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี และมีความคาดหวังในการชนะค่อนข้างสูง ผู้สมัครที่เกิดหรือมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตหรือจังหวัดที่ตนสมัคร มักจะอาศัยฐานเสียงของ ท้องถิ่น รวมทั้งการที่มีฐานะ จึงมักจะใช้เงินเป็นจำนวนมาก และก่อให้เกิดการซื้อขายเสียงสูง แนวโน้มของการทุจริต จึงค่อนข้างสูงด้วยเช่นกัน

มิติด้านประชาชน

ประชาชน มีบทบาทสำคัญยิ่งที่ช่วยให้การทุจริตเลือกตั้งเกิดขึ้นทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง เนื่องจากประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินใจในการเลือกส.ส. เพื่อมาบริหารบ้านเมือง ในกลุ่มที่มีการศึกษาสูง ฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง ย่อมมีการซื้อขายเสียงที่ค่อนข้างต่ำ ส่วนกลุ่มชนชั้นกลาง การขายเสียงค่อนข้างน้อย และยังคงตัดสินใจในการเลือกส.ส. ได้เร็วกว่าชนชั้นล่าง ลักษณะอาชีพของประชาชนสามารถนำมาพิจารณาโอกาสในการทุจริตเลือกตั้งได้เช่นกัน ประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างเป็นหลัก มักจะมีแนวโน้มในการขายเสียงที่ค่อนข้างสูง ประชาชนที่ ประกอบอาชีพค้าขาย หรือกลุ่มข้าราชการ มีแนวโน้มในการขายสิทธิไม่มาก เนื่องจากเป็นผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับหนึ่ง สามารถตัดสินใจเลือกส.ส. ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ในชุมชนที่มีความต้องการ หรือขาดแคลนสาธารณูปโภค มักจะเลือกนักการเมืองที่ให้ผลประโยชน์กับชุมชน ของพวกเขาได้ ดังนั้น การขายสิทธิจึงมีแนวโน้มที่จะเกิดค่อนข้างสูง จึงจะเห็นได้ว่า โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้ชาวบ้านยอมขายเสียง

ดร. พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต ได้สรุปแนวทางการทุจริต ออกมาเป็นแนวทางใหญ่ๆ 3 แนวทางด้วยกัน คือ⁴

1. กรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริตหาเสียง
2. กรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริตซื้อ-ขายเสียง

⁴ เพิ่งอ้าง พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต , ระบบทุจริตเลือกตั้ง ศูนย์วิจัยและผลิตตำราสถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก) , 2537 หน้า 98-

3. กรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริตลงคะแนนเสียง

1. การทุจริตหาเสียง

การทุจริตหาเสียง หมายถึง การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และทีมงาน ดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ในห้วงเวลาของการเลือกตั้งเพื่อให้เป็นที่พอใจประชาชนในเขตเลือกตั้งได้รู้จักชื่อเสียง อันจะนำไปสู่ความไว้วางใจและความประทับใจ ส่งผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งกิจกรรมที่ดำเนินการไปนั้น อาจถูกกฎหมายเลือกตั้งก็ได้จนกระทั่งผู้สมัครใช้จ่ายเงินงบประมาณเลือกตั้งเกินกว่าที่กฎหมาย กำหนดไว้ เมื่อนั้นกิจกรรมนี้ถือเป็นเรื่องผิดกฎหมาย

1.1 การแจกจ่ายสิ่งของเครื่องใช้ก่อนการเลือกตั้ง

การแจกจ่ายสิ่งของเครื่องใช้ก่อนการเลือกตั้ง หมายถึง การที่ผู้สมัครกระทำพฤติกรรม “แจกจ่ายสิ่งของเครื่องใช้” ทั้งต่อตัวปัจเจกบุคคลและ /หรือต่อชุมชน” โดยการกระทำนี้ผู้สมัคร มิได้ไปบีบบังคับหรือสัญญาชัดเจนกับชาวบ้านว่า เมื่อตนเองให้แล้วชาวบ้านจะต้องเลือกตนเอง ด้วยพฤติกรรมเช่นนี้ จึงทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่เกิดความเลื่อมใสศรัทธา เพราะในมุมมองของ ชาวบ้านนั้น บุคคลผู้ให้สิ่งของแจกจ่ายแก่ผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนนั้น ถือได้ว่าเป็นคนดีที่ แท้จริง และผู้ซึ่งรับสิ่งของที่แจกจ่ายแล้วก็ถือว่าตนเองเป็นหนี้บุญคุณต่อผู้ให้และหากมีโอกาส ก็ต้องหาทางตอบแทน

สิ่งของที่ผู้สมัครนิยมแจกจ่ายนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท ทั้งที่แจกจ่ายต่อชุมชนและต่อ ตัวบุคคล ซึ่งตัวอย่างก็ได้แก่

- ก. การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน ซึ่งรวมไปถึงการแจกจ่ายอุปกรณ์การเรียน การสอนแก่เด็กและโรงเรียนด้วย ซึ่งการให้สิ่งของแก่เด็กนักเรียนนั้นมีผลต่อจิตใจของ ผู้ปกครองไม่น้อย
- ข. การทำบุญกับวัด เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ใช้กันมาก ผู้สมัครคนใดที่มีเงินมากก็จะ บริจาคสร้างโบสถ์หรือถาวรวัตถุกับวัด ซึ่งถ้าทำมากวัดก็จะทำให้ชื่อเสียงร่ำลือใน ฐานะคนใจบุญมากขึ้น
- ค. การทำโครงการพัฒนา ซึ่งโครงการหลักที่เป็นที่ชื่นชอบของชาวบ้านก็คือการทำถนน การซ่อมแซมถนน โครงการลักษณะนี้มักจะทำทุกหมู่บ้าน เพราะสภาพถนนใน ชนบทส่วนมากนั้นเป็นถนนลูกรัง ซึ่งซ่อมไม่นานก็จะเสียหายอีก จึงเป็นโครงการที่

ผู้สมัครนิยมมาก แต่ก็มีข้อเสียถ้าหากถนนที่ซ่อมสร้างนั้น ไม่มีคุณภาพก็จะถูกวิพากษ์วิจารณ์จนส่งผลเสียต่อผู้สมัครได้ นอกจากนี้แล้ว ยังมีโครงการอื่นๆ อีกเช่น การขุดบ่อบาด คลอง หรือการปรับปรุงแหล่ง น้ำอื่นๆ ซึ่งได้รับความนิยมไม่น้อย โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผู้สมัครคนใดจะใช้โครงการแบบไหนนั้น ส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับการศึกษาถึงความต้องการของชาวบ้านด้วย

- ง. **โครงการจัดอบรม** เป็นโครงการที่ได้รับความนิยมมากในระยะหลัง กลุ่มเป้าหมายของวิธีการนี้ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วย การอบรมเป็นเรื่องที่นำมาใช้เป็นฉากหน้าเท่านั้น ซึ่งวัตถุประสงค์หลักที่แอบแฝงอยู่ก็คือการพาไปเที่ยว นั่นเอง

นอกจากการแจกจ่ายสิ่งของที่เป็นวัตถุแล้วนั้น วิธีการที่ผู้สมัครนิยมปฏิบัติอีกอย่างหนึ่งก็คือ “การบริการ” หรือการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้าน

การแจกจ่ายสิ่งของเครื่องใช้นี้ นอกจากจะสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาชาวบ้านแล้ว ยังเป็นการหลีกเลี่ยงข้อกล่าวหาว่าเป็นผู้ทุจริตเลือกตั้งได้ด้วย ทั้งที่โดยรูปแบบและเนื้อหาแล้ว วิธีการนี้ถือเป็นการทุจริตวิธีหนึ่งซึ่งสามารถแฝงเข้าไปอยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้านได้อย่างแนบเนียน เพราะเหตุนี้ในระยะหลัง ผู้สมัครทั้งหน้าใหม่และหน้าเก่าต่างนิยมใช้วิธีการนี้ใน เขตเลือกตั้งของตน ซึ่งประสิทธิภาพของการแจกจ่ายสิ่งของเครื่องใช้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 3 ประการ คือ

ประการแรก สิ่งของชนิดที่ใช้แจกจ่าย หากเป็นประเภทที่ตอบสนองได้ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน ข่อมสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้น ดังนั้นผู้สมัครจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทีมงานของตนวิเคราะห์และประเมินความต้องการของชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง ความกว้างขวางและครอบคลุมพื้นที่บริการ กิจกรรมนี้ถ้ามีอาณาเขตของการปฏิบัติกว้างขวางครอบคลุมพื้นที่ในเขตเลือกตั้งมากเท่าไร ก็ย่อมได้รับผลตอบแทนมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นจึงเป็นกิจกรรมที่ต้องทำอย่างทั่วถึง การทำแต่เพียงบางพื้นที่นั้นอาจทำให้ชุมชนที่ไม่ได้รับการปฏิบัติมองว่ามีการเลือกปฏิบัติ

ประการที่สาม ทีมงานประชาสัมพันธ์ผลงาน กิจกรรมที่กระทำลงไปต้องให้ชาวบ้านรู้ว่าใครเป็นผู้ทำเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ มิเช่นนั้นอาจถูกผู้อื่นแอบอ้างได้ ซึ่งทีมประชาสัมพันธ์ที่ดีที่สุดก็คือการใช้หัวหน้าคนซึ่งเป็นผู้นำชาวบ้าน เมื่อใดที่มีกิจกรรมสิ่งๆ ที่ผู้สมัครจะไปพร้อมๆ กัน ก็คือการให้หัวหน้าคนเคลื่อนไหวดอกย้ำถึงผลประโยชน์ของโครงการและคุณความดีของผู้สมัคร ซึ่งจะทำให้กิจกรรมการแจกจ่ายได้ผลดียิ่งขึ้น

1.2 การจัดงานเลี้ยงเลือกตั้ง

ในสังคมไทยนั้นงานเลี้ยงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นคู่กันกับการเลือกตั้งเสมอ งานเลี้ยงที่เข้ามามีบทบาทในฐานะที่เป็นกลไกส่วนหนึ่งของการเลือกตั้งนั้น หน้าที่หลักทางการเมืองของงานเลี้ยงคือ เป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งประการหนึ่ง กับเป็นเครื่องมือในการดึงดูดคนให้มารวมกันเป็นกลุ่มก้อนอีกประการหนึ่ง

สถานที่จัดเลี้ยงนั้นโดยมากใช้บ้านของหัวหน้าคณะ เมื่อมีกฎหมายห้ามผู้สมัครจัดงานเลี้ยง วิธีการจัดเลี้ยงจึงได้มีการปรับเปลี่ยนไป เช่น ไปเลี้ยงที่ร้านอาหาร หรือเปิดร้านอาหารบริการฟรีแก่ชาวบ้าน โดยเป็นที่รู้กันว่าใครเป็นผู้เลี้ยงแต่ผู้ที่ออกหน้าจะเป็นหัวหน้าคณะหรือตัวแทนของผู้สมัคร ดังนั้นกฎหมายจึงเอาผิดกับตัวผู้สมัครไม่ได้

นอกจากนี้แล้ว ยังมีงานเลี้ยงอีกประเภทหนึ่งที่นิยมใช้ คือการประชุมสังสรรค์กลุ่มย่อย กล่าวคือ ผู้สมัครและตัวแทนหัวหน้าคณะในแต่ละชุมชน ได้นัดชาวบ้านมาเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติความเห็น ตลอดจนความเป็นอยู่และปัญหาต่างๆ ของชาวบ้าน หลังจากนั้นมักจะมีการเลี้ยงอาหารร่วมกัน วิธีการอย่างนี้ทำให้ชาวบ้านเห็นความตั้งใจของผู้สมัคร ผลที่ตามมาก็คือชาวบ้านจะรู้สึกภูมิใจและนำสิ่งที่ตนเองพูดคุยไปถ่ายทอดต่อผู้อื่น การขยายผลจึงเกิดขึ้นในลักษณะที่มีประสิทธิภาพและหวังคะแนนเสียงได้

1.3 ผู้นำทางศาสนากับการหาเสียง

ผู้นำทางศาสนานั้นมักจะมีบทบาทเป็นผู้นำแบบไม่เป็นทางการของชาวบ้าน เป็นผู้มีอิทธิพลทางความคิดและจิตวิญญาณต่อชาวบ้านในระดับสูง โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียง ก็ยังจะทำให้กลายเป็นสถาบันอันศักดิ์สิทธิ์ในตัวเองได้เลย ชาวบ้านจำนวนมากจะให้ความนับถือและเลื่อมใสอย่างจริงจัง จนกลายเป็นศรัทธาที่แฝงด้วยความมกมาย ดังนั้นเมื่อพระสงฆ์แนะนำว่าสิ่งไหนดี ก็มักจะทำตามทันทีโดยปราศจากข้อสงสัยใดๆ

นักการเมืองนั้นรู้ว่าศาสนากับชาวบ้านนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ภายใต้งื่อนไขนี้พวกเขาจึงค่อยๆ แทรกซึมเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง และทำตัวให้กลมกลืนกับวิถีปฏิบัติ เช่นนี้ โดยเข้าไปร่วมงานบุญที่ชาวบ้านจัดขึ้น จากนั้นก็เข้าติดสนิทกับพระ ทำที่เป็นเลื่อมใส เพื่อสร้างความรู้สึกที่ดีแก่พระที่ตนได้วิเคราะห์แล้วว่ามามีอิทธิพลทางความคิดต่อชาวบ้าน ซึ่งโดยมากแล้วพระที่นักการเมืองเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยนั้นจะเป็นพระระดับเจ้าอาวาสหรือไม่ก็เป็นเกจิอาจารย์ชื่อดัง

ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะมอบปัจจัยทั้งที่เป็นเงินและสิ่งของแก่วัดหรือพระ ซึ่งพระสงฆ์ก็ไม่ต่างจากชาวบ้านทั่วไปในแง่ที่ว่า เมื่อมีผู้ถวายสิ่งของ ถวายปัจจัย ก็มีแนวโน้มที่จะรู้สึกพึงพอใจ

ดังนั้นผู้สมัครจึงใช้เงื่อนไขการเป็นผู้นำทางศาสนาของพระสงฆ์ในการจูงใจให้ชาวบ้านเห็นว่าตนเป็นคนดี ซึ่งการเป็นคนดีนี้ถูกรับรองและยืนยันจากพระสงฆ์อันเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวบ้าน ดังนั้นจึงมีพลังในการโน้มน้าวสูง ผู้สมัครคนใดที่ได้ผ่านการรับรองจากพระสงฆ์ก็เป็นเสมือนผ่านการประกันคุณภาพ การมองว่าวิธีการนี้เป็นการทุจริตในเชิงกฎหมายคงเป็นเรื่องยากและคงไม่มีผู้ใดกล้าเข้าไปยุ่งเกี่ยวเพราะศาสนาเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและมีผลกระทบสูง

1.4 การแจกเงินและสิ่งของแก่ครอบครัวและรายบุคคล

การหาเสียงโดยการแจกสิ่งของนั้นมีพัฒนาการมายาวนานและเกิดขึ้นในการเลือกตั้งมาหลายสมัยแล้ว สิ่งของประเภทอาหารกระป๋องเป็นสินค้าหลักประเภทหนึ่งที่ผู้สมัครนิยมนำไปแจก เช่น ปลากระป๋อง ผักกระป๋อง เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะแจกสิ่งของกันตรงๆ แล้ว การแจกจ่ายทางอ้อมก็มีอีกหลายวิธี เช่น ผู้สมัครบางคนเป็นเจ้าของร้านค้าวัสดุก่อสร้าง ก็จะขายสินค้าแก่ชาวบ้านในราคาถูก หรือแจกวัสดุแก่ชาวบ้านให้นำไปสร้างศาลาประชาคม ขุดบ่อน้ำ หรืออื่นๆ การแจกจ่ายสิ่งของนั้นจะแตกต่างกันออกไป ตามกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมายที่ผู้สมัครกำหนด ซึ่งสิ่งของที่แจกจะมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น แต่มีอยู่สิ่งหนึ่งที่สามารถใช้ได้ทั้งเขตเมืองและชนบทคือเงิน ซึ่งสามารถใช้ได้โดยไม่ต้องใส่ใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น เงินจึงเป็นเครื่องมือแสวงหาคะแนนนิยมที่มีบทบาทสำคัญต่อการเลือกตั้งในปัจจุบัน

การแจกเงินแบบหาเสียงนั้นเรียกกันว่าการปูพรม คือ เมื่อผู้สมัครได้รับหมายเลขประจำตัวเรียบร้อยแล้วก็จะเริ่มหาเสียงและแสดงตัวให้เป็นที่รู้จักของประชาชนในเขตเลือกตั้งให้มากที่สุด ในช่วงแรกของการเลือกตั้งจะเป็นช่วงที่ผู้สมัครและตัวแทนนำเงินไปแจกจ่ายแก่ชาวบ้านพร้อมกับแนะนำตัวสร้างความคุ้นเคย ซึ่งจำนวนเงินที่ใช้ในการปูพรมต่อคนจะแตกต่างกันไปตามพื้นที่ โดยจะมีอัตราสูงในบริเวณที่เป็นเขตเมือง

การปูพรมนี้ เป็นวิธปฏิบัติปกติของผู้สมัครในปัจจุบันไปแล้ว ซึ่งทำให้ค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งเพิ่มสูงขึ้นไปอีก และเพื่อสร้างภาพลักษณ์แก่ชาวบ้าน อันจะนำไปสู่หนทางในการทุจริตรูปแบบอื่นๆ ต่อไปอีกด้วย

2. การทุจริตซื้อ-ขายเสียง

การซื้อเสียงสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ประเภทแรกซื้อเพื่อหวังคะแนนกลุ่มเป้าหมาย ประเภทที่สอง ซื้อเพื่อคิดกันหรือมุ่งทำลายฐานคะแนนเสียงของกลุ่มแข่งขัน

เป้าหมายการซื้อประเภทนี้ไม่ได้หวังผลโดยตรงต่อผู้ซื้อ แต่จะกลายเป็นผลทางอ้อม วิธีการหลักที่ผู้สมัครประพฤติปฏิบัติกันอยู่ โดยมีหลายวิธีการ ดังนี้

2.1 กรรมวิธีตกเขียวคะแนน

กรรมวิธีตกเขียวเป็นแนวทางการหาเสียงต่อกลุ่มคนหรือต่อชุมชนคล้ายกับการแจกจ่ายสิ่งของเครื่องใช้ก่อนการเลือกตั้ง แต่จุดที่ต่างกันก็คือการมีชื่อผู้สมัครและไม่มีชื่อผู้สมัครเท่านั้น ผลของการมีสัญญาผู้สมัครระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย จึงทำให้การตกเขียวคะแนนกลายเป็นรูปแบบของการซื้อ-ขายเสียงอีกอย่างหนึ่ง

องค์ประกอบสำคัญของการตกเขียวคือ “เหยื่อตกเขียว” ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์หรือการสร้างสิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ เงื่อนไขเวลาของการตกเขียวมักเกิดขึ้นในช่วงต้น หรือกลางฤดูการหาเสียง วิธีการคือ ผู้สมัครจะส่งห้วคะแนนหลัก ของตนเองไปพบกับผู้นำชาวบ้าน แล้วเสนอเงื่อนไขที่ผู้สมัครจะกระทำให้หมู่บ้านซึ่งมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน เช่น จะซ่อมถนนให้ หรือขุดบ่อน้ำให้ หรือสิ่งอื่นๆ ที่ชุมชนต้องการ

ภายหลังเมื่อผู้นำหมู่บ้านรับข้อเสนอแล้ว ก็จะนำเรื่องไปหารือกันซึ่งหากตกลงบรรดาผู้นำก็จะกลายเป็นห้วคะแนนให้กับผู้สมัครและนำสิ่งเหล่านี้ไปพูดคุยกับชาวบ้าน โดยโน้มน้าวให้ชาวบ้านเห็นว่าถ้าเลือกผู้สมัครคนนี้แล้วชาวบ้านจะได้อะไรบ้าง

เมื่อตกลงแลกเปลี่ยนเสร็จแล้ว ผู้สมัครจะส่งคนลงไปดำเนินการตามที่ได้สัญญากับชาวบ้าน ซึ่งอาจจะทำให้เพียงบางส่วนก่อน เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นลง ผู้สมัครจะส่งคนลงไปตรวจสอบคะแนนตามหน่วยเลือกตั้งต่างๆ หมู่บ้านใดที่ได้คะแนนตามเป้าหมายที่วางไว้ก็จะทำสิ่งที่สัญญาไว้จนเสร็จสิ้น ส่วนหมู่บ้านใดที่ได้คะแนนต่ำกว่าเป้าหมายที่วางไว้ก็จะถูกลบทิ้งไป

การตกเขียวคะแนนเป็นวิธีการทุจริตที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากอีกวิธีหนึ่งเพราะเป็นวิธีการซื้อเสียงที่ไม่มีโจ่งแจ้งเกินไป และมีลักษณะเหมือนเป็นการนำความเจริญไปสู่หมู่บ้าน

2.2 การเล่นพนันและหวยผู้สมัคร

การเล่นพนันนั้น วิธีเล่นเพื่อให้ได้คะแนนวิธีแรกจะให้การต่อรองในลักษณะเดียวกับการต่อรองในวงการชกมวย คือ ผู้สมัครจะให้ตัวแทนห้วคะแนนของตนออกไปต่อรองกับชาวบ้าน โดยผู้สมัครที่ใช้วิธีนี้จะสร้างสถานการณ์ให้คู่แข่งมีสภาพที่เป็นต่อหรือเสียงดึกว่า ห้วคะแนนจะทำได้ไปต่อกับชาวบ้านในอัตราต่างๆ ชาวบ้านซึ่งอยากให้เห็นที่ตนเองเล่นพนันชนะ (เล่นคนที่มิได้แต้มต่อเป็นรอง ซึ่งจะได้เงินกลับมาสูงกว่าตามแต่อัตราต่อรอง) จะพยายามไปชักชวนเพื่อนฝูงมาร่วมเล่น

และร่วมหาเสียงไปด้วย ผู้ที่เล่นพนันโดยเล่นในฐานะผู้ร่อนนี้จะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครที่ตนรองเอาไว้ค่อนข้างแน่

การต่อรองของผู้สมัครนี้นิยมทำกันเป็นระยะๆ เพื่อเป็นการหยั่งเชิง ส่วนการทำอย่างจริงจังจะทำในช่วงประมาณ 5 – 7 วันก่อนการเลือกตั้ง พื้นที่เป้าหมายที่ผู้สมัครที่มุ่งใช้วิธีนี้มักจะ เป็นพื้นที่ของกลุ่มแข่ง โดยมีวัตถุประสงค์คือสร้างความสับสนแก่มวลชนของกลุ่มแข่ง และทำให้ มวลชนของกลุ่มแข่งเข้าสู่วงจรของการพนันเลือกตั้งนี้ให้ได้

ส่วนห่วยผู้สมัครนั้นเลียนแบบจากห่วยใต้ดิน แต่ใช้หมายเลขของผู้สมัครแทนหมายเลข ของสำนักงานสลากกินแบ่ง หัวคะแนนจะทำหน้าที่เสมือนคนเดินโพยห่วยและเสนอราคาแก่ ชาวบ้าน วิธีนี้ทำให้ควบคุมคะแนนได้สะดวก ผู้เล่นยอมเลือกคนที่ตนเองเล่นไว้ ส่วนหัวคะแนนก็ จะมีรายชื่อผู้เล่นไว้และทำให้ผู้สมัครสามารถประเมินสถานการณ์การแข่งขันของตนได้

2.3 ขบวนการลากพาและการยิงกระสุน

ขบวนการลากพา เป็นการซื้อ-ขายเสียงโดยใช้เงิน มีการร่วมมือกันของบุคคลหลายกลุ่ม มีความเกี่ยวเนื่องกันของกิจกรรมอย่างเป็นกระบวนการ มีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. **ขั้นสำรวจรายชื่อผู้ที่เป็นเป้าหมายในการลากพา** หัวคะแนนของผู้สมัครจะทำการสำรวจ จำนวนรายชื่อผู้มีสิทธิลงคะแนน และหัวคะแนนสามารถกำกับให้ชาวบ้านลงคะแนนได้หรือไม่ ถ้าได้ๆ เท่าไร เมื่อได้ผลที่แน่นอนแล้ว หัวคะแนนในแต่ละพื้นที่จะนำรายชื่อเหล่านั้นไปเบิกเงิน จากผู้สมัครต่อไป
2. **การเตรียมกระสุน** ในที่นี้หมายถึงเงิน ในยุคแรกๆ ใช้ธนบัตรโดยตรง แต่ในช่วงหลัง จึงได้มีการพัฒนารูปแบบใหม่ที่มีลักษณะคล้ายบัตรเอทีเอ็ม วิธีการนี้มักจะทำในช่วงกลางฤดู เลือกตั้ง เมื่อทราบข้อมูลผู้ลงคะแนนเสียงเรียบร้อยแล้ว
3. **การยิงกระสุน** ผู้สมัครต้องมีหัวคะแนนที่มีอิทธิพลค่อนข้างสูง และต้องมีความซื่อสัตย์ ต่อผู้สมัคร มิเช่นนั้นแล้วอาจถูกหัวคะแนนโกงเงินไปได้

2.4 กรรมวิธีบัตรผีต่างๆ

บัตรผีสามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ บัตรผีจากการซื้อขายโดยตรงจาก ประชาชน กับบัตรผีที่เกิดจากความบกพร่องของทะเบียนราษฎร

บัตรผีที่ได้จากการซื้อบัตรประชาชนเรียกว่า “บัตรผีจริง” เกิดขึ้นเมื่อหัวคะแนนไปสำรวจ รายชื่อผู้ใช้สิทธิแล้วพบว่าบางคนมีชื่ออยู่ในบัญชีผู้มีสิทธิทั้งที่เสียชีวิตไปแล้ว จึงเข้าไปติดต่อขอซื้อ

บัตรประจำตัวประชาชนจากหายามาเก็บไว้ เมื่อถึงวันเลือกตั้งก็ใช้คนของตนปลอมตัวไปใช้สิทธิ์แทน

บัตรฝิจริงมีหลายประเภท ได้แก่ “บัตรฝิวัง” เป็นการวิ่งไปลงคะแนนหลายหน่วยเลือกตั้งเพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยจับได้ แต่ในกรณีที่ผู้สมัครเป็นผู้มีอิทธิพลหรือมีเจ้าหน้าที่หน่วยเลือกตั้งรู้เห็นเป็นใจก็จะใช้ “บัตรฝิเวียน” โดยใช้คนจำนวนน้อยวนเวียนเข้าไปลงคะแนน

นอกจากนี้ยังมี “บัตรฝิจริงเบิก” เป็นบัตรที่ผู้สมัครซื้อมาเก็บเอาไว้ก่อนหน้าการเลือกตั้งเพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามชิงซื้อไปก่อน และเมื่อถึงวันเลือกตั้งหัวคะแนนก็จะนำบัตรมาแจกคืนชาวบ้าน ผู้สมัครจะใช้วิธีนี้ในเขตที่ตนเองมีฐานเสียงหนาแน่น สำหรับเขตที่เป็นฐานเสียงของฝ่ายตรงข้ามจะใช้วิธี “บัตรฝิเก็บ” เป็นการซื้อบัตรมาเก็บเอาไว้เฉยๆ เพื่อกันไม่ให้คู่แข่งมีโอกาสได้คะแนน ซึ่งจะคืนให้ชาวบ้านเมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นลง

สำหรับกรณีที่บัตรฝิเกิดจากความบกพร่องของระบบทะเบียนราษฎรนั้น มีวิธีการคือเมื่อหัวคะแนนของผู้สมัครพบว่าบ้านใดมีชื่อแต่ไม่มีคน ก็จะทำการคัดเอามาแล้วไปทำบัตรประชาชนปลอม แล้วให้คนของตนสวมรอยเข้าไปใช้สิทธิ์ ซึ่งเป็นได้ทั้งแบบ “ฝิปลอมวัง” หรือ “ฝิปลอมเวียน” ก็ได้

2.5 การซื้อ-ขายเสียงโดยวิธีอื่นๆ

กลุ่มเป้าหมายของผู้สมัครนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแก่ชาวบ้านในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงผู้สมัครคนอื่นๆ อีกด้วย โดยผู้สมัครคนหนึ่งอาจยื่นข้อเสนอเป็นเงินจำนวนหนึ่งให้กับผู้สมัครอีกคน เพื่อแลกกับการถอนตัว นอกจากนี้อาจมีการเพิ่มข้อเสนอ เช่น ขอให้โอนฐานคะแนนเสียงให้ หรือขอให้เป็นหัวคะแนนให้

นอกจากการซื้อตัวผู้สมัครแล้ว การซื้อ -ขายเสียงในลักษณะกลุ่มจำเพาะนี้ก็คือการซื้อหัวคะแนนของฝ่ายคู่แข่ง ในอดีตหัวคะแนนจะยึดติดอยู่กับผู้สมัครเพียงคนเดียวเท่านั้น แต่ในปัจจุบันหัวคะแนนมิได้ยึดติดกับผู้สมัครคนใดคนหนึ่งเป็นพิเศษ หัวคะแนนจะมีการเสนอราคาค่าตัวของตนเองออกไป ผู้สมัครคนใดให้ค่าตัวสูงก็จะหาเสียงให้คนนั้น

การประมูลตัวหัวคะแนนจะทำการในช่วงก่อนฤดูกาลเลือกตั้งและต้นฤดูกาลเลือกตั้ง การซื้อหัวคะแนนในลักษณะประมูลนี้ทำให้เกิดอาชีพหัวคะแนนขึ้นในหมู่ผู้นำชาวบ้าน

จากเอกสารการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับความมั่นคงทางการเมืองไทย” พบว่ามีนวัตกรรมของกลวิธีการซื้อเสียงในภูมิภาคต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมากมาย อาทิ

- **ซื้อผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือซื้อคู่แข่ง** คือการที่ผู้สมัครเสนอเงินไปต่าง ๆ ให้กับคู่แข่งกันเพื่อไม่ให้ลงสมัครแข่งขันกับตน หรือให้ผู้สมัครที่เป็นคู่แข่งกันนั้นลงสมัคร เพื่อให้กันคะแนนของกลุ่มแข่งขันคนอื่น ๆ
- **ซื้อห้วคะแนน** คือเป็นการซื้อบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่ผู้สมัคร ซึ่งเป็นบุคคลมีอิทธิพลหรือมีความนิยมในหมู่ชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ รวมทั้งข้าราชการต่าง ๆ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ สจ. สท. ฯลฯ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ
- **ซื้ออะจะ** เป็นการซื้อเสียงที่หวังผลในทางปฏิบัติ วิธีปฏิบัติหรือการให้ทรัพย์สินหรือสิ่งตอบแทนโดยมีเงื่อนไขและสามารถพิสูจน์ได้ในภายหลังเมื่อพ้นวันเลือกตั้งแล้ว มีจดหมายเลขบัตรประชาชน มีการยัดบัตรประชาชน มีกำหนดเวลาและมีหัวหน้าหรือหัวหน้าคะแนนไปลงคะแนน จะทำเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละหน่วยเลือกตั้งจะมีหลายกลุ่ม วิธีนี้จะทำเป็นระบบมาก นิยมทำกันทุกภาค หัวหน้าคะแนนไม่สามารถบิดพลิ้วได้
- **ซื้อกรรมการหรือซื้อคูหา** เป็นการซื้อเสียงที่หวังผล เป็นการซื้อกรรมการคุมคูหาเลือกตั้งนั้น ๆ โดยวิธีการให้กรรมการประจำคูหาเลือกตั้งใช้บัตรเลือกตั้งที่เหลือนอกเหนือจากมีผู้มาใช้สิทธิแล้ว กรรมการจะเป็นผู้กาเบอร์ลงคะแนนแล้วหย่อนบัตรลงหีบเอง หรือมีการเวียนเทียน โดยกรรมการรู้เห็นเป็นใจกับหัวหน้าคะแนนที่นำชาวบ้านมาถือบัตรคนอื่นมาหรือไม่มีบัตรก็สามารถลงคะแนนได้ เพราะมีการตรวจเช็คบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิแต่ไม่มาลงคะแนนเป็นการลงคะแนนแทนผู้นั้นเลย
- **ซื้อเกาะ** เป็นการซื้อเสียงสำหรับผู้สมัครที่มีชื่อเสียงไม่ค่อยดีหรือมีคะแนนนิยมไม่คึกฉิบหาวิธีการคือ เสนอสิ่งตอบแทนโดยบอกผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าให้เลือกเบอร์ที่มีคะแนนนิยมและเบอร์ของตนด้วย คือ ฝากเบอร์ตัวเองด้วยหรือเมื่อจะเลือกเบอร์อื่นแล้ว (ผู้สมัครที่คะแนนดี) ก็ให้กาเบอร์ของตนไปด้วยวิธีนี้จะใช้ในเขตเลือกตั้งที่มีสองคนขึ้นไป
- **ซื้อกัน** เป็นการซื้อเสียงที่หวังผลอีกวิธีหนึ่ง คือการซื้อเสียงโดยให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเพียงพอแล้ว โดยเสนอว่าไม่ต้องไปลงคะแนนให้ใครแม้แต่ตนเอง คือจ้างคนไม่ต้องไปใช้สิทธิลงคะแนน ส่วนใหญ่แล้วบุคคลที่สามจะเป็นผู้ซื้อโดยอ้างว่าไม่ชอบเบอร์ (เพราะหวังให้อีกเบอร์ชนะการเลือกตั้ง) เป็นการทำงานแบบคู่ต่อสู้ตามเกมไม่ทัน นิยมกันทุกภูมิภาค

⁵ รศ.สิตา สอนศรี และคณะ, การเลือกตั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ศึกษาเฉพาะประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย, โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 467-468

- ข้อหาย เป็นการซื้อเสียงโดยให้ผู้ลงคะแนนมาซื้อเบอร์ตัวเอง หรือพนันว่าเบอร์ไหนจะชนะจะทำโดยให้หัวคะแนนรวบรวมเงินมาซื้อ จะซื้อเงินสดหรือเงินเชื่อก็ได้และตกลงกันว่าจ่ายก็ต่อแต่ละเบอร์ จะไม่เท่ากับเบอร์ตัวเองจ่ายมากกว่าเบอร์คู่แข่งเพื่อดึงดูดความสนใจ

- ข้อหลอก เป็นการเสนอเงื่อนไขหลอกหลวงผู้มีสิทธิลงคะแนน ให้เกลียดชังคู่ต่อสู้โดยไปตั้งราคาไว้สูงและบอกว่าคู่ต่อสู้นั้นจะมาจ่ายในวันนั้นวันนี้หรือนัดวันไว้และให้มัดจำแอบแฝงไปในนามคู่ต่อสู้ เมื่อคู่ต่อสู้ไม่สามารถดำเนินการได้หรือทำความเข้าใจแก้ปัญหาไม่ได้จะเข้าไปปลอมโยนและเสนอราคาให้เพื่อสร้างความชอบธรรมแก่ตนเองและขอคะแนน

นอกจากนี้ยังมีวิธีการซื้อเสียงโดยการให้สิ่งของที่ไม่ใช่เงิน เช่น ให้ซื้อเหล้าขวดละ 1 บาทต่อคน เพื่อสร้างความนิยม หรือขายปุ๋ยลดราคาโดยให้ลงคะแนนก่อนค่อยมารับปุ๋ย จ่ายมาครั้งหนึ่งแล้วผู้สมัครเมื่อได้รับเลือกจะมาดำเนินการจ่ายให้อีกทีหนึ่ง โดยมีการติดต่อร้านค้าไว้และมีหัวคะแนนนำมา ยึดบัตรประชาชนไว้เป็นหลักฐาน วิธีการนี้ใช้กันมากเพราะเป็นข้อผูกมัดและได้ผล สิ้นค้าส่วนใหญ่จำเป็นต่อความเป็นอยู่ถ้าไม่ได้รับเลือกตั้ง ผู้ซื้อสินค้าต้องนำเงินมาชำระเอง สำหรับวิธีดำเนินการซื้อเสียง (จ่ายเงิน) ได้แก่

1. จ่ายเงินสด
2. จ่ายหลังเลือกตั้งมีหลายวิธี เช่น
 - ให้คูปอง หลังเลือกตั้งนำมารับเงิน
 - ตัดหมายเลขธนบัตรให้ หลังเลือกตั้งจึงมาเอาตัวเลขหรือใบธนบัตรไป
 - ถ่ายสำเนาธนบัตรให้แล้วนำมารับเงินหลังเลือกตั้ง
 - ทำสัญญากู้ยืมเงินแล้วนำมารับหลังเลือกตั้ง นิยมใช้เป็นกลุ่มและให้หัวคะแนนและผู้สมัครมีอิทธิพล
 - นำโพงหวายขึ้นมาหลังการเลือกตั้ง
 - ฯลฯ

- วิธีการตัดคะแนนเสียง การกลั่นแกล้งฝ่ายตรงข้าม เพื่อตัดคะแนนเสียง ในกลุ่มชนชั้นกลาง ที่มีการศึกษา เพื่อกันไม่ให้ลงคะแนนฝ่ายตรงข้าม

3. การทุจริตลงคะแนนเสียง : การฉ้อฉลโดยกลไกรัฐ

หากผู้สมัครคนใดที่ต้องการใช้การทุจริตโดยวิธีการนี้ จะต้องมีทั้งเงินและต้องมีอิทธิพลเหนือกลไกข้าราชการด้วย ดังนั้นวิธีการนี้จึงมักเกิดขึ้นในเขตเลือกตั้งที่ผู้สมัครเคยมีตำแหน่งทางการบริหารมาก่อน หรือพื้นที่ที่ผู้สมัครเป็นผู้มีอิทธิพลกว้างขวาง

วิธีการทุจริตแยกเป็น 2 ระยะกว้างๆ คือ ระยะก่อนวันเลือกตั้งกับวันเลือกตั้ง โดยในระยะแรกจะเป็นการเตรียมการ โดยจะมีการนำชื่อบุคคลเข้า -ออก จากทะเบียนบ้านหนึ่งไปอีกทะเบียนบ้านหนึ่งซึ่งอยู่ในเขตเลือกตั้ง หรือที่เรียกกันว่า “การนำผีเข้าบ้าน” วิธีการนำผีเข้าบ้านนี้ ผู้สมัครจะใช้สิทธิพลของตนซื้อเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนในเขตเลือกตั้ง จากนั้นให้มีการปลอมแปลงบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิขึ้นมา บรรจุลงในทะเบียนบ้าน ซึ่งเป็นไปได้ที่บ้านหลังเดียวจะมีคนอยู่เป็นร้อย หรือในบางครั้งก็มีคนชื่อ-นามสกุลเดียวกันซ้ำกันอีกด้วย

การนำผีเข้าบ้านมีอยู่ด้วยกัน 2 กรณี คือ ผิดจริง ซึ่งก็คือมีรายชื่อซ้ำกับบุคคลที่มีตัวตนจริงกับกรณีผีปลอม ซึ่งเป็นการสร้างตัวตนบุคคลสมมติขึ้นมาเอง เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการนี้แล้วลำดับต่อมากลุ่มผู้ทุจริตจะทำการจัดเตรียมบุคคลสำหรับปลอมตัวเข้าไปลงคะแนน กับการทำบัตรประชาชนปลอม และ /หรือใบเหลืองปลอม ซึ่งมีแนวโน้มที่ผู้ทุจริตจะเลือกใบเหลืองมากกว่า เพราะทำได้ง่ายกว่าแต่ตรวจจับได้ยาก

การทุจริตโดยการใช้บัตรผีนี้ นอกจากจะทำการเวียนลงคะแนนในหน่วยเดียวกันแล้ว ยังมีการวิ่งลงคะแนนระหว่างหน่วยอีกด้วย

ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นวิธีการทุจริตการเลือกตั้งที่อาศัยองค์ประกอบหลักคือ หัวคะแนน และประชาชนในสังกัด โดยที่อาจมีการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทะเบียนราษฎรและเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งบ้างเล็กน้อย แต่วิธีการทุจริตลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต่อไปนี้เป็นการทุจริตที่อาศัยเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งส่วนๆ หรือที่เรียกว่า “ซุ้ยยกหน่วย ” ซึ่งประกอบด้วยวิธีการต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การสอดไส้คะแนนก่อนการเปิดหีบ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งได้ร่วมมือกัน กากบาทหมายเลขผู้สมัครที่ตนรับสินบนมา แล้วบรรจุบัตรเหล่านั้นลงในหีบเลือกตั้ง ก่อนที่จะเปิดหีบให้ประชาชนหย่อนบัตรอย่างเป็นทางการ หน่วยเลือกตั้งที่สามารถใช้วิธีการนี้ได้ง่ายจะเป็นหน่วยเลือกตั้งที่มีประวัติการมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนน้อย เจ้าหน้าที่จึงถือโอกาสนี้ในการทุจริตใช้สิทธิแทนประชาชน หรืออีกประการหนึ่งคือหน่วยเลือกตั้งที่อยู่ใต้อิทธิพลของผู้สมัคร เมื่อถึงวันเลือกตั้งสมุนของผู้สมัครก็จะมาอยู่ในบริเวณหน่วยเลือกตั้ง คอยข่มขู่ผู้ที่มาเรียนหากมีใครพบเห็นการสอดไส้คะแนน

2. การสอดไส้คะแนนระหว่างเวลาดำเนินการลงคะแนน จะกระทำโดยมีเจ้าหน้าที่ส่วนหนึ่งของหน่วยทำการสอดไส้บัตรลงคะแนนไปเรื่อยๆ ตามช่วงจังหวะและโอกาสที่เหมาะสม

3. การค้ำคะแนนก่อนการปิดหีบบัตรเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งผู้สมัครมักจะทำการกำหนดคะแนนที่ตนเองต้องได้รับในแต่ละหน่วยเอาไว้ ซึ่งเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยที่รับสินบนจะต้องทำคะแนนให้ได้ตามเป้า แต่หากใกล้เวลาปิดหีบเลือกตั้งแล้วแต่คะแนนยังห่างจากเป้าหมายอยู่มาก การค้ำคะแนนจึงจะเกิดขึ้น

4. การเจตนาอ่านคะแนนหมายเลขผู้สมัครผิด ลักษณะของการทุจริตจะกระทำโดย การทุจริต การอ่านหมายเลข จะทำอย่างรวดเร็วและทำในเดิกันที่ ส่วนประชาชนที่มาชมจะถูกกันให้ยืนห่างออกไปทำให้การสังเกตเครื่องหมายกากบาทในบัตรลงคะแนนนั้นทำได้ลำบาก ประกอบกับการอ่านคะแนนอย่างรวดเร็ว และเมื่ออ่านคะแนนเสร็จแล้วก็หย่อนบัตรที่อ่านแล้วลงหีบอย่างรวดเร็วเกินกว่าที่ผู้ใดจะทักท้วงได้ทัน ซึ่งการสั่งให้เปิดหีบเพื่อนับคะแนนใหม่นั้นเป็นอำนาจของศาลเท่านั้น

5. การทำบัตรเสีย กฎหมายได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งในการวินิจฉัยว่าบัตรลงคะแนนใดเป็นบัตรดี บัตรใดเป็นบัตรเสีย การอ่านบัตรเสียจึงเป็นเทคนิคที่ใช้เพื่อตัดคะแนนของกลุ่ม โดยเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยที่รับสินบนผู้สมัครรายหนึ่งไว้ จะเจตนาอ่านบัตรคะแนนของผู้สมัครคู่แข่งให้เป็นบัตรเสีย

6. การรวมและลงคะแนนผิด ภายหลังจากที่การนับคะแนนเสร็จสิ้นลง เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยก็จะรวบรวมคะแนนและรายงานผลการนับคะแนนโดยใช้แบบฟอร์ม ส .ส.4 ส่วนการประกาศผลของการนับคะแนนใช้แบบฟอร์ม ส .ส. 5 ซึ่งตรงจุดนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะระบุได้ว่าผู้สมัครคนใดได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. การทุจริตเกิดขึ้นเมื่อเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งมีเจตนารวมและลงคะแนนผู้สมัครคนใดคนหนึ่งให้ผิดไปจากความเป็นจริง

การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต

รัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งจึงกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาไว้หลายระดับ ดังนี้

- (1) การป้องกันโดยการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาประชาธิปไตย
- (2) การป้องปราม โดยการสนับสนุนการตรวจสอบการเลือกตั้ง ขององค์การเอกชน
- (3) การออกแบบระบบเลือกตั้ง โดยให้การไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ และให้มีการนับ

คะแนนรวมสำหรับการเลือกตั้ง ส.ส. เป็นต้น

(4) การจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นองค์กรอิสระ สามารถวินิจฉัยชี้ขาด คดีเลือกตั้งโดยสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้ เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีทางอาญา และทางแพ่งในความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

การคัดค้านการเลือกตั้ง⁶

เมื่อ กกต. ประกาศผลการเลือกตั้ง ของเขตเลือกตั้งใดแล้ว ถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัคร ในเขตนั้นเห็นว่า การเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งใด ในเขตเลือกตั้งนั้นๆ หรือของเขตเลือกตั้ง ดังกล่าว มิได้เป็นไปโดย สุจริตและเที่ยงธรรม ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัคร มีสิทธิยื่นคำร้อง คัดค้านการเลือกตั้ง ณ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่เกิดเหตุ หรือที่ สำนักงานคณะกรรมการ การเลือกตั้งได้ โดยต้อง ยื่นเรื่องภายใน 30 วัน นับแต่วันประกาศผลการ เลือกตั้ง

ทั้งนี้ ผู้มีสิทธิร้องเรียนได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัคร นิติบุคคล เช่น พรรคการเมือง และพยานบุคคลที่มีหลักฐานชัดเจน เจ้าหน้าที่ของรัฐระดับต่างๆ

คณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง

กกต. จะแต่งตั้งคณะกรรมการเรียกว่า “คณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง” ประกอบด้วยประธานอนุกรรมการ 1 คน และอนุกรรมการอื่นอีก 4-6 คน อาจมีคณะเดียว หรือ หลายคณะก็ได้ คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่ พิจารณา และเสนอความคิดเห็นในการพิจารณา เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งต่อ กกต. และปฏิบัติงาน อื่นตามที่ กกต. มอบหมาย

การยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

ขั้นตอนที่ 1

- ผู้ยื่นคำร้องทำหนังสือด้วยถ้อยคำสุภาพ ยื่นต่อผู้รับคำร้อง ณ สำนักงาน กกต. หรือ สำนักงาน กกต.จว. ที่เกิดเหตุ
- ผู้คัดค้านต้องยื่นคำร้องด้วยตนเอง
- หนังสือคำร้องต้องระบุชื่อ ที่อยู่ของผู้คัดค้าน เรื่องอันเป็นเหตุให้คัดค้าน พร้อมทั้ง ข้อเท็จจริง และพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง และลงลายมือชื่อผู้ยื่นคำร้อง

ขั้นตอนที่ 2

- ผู้รับคำร้อง ออกใบรับคำร้องให้แก่ผู้ร้องคัดค้าน ไว้เป็นหลักฐาน
- ในใบคำร้องต้องระบุ วัน เดือน ปี เลขที่ สถานที่รับคำร้อง และลงลายมือชื่อผู้รับคำร้อง

ขั้นตอนที่ 3

- เลขานุการ กกต. หรือ ผอ.กกต.จว. (แล้วแต่กรณี) จัดให้มีการบันทึกการรับ คำร้องคัดค้าน ในสมุดบันทึกคำร้องคัดค้าน

⁶ www.ect.go.th

- กรณีที่ยื่นคำร้องคัดค้าน ณ สำนักงาน กกต.จว. ให้ ผอ.กกต.จว. ส่งคำร้องไปยัง กกต.ทันที
ขั้นตอนที่ 4

- ผู้ยื่นคำร้องคัดค้านจะถอนคำร้องก่อนที่คณะกรรมการฯ จะมีข้อเสนอแนะ ต่อ กกต. ก็ได้ ซึ่งคณะกรรมการฯ จะเป็นผู้พิจารณาออกคำร้อง

การสอบสวนเรื่องการคัดค้านและพิจารณาตั้ง

ขั้นตอนที่ 1 เลขานุการ กกต. จะเป็นผู้วินิจฉัยว่าจำเป็นต้องสอบสวนเรื่องคัดค้านหรือไม่

- หากเห็นว่าไม่จำเป็น เลขานุการ กกต. เสนอเรื่องให้คณะกรรมการฯ พิจารณาต่อไป
- หากเห็นว่าจำเป็น ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงาน กกต. ดำเนินการได้ หรือ เลขานุการ กกต. อาจส่งเรื่องให้ ผอ.กกต.จว. สั่งการให้เจ้าหน้าที่ สืบสวนสอบสวน ของสำนักงาน กกต.จว. ดำเนินการได้

- เมื่อเสร็จสิ้นการสืบสวนสอบสวนแล้ว ให้รายงานให้เลขานุการ กกต.ทราบ เพื่อรายงานต่อคณะกรรมการฯ ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2

- เมื่อคณะกรรมการฯ ได้รับสำนวนการสอบสวนแล้ว จะกำหนดวันให้ผู้คัดค้าน และผู้ถูกคัดค้านมาให้ถ้อยคำชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน

- การพิจารณาเรื่องต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

ขั้นตอนที่ 3

- คณะกรรมการฯ รายงานความเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อ กกต.
- ในกรณีที่เรื่องคัดค้านใด มีการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง และมีโทษทางอาญาด้วย ให้คณะกรรมการฯ เสนอต่อ กกต. ให้มีการดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดด้วย

ขั้นตอนที่ 4

- กกต. พิจารณาลงมติ ด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์และสั่งการทันที

ขั้นตอนที่ 5

- กกต. จะส่งเรื่องให้เลขานุการ กกต. เพื่อแจ้งให้ผู้คัดค้าน ผู้ถูกคัดค้านทราบ
- คำสั่งของ กกต. ที่ให้มีการนับคะแนนใหม่ หรือให้มีการเลือกตั้งใหม่ ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ทำได้อย่างไร (ใบเหลือง)

ก่อนหน้านี้ การประกาศผลการเลือกตั้งจะกระทำโดยทันทีเมื่อมีการประกาศผลการนับคะแนนแล้ว หลังจากนั้นจึงเปิดโอกาสให้มีการคัดค้าน โดยผู้สมัครจะต้องยื่นฟ้องต่อศาลยุติธรรม อย่างไรก็ตาม ก็จะมีการยุบสภาเสียก่อนที่ศาลจะตัดสินให้มีการเลือกตั้งใหม่ ส่วนคดีอาญากรณีการซื้อเสียงก็มีการดำเนินคดีได้ไม่มามากนัก เพราะเป็นการยากที่จะรวบรวมพยานหลักฐาน อีกทั้ง

ผู้ต้องหาที่เป็นเพียง หัวคะแนน ซึ่งไม่มีผลโดยตรงต่อผู้สมัครหรือต่อผลการเลือกตั้ง ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาทุจริตการเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญจึงให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ในการประกาศผลการเลือกตั้ง แต่ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม กกต. อาจสั่งให้มีการเลือกตั้ง ใหม่ได้ โดยไม่ประกาศผลการเลือกตั้ง มีคำกล่าวกันว่า การสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่คือ การให้ "ใบเหลือง" แก่ผู้สมัครที่ได้คะแนนสูงสุด อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งทั่วไป กกต. ไม่สามารถสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้หลายๆ รอบ เพราะกฎหมายบัญญัติให้ " คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการ เลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้ง"(พ.ร.บ.มาตรา7/1)

ถ้า กกต. สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนการประกาศผลการเลือกตั้ง ผู้สมัครจะได้แก่ ผู้สมัครชุดเดิมของการเลือกตั้งรอบก่อน (ยกเว้นเมื่อมีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครบางคนดังกล่าวต่อไป) แต่ถ้ามีการประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว มีการร้องเรียนหรือคัดค้านการเลือกตั้ง และ กกต. สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ซึ่งทำให้สมาชิกภาพของ ส.ส. หรือ ส.ว. ซึ่งถูกคัดค้านนั้นสิ้นสุดลง ก็จะมีการประกาศสมัครรับเลือกตั้งใหม่ ในกรณีเช่นนี้ อาจเรียกว่าเป็นการเลือกตั้งซ่อมก็ได้

การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งทำได้อย่างไร

การจะทำให้การเลือกตั้งมีความสุจริตและเที่ยงธรรม อาจจะต้องมีการเลือกตั้งหลายรอบ อันอาจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและเป็นการสิ้นเปลือง กกต. ได้สังเกตเห็นปัญหานี้ตั้งแต่การจัดให้มีการเลือกตั้ง ส.ว. จึงได้ออกระเบียบว่า ผู้สมัครผู้ใดเป็นเหตุให้มีการเลือกตั้งใหม่ (ได้รับใบเหลือง) มาครั้งหนึ่งแล้ว หากไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำอันไม่สุจริตอันเป็นผลต่อการเลือกตั้งรอบใหม่อีก (ควรได้รับใบเหลืองอีก) ก็น่าเชื่อว่ารู้เห็นเป็นใจกับการกระทำนั้น กกต.จะถือว่าผู้สมัครผู้นั้นไม่ได้เป็นผู้สมัครอีกในการเลือกตั้งรอบถัดไป (สองใบเหลืองเป็นหนึ่งใบแดง) อย่างไรก็ตาม เริ่มใช้ระเบียบดังกล่าวได้ไม่นาน ศาลรัฐธรรมนูญก็มีวินิจฉัยว่า ระเบียบนี้ไม่สามารถบังคับใช้ได้เนื่องจากขัดต่อรัฐธรรมนูญ

การเพิกถอนสิทธิการสมัครรับเลือกตั้ง เป็นมาตรการที่มีผลทำให้ไม่ต้องเลือกตั้งกันหลายๆ รอบ และเป็นที่ยอมรับต่อผู้สมัครมากกว่ามาตรการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่เพียงเท่านั้น เพราะผู้สมัครที่ได้ใบเหลืองก็ยังถือว่าตนเองมีโอกาสได้รับเลือกตั้งอยู่ดี ต่างกับใบแดงซึ่งหมายถึงการหมดโอกาสเลยทีเดียว แต่การเพิกถอนสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งโดยตรงอาจจะขัดต่อรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญเปิดช่องทางให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้ตามบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจะส่งผลเป็นการเพิกถอนสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งนั่นเอง

ในช่วงเวลาระหว่างการเลือกตั้งทั่วไปของ ส.ว. และการเลือกตั้งทั่วไปของ ส.ส. ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 เพื่อให้อำนาจแก่ กกต. ในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครผู้ใด มีกำหนด 1 ปี เมื่อหลักฐาน

หรือพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้นั้นกระทำ ก่อให้ผู้อื่นกระทำ สนับสนุนหรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำ หรือรู้ว่ามี การกระทำแล้วไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำ ซึ่งการกระทำนั้น น่าจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม (มาตรา 85/1) หมายความว่าถ้า กกต. มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำที่ไม่สุจริต แต่เป็นการกระทำของบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ ผู้สมัครหรือไม่มีความเชื่อมโยงกับผู้สมัคร ก็จะสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ (ใบเหลือง) แต่ถ้าเป็นการ กระทำของผู้สมัครเองหรือผู้ที่มีความเชื่อมโยงกับผู้สมัคร ก็จะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัคร (ใบแดง) ทำให้ผู้สมัครผู้นั้นพ้นจากการเป็นผู้สมัครในการเลือกตั้งใหม่

การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้ง ส.ส.

ในการเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตเป็นการทั่วไป ซึ่งเป็นการเลือกตั้งในระบบใหม่ ในวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 กกต. ได้แจกใบแดง 4 ใบ ก่อนวันเลือกตั้ง และหลังวันเลือกตั้ง ได้สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ใน 62 เขตเลือกตั้ง (ใบเหลือง 62 ใบ) และในเขตเลือกตั้ง 62 เขตนี้ มี 8 เขตที่ผู้สมัครถูก เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (ใบแดง 8 ใบ) อย่างไรก็ตาม มีผู้สมัครที่ได้รับใบเหลือง 46 คน ที่ได้รับเลือกตั้ง ในรอบที่สอง ซึ่งจัดให้มีขึ้นในวันที่ 29 มกราคม 2544

หลังการเลือกตั้งรอบที่ 2 กกต. ประกาศผลการเลือกตั้งใน 62 เขตเลือกตั้งทันที เพราะ กฎหมายกำหนดให้ประกาศภายใน 30 วันนับแต่วันเลือกตั้ง จึงไม่มีเวลาดำเนินการสืบสวน สอบสวนเรื่องร้องเรียนต่างๆ ดังนั้น กกต. จึงดำเนินการสืบสวนการร้องเรียนและคัดค้านการเลือกตั้งใน 62 เขตนี้ก่อน (ส่วนการสืบสวนสอบสวนการร้องเรียนและคัดค้านใน 311 เขต จาก จำนวนทั้งหมด 338 เขตที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งในรอบที่ 1 นั้น กำลังอยู่ในระหว่างการ ดำเนินการ) ปรากฏว่าจาก 62 เขตดังกล่าว กกต. สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ (เป็นการเลือกตั้งซ่อม) ใน 7 เขต ซึ่งอาจถือเป็นการเลือกตั้งรอบที่ 3 ในทั้ง 7 เขตนี้มีการประกาศผลการเลือกตั้ง 5 เขต อีก 2 เขต มีการเลือกตั้งใหม่ (รอบที่ 4) และได้ประกาศผลการเลือกตั้งไปแล้ว

การพิจารณาเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (ใบแดง)

ใบแดงก่อนวันเลือกตั้ง 6 มกราคม 2544

ชื่อ-สกุล	พรรค	เขตเลือกตั้ง	จังหวัด	วันที่
1. นายสุชน ชาติสุนทราวุฒิ	ชาติพัฒนา	2	ชัยภูมิ	25 ธันวาคม 2543
2. นายภัทรารุช พุกพิบูลย์	ชาติพัฒนา	3	สมุทรปราการ	31 ธันวาคม 2543
3. นายบุญมาก ศิริเนาวกุล	ประชาธิปไตย	1	ราชบุรี	31 ธันวาคม 2543
4. นายจิรพันธ์ พิลาอาจ	ประชากรไทย	9	อุบลราชธานี	12 มกราคม 2544

ใบแดงหลังวันเลือกตั้ง 6 มกราคม 2544

ชื่อ-สกุล	พรรค	เขตเลือกตั้ง	จังหวัด	วันที่
1.นายเรวัต แสงวิจิตร	ไทยรักไทย	1	เพชรบูรณ์	25 มกราคม 2544
2.นายเศกสิทธิ์ ไวนิยมพงศ์	ไทยรักไทย	2	ร้อยเอ็ด	25 มกราคม 2544
3.นายศรัณย์ ศรีณย์เกตุ	ไทยรักไทย	2	อุตรดิตถ์	25 มกราคม 2544
4.นายชัยยุทธ จรรย์โกมล	ไทยรักไทย	5	ชัยภูมิ	25 มกราคม 2544
5.นายไพจิต ศรีวรขาน	ความหวังใหม่	2	นครพนม	25 มกราคม 2544
6.นายสุธิพันธ์ ศรีริกานนท์	ความหวังใหม่	2	นราธิวาส	25 มกราคม 2544
7.นายธีระชัย เตียวเจริญโสภา	ไทยรักไทย	4	สุรินทร์	25 มกราคม 2544
8.นายสมศักดิ์ เจริญพันธ์	ชาติไทย	7	สุรินทร์	25 มกราคม 2544
9.นายศักดิ์ชัย จินตะเวช	ชาติไทย	10	อุบลราชธานี	9 สิงหาคม 2544
10.นายมงคล บุพศิริ	ความหวังใหม่	3	นครพนม	18 มกราคม 2545
11.นายณรงค์กร ชาวสันต์	ไทยรักไทย	4	เพชรบูรณ์	18 มกราคม 2545

ผลการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยการเลือกตั้ง (6 มกราคม 2544)

คณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ควบคุมและดำเนินการจัดตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 7 ครั้ง โดยทั้งก่อนและหลังวันลงคะแนนเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับการร้องเรียนว่า มีผู้สมัครรับเลือกตั้งได้กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 44 หรือมาตราอื่นแห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ได้มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้ง เห็นว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ได้ยื่นคำร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริง ตามกระบวนการวิธีพิจารณาที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งอาจมีหนังสือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน หรือตรวจสอบข้อมูลเอกสารวัตถุหรือสถานที่พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้ร้องเรียน หรือผู้ร้องคัดค้านมาให้ถ้อยคำ หรือมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง และการแสดงหลักฐานต่อคณะกรรมการเลือกตั้ง ตามบทบัญญัติมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ผลการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำวินิจฉัยสั่งการดังนี้

1. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 1 (วันที่ 6 มกราคม 2544)

1.1 คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีคำวินิจฉัยสั่งการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก่อนวันลงคะแนนเลือกตั้ง เป็นเวลา 1 ปีจำนวน 4 ราย

1.2 คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีคำวินิจฉัยสั่งการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลังวันลงคะแนนเลือกตั้ง เป็นเวลา 1 ปีจำนวน 8 ราย

1.3 คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีคำวินิจฉัยและสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ หลังการประกาศผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2548 จำนวน 62 เขตเลือกตั้ง

2. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรอบที่ 2 (วันที่ 29 มกราคม 2544 และวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2544)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 159 บัญญัติว่า ภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้มีการเรียกประชุมรัฐสภา เพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรกประกอบกับมาตรา 7/1 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 กำหนดให้คณะกรรมการเลือกตั้งต้องดำเนินการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงต้องประกาศผลการเลือกตั้ง ของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรอบที่ 2 ภายในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2544 (ครบสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่ 6 มกราคม 2544) เพื่อให้ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบตาม 500 ตำแหน่ง ส่วนกรณีหากมีการร้องเรียนว่ามีการกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้ง และมีการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ก็จะได้พิจารณาดำเนินตามกระบวนการวิธีพิจารณาต่อไป ซึ่งปรากฏว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรอบที่ 2 มีการร้องคัดค้านสรุปผลการพิจารณา และวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังนี้

2.1 คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 7 เขตเลือกตั้ง

2.2 คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยสั่งยกคำร้องคัดค้าน กรณีการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 25 คำร้อง

2.3 คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีคำวินิจฉัยสั่งยกคำร้องคัดค้าน กรณีการร้องเรียนและการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 20 คำร้อง

ปัญหาการสรุปผล สถิติการร้องเรียนและวินิจฉัยภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปปี 2548 ⁷

เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2548 คณะทำงานตรวจสอบติดตามเรื่องร้องเรียนสรุปผลการปฏิบัติงานเสนอต่อ กกต. พบว่ามีสำนวนที่กกต. ต้องทำคำวินิจฉัยในการเลือกตั้งนับตั้งแต่ปี 2546-2548 จำนวนทั้งสิ้น 6,831 สำนวนแต่จนถึงปัจจุบันจัดทำได้เพียง 1,957 สำนวนทำให้มีสำนวนค้างอยู่จำนวน 4,874 สำนวนซึ่งเมื่อแยกสำนวนออกเป็นรายปีจะพบว่าปี 2546 มีสำนวนที่ต้องทำคำวินิจฉัย 1,058 สำนวนทำเสร็จแล้ว 607 สำนวนค้างอยู่ 451 สำนวน ปี 2547 ต้องทำคำวินิจฉัย 3,351 สำนวน ทำเสร็จแล้ว 887 สำนวน ค้างอยู่ 2,467 สำนวน และในปี 2548 มีการแยกสำนวนออกเป็น ส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 2,288 สำนวน ทำเสร็จแล้ว 405 สำนวนค้างอยู่ 1,883 สำนวน ส่วน ส.ส. ต้องทำสำนวน 134 สำนวน ทำเสร็จแล้ว 58 สำนวน ค้างอยู่ 76 สำนวน

บันทึกผลการปฏิบัติงานของคณะทำงานชุดดังกล่าวได้ระบุถึงปัญหาอุปสรรคในการทำคำวินิจฉัยล่าช้าทำให้เกิดสำนวนค้างอยู่เป็นจำนวนมากเกิดจากสำนวนการสืบสวนสอบสวนที่ต้องจัดทำคำวินิจฉัยปี 2546-2548 บางสำนวนยังหาผู้รับผิดชอบไม่ได้เนื่องจากการส่งมอบกันหลายทอดเนื่องจากผู้รับผิดชอบสำนวนบางสำนวนเป็นข้าราชการช่วยงานเมื่อบุคคลดังกล่าวกลับต้นสังกัดเดิมสำนวนที่บุคคลดังกล่าวรับผิดชอบอาจมีการส่งมอบโดยไม่มีเอกสารหลักฐานทำให้เป็นอุปสรรคต่อการตรวจสอบและสุดท้ายระบบฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการจัดเก็บไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ⁸

ดังเช่นประธานกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) พล.ต.อ. วาสนา เพิ่มลาภ กล่าวให้สัมภาษณ์ว่า หน้าที่ในการดำเนินการสอบสวนเรื่องการใช้วุฒิการศึกษาปลอมเป็นของตำรวจกองปราบปราม กกต. มิได้เป็นผู้ดำเนินการแจ้งความกับ ส.ส. ในข้อหาใช้เอกสารเท็จ แต่เนื่องจากมีคนไปแจ้งความไว้กับกองปราบปรามว่ามีสถาบันการศึกษาบางแห่งออกวุฒิการศึกษาปลอม กองปราบปรามจึงดำเนินการสอบสวนและจากข้อมูลของ กกต. ที่มีอยู่ พบว่ามีข้อมูลสอดคล้องกัน ความคืบหน้าการให้ใบเหลืองใบแดง ส.ส. นั้น พล.ต.อ. วาสนา กล่าวว่า ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาซึ่งเหลืออยู่ 15 สำนวนแต่ว่าจะพิจารณาเสร็จทันกำหนดเวลาก่อนครบ 1 ปี ในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2549

การทุจริตการเลือกตั้งนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจนเป็นปกติ และไม่สามารถแก้ไขได้ แม้ว่าหลายฝ่ายต่างตระหนักถึงปัญหานี้ดีแต่ยังไม่สามารถหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาได้เท่าที่ควร

⁷ หมายเหตุ ; ข้อมูลข้างต้นเป็นข้อมูลอ้างอิงทฤษฎีสำหรับข้อมูลสถิติการร้องเรียน ผลการสอบสวนและวินิจฉัยทางการ นับจากการเลือกตั้งปี 2548 เป็นต้นมา ผู้วิจัยและรวบรวม ได้ติดต่อขอข้อมูลเพิ่มเติมจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง แต่เนื่องจากหน่วยงานที่ดูแลอยู่ในระหว่างการรวบรวมแยกแยะข้อมูล จัดพิมพ์เป็นทางการ จึงไม่สามารถนำเสนอสถิติต่างๆ ในผลการวิจัยรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนด (มกราคม 2549) นอกจากนี้ สำนวนในปี 2546-2548 ไม่ได้จัดเก็บอยู่ในทิศทางเดียวกัน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการรวบรวม

⁸ กกต. เรื่อง ค้าง 4.8 พันสำนวน ส.ส. ระทึกรอคิวสอย 76 เรื่อง , มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 25 พฤศจิกายน 2548 และ Post Today 21 มกราคม 2549 หน้า A6

สำหรับในประเทศไทยที่ถือว่าที่ระบอบประชาธิปไตยได้รับการพัฒนาแล้ว แต่ก็ยังพบปัญหาการทุจริตทั่วทุกภูมิภาคของประเทศเงื่อนไขที่ซับซ้อนยากต่อการตรวจสอบ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง เป็นผู้ให้ความร่วมมือในการกระทำผิด ถึงแม้จะมีบทต้องห้ามในเรื่องต่างๆก็ตามประชาชนเท่านั้นที่จะเป็นผู้ให้ความร่วมมือ ในการลดปัญหาการทุจริตดังกล่าว เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างโปร่งใสทั้งนี้บทลงโทษความผิดตาม พรบ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2542 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2543 ได้แจกแจงฐานความผิดและบทลงโทษไว้ทั้งสิ้น 45 ลำดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้⁹

ลักษณะฐานความผิดและโทษตาม พรบ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. พ.ศ. 2541

ลำดับ	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษ
1	จงใจไม่ปฏิบัติหน้าที่ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำการเพื่อขัดขวางมิให้ เป็นไปตามกฎหมายประกาศระเบียบ หรือคำสั่ง	17, 101	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ สองหมื่นถึงสองแสนบาท
2	เจ้าบ้านดำเนินการหรือยินยอมให้มีการดำเนินการแจ้งย้ายบุคคลเข้ามาใน ทะเบียนบ้านเพื่อทุจริตในการเลือกตั้ง	28,99	จำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่น บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ
3	สมัครรับเลือกตั้งโดยรู้ว่าไม่มีสิทธิ	30,100	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ สองหมื่นถึงสองแสนบาท
4	ใช้จ่ายเกินจำนวนเงินที่กำหนด	41 วรรคสาม 102	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่ สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือปรับ เป็นจำนวนสามเท่าของจำนวนเงินที่เกินกว่า จำนวนเงินที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศกำหนด แล้วแต่จำนวนใดจะ มากกว่ากัน หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁹ คู่มือความผิดและโทษตามกฎหมาย , สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง , บริษัท ประชุมทอง พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด , ธันวาคม 2547 หน้า 5-22

ลำดับ	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษ
5	จัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายไม่เป็นไปตามที่กำหนด	42 วรรคสอง 103	จำคุกไม่เกินหนึ่งปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท
6	ไม่ยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายตามกำหนดหรือยื่นหลักฐานไม่ครบถ้วน	43 104 วรรคหนึ่ง	จำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
7	ยื่นรายการค่าใช้จ่ายเป็นเท็จ	43 104 วรรคสอง	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาท ถึงหนึ่งแสนบาท
8	ชื่อเสียงเลือกตั้งด้วยการจัดทำให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะหาทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้ แก่ผู้ใด (การให้เงินหรือสิ่งของในวาระต่างๆ อาทิ งานวันเกิด งานบวช งานแต่งงาน งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานศพ งานบุญ และงานเทศกาลต่างๆ เป็นต้น อนึ่ง กรณีการไปร่วมงานในกรณีที่กล่าวมาข้างต้น โดยไม่ช่วยเงินหรือสิ่งของย่อมสามารถกระทำได้)	44 (1) 101	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท
9	ชื่อเสียงเลือกตั้งด้วยการให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด (สถาบันอื่นใด เช่น มัสยิด หรือสุเหร่า โรงเจ ศาลเจ้า โบสถ์ สถานปฏิบัติธรรม สหกรณ์ หรือกองทุน สโมสร หรือกลุ่มบุคคลที่ร่วมดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน เป็นต้น อนึ่ง กรณีการไปร่วมประชุมทรัพย์สินในงานการกุศลต่างๆ ก็ไม่สามารถกระทำได้		

ลำดับ	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษ
5	จัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายไม่เป็นไปตามที่กำหนด	42 วรรคสอง 103	จำคุกไม่เกินหนึ่งปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท
6	ไม่ยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายตามกำหนดหรือยื่นหลักฐานไม่ครบถ้วน	43 104 วรรคหนึ่ง	จำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
7	ยื่นรายการค่าใช้จ่ายเป็นเท็จ	43 104 วรรคสอง	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาท ถึงหนึ่งแสนบาท
8	ชื่อเสียงเลือกตั้งด้วยการจัดทำให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะหาทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้ แก่ผู้ใด (การให้เงินหรือสิ่งของในวาระต่างๆ อาทิ งานวันเกิด งานบวช งานแต่งงาน งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานศพ งานบุญ และงานเทศกาลต่างๆ เป็นต้น อนึ่ง กรณีการไปร่วมงานในกรณีที่กำลังมาข้างต้น โดยไม่ช่วยเงินหรือสิ่งของย่อมสามารถกระทำได้)	44 (1) 101	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท
9	ชื่อเสียงเลือกตั้งด้วยการให้ เสนอให้ หรือ สัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด (สถาบันอื่นใด เช่น มัสยิด หรือสุเหร่า โรงเจ ศาลเจ้า โบสถ์ สถานปฏิบัติธรรม สหกรณ์ หรือกองทุน สโมสร หรือกลุ่มบุคคลที่ร่วมดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน เป็นต้น อนึ่ง กรณีการไปร่วมประชุมทรัพย์สินในงานการกุศลต่างๆ ก็ไม่สามารถกระทำได้		

ลำดับ	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษ
10	ชื่อเสียงเลื่อมก้องด้วยการทำการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพ หรือการรื่นเริงต่างๆ (เช่น การแห่กลองยาว การแสดงดนตรี ตลก ลิเก ฉายภาพยนตร์ รวมทั้งการแสดงและการละเล่นอื่นๆ ด้วย)	44 (3) 101	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท
11	ชื่อเสียงเลื่อมก้องด้วยการเลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด (รวมทั้งการจัดเลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงในการประชุม อบรม สัมมนา ทัศนศึกษา และการดำเนินงานต่างๆ เป็นต้น)	44 (4) 101	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท
12	ชื่อเสียงเลื่อมก้องด้วยการหลอกลวง บังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใ้ร้ายด้วยความเท็จหรือจงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด (เช่น การปราศรัยหาเสียงโดยการใ้ร้ายด้วยความเท็จ การประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์โดยไม่มีสิทธิ หรือการแสดงวุฒิการศึกษาที่เกินจริง เป็นต้น)		หนึ่งหมื่นบาทถึงสองแสนบาท
13	จัดยานพาหนะรับ-ส่ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารหรือค่าจ้าง	45 วรรคหนึ่ง 105	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
14	คนต่างด้าวช่วยเหลือในการเลือกตั้ง	46 , 106	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท
15	ใช้ตำแหน่งหน้าที่กระทำการเพื่อเป็นคุณ หรือโทษแก่ผู้สมัคร หรือพรรคการเมือง โดยมีขอบด้วยกฎหมาย	47 วรรคหนึ่ง 101	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

ลำดับ	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษ
16	ทำการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งในเวลา ที่กฎหมายห้าม (กรณีผู้สมัครไปใช้ สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งเสร็จแล้ว แทนที่จะกลับที่พักกลับขึ้นบริเวณ หน้าหน่วยเลือกตั้ง รอตกทายผู้มาใช้ สิทธิเลือกตั้งเป็นเวลานานๆ นั่นก็อาจ เข้าข่ายหาเสียงในเวลาที่ถูกกฎหมาย ได้)	48, 107	จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่ง หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
17	ปิดประกาศ ฯลฯ ในสาธารณสถาน นอกจากที่รัฐจัดไว้ หรือจัดสรรเวลา ออกอากาศนอกเวลาที่รัฐจัดหรือ กระทำการกิจการอื่นที่รัฐไม่สนับสนุน	50 , 107	จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่ง หมื่นบาท หรือทั้งจำและปรับ
18	พยายามลงคะแนน หรือลงคะแนน เลือกตั้ง โดยเป็นผู้ไม่มีสิทธิ	58,101	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท
19	ใช้บัตรอื่นลงคะแนนเลือกตั้ง	59 วรรคหนึ่ง 110	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท
20	นำบัตรเลือกตั้งออกจากที่เลือกตั้ง	59 วรรคสอง 111	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่ สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้ง ปรับ
21	ทำเครื่องหมายเป็นที่สังเกตบนบัตร เลือกตั้ง	60 , 111	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่ สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้ง ปรับ
22	- นำบัตรใส่ในหีบบัตรเลือกตั้งโดยไม่ มีอำนาจ - กระทำการในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ เลือกตั้งเพื่อแสดงว่ามีผู้มาแสดงตน ลงคะแนนโดยผิด - กระทำการให้มีบัตรเลือกตั้งเพิ่มขึ้น	61,111	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่ สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้ง ปรับ

ลำดับ	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษ
23	กระทำการเพื่อมิให้ผู้มีสิทธิไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้ขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	62, 111	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
24	เรียกทรัพย์สินหรือผลประโยชน์เพื่อจะลงคะแนนเลือกตั้ง หรือควั่นไม่ลงคะแนนเลือกตั้ง	63, 111	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่หมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
25	ทำให้บัตรเลือกตั้ง หีบบัตรเลือกตั้ง หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องเสียหาย	66, 110	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท
26	- จงใจนับบัตรหรือคะแนนให้ผิดความจริง - จงใจรวมคะแนนให้ผิดความจริง - จงใจกระทำโดยมิได้มีอำนาจให้บัตรชำรุดหรือเสีย - จงใจกระทำแก่บัตรเสีย เพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ - จงใจอ่านบัตรเลือกตั้งให้ผิดไปหรือ - จงใจทำรายงานการเลือกตั้งไม่ตรงความจริง	71, 101	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท
27	ไม่ระงับหรือแก้ไขการกระทำตามเงื่อนไขและระยะเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งกำหนด	85/4 วรรคหนึ่ง 107	จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำและปรับ
28	ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามในการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะ	85/10 111/1 วรรคหนึ่ง	จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
29	ไม่แจ้งรายงานทำธุรกรรม หรือการโอนเงินตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือกรรมการที่มอบหมายขอร้อง	85/10 (2)111/1 วรรคหนึ่ง	จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ลำดับ	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษ
30	กระทำให้บุคคลอื่นล่วงรู้ข้อมูลจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือธนาคาร หรือสถาบันการเงิน	111/1 วรรคสอง 85/ 10 (2)	จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
31	ขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยว หรือไม่ให้ความสะดวกการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ได้บังคับบัญชาหรือลูกจ้าง	98	จำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
32	ดำเนินการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา	91 , 101	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท
33	กระทำการอันเป็นเท็จให้ผู้อื่นเข้าใจผิด ว่าผู้สมัครกระทำการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย	101/1 วรรคหนึ่ง	จำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท
34	กระทำตามลำดับ 33 เพื่อแกล้งให้ผู้สมัครถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หรือไม่ให้มีการประกาศผลการเลือกตั้ง	101/1 วรรคสอง	จำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสองแสนบาท
35	กระทำตามลำดับ 33 เป็นการแจ้งหรือให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง	101/1 วรรคสาม	จำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท
36	ถ้าการกระทำการตามลำดับ 34,35 เป็นการกระทำหรือก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำสนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจของหัวหน้าพรรคการเมือง	101/1 วรรคสี่	ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
37	จงใจทำให้บัตรเลือกตั้งชำรุด เสียหาย หรือให้เป็นบัตรเสีย หรือทำบัตรเสีย เพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้	108	จำคุกไม่เกินหนึ่งปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท
38	เจ้าพนักงานทำให้บัตรเลือกตั้งชำรุด เสียหาย หรือให้เป็นบัตรเสีย หรือทำบัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้	108 วรรคสอง	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท
39	เปิดเผยชื่อผู้มีสิทธิมา หรือยังไม่มาลงคะแนน	109	จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ลำดับ	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษ
40	ขัดขวางไม่ให้มีการส่งหีบบัตร หรือ สิ่งที่ใช้แทนหีบบัตร หรือเพื่อให้การ ส่งล่าช้า	110	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท
41	ขาย จำหน่าย แจกจ่าย หรือจัดเลี้ยง สุราในเขตเลือกตั้งในวันเวลาห้าม	112	จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่ง หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
42	เล่นหรือจัดให้มีการพนันขึ้นต่อ เกี่ยวกับผลการเลือกตั้ง	113	จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือ ปรับตั้งแต่ สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ
43	การรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการ เลือกตั้งใหม่	113/1 วรรคหนึ่ง	
44	กรณีหลายคนร่วมกระทำผิดตามลำดับ 43	113/1 วรรคสอง	
45	การรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการ เลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตกรณีได้รับ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี		

หมายเหตุ

1. กรณีที่ผู้สมัครหรือผู้ใดจะจัดทำป้ายโฆษณาหรือแผ่นปลิวหาเสียงที่มีลักษณะหรือ
ภาพเหมือนบัตรเลือกตั้ง ทั้งที่มีขนาดใหญ่กว่าหรือเท่ากับ หรือเล็กกว่าบัตรเลือกตั้ง แล้ว
แสดงการลงคะแนนของผู้สมัคร หรือพรรคการเมืองใดลงในเอกสารดังกล่าว ก็ไม่อาจ
กระทำได้ (มติคณะกรรมการการเลือกตั้งครั้งที่ 14 / 2547 วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2547)
2. หากการสืบสวนสอบสวนปรากฏหลักฐานหรือพฤติกรรมและการกระทำของผู้สมัคร
หรือผู้ใดมีหลักฐาน อันควรเชื่อได้ว่า ก่อนได้รับการเลือกตั้ง ผู้สมัครหรือผู้ใดได้กระทำการ
เพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ลงคะแนนให้แก่ตนเอง หรือผู้สมัครอื่น หรือพรรคการเมืองใด
หรือให้วงวนการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด เป็นผลให้การเลือกตั้งนั้น
มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งก็อาจพิจารณาสั่งให้มีการ
เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่เป็นแต่ละ
กรณี ฯลฯ ได้ (มติคณะกรรมการการเลือกตั้งครั้งที่ 131 / 2547 วันที่ 22 กันยายน 2547)

ลักษณะฐานความผิดและโทษ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

พ.ศ. 2541

ลำดับ	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษ
1	ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนที่เรียกมาให้คำชี้แจงหรือให้ส่งเอกสาร	7, 35	ปรับไม่เกินห้าพันบาท
2	สมคบกันตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไปดำเนินกิจการเช่นเดียวกับพรรคการเมืองหรือเข้าลักษณะ หรือทั้งจำทั้งปรับ เป็นพรรคการเมือง	75	จำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท
3	ไม่ส่งรายงานเอกสารเกี่ยวกับการสิ้นสุดของสมาชิกภาพของสมาชิกพรรคการเมือง ที่ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปยังประธานรัฐสภาและนายทะเบียนภายในกำหนด	22 วรรคสี่ 76	ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทและปรับอีกไม่เกินวันละห้าร้อยบาทตลอดเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง
4	ไม่แจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนภายในกำหนด	30 วรรคหนึ่ง 76	ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทและปรับอีกไม่เกินวันละห้าร้อยบาทตลอดเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง
5	ไม่แจ้งเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมืองข้อบังคับการพรรคการเมืองหรือรายการชื่อ ที่อยู่และลายมือชื่อหรือลายละเอียดในแบบการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนภายในกำหนด	33 วรรคหนึ่ง 76	ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทและปรับอีกไม่เกินวันละห้าร้อยบาทตลอดเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง
6	ไม่ส่งงบการเงินซึ่งที่ประชุมใหญ่ของพรรคอนุมัติแล้วโดยรับรองความถูกต้องร่วมกับเหรียญกษาปณ์ พร้อมทั้งสำเนาบัญชีพรรคการเมืองและสาขาให้นายทะเบียนภายในกำหนด	40 วรรคสอง 76	ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทและปรับอีกไม่เกินวันละห้าร้อยบาทตลอดเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

ลำดับ	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษ
7	ไม่ส่งบัญชีและงบดุลรวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการเงินของพรรคการเมืองในกรณีที่พรรคการเมืองเลิกหรือยุบต่อนายทะเบียนภายในวันที่กำหนด	68 วรรคหนึ่ง 76	ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทและปรับอีกไม่เกินวันละห้าร้อยบาทตลอดเวลาที่ยังมีได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง
8	รู้อยู่แล้วจัดให้พรรคการเมืองรับบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดเข้าเป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งหรือยอมให้กระทำการเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง	32 วรรคหนึ่ง 77	จำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ
9	ไม่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดเข้าเป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งหรือร่วมในการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง	23 วรรคสอง 78	จำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ
10	ใช้ชื่อหรือถ้อยคำที่น่าจะทำให้ประชาชนเข้าใจว่าเป็นพรรคการเมืองหรือใช้ชื่อที่มีอักษรไทยประกอบว่า “พรรคการเมือง” ตลอดเวลาที่ยังมีได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง ในดวงตรา ป้ายชื่อ จดหมาย ใบแจ้งความหรือเอกสารอย่างอื่น หรือในข้อมูลทางสื่อสารโดยมิได้เป็นพรรคการเมือง	24, 79	ปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาทและปรับอีกไม่เกินวันละห้าร้อยบาท
11	ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนซึ่งให้แจ้งการเปลี่ยนแปลงนโยบายข้อบังคับพรรคการเมืองหรือรายการตามมาตรา 13 วรรคสอง(5) ที่จัดแจ้งไว้หรือลายละเอียดที่แจ้งไว้ในแบบตามมาตรา 30 ภายในเวลาที่กำหนด	33 วรรคสาม 80	ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท
12	ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนให้แจ้งจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในรอบปีพร้อมด้วยรายชื่อ อาชีพ และที่อยู่ของสมาชิกภายในกำหนด	34 วรรคสาม 80	ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

ลำดับ	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษ
13	ไม่จัดทำรายการการดำเนินงานกิจการในรอบปีที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในกำหนด	35,80	ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท
14	ไม่ใช่จ่ายเงินสนับสนุนให้เป็นไปตามกฎหมายและจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในรอบปีให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในกำหนด	62, 80	ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท
15	ไม่จัดทำทะเบียนสมาชิกให้ตรงตามความเป็นจริงเก็บรักษาไว้ ณ ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง	34 วรรคหนึ่ง 81	ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท
16	ไม่แจ้งจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในรอบปีที่ผ่านมาพร้อมด้วยรายชื่อ อาชีพ และที่อยู่ของสมาชิกตามวิธีการ นายทะเบียนให้ทราบภายในกำหนด	34 วรรคสอง 81	ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท
17	ไม่เสนองบการเงินที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตรวจสอบและรับรองแล้วต่อที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง อนุมัติภายในกำหนด	40 วรรคหนึ่ง 81	ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท
18	ช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา	36, 82	ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท
19	ไม่จัดให้มีการทำบัญชีของพรรคการเมือง หรือสาขาพรรคการเมืองเกี่ยวกับการบริหารการเงินทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่น ตลอดจนจัดให้มีการทำบัญชีให้ถูกต้องตามความเป็นจริง	37,83	ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

ลำดับ	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษ
20	จัดให้มีการทำบัญชีของพรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมืองไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง	83	ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท
21	ไม่ปิดบัญชีครั้งแรกและครั้งต่อไปตามกำหนด	39,83	ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท
22	ไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อนายทะเบียนที่ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องภายในกำหนด	42,84	ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทและปรับอีกไม่เกินวันละห้าร้อยบาท
23	ไม่ควบคุมพรรคการเมืองที่ใช้จ่ายให้ใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของพรรค เกินวงเงินที่นายทะเบียนกำหนดและไม่ ควบคุมให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเกินวงเงินตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย	43, 85	จำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ
24	จัดสรรเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขตเลือกตั้งไม่ให้เกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ในกฎหมาย	44, 85	จำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท
25	กระทำการบริจาคนแก่พรรคการเมืองโดยไม่เปิดเผยตามหลักเกณฑ์และวิธีการหรือที่กำหนด	45, 86	จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่น้อยกว่าสามเท่าของจำนวนเงินทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ให้แก่พรรคการเมือง หรือทั้งจำทั้งปรับ
26	ไม่ออกหลักฐานการรับบริจาคให้แก่ผู้บริจาค ไม่เปิดเผยรายชื่อผู้บริจาค และจำนวนเงินที่ได้รับการบริจาคตามแบบที่กำหนด	46, 86	จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่น้อยกว่าสามเท่าของจำนวนเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ให้แก่พรรคการเมืองหรือทั้งจำทั้งปรับ

ลำดับ	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษ
27	รับเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ที่เป็นการบริจาคมโดยไม่เปิดเผย	51, 86	จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่น้อยกว่าสาม เท่าของจำนวนเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์ อื่นใดที่ให้แก่พรรคการเมืองหรือทั้งจำทั้ง ปรับ
28	ไม่จัดให้มีบัญชีแสดงรายรับจาก การบริจาคมตามรายการที่กำหนด	47, 87	ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท
29	ไม่นำเงินที่ได้รับการบริจาคมไปฝากไว้ กับธนาคารพาณิชย์โดยระบุชื่อเจ้าของ บัญชีในนามของพรรคการเมืองและ แจ้งหมายเลขบัญชีเงินฝากและจำนวน เงินที่เปิดบัญชีของทุกบัญชีพร้อมส่ง สำเนาบัญชีเงินฝากแก่นายทะเบียน ภายในกำหนด	50, 87	ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท
30	รับการบริจาคมไม่นำส่งเข้าบัญชี แสดงรายรับจากการบริจาคมภายใน กำหนด	49, 88	ปรับไม่น้อยกว่าสองเท่าแต่ไม่เกินสี่เท่าของ จำนวนเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ ได้รับบริจาคม
31	รับเงินทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นจาก ผู้ใด เพื่อกระทำการหรือสนับสนุน การกระทำการเป็นการบ่อนทำลายความ มั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศหรือราชการ แผ่นดิน หรือกระทำการเป็นการ ก่อกวนหรือคุกคามความสงบ เรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือ กระทำการเป็นการทำลายทรัพยากร ของประเทศหรือเป็นการบั่นทอน สุขภาพอนามัยของประชาชน	52, 89	จำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่ สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้ง ปรับ

ลำดับ	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษ
32	รับเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด เพื่อดำเนินกิจการของพรรคการเมือง หรือ ดำเนินกิจการในทางการเมืองจากบุคคล นิติบุคคล องค์กรที่กฎหมายห้าม	53, 89	จำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปีหรือปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ
33	บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคล ต้องห้ามบริจาคมเงินทรัพย์สินหรือประโยชน์แก่พรรคการเมืองหรือสมาชิกผู้ใด เพื่อดำเนินกิจการของพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมือง	54, 90	จำคุกไม่เกินสิบปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านหรือทั้งจำทั้งปรับ
34	นิติบุคคลที่เป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ หรือ นิติบุคคลอื่นตามที่กำหนดห้าม บริจาคมเงินทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นแก่พรรคการเมือง	55, 91	ปรับไม่น้อยกว่าสามเท่าของจำนวนเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่บริจาคม ให้แก่พรรคการเมือง

บทที่ 5

สถิติการเลือกตั้งและจำนวนผู้ใช้สิทธิในการเลือกตั้ง⁵⁸

สรุปข้อมูลการเลือกตั้งครั้งที่ 23

1. วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างเป็นทางการ 6 กุมภาพันธ์ 2548
2. วันรับสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 7-9 มกราคม 2548
3. วันสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 10-14 มกราคม 2548
4. วันลงคะแนนเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร 18-30 มกราคม 2548
5. วันลงคะแนนล่วงหน้า ณ ที่เลือกตั้งกลางนอกเขตจังหวัด 29-30 มกราคม 2548
6. วันลงคะแนนล่วงหน้า ณ ที่เลือกตั้งกลางในเขตเลือกตั้ง 29-30 มกราคม 2548
7. จำนวนผู้รับสมัครเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 582 คน
 - ชาย 483 คน (82.99%)
 - หญิง 99 คน (17.01%)
8. จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 1,707 คน
 - ชาย 1,523 คน (89.22%)
 - หญิง 184 คน (10.78%)
9. จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ 100 คน
 - ชาย 94 คน (94%)
 - หญิง 6 คน (6%)
10. จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 400 คน
 - ชาย 353 คน (88.25%)
 - หญิง 47 คน (11.75%)
11. จำนวนพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อ 20 พรรค
12. จำนวนพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 24 พรรค
13. ที่เลือกตั้งนอกราชอาณาจักร 83 แห่ง
14. ที่เลือกตั้งกลางนอกเขตจังหวัด 76 จังหวัด 125 แห่ง (กรุงเทพฯ 50 แห่ง)
15. ที่เลือกตั้งกลางในเขตเลือกตั้ง 400 เขตเลือกตั้ง 413 แห่ง (กรุงเทพฯ 50 แห่ง)
16. จำนวนราษฎร 63,079,765 คน
17. จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 44,572,101 คน

⁵⁸ ข้อมูลสถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 , สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

18. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎร 157,699 คน
19. จำนวนเขตเลือกตั้ง 400 เขตเลือกตั้ง
20. จำนวนหน่วยเลือกตั้ง 84,590 หน่วย
21. การใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 21.1 จำนวนผู้มาใช้สิทธิในกราชอาณาจักร
- ผู้ลงทะเบียนขอใช้สิทธิเลือกตั้ง 104,136 คน
 - ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 41,882 คน (40.00%)
- 21.2 จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งล่วงหน้า ณ ที่เลือกตั้งกลางนอกเขตจังหวัด
- ผู้ลงทะเบียนขอใช้สิทธิเลือกตั้ง 348,739 คน
 - ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง 143,153 คน (41.05%)
- 21.3 จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งล่วงหน้า ณ ที่เลือกตั้งกลางในเขตเลือกตั้ง
- ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง วันที่ 29 มกราคม 2548 259,046 คน
 - ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง วันที่ 30 มกราคม 2548 270,270 คน
- 21.4 จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง
- แบบบัญชีรายชื่อ 32,341,330 คน (72.56%)
 - จำนวนบัตรเสีย 935,586 คน (2.89%)
 - จำนวนบัตรไม่พึงประสงค์ลงคะแนน 357,515 บัตร (1.11%)
 - แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 32,337,611 คน (72.55%)
 - จำนวนบัตรเสีย 1,938,590 บัตร (5.99%)
 - จำนวนบัตรไม่พึงประสงค์ลงคะแนน 741,276 บัตร (2.29%)

ผลการเลือกตั้ง

ตารางการคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ ของแต่ละพรรค

ลำดับ	พรรคการเมือง	หมายเลข	คะแนนที่แต่ละพรรคได้รับ	จำนวน ส.ส.คิดจากจำนวนเต็ม	เศษเหลือจากการคำนวณ	พรรคการเมืองที่ได้รับการปิดเศษ	จำนวน ส.ส.ที่ได้รับ
1	ไทยรักไทย	9	18,993,073	67	55,272.42	-	67
2	ประชาธิปัตย์	4	7,210,742	25	144,398.5	1	26
3	ชาติไทย	1	2,061,559	7	82,982.82	-	7
4	มหาชน	11	1,346,631	-	-	-	-
5	พลังเกษตร	19	298,517	-	-	-	-
6	คนขอปลดหนี้	6	293,487	-	-	-	-
7	แรงงาน	14	162,225	-	-	-	-
8	ชาติ ประชาธิปไตย	15	100,203	-	-	-	-
9	ความหวังใหม่	10	88,951	-	-	-	-
10	แผ่นดินไทย	8	82,608	-	-	-	-
11	พัฒนาชาติไทย	3	72,690	-	-	-	-
12	ประชาชนไทย	5	61,540	-	-	-	-
13	กิจสังคม	2	58,721	-	-	-	-
14	ไทยช่วยไทย	13	50,127	-	-	-	-
15	ประชากรไทย	12	38,324	-	-	-	-
16	ธรรมชาตินไทย	7	37,916	-	-	-	-
17	พลังประชาชน	20	26,855	-	-	-	-
18	รักษ์ถิ่นไทย	18	26,585	-	-	-	-
19	กสิกรไทย	16	24,232	-	-	-	-
20	ทางเลือกที่สาม	17	13,237	-	-	-	-
รวมคะแนน			31,048,223	-	-	-	-

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : แบบบัญชีรายชื่อ

ลำดับที่	ชื่อพรรคการเมือง	รายชื่อผู้ได้รับเลือก	หมายเหตุ
1	พรรคไทยรักไทย (จำนวน 67 คน)	1. พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร	
		2. นาย สุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ	
		3. นาย สุวัจน์ ลิปตพัลลภ	
		4. นายจาตุรนต์ ฉายแสง	
		5. นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา	
		6. นายพินิจ จารุสมบัติ	
		7. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม	
		8. นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา	
		9. นายโกสิน พลกุล	
		10. นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล	
		11. นายวัฒนา เมืองสุข	
		12. นายสนธยา คุณปลื้ม	
		13. นายสุวิชัย ริงส์ดีพล	
		14. นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี	
		15. นายภิญโญ นิโรจน์	
		16. นายวิเชษฐ์ เกษมทองศรี	
		17. นายสุชน ชามพูนท	
		18. นายเสนาะ เทียนทอง	
		19. นางเยาวภา วงศ์สวัสดิ์	
		20. นายสุธรรม แสงประทุม	
		21. นางลดาวัลลิ์ วงศ์ศรีวงศ์	
		22. นายบุญชู ตรีทอง	
		23. นายจำลอง ครุฑขุนทด	
		24. นายชูชีพ หาญสวัสดิ์	
		25. นายอิทธิ ศิริลัทธยากร	
		26. หม่อมราชวงศ์ดำรงดิศ ดิศกุล	
		27. นายชนกร นันท์	

ลำดับที่	ชื่อพรรคการเมือง	รายชื่อผู้ได้รับเลือก	หมายเหตุ
		28.นายสันติ พร้อมพัฒน์	
		29.นายวีระ มุกลิกพงศ์	
		30.พลตรีศรชัย มนตรีวัต	
		31.นายจรรูจ ศิริวัฒน์	
		32.นายประเวช รัตนเพียร	
		33.นายเปรมศักดิ์ เพียยุระ	
		34.นายพลกฤษณ์ หงษ์ทอง	
		35.นายพิชญ พลไวย์	
		36.นายพรศักดิ์ เจริญประเสริฐ	
		37.นายประสิทธิ์ ภัคคิพานิชพงศ์	
		38.นายวีระ หิรัญโชติ	
		39.นายลิขิต ชีรเวคิน	
		40.นาวาโทเดชา สุขารมณ์ ร.น.	
		41.นายวิวรรธนะชัย ณ กาฬสินธุ์	
		42.พันเอกวินัย สมพงษ์	
		43.นายสิทธิชัย ไควสุรัตน์	
		44.นายสุขุมพงศ์ โง่นคำ	
		45.นายถาวร ตริรัตน์ณรงค์	
		46.นายทวี สุระบาล	
		47.นายประทีป กรिताเวช	
		48.นางประไพพรรณ เล็งประเสริฐ	
		49.ร้อยโทกุเทพ ไสกระจำง	
		50.นายสมชัย ฉัตรพัฒนศิริ	
		51. นายจ้านงค์ โพธิสาโร	
		52.นายจิรวุฒิ สิงห์โตทอง	
		53.นายอริสมันต์ พงศ์เรืองรอง	
		54.นายชูวิทย์ พิทักษ์พรพัลลภ	
		55.นายอนุศรณ์ วงศ์วรรณ	
		56. นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ	

ลำดับที่	ชื่อพรรคการเมือง	รายชื่อผู้ได้รับเลือก	หมายเหตุ
		57.นายอารีเพ็ญ อุตกรสินธุ์ 58.นายสุนัย จุลพงศธร 59.นายชัยวัฒน์ กุลศักดิ์วิมล 60.นางพวงเพ็ชร ชุนละเอียด 61.นายสุภาพ คลีจาย 62.นายเอกพร รักความสุข 63.นายอคุลย์ นิลเปรม 64.นายปองพล อติเรกสาร 65.นางสาวชะวรลัทธ์ ชินธรรมมิตร 66.นายกัลลาคน ปาทาน 67.นายประมวล รุจนเสรี	
2	พรรคประชาธิปไตย (จำนวน 26 คน)	1. นายบัญญัติ บรรทัดฐาน 2. นายชวน หลีกภัย 3. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ 4. นายไพฑูรย์ แก้วทอง 5. นายโพธิพงษ์ คำซ่า 6. นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ 7. คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช 8. นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ 9. นายไทรรงค์ สุวรรณคีรี 10. นายสุทัศน์ เงินหมื่น 11. นายสุเทพ เทือกสุบรรณ 12. นายมารุต บุญนาค 13. นายสาวิตรี โพธิวิหค 14. นายนิพนธ์ บุญญามณี 15. นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค	

ลำดับที่	ชื่อพรรคการเมือง	รายชื่อผู้ได้รับเลือก	หมายเหตุ
		16. นายเกียรติ ลิทธิอมร 17. นายเทอดพงษ์ ไชยอนันต์ 18. นายวัลลภ ไทยเหนือ 19. นายสัมพันธ์ ทองสมัคร 20. นายชาญชัย อิศระเสนารักษ์ 21. นายชำนาญ สักดิเศรษฐ์ 22. นายพีรยศ ราฮิมมูลา 23. นายเจริญ คันธวงศ์ 24. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร 25. นายเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 26. นายบุญชัย สมุทรักษ์	
3	พรรคชาติไทย (จำนวน 7 คน)	1. นายวินัย วิรัชกิจจา 2. นายนิกร จำนง 3. นายวีระศักดิ์ โควสุรัตน์ 4. นายประภัตร โพธสุธน 5. นายจองชัย เทียงธรรม 6. นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ 7. นายธรรมมา ปิ่นสุกาญจนะ	

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

จังหวัด	เขต	ชื่อพรรค	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	คะแนน
กรุงเทพมหานคร	1	ประชาธิปัตย์	นาง เจิมมาศ จิงเลิศศิริ	32,926
	2	ไทยรักไทย	นาย กฤษณา สัจกุล	37,493
	3	ไทยรักไทย	นาง ลลิตา ฤกษ์สำราญ	47,376
	4	ไทยรักไทย	ร้อยเอก รชฎ พิสิษฐบรรณกร	29,699
	5	ไทยรักไทย	นาย ประจวบ อึ้งภากร	23,236
	6	ประชาธิปัตย์	หม่อมหลวง อภิมงคล โสณกุล	34,931
	7	ประชาธิปัตย์	นาย กรณ์ จาติกวณิช	36,010
	8	ไทยรักไทย	นาย พงษ์พิสุทธิ์ จินตโสภณ	25,089
	9	ไทยรักไทย	นาวาอากาศตรี ศิธา ทิวารี	30,342
	10	ไทยรักไทย	นางสาว ณฑทัย ทิวไผ่งาม	32,483
	11	ไทยรักไทย	นาย ชูรนนท์ ภมรมนตรี	40,176
	12	ไทยรักไทย	นาย เฉลิมชัย จินะวิจารณ์	51,424
	13	ไทยรักไทย	นางสาว ศุภมาส อิศรภักดี	39,348
	14	ชาติไทย	นางสาว จณิสตา ถั่วเฉลิมวงศ์	37,457
	15	ไทยรักไทย	นาง ปวีณา หงสกุล	59,718
	16	ไทยรักไทย	นาย อนุสรณ์ ปั่นทอง	56,596
	17	ไทยรักไทย	นาย ประมณฑ์ คุณะเกษม	35,919
	18	ไทยรักไทย	นางสาว ภูวนิดา คุณผลิน	31,691
	19	ไทยรักไทย	นาย พิมล ศรีวิกรม์	44,940
	20	ไทยรักไทย	นาย พฤติชัย คำรงค์รัตน์	40,139
	21	ไทยรักไทย	นาย เอกพจน์ วงศ์อารยะ	48,043
	22	ไทยรักไทย	นาย ภัทรศักดิ์ โอสธานุเคราะห์	48,210
	23	ไทยรักไทย	นางสาว ศันสนีย์ นาคพงศ์	53,976
	24	ไทยรักไทย	นาย วัฒนา เซ่งไพเราะ	32,128
	25	ไทยรักไทย	นาย มงคล กิมสุนจันทร์	78,296

จังหวัด	เขต	ชื่อพรรค	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	คะแนน
	26	ไทยรักไทย	นาย วิชาญ มินชัยนันท์	73,744
	27	ไทยรักไทย	นาย อเนก หุตั้งคบดี	35,075
	28	ไทยรักไทย	นางสาว ศิลัมพา เลิศนุวัฒน์	26,702
	29	ไทยรักไทย	นาย ภิมุข สิมะโรจน์	39,061
	30	ประชาธิปัตย์	นาย องอาจ กล้ามไพบูลย์	30,995
	31	ไทยรักไทย	นาย ปิติพงษ์ เต็มเจริญ	53,369
	32	ไทยรักไทย	นาย มานะ คงวุฒิปัญญา	39,199
	33	ไทยรักไทย	นาย สุวัฒน์ ม่วงศิริ	47,008
	34	ไทยรักไทย	นาย สุวัฒน์ วรรณศิริกุล	51,273
	35	ไทยรักไทย	นาย สากล ม่วงศิริ	72,368
	36	ไทยรักไทย	นาย สุธา ชันแสง	42,424
	37	ไทยรักไทย	นาย แสง ฤกษ์ จรัส	68,529
	กระบี่	1	ประชาธิปัตย์	นาย อาคม เอ่งฉ้วน
2		ประชาธิปัตย์	นาย พิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	67,022
กาญจนบุรี	1	ไทยรักไทย	พลเอก สมชาย วิษณุวงศ์	36,509
	2	ไทยรักไทย	นาย สันทัต จินาภักดิ์	48,066
	3	ไทยรักไทย	นาย เรวัติ สิรินุกูล	26,711
	4	ไทยรักไทย	นาย ไพบูลย์ พิมพ์พิไลฐถาวร	53,471
	5	ไทยรักไทย	พลโท มะ โพธิ์งาม	34,229
กาฬสินธุ์	1	ไทยรักไทย	นางบุญรัตน์ ศรีหเรศ	42,093
	2	ไทยรักไทย	นางสาว อรดี สุทศศรี	49,102
	3	ไทยรักไทย	นาย วิทยา ภูมิเหล่าแจ้ง	35,536
	4	ไทยรักไทย	นาย พีระเพชร ศิริกุล	37,371
	5	ไทยรักไทย	นางสาว ภัทรา วรามิตร	62,254
	6	ไทยรักไทย	นาย ประเสริฐ บุญเรือง	42,838
กำแพงเพชร	1	ไทยรักไทย	นายเรืองวิทย์ ลิกค์	40,439
	2	ไทยรักไทย	นางสาวคณิง ไทยประสิทธิ์	39,819
	3	ไทยรักไทย	พันตำรวจโทไวพจน์ อภรณ์รัตน์	43,687
	4	ไทยรักไทย	นายสนั่น สบายเมือง	40,037
	5	ไทยรักไทย	นายถวิล ฤกษ์ห่วย	48,607

จังหวัด	เขต	ชื่อพรรค	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	คะแนน
ขอนแก่น	1	ไทยรักไทย	นาย จักริน พัฒน์ดำรงจิตร	49,360
	2	ไทยรักไทย	นาย ประจักษ์ แก้วกล้าหาญ	74,042
	3	ไทยรักไทย	นาย จตุพร เจริญเชื้อ	49,406
	4	ไทยรักไทย	นาง มุกดา พงษ์สมบัติ	57,273
	5	ไทยรักไทย	นาย ภูมิ สาระผล	40,673
	6	ไทยรักไทย	นาย สมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์	46,959
	7	ไทยรักไทย	นาย สุขชาย ศรีสุรพล	42,514
	8	ไทยรักไทย	นาย สมศักดิ์ คุณเงิน	52,701
	9	ไทยรักไทย	นาย อรรถสิทธิ์ กาญจนสินิทธิ์	44,107
	10	ไทยรักไทย	นาย พงศกร อรรณนพพร	53,920
	11	ไทยรักไทย	นาย เรืองเดช สุพรรณฝ้าย	51,385
จันทบุรี	1	ไทยรักไทย	นาย กล้าณรงค์ พงษ์เจริญ	39,350
	2	ไทยรักไทย	พลตำรวจตรี พุง ตรวงสวัสดิ์	36,821
	3	ไทยรักไทย	นาย พงศ์เวช เวชชาชีวะ	50,893
ฉะเชิงเทรา	1	ไทยรักไทย	นาง ฐิติมา ฉายแสง	51,726
	2	ไทยรักไทย	นาย สมชัย อัสวชัยโสภณ	50,410
	3	ไทยรักไทย	นาย สุชาติ ตันเจริญ	61,571
	4	ไทยรักไทย	นาย วุฒิพงษ์ ฉายแสง	52,671
ชลบุรี	1	ไทยรักไทย	นาย สง่า ธนสงวนวงศ์	52,900
	2	ไทยรักไทย	นาย อัมรินทร์ ตั้งประกอบ	40,203
	3	ไทยรักไทย	นาย วิทยา คุณปลื้ม	40,849
	4	ไทยรักไทย	นาย สุรสิทธิ์ นิติวุฒิวรรักษ์	46,068
	5	ไทยรักไทย	นาย อธิพิล คุณปลื้ม	57,751
	6	ไทยรักไทย	นาย ชาญยุทธ เสงตระกุล	62,224
	7	ไทยรักไทย	พลเรือโท โรช วิภัติภูมิประเทศ	43,370
ชัยนาท	1	ไทยรักไทย	นาย อนุชา นาคาศัย	53,385
	2	ไทยรักไทย	นาย ชัยวัฒน์ ทรัพย์รวงทอง	46,157
ชัยภูมิ	1	ไทยรักไทย	นาย ประสิทธิ์ ชัยวิรัตน์	42,307
	2	ไทยรักไทย	นาย ชวลิต มหาจันทร์	39,822
	3	ไทยรักไทย	นาย กำชุง ประภากรแก้วรัตน์	55,918

จังหวัด	เขต	ชื่อพรรค	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	คะแนน
	4	ไทยรักไทย	นาย วุฒิชัย สงวนวงศ์ชัย	63,017
	5	ไทยรักไทย	นาย ศรคม ภาษา	33,678
	6	ไทยรักไทย	นาย เจริญ จรรย์โกมล	39,834
	7	ไทยรักไทย	นาย สุรวิทย์ คนสมบูรณ์	60,774
ชุมพร	1	ประชาธิปัตย์	นาย ศิริศักดิ์ อ่อนละมัย	44,370
	2	ประชาธิปัตย์	นาย สุวโรช พะลัง	64,789
	3	ประชาธิปัตย์	นาย ชีระชาติ ปางวิรุฬห์รักษ์	63,036
เชียงราย	1	ไทยรักไทย	นาย สามารถ แก้วมีชัย	53,947
	2	ไทยรักไทย	นาย สฤกษ์ อึ้งอินันท์	62,264
	3	ไทยรักไทย	นาย สุรสิทธิ์ เจียมวิจักขณ์	49,012
	4	ไทยรักไทย	นาย วิสาร เตชะธีราวัฒน์	36,602
	5	ไทยรักไทย	นาย สมบูรณ์ วันไชยธนวงศ์	38,592
	6	ไทยรักไทย	นางสาว ละออง ดิยะไพรัช	38,367
	7	ไทยรักไทย	นาย อธิเดช แก้วหลวง	35,975
	8	ไทยรักไทย	นาย บัณฑิต ประชามอญ	50,309
เชียงใหม่	1	ไทยรักไทย	นาย ปกรณ์ บูรณุปกรณ์	46,312
	2	ไทยรักไทย	นาย พายัพ ชินวัตร	64,458
	3	ไทยรักไทย	นาย บุญทรง เจริญภิรมย์	53,838
	4	ไทยรักไทย	นาย วิทยา ทรงคำ	55,747
	5	ไทยรักไทย	นาย พรชัย อรรถปรียางกูล	69,824
	6	ไทยรักไทย	นาย นพคุณ รัฐผไท	70,670
	7	ไทยรักไทย	นาย สุรพล เกียรติไชยากร	47,865
	8	ไทยรักไทย	นาง ฉนิษฐา ภักเกษม	41,088
	9	ไทยรักไทย	นาย จุลพันธ์ อมรวิวัฒน์	37,840
	10	ไทยรักไทย	นาย สันติ ดันสุหัช	36,800
ตรัง	1	ประชาธิปัตย์	นาย สุวรรณ กุสุจิด	60,121
	2	ประชาธิปัตย์	นาย สาทิตย์ วงศ์หนองเตย	61,035
	3	ประชาธิปัตย์	นาย สมชาย โล่สถาพรพิพิธ	63,366
	4	ประชาธิปัตย์	นาย สมบูรณ์ อุทัยเวียนกุล	59,752

จังหวัด	เขต	ชื่อพรรค	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	คะแนน
ตราด	1	ประชาธิปัตย์	นาย ชีระ สลักเพชร	55,731
ตาก	1	ไทยรักไทย	นาย ธนัสต์ ทวีเกื้อกูลกิจ	40,588
	2	ประชาธิปัตย์	นาย ชัยวุฒิ บรรณวัฒน์	40,374
	3	ประชาธิปัตย์	นายธนิตพล ไชยนันทน์	24,691
นครนายก	1	ไทยรักไทย	นาย สิทธิชัย กิตติชนเสวร	37,600
	2	ไทยรักไทย	นาย วุฒิชัย กิตติชนเสวร	39,038
นครปฐม	1	ชาติไทย	นาย สมพัฒน์ แก้วพิจิตร	52,950
	2	ไทยรักไทย	นาย ชาญชัย ปทุมรักษ์	43,780
	3	ไทยรักไทย	นาย ก่อเกียรติ สิริยะเสถียร	49,674
	4	ไทยรักไทย	นาย ไชยา สะสมทรัพย์	41,512
	5	ไทยรักไทย	นาย เคนมชัย สะสมทรัพย์	51,389
นครพนม	1	ไทยรักไทย	นาย ขวลิต วิชยสุทธิ	33,324
	2	ไทยรักไทย	นาย ไพจิต ศรีวรขาน	38,445
	3	ไทยรักไทย	นาย ประสงค์ บุรณ์พงษ์	26,955
	4	ไทยรักไทย	นาย อรรถสิทธิ์ (กันคาย) ทรัพย์สิทธิ์	30,549
	5	ไทยรักไทย	นาย ศุภชัย โพธิ์สุ	50,982
นครราชสีมา	1	ไทยรักไทย	นาย เทวัญ ลิปะพัลลภ	45,271
	2	ไทยรักไทย	นาย วรณรัตน์ ชาญนุกูล	70,834
	3	ไทยรักไทย	นาย ประเสริฐ บุญชัยสุข	68,229
	4	ไทยรักไทย	นาย อุทัย มิ่งขวัญ	37,722
	5	มหาชน	นาง ทศนียา รัตนเศรษฐ	39,957
	6	ไทยรักไทย	นาย วัชร ฦ วัจนาย	52,402
	7	ไทยรักไทย	นาย พงษ์พิช รุ่งเป้า	52,901
	8	ไทยรักไทย	นาย ประชาธิปไตย คำสิงห์นอก	46,615
	9	ไทยรักไทย	นาย สมศักดิ์ โสมกลาง	35,126
	10	ไทยรักไทย	ว่าที่ร้อยตรี ไพโรจน์ สุวรรณฉวี	52,941
	11	ไทยรักไทย	นาย บุญจง วงศ์ไตรรัตน์	56,903
	12	ไทยรักไทย	นาย สุภรณ์ อัดดาวงศ์	57,152
	13	ไทยรักไทย	นาย สมศักดิ์ พันธุ์เกษม	59,920
	14	ไทยรักไทย	พันตำรวจโท สมชาย เพศประเสริฐ	69,753

จังหวัด	เขต	ชื่อพรรค	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	คะแนน
	15	ไทยรักไทย	นาย ประเสริฐ จันทรวงทอง	45,214
	16	ไทยรักไทย	นายวิสิทธิ์ พิทยาภรณ์	55,665
นครศรีธรรมราช	1	ประชาธิปัตย์	นาย สุรินทร์ พิศสุวรรณ	39,915
	2	ประชาธิปัตย์	นาย สุรเชษฐ์ มาศดิตถ์	51,795
	3	ประชาธิปัตย์	นางสาว นริศรา อติเทพวรพันธุ์	51,257
	4	ประชาธิปัตย์	นาย มาโนชญ์ วิชัยกุล	45,094
	5	ประชาธิปัตย์	นาย ชินวัฒน์ บุญเกียรติ	60,779
	6	ประชาธิปัตย์	นาย เทพไท แสนพงศ์	61,470
	7	ประชาธิปัตย์	นาย ประกอบ รัตนพันธ์	50,849
	8	ประชาธิปัตย์	นาย อภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์	51,389
	9	ประชาธิปัตย์	นาย อภิชาติ การิกาญจน์	41,141
	10	ประชาธิปัตย์	นาย วิทยา แก้วภราดัย	46,565
นครสวรรค์	1	ไทยรักไทย	นาย สมชัย เจริญชัยฤทธิ์	38,173
	2	ไทยรักไทย	นาย เกษม ปานอุดมลักษณ์	57,717
	3	ไทยรักไทย	นาย วีระกร คำประกอบ	43,372
	4	ไทยรักไทย	นาย สัญชัย วงษ์สุนทร	44,235
	5	ไทยรักไทย	นาย เมธี ฉัตรจินดารัตน์	43,026
	6	ไทยรักไทย	พันตำรวจโท บรรยนิ ดั้งภากรณ์	37,605
	7	ไทยรักไทย	นาย นิโรธ สุนทรเลขา	34,496
นนทบุรี	1	ไทยรักไทย	นาย นิทัศน์ ศรีนนท์	40,824
	2	ไทยรักไทย	นาย อุดมเดช รัตนเสถียร	47,291
	3	ไทยรักไทย	นาง พิมพ์า จันทร์ประสงค์	48,318
	4	ไทยรักไทย	พันเอก อภิวัฒน์ วิริยะชัย	50,739
	5	ไทยรักไทย	นาย สุชาติ บรรดาศักดิ์	46,685
	6	ไทยรักไทย	นาย ฉลอง เรี่ยวแรง	52,045
นราธิวาส	1	ประชาธิปัตย์	นาย เจาะอามิง โตะตาหยง	33,927
	2	ประชาธิปัตย์	นาย สุรเชษฐ์ แวอาแซ	36,653
	3	ชาติไทย	นาย กุเฮง ยาวอหะซัน	23,858
	4	ประชาธิปัตย์	นาย อุดุลย์ สาฮิบาตุ	39,497
น่าน	1	ไทยรักไทย	นาง สิรินทร งามสุด	46,809

จังหวัด	เขต	ชื่อพรรค	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	คะแนน
	2	ไทยรักไทย	นาย ชลน่าน ศรีแก้ว	53,335
	3	ไทยรักไทย	นาย วัลลภ สุปริยศิลป์	35,802
บุรีรัมย์	1	ไทยรักไทย	นาย ประสิทธิ์ ตั้งศิริเกียรติกุล	49,835
	2	ไทยรักไทย	นาง กรุณา ชิดชอบ	57,264
	3	ไทยรักไทย	นาย ศักดิ์สยาม ชิดชอบ	59,336
	4	ไทยรักไทย	นาย สุรศักดิ์ นาคดี	37,295
	5	ไทยรักไทย	นาย พิระพงษ์ เสงส์สวัสดิ์	34,169
	6	ไทยรักไทย	นาย โสภณ ชารัมย์	46,197
	7	ไทยรักไทย	นาย ประกิจ พลเดช	50,745
	8	ไทยรักไทย	นาย โสภณ เพชรสว่าง	51,189
	9	ไทยรักไทย	นาย ขจรชน จุดโต	38,082
	10	ไทยรักไทย	นาย ทรงศักดิ์ ทองศรี	37,941
ปทุมธานี	1	ไทยรักไทย	นาย สุรพงษ์ อึ้งอำพรวิไล	62,455
	2	ชาติไทย	นาย เอกพจน์ ปานแย้ม	32,823
	3	ไทยรักไทย	นาย วรรณัญ เทพหัสดิน ณ อยุธยา	54,086
	4	ไทยรักไทย	นาย ลิจิต หมูดี	50,216
	5	ไทยรักไทย	นาย ชูชาติ หาญสวัสดิ์	37,131
ประจวบคีรีขันธ์	1	ประชาธิปัตย์	นาย มนตรี ปาน้อยนนท์	46,812
	2	ประชาธิปัตย์	นาย เฉลิมชัย ศรีอ่อน	43,896
	3	ประชาธิปัตย์	นาย ประมวล พงศ์ถาวราเดช	51,184
ปราจีนบุรี	1	ไทยรักไทย	นางกนกวรรณ วิลาวัลย์ ศรีจันทร์งาม	49,041
	2	ไทยรักไทย	นาย คงกฤษ หงษ์วิไล	49,737
	3	ไทยรักไทย	นาย ชยุต ภูมิภักดาญจนะ	39,432
ปัตตานี	1	ประชาธิปัตย์	นาย อันวาร์ สาและ	28,554
	2	ประชาธิปัตย์	นาย อิสมาแอล ยีคอโรแม	41,968
	3	ประชาธิปัตย์	นาย โมฮัมมัดยาสรี ยูซง	33,385
	4	ประชาธิปัตย์	นาย ซาดา อาแวก็อจี	28,769
พระนครศรีอยุธยา	1	ไทยรักไทย	นาย เกื้อกูล ดำนชัยวิจิตร	46,591
	2	ไทยรักไทย	นาย พ้อง ชีวานันท์	60,487
	3	ไทยรักไทย	นางสาว สุวิมล พันธุ์เจริญวรกุล	67,011

จังหวัด	เขต	ชื่อพรรค	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	คะแนน
	4	ไทยรักไทย	นาย วิทยา บุรณศิริ	63,890
	5	ไทยรักไทย	นาย บุญพันธ์ แฉ้วฒนะ	47,568
พะเยา	1	ไทยรักไทย	นางสาว อรุณี ชำนาญยา	51,739
	2	ไทยรักไทย	นาย วิสุทธิ์ ไชยณรุณ	61,097
	3	ไทยรักไทย	นาย ไพโรจน์ ต้นบรจจ	56,795
พังงา	1	ประชาธิปัตย์	นางกัณฑวรรณ ตันเสถียร กุลจรรยา วิวัฒน์	47,798
	2	ไทยรักไทย	นาย กฤษ ศรีฟ้า	33,494
พัทลุง	1	ประชาธิปัตย์	นาย สุพัฒน์ ธรรมเพชร	62,835
	2	ประชาธิปัตย์	นาย นิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ	44,729
	3	ประชาธิปัตย์	นาย นริศ ขำนุรักษ์	56,494
พิจิตร	1	ประชาธิปัตย์	นาย ประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	38,360
	2	ไทยรักไทย	นางสาว สุนิย์ เหลืองวิจิตร	35,510
	3	ไทยรักไทย	นาย นาวัน บุญเสรรฐ	34,265
	4	ไทยรักไทย	พันตำรวจโท อุดลย์ บุญเสรรฐ	52,665
พิษณุโลก	1	ประชาธิปัตย์	นาย วรงค์ เดชกิจวิกรม	39,050
	2	ไทยรักไทย	นาย มนต์ชัย วิวัฒน์ธนาฒย์	51,758
	3	ไทยรักไทย	นาง มยุรา มนะสิการ	37,147
	4	ไทยรักไทย	นาย นิยม ช่างพินิจ	46,038
	5	ประชาธิปัตย์	นาย นคร มาฉิม	29,793
	6	ไทยรักไทย	นาย หัสณัยน์ สอนสิทธิ์	32,279
เพชรบุรี	1	ประชาธิปัตย์	นาย อลงกรณ์ พลบุตร	44,397
	2	ไทยรักไทย	นาย ธานี ยี่สาร	44,812
	3	ประชาธิปัตย์	นาย อภิชาติ สุภาแพ่ง	43,529
เพชรบูรณ์	1	ไทยรักไทย	นาย เรวัต แสงวิจิตร	38,697
	2	ไทยรักไทย	นาย สุรศักดิ์ อนรรฆพันธ์	37,718
	3	ไทยรักไทย	นาย ทวีศักดิ์ อนรรฆพันธ์	37,832
	4	ไทยรักไทย	นาย ณรงค์กร ชวาลสันตติ	40,986
	5	ไทยรักไทย	พันจ่าอากาศโท กิตติคุณ นาคะบุตร	37,349
	6	ไทยรักไทย	นาย เอี่ยม ทองใจสด	55,520

จังหวัด	เขต	ชื่อพรรค	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	คะแนน
	7	ไทยรักไทย	นาย ไพศาล จันทรรักดี	30,993
แพร่	1	ไทยรักไทย	นาย ทศพร เสรีรักษ์	72,144
	2	ไทยรักไทย	นาย อนุวัธ วงศ์วรรณ	55,103
	3	ไทยรักไทย	นาย วรวัจน์ เอื้ออภิญญกุล	49,370
ภูเก็ต	1	ประชาธิปัตย์	นาย สุวิทย์ เสงี่ยมกุล	45,111
	2	ประชาธิปัตย์	นาง เฉลิมลักษณ์ เก็บทรัพย์	43,295
มหาสารคาม	1	ไทยรักไทย	นาย ทองหล่อ พลโคตร	64,234
	2	ไทยรักไทย	นาย สุชาติ ศรีสังข์	53,562
	3	ไทยรักไทย	นาย สุชาติ โชคชัยวัฒนากร	44,948
	4	ไทยรักไทย	นายชาญชัย ชัยรุ่งเรือง	39,016
	5	ไทยรักไทย	นาง กุสุมาลวดี ศิริโกมุท	49,302
	6	ไทยรักไทย	นาย กริช กงเพชร	43,733
มุกดาหาร	1	ไทยรักไทย	นาย ประมวลศิลป์ โภคสวัสดิ์	49,709
	2	ชาติไทย	นาย วิทยา บุตรดีวงศ์	36,659
แม่ฮ่องสอน	1	ไทยรักไทย	นาย ปัญญา จินาคำ	21,890
	2	ไทยรักไทย	นาย สมบูรณ์ ไพรวลัย	15,654
ยโสธร	1	ไทยรักไทย	นาย สุทธิชัย จันทร์อารักษ์	39,142
	2	ไทยรักไทย	นาย รณฤทธิชัย คานเขต	46,672
	3	ไทยรักไทย	นาย วิฑูรย์ วงษ์ไกร	36,828
	4	ไทยรักไทย	นาย วิสันต์ เดชเสน	32,189
ยะลา	1	ประชาธิปัตย์	นาย ประเสริฐ พงษ์สุวรรณศิริ	33,393
	2	ประชาธิปัตย์	นาย อับดุลการิม เต็งระเกีนา	23,212
	3	ประชาธิปัตย์	นาย ณรงค์์ คูคิง	38,040
ร้อยเอ็ด	1	ชาติไทย	นาย อนุรักษ์ จูริมาศ	44,065
	2	ไทยรักไทย	นาย ฉลาด ขามช่วง	65,424
	3	ไทยรักไทย	นาย เอกภาพ พลซื่อ	68,320
	4	ไทยรักไทย	นายนิรันดร์ นาเมืองรักษ์	37,173
	5	ไทยรักไทย	นาย นิสิต สิ้นธุไพร	49,950
	6	ไทยรักไทย	นาย กิตติ สมทรัพย์	64,536
	7	ไทยรักไทย	นาย ศักดา กงเพชร	62,863

จังหวัด	เขต	ชื่อพรรค	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	คะแนน
	8	ชาติไทย	นาย มังกร ยนต์ตระกูล	41,893
ระนอง	1	ประชาธิปัตย์	นาย วิรัช ร่มเย็น	48,647
	1	ไทยรักไทย	นาย ยงยศ อรุณเวสสะเศรษฐ	34,283
	2	ไทยรักไทย	ร้อยตรี กฤษฏา การุญ	30,656
	3	ไทยรักไทย	นาย ชารา ปิตุเตชะ	43,622
	4	ไทยรักไทย	นาย ปราโมทย์ วีระพันธ์	37,562
ราชบุรี	1	ไทยรักไทย	นาง กอบกุล นพอมรบดี	47,208
	2	ไทยรักไทย	นาย วิวัฒน์ นิติกาญจนา	47,089
	3	ไทยรักไทย	นางสาว ปาริณา ไกรคุปต์	51,705
	4	ไทยรักไทย	นายวัฒนา มังคลรังษี	49,759
	5	ไทยรักไทย	นาย บุญลือ ประเสริฐโสภ	47,103
ลพบุรี	1	ไทยรักไทย	นาย ฉัฐพล เกียรติวินัยสกุล	33,441
	2	ไทยรักไทย	นาย พงษ์ศักดิ์ วรรณัญญา	56,287
	3	ไทยรักไทย	นาย สุชาติ ลายนำเงิน	43,955
	4	ไทยรักไทย	นาย อำนาจ กลังผา	61,273
	5	ไทยรักไทย	นาย นิยม วรรณัญญา	43,760
ลำปาง	1	ไทยรักไทย	นาย ไพโรจน์ โล่ห์สุนทร	44,757
	2	ไทยรักไทย	นาย กิตติกร โล่ห์สุนทร	55,697
	3	ไทยรักไทย	นาย วาสิต พยัคฆบุตร	36,835
	4	ไทยรักไทย	นาย พินิจ จันทรสุรินทร์	54,408
	5	ไทยรักไทย	นาย อธิรัตน์ จันทรสุรินทร์	51,726
ลำพูน	1	ไทยรักไทย	นางสาว อภาภรณ์ พุทธรพวน	49,241
	2	ไทยรักไทย	นาย สงวน พงษ์มณี	45,688
	3	ไทยรักไทย	นาย สถาพร มณีรัตน์	51,156
เลย	1	ไทยรักไทย	นาย ทศพล สังขทรัพย์	58,112
	2	ไทยรักไทย	นาง นันทนา ทิมสุวรรณ	52,652
	3	ไทยรักไทย	นาย ปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข	48,194
	4	ไทยรักไทย	นาง จันทร์เพ็ญ แสงเจริญรัตน์	47,881
ศรีสะเกษ	1	ไทยรักไทย	นาย ชเนศ เครือรัตน์	40,492
	2	ไทยรักไทย	นาย พิทยา บุญเฉลียว	40,172

จังหวัด	เขต	ชื่อพรรค	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	คะแนน
	3	ไทยรักไทย	นาย วิวัฒน์ชัย โหตระไวศยะ	42,242
	4	ไทยรักไทย	นาย จาตุรงค์ เฟ็งนรพัฒน์	37,857
	5	ไทยรักไทย	นาย อมรเทพ สมหมาย	38,351
	6	ชาติไทย	นายวีระพล จิตสัมฤทธิ์	31,736
	7	ไทยรักไทย	นาง มาลินี อินฉัตร	53,490
	8	ไทยรักไทย	นาย มานพ จรัสดำรงนิตย์	37,180
	9	ไทยรักไทย	นาย ปวีณ แซ่จิ่ง	60,649
	1	ไทยรักไทย	นาย อภิชาติ ตีรสวัสดิ์ชัย	54,162
สกลนคร	2	ไทยรักไทย	นาย เฉลิมชัย อุพารกุล	50,882
	3	ไทยรักไทย	นาย เฉลิมชาติ การุญ	39,093
	4	ไทยรักไทย	นาย สาคร พรหมภักดี	50,123
	5	ไทยรักไทย	นาย พงษ์ศักดิ์ บุญศล	38,497
	6	ไทยรักไทย	นาย เสรี สาระนันท์	43,622
	7	ไทยรักไทย	นาย เกษม อุประ	33,674
	1	ประชาธิปัตย์	นาย เจือ ราชสีห์	56,997
สงขลา	2	ประชาธิปัตย์	นาย ลากศักดิ์ ลาภาโรจน์กิจ	54,407
	3	ประชาธิปัตย์	นาย วิรัตน์ กัลยาศิริ	67,631
	4	ประชาธิปัตย์	นาย วินัย เสนเนียม	49,604
	5	ประชาธิปัตย์	นาย ประพร เอกอูรู	47,680
	6	ประชาธิปัตย์	นาย ถาวร เสนเนียม	59,571
	7	ประชาธิปัตย์	นาย ศิริโชค โสภา	43,848
	8	ประชาธิปัตย์	นาย นารายา สุวิทย์	45,065
	1	ประชาธิปัตย์	นาย อลี มะหะมัดยงกี	30,771
สตูล	2	ประชาธิปัตย์	นาย ชานินทร์ ใจสมุทร	36,508
	1	ไทยรักไทย	นาย สงคราม กิจเลิศไพโรจน์	34,070
สมุทรปราการ	2	ไทยรักไทย	นายประเสริฐ เต๋นนภาลัย	38,408
	3	ไทยรักไทย	ว่าที่เรือโท วัลลภ ยังตรง	44,506
	4	ไทยรักไทย	นาย จิรพันธ์ ลิ้มสกุลศิริรัตน์	45,589
	5	ไทยรักไทย	นาง สลิลทิพย์ ชัยสดมภ์	50,006
	6	ไทยรักไทย	นางสาว เรวดี รัศมีทิตี	49,542

จังหวัด	เขต	ชื่อพรรค	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	คะแนน
	7	ไทยรักไทย	นาย ประชา ประสพดี	46,880
สมุทรสงคราม	1	ประชาธิปัตย์	นางสาว รังสิมา รอดรัมย์	55,507
สมุทรสาคร	1	ไทยรักไทย	นาย อนุสรณ์ ไกรวัฒน์สุนทรณ์	37,542
	2	ไทยรักไทย	นาย ศุภพรพงศ์ ชวนบุญ	42,318
	3	ไทยรักไทย	นาย อุดม ไกรวัฒน์สุนทรณ์	39,482
สระแก้ว	1	ไทยรักไทย	นาย สุานิสร์ เทียนทอง	77,036
	2	ไทยรักไทย	นางสาว ตรีนุช เทียนทอง	74,286
	3	ไทยรักไทย	นาย สรวงศ์ เทียนทอง	62,444
สระบุรี	1	ไทยรักไทย	ร้อยตรี ปรพล อติเรกสาร	39,048
	2	ไทยรักไทย	นาย ยงยศ อติเรกสาร	38,345
	3	ไทยรักไทย	นาย ฉัตรชัย ศีลาพร	44,649
	4	ไทยรักไทย	นาย วีระพล อติเรกสาร	46,325
สิงห์บุรี	1	ไทยรักไทย	นาย พายัพ ปั้นเกด	72,708
สุโขทัย	1	ไทยรักไทย	นาง อนงค์วรรณ เทพสุทิน	46,770
	2	ไทยรักไทย	นาย ประศาสตร์ ทองปากน้ำ	39,461
	3	ไทยรักไทย	นาย สมเจตน์ ลิมปะพันธุ์	53,116
	4	ไทยรักไทย	นาย ประทวน เขียวฤทธิ์	40,942
สุพรรณบุรี	1	ชาติไทย	นาย วราวุธ ศิลปอาชา	57,998
	2	ชาติไทย	นางสาว กัญจนา ศิลปอาชา	60,816
	3	ชาติไทย	นาย ฉัฐวุฒิ ประเสริฐสุวรรณ	61,211
	4	ชาติไทย	นาย บรรหาร ศิลปอาชา	58,610
	5	ชาติไทย	นาย ยุทธนา โปธสุธน	55,165
	6	ชาติไทย	นาย เสมอگان เทียงธรรม	42,795
สุราษฎร์ธานี	1	ประชาธิปัตย์	นาย โกเมศ ขวัญเมือง	48,383
	2	ประชาธิปัตย์	นาย ประพนธ์ นิลวัชรมณี	61,315
	3	ประชาธิปัตย์	นาย ชุมพล กาญจนะ	52,602
	4	ประชาธิปัตย์	นาย เชน เทือกสุบรรณ	50,175
	5	ประชาธิปัตย์	นาย สตินิตย์ เลิศไกร	68,019
	6	ประชาธิปัตย์	นาง นิภา พริ้งศุลกะ	60,714
สุรินทร์	1	ไทยรักไทย	นาย ชูชัย มุ่งเจริญพร	43,594

จังหวัด	เขต	ชื่อพรรค	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	คะแนน
	2	ไทยรักไทย	นาย เกษม รุ่งชนเกียรติ	36,706
	3	ไทยรักไทย	นาง ฟาริดา สุไลมาน	38,445
	4	ไทยรักไทย	นาย ชีระทัศน์ เตียวเจริญโสภา	39,845
	5	ไทยรักไทย	นาย ประคจ มั่นหมาย	30,746
	6	ไทยรักไทย	นาย ศุภรักษ์ ควรหา	42,531
	7	ไทยรักไทย	นาย มานิตย์ สังข์พุ่ม	37,978
	8	ชาติไทย	นาย สุริยะ ร่วมพัฒนา	35,318
	9	ไทยรักไทย	นาย ดีใหญ่ พุนศรีธนากุล	37,472
	หนองคาย	1	ไทยรักไทย	ว่าที่ร้อยตรี พงศ์พันธ์ สุนทรชัย
2		ไทยรักไทย	นาย ประสิทธิ์ จันทาทอง	42,220
3		ไทยรักไทย	นาย เอกธนัช อินทร์รอด	48,804
4		ไทยรักไทย	นาย เทวฤทธิ์ นิกรเทศ	42,478
5		ไทยรักไทย	นาย สงกรานต์ คำพิไสย์	47,704
6		ไทยรักไทย	นาย นิพนธ์ คนขยัน	38,479
หนองบัวลำภู	1	ไทยรักไทย	นาย กิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์	46,497
	2	ไทยรักไทย	นาย ไชยา พรหมา	44,747
	3	ไทยรักไทย	นาย วิชัย สามิตร	51,027
อ่างทอง	1	ไทยรักไทย	นางสาว เพ็ญชิสรา หงษ์อุปลัมภไชย	38,429
	2	ชาติไทย	นาย สมศักดิ์ ปรีศนันท์กุล	41,614
อำนาจเจริญ	1	ไทยรักไทย	นาย ชีระชัย ศิริจันทร์	49,229
	2	ไทยรักไทย	นาย ชัยศรี กีฬา	35,718
อุดรธานี	1	ไทยรักไทย	นาย ศรารุช เพชรพนมพร	41,868
	2	ไทยรักไทย	นาย อรรถพล สนิทวงศ์ชัย	53,946
	3	ไทยรักไทย	นาย วิชัย ชัยจิตวณิชกุล	50,094
	4	ไทยรักไทย	นาย ชีรยุทธ วาณิชชัง	51,486
	5	ไทยรักไทย	นางสาว รสพิมล จิรเมธากร	41,375
	6	ไทยรักไทย	นาย ทองดี มนิสสาร	37,685
	7	ไทยรักไทย	นาย ชีระชัย แสนแก้ว	51,403
	8	ไทยรักไทย	นาย ต่อพงษ์ ไชยสาส์น	51,617
	9	ไทยรักไทย	นาย ธรภาพษ์ สีลาวงศ์	53,104

จังหวัด	เขต	ชื่อพรรค	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	คะแนน
	10	ไทยรักไทย	นาย สุรชาติ ชำนาญศิลป์	38,497
อุตรดิตถ์	1	ไทยรักไทย	นางสาว กฤษณา สีหลักษณ์	43,430
	2	ไทยรักไทย	นายศรัณย์ ศรีนัยเกตุ	50,264
	3	ไทยรักไทย	นาย ทนุศักดิ์ เล็กอุทัย	62,272
อุทัยธานี	1	ไทยรักไทย	นาย ประแสวง มงคลศิริ	32,880
	2	ชาติไทย	นาย นพพล พลเสน	42,700
อุบลราชธานี	1	ไทยรักไทย	นาย เกรียง กัลป์ตินันท์	41,506
	2	ไทยรักไทย	นาย สมบัติ รัตโน	38,274
	3	ประชาธิปัตย์	นาย วิฑูรย์ นามบุตร	35,398
	4	ไทยรักไทย	นาย สุพล ฟองงาม	64,750
	5	ชาติไทย	นาย รัฐกิตติ์ ชาติพัฒน์	35,762
	6	ไทยรักไทย	นาย อุดร ทองประเสริฐ	33,347
	7	ไทยรักไทย	นาย อติศักดิ์ โภคกุลกานนท์	29,861
	8	ประชาธิปัตย์	นาย อิศสระ สมชัย	36,236
	9	ไทยรักไทย	นาย สุชาติ ตันติวิชานนท์	44,284
	10	ไทยรักไทย	นาย กิตติพงษ์ เทียมสุวรรณ	31,973
	11	มหาชน	นาย ตุ่น จินตะเวช	35,000

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ

จำแนกตามพรรคและเพศ

หมายเลขพรรค	ชื่อพรรค	ชาย	หญิง	รวม
1	ชาติไทย	85	15	100
2	กิจสังคม	5	-	5
3	พัฒนาชาติไทย	4	1	5
4	ประชาธิปไตย	86	14	100
5	ประชาชนไทย	29	18	47
6	คนขอปลดหนี้	15	13	28
7	ธรรมชาตินไทย	4	1	5
8	แผ่นดินไทย	3	2	5
9	ไทยรักไทย	93	7	100
10	ความหวังใหม่	17	3	20
11	มหาชน	89	11	100
12	ประชากรไทย	7	3	10
13	ไทยช่วยไทย	7	2	9
14	แรงงาน	7	-	7
15	ชาติ ประชาธิปไตย	6	1	7
16	กสิกรไทย	3	2	5
17	ทางเลือกที่สาม	4	1	5
18	รักถิ่นไทย	7	1	8
19	พลังเกษตรกร	9	2	11
20	พลังประชาชน	3	2	5
รวมทั้งสิ้น 20 พรรค		483	99	582
ร้อยละ		82.99	17.01	100

จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ

จำแนกตามพรรคและภาค

หมายเลขพรรค	ชื่อพรรค	กลาง	ใต้	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	รวม
1	ชาติไทย	71	8	16	5	100
2	กิจสังคม	3	-	2	-	5
3	พัฒนาชาติไทย	2	-	3	-	5
4	ประชาธิปไตย	57	21	14	8	100
5	ประชาชนไทย	24	3	18	2	47
6	คนขอปลดหนี้	3	2	10	13	28
7	ธรรมชาติไทย	2	1	1	1	5
8	แผ่นดินไทย	2	1	1	1	5
9	ไทยรักไทย	50	6	30	14	100
10	ความหวังใหม่	10	-	9	1	20
11	มหาชน	47	17	23	13	100
12	ประชากรไทย	7	1	1	1	10
13	ไทยช่วยไทย	3	2	3	1	9
14	แรงงาน	4	1	1	1	7
15	ชาติ ประชาธิปไตย	4	1	1	1	7
16	กสิกรไทย	2	1	1	1	5
17	ทางเลือกที่สาม	2	1	1	1	5
18	รักถิ่นไทย	3	1	2	2	8
19	พลังเกษตรกร	1	8	1	1	11
20	พลังประชาชน	2	1	1	1	5
รวมทั้งสิ้น 20 พรรค		299	76	139	68	582
ร้อยละ		51.37	13.06	23.88	11.68	100

**จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
จำแนกตามพรรคและเพศ**

ลำดับ	หมายเลขพรรค	ชื่อพรรค	ชาย	หญิง	รวม
1	1	ชาติไทย	242	23	265
2	2	กิจสังคม	1	1	2
3	3	พัฒนาชาติไทย	1	-	1
4	4	ประชาธิปไตย	355	40	395
5	5	ประชาชนไทย	75	14	89
6	6	คนขอปลดหนี้	62	13	75
7	7	ธรรมชาติดไทย	3	1	4
8	8	แผ่นดินไทย	3	1	4
9	9	ไทยรักไทย	353	47	400
10	10	ความหวังใหม่	102	11	113
11	11	มหาชน	275	26	301
12	12	ประชากรไทย	5	-	5
13	13	ไทยช่วยไทย	7	-	7
14	14	แรงงาน	1	-	1
15	15	ชาติประชาธิปไตย	16	2	18
16	16	กสิกรไทย	1	-	1
17	17	ทางเลือกที่สาม	3	-	3
18	18	รักถิ่นไทย	9	2	11
19	19	พลังเกษตรกร	1	1	2
20		เกษตรกรไทย	4	-	4
21		เผ่าไท	1	2	3
22		พลังธรรม	1	-	1
23		กฤษไทยมั่นคง	1	-	1
24		รักษ์แผ่นดินไทย	1	-	1
รวมทั้งสิ้น 24 พรรค			1,523	184	1,707
คิดเป็นร้อยละ			89.22	10.78	100

จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

จำแนกตามพรรคและภาค

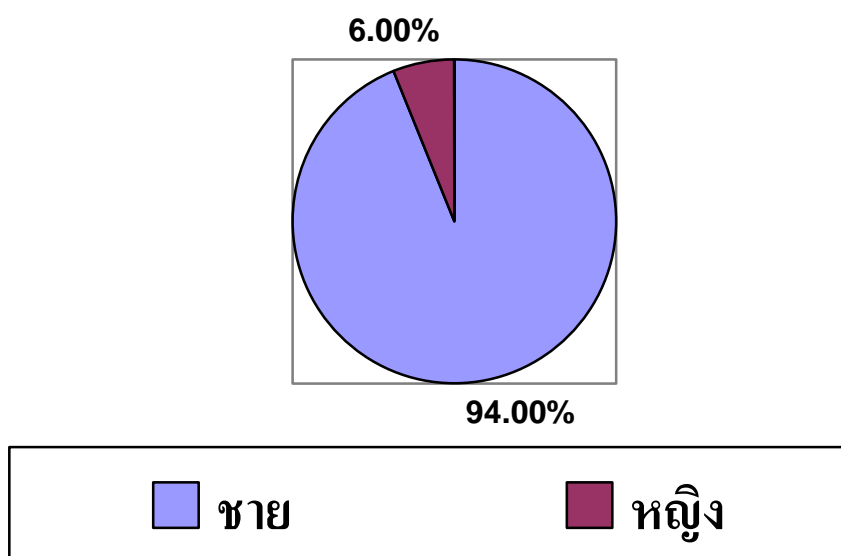
หมายเลขพรรค	ชื่อพรรค	กลาง	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	เหนือ	รวม
1	ชาติไทย	91	100	33	41	265
2	กิจสังคม	-	2	-	-	2
3	พัฒนาชาติไทย	-	1	-	-	1
4	ประชาธิปไตย	130	135	57	73	395
5	ประชาชนไทย	21	48	4	16	89
6	คนขอปลดหนี้	1	34	-	40	75
7	ธรรมชาติไทย	3	1	-	-	4
8	แผ่นดินไทย	-	4	-	-	4
9	ไทยรักไทย	131	136	57	76	400
10	ความหวังใหม่	17	65	12	19	113
11	มหาชน	88	129	30	54	301
12	ประชากรไทย	2	3	-	-	5
13	ไทยช่วยไทย	1	5	1	-	7
14	แรงงาน	1	-	-	-	1
15	ชาติประชาธิปไตย	1	12	1	4	18
16	กสิกรไทย	-	1	-	-	1
17	ทางเลือกที่สาม	2	-	-	1	3
18	รักษ์ถิ่นไทย	3	5	-	3	11
19	พลังเกษตรกร	-	1	1	-	2
	เกษตรกรไทย	-	4	-	-	4
	เผ่าไท	2	-	-	1	3
	พลังธรรม	-	-	-	1	1
	กฤษฎไทยมั่นคง	1	-	-	-	1
	รักษ์แผ่นดินไทย	-	1	-	-	1
รวมทั้งสิ้น 24 พรรค		495	687	196	329	1,707
ร้อยละ		29.0	40.25	11.48	19.27	100

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ได้รับสมัครเลือกตั้ง :
ผู้ได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ

ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ
จำแนกตามพรรคและเพศ

หมายเลขพรรค	ชื่อพรรค	ชาย	หญิง	รวม
1	ชาติไทย	7	-	7
4	ประชาธิปัตย์	25	1	26
9	ไทยรักไทย	62	5	67
รวม		94	6	100
ร้อยละ		94.00	6.00	100.00

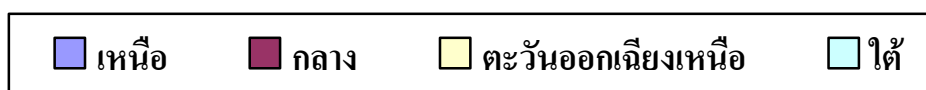
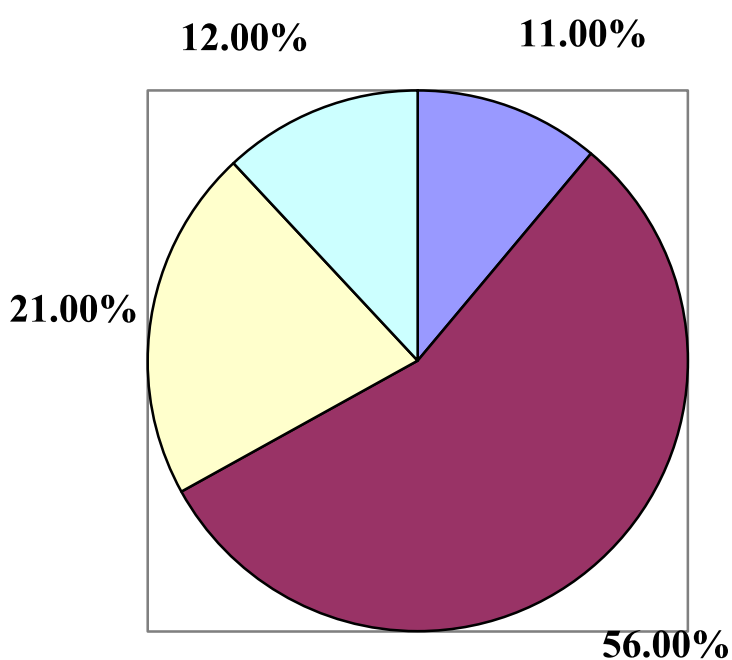
แผนภูมิแสดงร้อยละของผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ
จำแนกตามเพศ

ตารางผู้ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ
จำแนกตามพรรคและภาค

หมายเลข พรรค	ภาค / พรรค	กลาง	ใต้	ตะวันออกเฉียง เหนือ	เหนือ	รวม
1	ชาติไทย	7	-	-	-	7
4	ประชาธิปัตย์	14	9	2	1	26
9	ไทยรักไทย	35	3	19	10	67
รวม		56	12	21	11	100
ร้อยละ		56.00	12.00	21.00	11.00	100.00

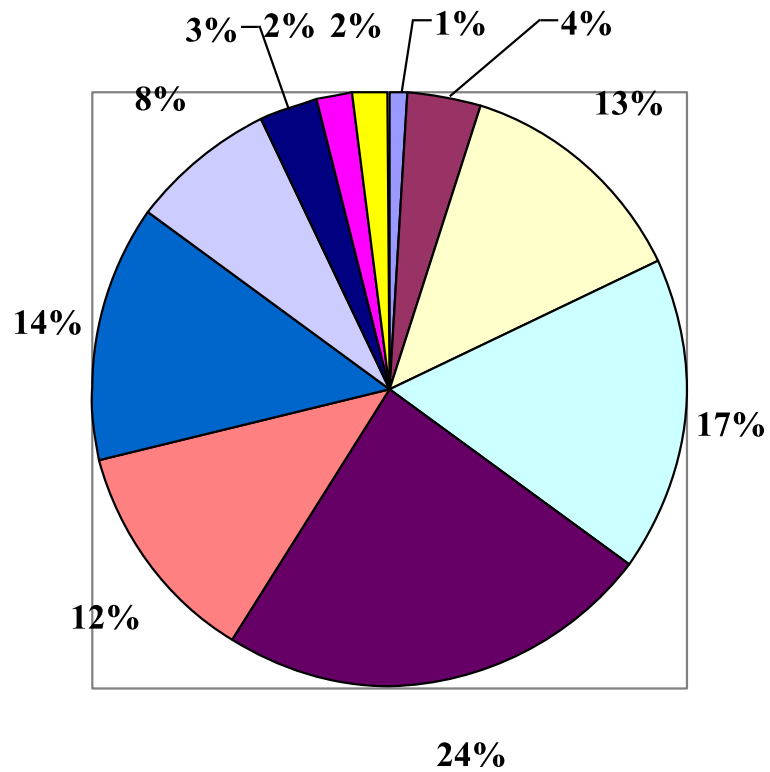
แผนภูมิแสดงร้อยละของผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ
จำแนกตามภาค

ตารางจำนวนผู้ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ
จำแนกตามอายุและเพศ

ลำดับที่	ช่วงอายุ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
1	25 – 29 ปี	-	-	-	-
2	30 – 34 ปี	-	1	1	1.00
3	35 – 39 ปี	3	1	4	4.00
4	40 – 44 ปี	13	-	13	13.00
5	45 – 49 ปี	15	2	17	17.00
6	50 – 54 ปี	23	1	24	24.00
7	55 – 59 ปี	12	-	12	12.00
8	60 – 64 ปี	14	-	14	14.00
9	65 – 69 ปี	7	1	8	8.00
10	70 – 74 ปี	3	-	3	3.00
11	75 – 79 ปี	2	-	2	2.00
12	80 ปี ขึ้นไป	2	-	2	2.00
รวม		94	6	100	100.00

แผนภูมิแสดงร้อยละของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ
จำแนกตามอายุ

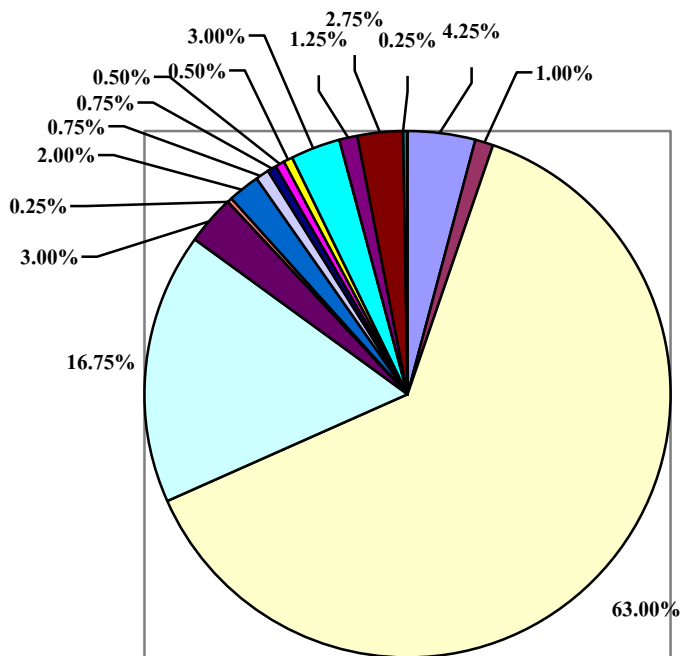

30-34 ปี	35-39 ปี	40-44 ปี	45-49 ปี	50-54 ปี	55-59 ปี
60-64 ปี	65-69 ปี	70-74 ปี	75-79 ปี	80 ปีขึ้นไป	

**ตารางผู้ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ
จำแนกตามอาชีพและเพศ**

ลำดับที่	อาชีพ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
1	ข้าราชการประจำ	5	-	5	5.00
2	ข้าราชการบำนาญ	1	-	1	1.00
3	นักการเมือง	51	3	54	54.00
4	ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	9	2	11	11.00
5	นักกฎหมาย	9	-	9	9.00
6	นักวิชาการ / ครู / อาจารย์	8	-	8	8.00
7	เกษตรกร	9	-	9	9.00
8	แพทย์	1	-	1	1.00
9	วิชาชีพอิสระ	1	-	1	1.00
10	รัฐวิสาหกิจ	-	1	1	1.00
11	พนักงานของรัฐ	-	-	-	-
12	อาชีพอิสระ / รับจ้าง	-	-	-	-
13	ที่ปรึกษา	-	-	-	-
14	อาชีพอื่นๆ	-	-	-	-
15	ไม่ระบุ	-	-	-	-
รวม		94	6	100	100.00

แผนภูมิแสดงร้อยละของผู้ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ
จำแนกตามอาชีพ

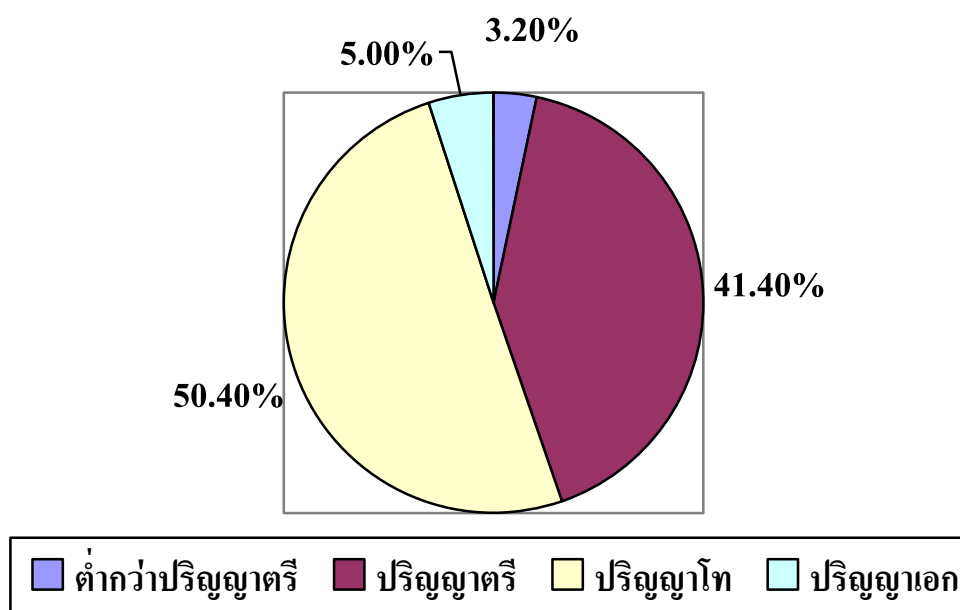

ข้าราชการประจำ	ข้าราชการบำนาญ	นักการเมือง	ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
นักกฎหมาย	นักวิชาการ/ครู/อาจารย์	เกษตรกร	แพทย์
วิชาชีพอิสระ	รัฐวิสาหกิจ	พนักงานของรัฐ	อาชีพอิสระ/รับจ้าง
ที่ปรึกษา	อาชีพอื่นๆ	ไม่ระบุ	

ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ
จำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ

ลำดับ	วุฒิการศึกษา	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
1	ต่ำกว่าปริญญาตรี	5	-	5	5.00
2	ปริญญาตรี	31	-	31	31.00
3	ปริญญาโท	45	5	50	50.00
4	ปริญญาเอก	13	1	14	14.00
รวม		94	6	100	100.00

แผนภูมิแสดงร้อยละของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ
จำแนกตามระดับการศึกษา

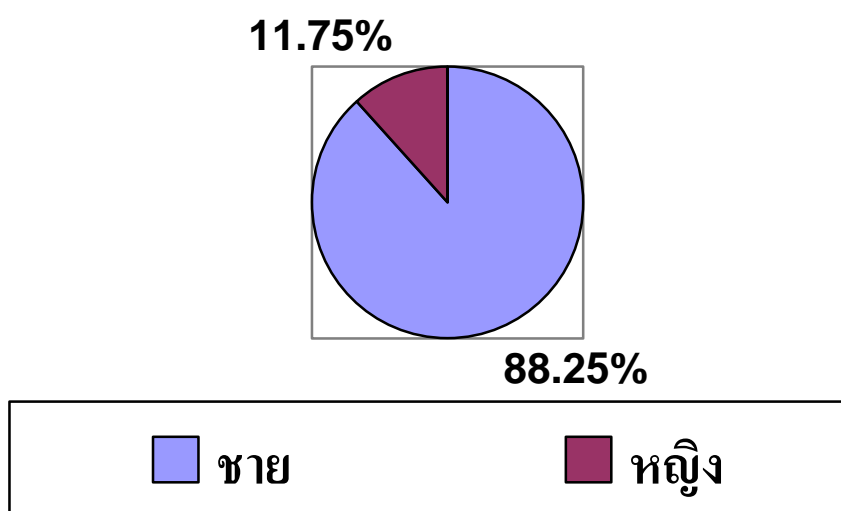

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ได้รับสมัครเลือกตั้ง :
ผู้ได้รับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
จำแนกตามพรรคและเพศ

หมายเลขพรรค	ชื่อพรรค	ชาย	หญิง	รวม
1	ชาติไทย	16	2	18
4	ประชาธิปัตย์	64	6	70
9	ไทยรักไทย	272	38	310
11	มหาชน	1	1	2
รวม		353	47	400
ร้อยละ		88.25	11.75	100.00

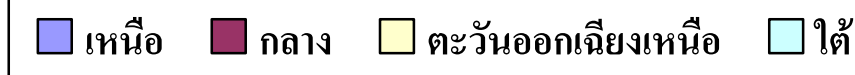
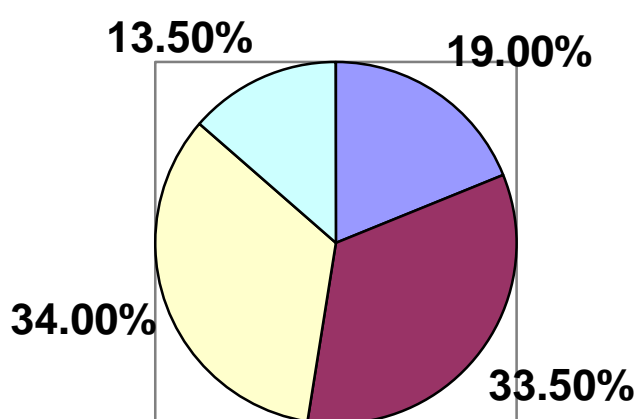
แผนภูมิแสดงร้อยละของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
จำแนกตามเพศ

ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
จำแนกตามพรรคและภาค

หมายเลข พรรค	ภาค/พรรค	กลาง	ใต้	ตะวันออกเฉียง เหนือ	เหนือ	รวม
1	ชาติไทย	11	1	6	-	18
4	ประชาธิปัตย์	11	52	2	5	70
9	ไทยรักไทย	112	1	126	71	310
11	มหาชน	-	-	2	-	2
รวม		134	54	136	76	400
ร้อยละ		33.50	13.50	34.00	19.00	100.00

แผนภูมิแสดงร้อยละของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
จำแนกตามภาค

**ตารางจำนวนผู้ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
จำแนกตามจังหวัดและเพศ**

ลำดับที่	จังหวัด	เพศ		รวม
		ชาย	หญิง	
1	กรุงเทพมหานคร	28	9	37
2	กระบี่	2	-	2
3	กาญจนบุรี	5	-	5
4	กาฬสินธุ์	3	3	6
5	กำแพงเพชร	4	1	5
6	ขอนแก่น	10	1	11
7	จันทบุรี	3	-	3
8	ฉะเชิงเทรา	3	1	4
9	ชลบุรี	7	-	7
10	ชัยนาท	2	-	2
11	ชัยภูมิ	7	-	7
12	ชุมพร	3	-	3
13	เชียงราย	7	1	8
14	เชียงใหม่	9	1	10
15	ตรัง	4	-	4
16	ตราด	1	-	1
17	ตาก	3	-	3
18	นครนายก	2	-	2
19	นครปฐม	5	-	5
20	นครพนม	5	-	5
21	นครราชสีมา	15	1	16
22	นครศรีธรรมราช	9	1	10
23	นครสวรรค์	7	-	7
24	นนทบุรี	5	1	6
25	นราธิวาส	4	-	4

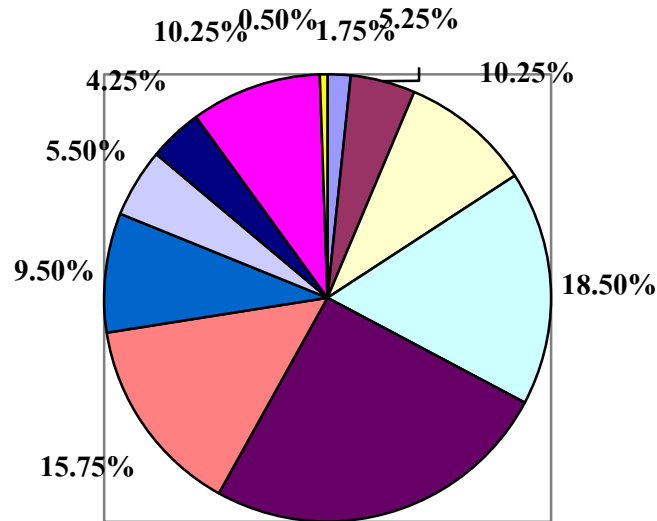
ลำดับที่	จังหวัด	เพศ		รวม
		ชาย	หญิง	
26	น่าน	2	1	3
27	บุรีรัมย์	9	1	10
28	ปทุมธานี	5	-	5
29	ประจวบคีรีขันธ์	3	-	3
30	ปราจีนบุรี	2	1	3
31	ปัตตานี	4	-	4
32	พระนครศรีอยุธยา	4	1	5
33	พะเยา	2	1	3
34	พังงา	1	1	2
35	พัทลุง	3	-	3
36	พิจิตร	3	1	4
37	พิษณุโลก	5	1	6
38	เพชรบุรี	3	-	3
39	เพชรบูรณ์	7	-	7
40	แพร่	3	-	3
41	ภูเก็ต	1	1	2
42	มหาสารคาม	5	1	6
43	มุกดาหาร	2	-	2
44	แม่ฮ่องสอน	2	-	2
45	ยโสธร	4	-	4
46	ยะลา	3	-	3
47	ร้อยเอ็ด	8	-	8
48	ระนอง	1	-	1
49	ระยอง	4	-	4
50	ราชบุรี	3	2	5
51	ลพบุรี	5	-	5
52	ลำปาง	5	-	5
53	ลำพูน	2	1	3

ลำดับที่	จังหวัด	เพศ		รวม
		ชาย	หญิง	
54	เลย	2	2	4
55	ศรีสะเกษ	8	1	9
56	สกลนคร	7	-	7
57	สงขลา	8	-	8
58	สตูล	2	-	2
59	สมุทรปราการ	5	2	7
60	สมุทรสงคราม	-	1	1
61	สมุทรสาคร	3	-	3
62	สระแก้ว	2	1	3
63	สระบุรี	4	-	4
64	สิงห์บุรี	1	-	1
65	สุโขทัย	3	1	4
66	สุพรรณบุรี	5	1	6
67	สุราษฎร์ธานี	5	1	6
68	สุรินทร์	8	1	9
69	หนองคาย	6	-	6
70	หนองบัวลำภู	3	-	3
71	อ่างทอง	1	1	2
72	อำนาจเจริญ	2	-	2
73	อุดรธานี	9	1	10
74	อุตรดิตถ์	2	1	3
75	อุทัยธานี	2	-	2
76	อุบลราชธานี	11	-	11
รวมทั้งสิ้น		353	47	400
ร้อยละ		88.25	11.75	100

ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
จำแนกตามอายุและเพศ

ลำดับที่	ช่วงอายุ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
1	25 – 29 ปี	5	2	7	1.75
2	30 – 34 ปี	15	6	21	5.25
3	35 – 39 ปี	31	10	41	10.25
4	40 – 44 ปี	64	10	74	18.50
5	45 – 49 ปี	101	9	110	27.50
6	50 – 54 ปี	60	3	63	15.75
7	55 – 59 ปี	36	2	38	9.50
8	60 – 64 ปี	20	2	22	5.50
9	65 – 69 ปี	15	2	17	4.25
10	70 – 74 ปี	4	1	5	1.25
11	75 – 79 ปี	2	-	2	0.50
12	80 ปี ขึ้นไป	-	-	-	-
รวม		353	47	400	100.00

แผนภูมิแสดงร้อยละของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
จำแนกตามอายุ

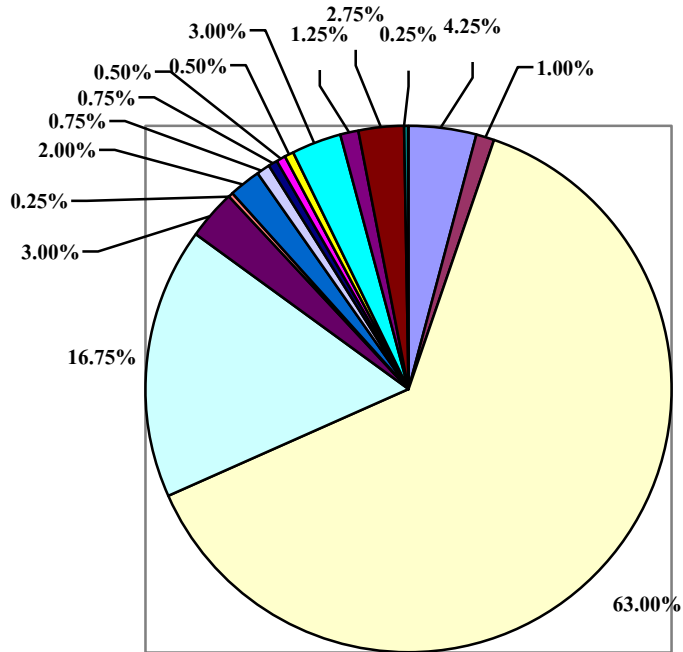
25-29 ปี	30-34 ปี	35-39 ปี	40-44 ปี
45-49 ปี	50-54 ปี	55-59 ปี	60-64 ปี
65-69 ปี	70-74 ปี	75-79 ปี	

ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
จำแนกตามอาชีพและเพศ

ลำดับที่	อาชีพ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
1	ข้าราชการประจำ	15	2	17	4.25
2	ข้าราชการบำนาญ	4	-	-	1.00
3	นักการเมือง	217	35	252	63.00
4	ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	60	7	67	16.75
5	นักกฎหมาย	12	-	12	3.00
6	นักวิชาการ / ครู / อาจารย์	1	-	1	0.25
7	เกษตรกร	8	-	8	2.00
8	แพทย์	3	-	3	0.75
9	วิชาชีพอิสระ	3	-	3	0.75
10	รัฐวิสาหกิจ	2	-	2	0.50
11	พนักงานของรัฐ	2	-	2	0.50
12	อาชีพอิสระ / รับจ้าง	10	2	12	3.00
13	ที่ปรึกษา	4	1	5	1.25
14	อาชีพอื่นๆ	11	-	11	2.75
15	ไม่ระบุ	1	-	1	0.25
รวม		353	47	400	100.00

แผนภูมิแสดงร้อยละของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

จำแนกตามอาชีพ

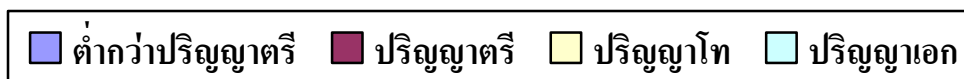
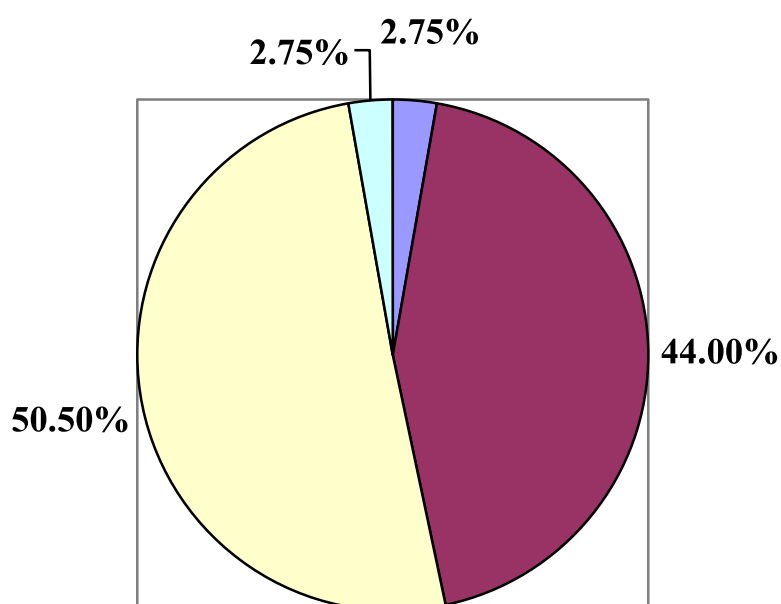

ข้าราชการประจำ	ข้าราชการบำนาญ	นักการเมือง	ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
นักกฎหมาย	นักวิชาการ/ครู/อาจารย์	เกษตกร	แพทย์
วิชาชีพอิสระ	รัฐวิสาหกิจ	พนักงานของรัฐ	อาชีพอิสระ/รับจ้าง
ที่ปรึกษา	อาชีพอื่นๆ	ไม่ระบุ	

ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
จำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ

ลำดับ	วุฒิการศึกษา	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
1	ต่ำกว่าปริญญาตรี	9	2	11	2.75
2	ปริญญาตรี	154	22	176	44.00
3	ปริญญาโท	182	20	202	50.50
4	ปริญญาเอก	8	3	11	2.75
รวม		353	47	400	100.00

แผนภูมิแสดงร้อยละของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
จำแนกตามระดับการศึกษา

ตารางเปรียบเทียบจำนวนผู้สมัครและจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
จำแนกตามพรรคการเมือง

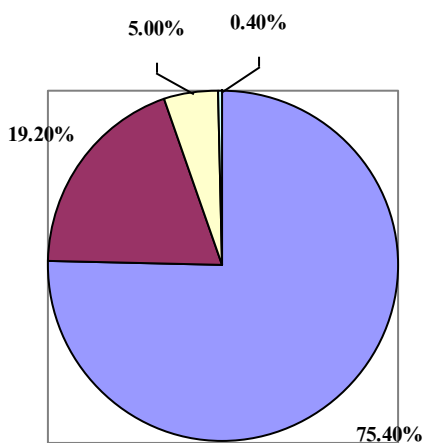
ลำดับที่	ชื่อพรรค	จำนวนผู้สมัคร	จำนวนผู้ได้รับการเลือกตั้ง	ร้อยละของผู้ได้รับการเลือกตั้ง
1	ชาติไทย	265	18	6.79
2	กิจสังคม	2	-	-
3	พัฒนาชาติไทย	1	-	-
4	ประชาธิปไตย	395	70	17.72
5	ประชาชนไทย	89	-	-
6	คนขอปลดหนี้	75	-	-
7	ธรรมชาติไทย	4	-	-
8	แผ่นดินไทย	4	-	-
9	ไทยรักไทย	400	310	77.50
10	ความหวังใหม่	113	-	-
11	มหาชน	301	2	0.66
12	ประชากรไทย	5	-	-
13	ไทยช่วยไทย	7	-	-
14	แรงงาน	1	-	-
15	ชาติประชาธิปไตย	18	-	-
16	กสิกรไทย	1	-	-
17	ทางเลือกที่สาม	3	-	-
18	รักถิ่นไทย	11	-	-
19	พลังเกษตรกร	2	-	-
20	เกษตรกรไทย	4	-	-
21	เผ่าไท	3	-	-
22	พลังธรรม	1	-	-
23	กฤษฎไทยมั่นคง	1	-	-
24	รักแผ่นดินไทย	1	-	-
รวม		1,707	400	23.43

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ได้รับสมัครเลือกตั้ง :
ผู้ได้รับเลือกตั้งรวมทั้ง 2 แบบเลือกตั้ง

ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จำแนกตามพรรคและแบบการเลือกตั้ง

หมายเลขพรรค	ชื่อพรรค	แบบการเลือกตั้ง		รวม	ร้อยละ
		บัญชีรายชื่อ	แบ่งเขตเลือกตั้ง		
1	ชาติไทย	7	18	25	5.00
4	ประชาธิปัตย์	26	70	96	19.20
9	ไทยรักไทย	67	310	377	75.40
11	มหาชน	-	2	2	0.40
รวม		100	400	500	100.00

แผนภูมิแสดงร้อยละของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้ง 2 แบบเลือกตั้ง
จำแนกตามพรรค

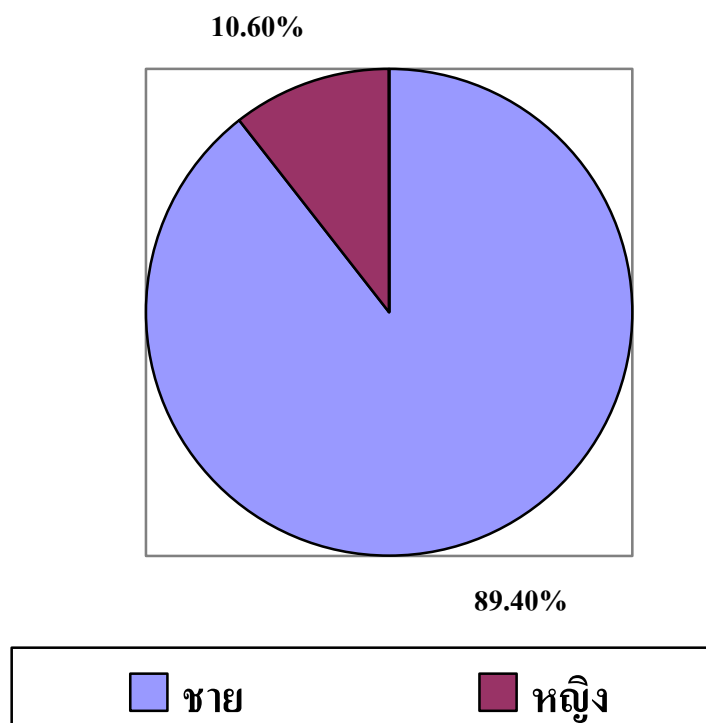

■ ไทยรักไทย ■ ประชาธิปัตย์ ■ ชาติไทย ■ มหาชน

ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้ง 2 แบบเลือกตั้ง
จำแนกตามพรรคและเพศ

หมายเลขพรรค	ชื่อพรรค	ชาย	หญิง	รวม
1	ชาติไทย	23	2	25
4	ประชาธิปไตย	89	7	96
9	ไทยรักไทย	334	43	377
11	มหาชน	1	1	2
รวม		447	53	500
ร้อยละ		89.40	10.60	100.00

แผนภูมิแสดงร้อยละของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้ง 2 แบบเลือกตั้ง
จำแนกตามเพศ

ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้ง 2 แบบเลือกตั้ง

จำแนกตามพรรคและภาค

หมายเลข	ภาค		ใต้	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	รวม
	พรรค	กลาง				
1	ชาติไทย	18	1	6	-	25
4	ประชาธิปไตย	25	61	4	6	96
9	ไทยรักไทย	147	4	145	81	377
11	มหาชน	-	-	2	-	2
รวม		190	66	157	87	500
ร้อยละ		38.00	13.20	31.40	17.40	100.00

ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้ง 2 แบบเลือกตั้ง

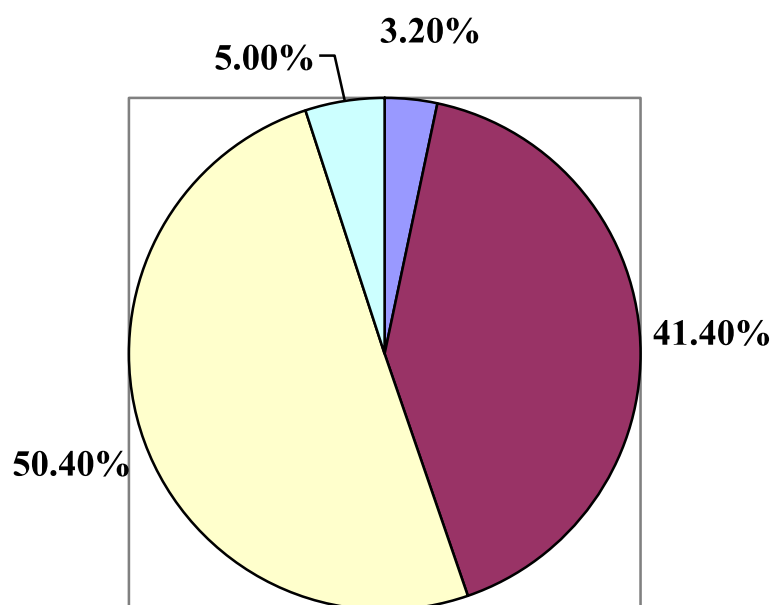
จำแนกตามอาชีพและเพศ

ลำดับที่	อาชีพ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
1	ข้าราชการประจำ	20	2	22	4.40
2	ข้าราชการบำนาญ	5	-	5	1.00
3	นักการเมือง	268	38	306	61.20
4	ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	69	9	78	15.60
5	นักกฎหมาย	21	-	21	4.20
6	นักวิชาการ/ครู/อาจารย์	9	-	9	1.80
7	เกษตรกร	17	-	17	3.40
8	แพทย์	4	-	4	0.80
9	วิชาชีพอิสระ	4	-	4	0.80
10	รัฐวิสาหกิจ	2	1	3	0.60
11	พนักงานของรัฐ	2	-	2	0.40
12	อาชีพอิสระ/รับจ้าง	10	2	12	2.40
13	ที่ปรึกษา	4	1	5	1.00
14	อาชีพอื่นๆ	11	-	11	2.20
15	ไม่ระบุ	1	-	1	0.20
รวม		447	53	500	100.00

ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้ง 2 แบบเลือกตั้ง
จำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ

ลำดับ	วุฒิการศึกษา	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
1	ต่ำกว่าปริญญาตรี	14	2	16	3.20
2	ปริญญาตรี	185	22	207	41.40
3	ปริญญาโท	227	25	252	50.40
4	ปริญญาเอก	21	4	25	5.00
รวม		447	53	500	100.00

แผนภูมิแสดงร้อยละของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้ง 2 แบบเลือกตั้ง
จำแนกตามระดับการศึกษา

■ ต่ำกว่าปริญญาตรี
 ■ ปริญญาตรี
 ■ ปริญญาโท
 ■ ปริญญาเอก

**ตารางเปรียบเทียบจำนวนผู้สมัครและจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง
รวมทั้ง 2 แบบเลือกตั้ง จำแนกตามพรรคการเมือง**

ลำดับที่	ชื่อพรรค	จำนวนผู้สมัคร	จำนวนผู้ได้รับการเลือกตั้ง	ร้อยละของผู้ได้รับการเลือกตั้ง
1	ชาติไทย	365	25	6.85
2	กิจสังคม	7	-	-
3	พัฒนาชาติไทย	6	-	-
4	ประชาธิปไตย	495	96	19.39
5	ประชาชนไทย	136	-	-
6	คนขอปลดหนี้	103	-	-
7	ธรรมชาตินไทย	9	-	-
8	แผ่นดินไทย	9	-	-
9	ไทยรักไทย	500	377	75.40
10	ความหวังใหม่	133	-	-
11	มหาชน	401	2	0.50
12	ประชากรไทย	15	-	-
13	ไทยช่วยไทย	16	-	-
14	แรงงาน	8	-	-
15	ชาติประชาธิปไตย	25	-	-
16	กสิกรไทย	6	-	-
17	ทางเลือกที่สาม	8	-	-
18	รักถิ่นไทย	19	-	-
19	พลังเกษตรกร	13	-	-
20	พลังประชาชน	5	-	-
21	เกษตรไทย	4	-	-
22	เผ่าไทย	3	-	-
23	พลังธรรม	1	-	-
24	กฤษไทยมั่นคง	1	-	-
25	รักษ์แผ่นดินไทย	1	-	-
เปรียบเทียบทั้งหมด		2,289	500	21.84

สถิติเปรียบเทียบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ระหว่างปี 2544 และ ปี 2548

ตารางเปรียบเทียบการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ

ระหว่างปี 2544 และปี 2548 เปรียบเทียบตามรายภาค

ภาค	จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง		
	ปี 2544	ปี 2548	เพิ่ม/ลด
กลาง	14,294,130	15,153,766	859,636
ตะวันออกเฉียงเหนือ	14,805,238	15,227,466	422,228
ใต้	5,436,028	5,821,090	385,062
เหนือ	8,223,605	8,369,779	146,174
ผลรวมทั้งประเทศ	42,759,001	44,572,101	1,813,100

ภาค	% ผู้ใช้สิทธิ		
	ปี 2544	ปี 2548	เพิ่ม/ลด
กลาง	68.81%	75.05%	+6.24%
ตะวันออกเฉียงเหนือ	68.15%	67.66%	-0.49%
ใต้	74.76%	76.28%	+1.52%
เหนือ	71.99%	74.37%	+2.38%
ผลรวมทั้งประเทศ	69.95%	72.56%	+2.61%

ภาค	% บัตรเสีย		
	ปี 2544	ปี 2548	เพิ่ม/ลด
กลาง	2.19%	2.75%	+0.56%
ตะวันออกเฉียงเหนือ	2.56%	2.59%	+0.03%
ใต้	2.80%	3.21%	+0.41%
เหนือ	2.67%	3.42%	+0.75%
ผลรวมทั้งประเทศ	2.49%	2.89%	+0.40%

ภาค	% บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน		
	ปี 2544	ปี 2548	เพิ่ม/ลด
กลาง	2.78%	1.45%	-1.33%
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1.20%	0.71%	-0.49%
ใต้	1.08%	1.29%	+0.21%
เหนือ	1.56%	0.99%	-0.57%
ผลรวมทั้งประเทศ	1.77%	1.11%	-0.66%

ตารางเปรียบเทียบการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
ระหว่างปี 2544 และปี 2548 เปรียบเทียบตามรายภาค

ภาค	จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง		
	ปี 2544	ปี 2548	เพิ่ม/ลด
กลาง	14,294,130	15,153,766	859,636
ตะวันออกเฉียงเหนือ	14,805,238	15,227,466	422,228
ใต้	5,436,028	5,821,090	385,062
เหนือ	8,223,605	8,369,779	146,174
ผลรวมทั้งประเทศ	42,759,001	44,572,101	1,813,100

ภาค	% ผู้ใช้สิทธิ		
	ปี 2544	ปี 2548	เพิ่ม/ลด
กลาง	68.79%	75.03%	+6.24%
ตะวันออกเฉียงเหนือ	68.14%	67.65%	-0.49%
ใต้	74.79%	76.29%	+1.50%
เหนือ	71.97%	74.37%	+2.40%
ผลรวมทั้งประเทศ	69.94%	72.55%	+2.61%

ภาค	% บัตรเสีย		
	ปี 2544	ปี 2548	เพิ่ม/ลด
กลาง	8.75%	5.36%	-3.39%
ตะวันออกเฉียงเหนือ	9.78%	5.68%	-4.10%
ใต้	9.27%	5.58%	-3.69%
เหนือ	12.97%	7.97%	-5.00%
ผลรวมทั้งประเทศ	13.97%	5.99%	-7.98%

ภาค	% บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน		
	ปี 2544	ปี 2548	เพิ่ม/ลด
กลาง	5.08%	2.95%	-2.13%
ตะวันออกเฉียงเหนือ	2.06%	1.66%	-0.40%
ใต้	2.58%	2.15%	-0.43%
เหนือ	3.21%	2.24%	-0.97%
ผลรวมทั้งประเทศ	4.21%	2.29%	-1.92%

ตารางเปรียบเทียบจำนวนและสัดส่วนของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ระหว่างปี 2544 และปี 2548 เปรียบเทียบตามเพศ

เพศ	แบบบัญชีรายชื่อ					แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง				
	ปี 2544		ปี 2548		สัดส่วน เพิ่ม/ลด	ปี 2544		ปี 2548		สัดส่วน เพิ่ม/ลด
	จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน		จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน	
ชาย	792	84.26%	483	82.99%	-1.27%	2,430	87.35%	1,523	89.22%	+1.87%
หญิง	148	15.74%	99	17.01%	+1.27%	352	12.65%	184	10.78%	-1.87%

ตารางเปรียบเทียบจำนวนและสัดส่วนของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ระหว่างปี 2544 และปี 2548 เปรียบเทียบตามเพศ

เพศ	แบบบัญชีรายชื่อ					แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง				
	ปี 2544		ปี 2548		สัดส่วน เพิ่ม / ลด	ปี 2544		ปี 2548		สัดส่วน เพิ่ม / ลด
	จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน		จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน	
ชาย	93	93%	94	94%	+ 1.00%	361	90.25%	358	88.25%	-2.00%
หญิง	7	7%	6	6%	-1.00%	39	9.75%	47	11.75%	+2.00%

ตารางเปรียบเทียบจำนวนและสัดส่วนของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ระหว่างปี 2544 และปี 2548 เปรียบเทียบตามอายุ

อายุ (ปี)	แบบบัญชีรายชื่อ					แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง				
	ปี 2544		ปี 2548		สัดส่วน เพิ่ม / ลด	ปี 2544		ปี 2548		สัดส่วน เพิ่ม / ลด
	จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน		จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน	
25-29	1	1.00%	-	0.00%	-1.00%	17	4.25%	7	1.75%	-2.50%
30-34	2	2.00%	1	1.00%	-1.00%	27	6.75%	21	5.25%	-1.50%
35-39	9	9.00%	4	4.00%	-5.00%	61	15.25%	41	10.25%	-5.00%
40-44	13	13.00%	13	13.00%	-	99	24.75%	74	18.50%	-6.25%
45-49	15	15.00%	17	17.00%	2.00%	76	19.00%	110	27.50%	+8.50%
50-54	12	12.00%	24	24.00%	+12.00%	48	12.00%	63	15.75%	+3.75%
55-59	21	21.00%	12	12.00%	-9.00%	25	6.25%	38	9.50%	+3.25%
60-64	15	15.00%	14	14.00%	-1.00%	29	7.25%	22	5.50%	-1.75%
65-69	9	9.00%	8	8.00%	-1.00%	12	3.00%	17	4.25%	+1.25%
70-74	2	2.00%	3	3.00%	+1.00%	6	1.50%	5	1.25%	-0.25%
75-79	1	1.00%	2	2.00%	+1.00%	-	0.00%	2	0.50%	0.50%
80 ปี ขึ้นไป	-	0.00%	2	2.00%	+2.00%	-	0.00%	-	0.00%	-

**ตารางเปรียบเทียบจำนวนและสัดส่วนของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ระหว่างปี 2544 และปี 2548 เปรียบเทียบตามอาชีพ**

อาชีพ	แบบบัญชีรายชื่อ					แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง				
	ปี 2544		ปี 2548		สัดส่วน เพิ่ม / ลด	ปี 2544		ปี 2548		สัดส่วน เพิ่ม / ลด
	จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน		จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน	
ข้าราชการ ประจำ	12	12.00%	5	5.00%	-7.00%	50	12.50%	17	4.25%	-8.25%
ข้าราชการ บำนาญ	6	6.00%	1	1.00%	-5.00%	5	1.25%	4	1.00%	-0.25%
นักการเมือง	43	43.00%	54	54.00%	+11.00%	124	31.00%	252	63.00%	+32.00%
ธุรกิจ ส่วนตัว/ ค้าขาย	22	22.00%	11	11.00%	-11.00%	126	31.50%	67	16.75%	-14.75%
นักกฎหมาย	6	6.00%	9	9.00%	+3.00%	29	7.25%	12	3.00%	-4.25%
นักวิชาการ/ ครู/อาจารย์	-	0.00%	8	8.00%	+8.00%	-	0.00%	1	0.25%	+0.25%
เกษตรกร	-	0.00%	9	9.00%	+9.00%	9	2.25%	8	2.00%	-0.25%
แพทย์	-	0.00%	1	1.00%	+1.00%	11	2.75%	3	0.75%	-2.00%
วิชาชีพ อิสระ	-	0.00%	1	1.00%	+1.00%	3	0.75%	3	0.75%	-
รัฐวิสาหกิจ	-	0.00%	1	1.00%	+1.00%	1	0.25%	2	0.50%	+0.25%
พนักงาน ของรัฐ	-	0.00%	-	0.00%	-	6	1.50%	2	0.50%	-1.00%
อาชีพอิสระ/ รับจ้าง	2	2.00%	-	0.00%	-2.00%	13	3.25%	12	3.00%	-0.25%
ที่ปรึกษา	-	-	-	0.00%	-	-	0.00%	5	1.25%	+1.25%
อาชีพอื่นๆ	4	4.00%	-	0.00%	-4.00%	13	3.25%	11	2.75%	-0.50%
ไม่ระบุ	5	5.00%	-	0.00%	-5.00%	10	2.50%	1	0.25%	-2.25%

ตารางเปรียบเทียบจำนวนและสัดส่วนของผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ระหว่างปี 2544 และปี 2548 เปรียบเทียบตามการศึกษา

วุฒิ การศึกษา	แบบบัญชีรายชื่อ					แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง				
	ปี 2544		ปี 2548		สัดส่วน เพิ่ม / ลด	ปี 2544		ปี 2548		สัดส่วน เพิ่ม / ลด
	จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน		จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน	
ต่ำกว่า ปริญญาตรี	6	6.00%	5	5.00%	-1.00%	64	16.00%	11	2.75%	-13.25%
ปริญญาตรี	34	34.00%	31	31.00%	-3.00%	164	41.00%	176	44.00%	+3.00%
ปริญญาโท	43	43.00%	50	50.00%	+7.00%	163	40.75%	202	50.50%	+9.75%
ปริญญาเอก	17	17.00%	14	14.00%	-3.00%	9	2.25%	11	2.75%	+0.50%

**ตารางเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ระหว่างปี 2544 และปี 2548**

รายการข้อมูล	ปี 2544	ปี 2548	สัดส่วน เพิ่ม/ลด
1. วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการทั่วไป	6 มกราคม 2544	6 กุมภาพันธ์ 2548	
2. วันสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ	15-19 พฤศจิกายน 2543	7-9 มกราคม 2548	
3. วันสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขต เลือกตั้ง	20-24 พฤศจิกายน 2543	10-14 มกราคม 2548	
4. วันลงคะแนนเลือกตั้งนอก ราชอาณาจักร	3-30 ธันวาคม 2543	18-30 มกราคม 2548	
5. วันลงคะแนนล่วงหน้า ณ ที่เลือกตั้ง กลาง นอกเขตจังหวัด	29-30 ธันวาคม 2543	29-30 มกราคม 2548	
6. วันลงคะแนนล่วงหน้า ณ ที่เลือกตั้ง กลาง ในเขตเลือกตั้ง	29-30 ธันวาคม 2543	29-30 มกราคม 2548	
7. จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชี รายชื่อ	792 คน	483 คน (82.99%)	-1.27%
-ชาย	148 คน	99 คน (17.01%)	+1.27%
-หญิง			
8. จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขต เลือกตั้ง			
-ชาย	2,430 คน (87.35%)	1,523 คน (89.22%)	+1.87%
-หญิง	352 คน (12.65%)	184 คน (10.78%)	-1.87%
9. จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบ บัญชีรายชื่อ			
-ชาย	93 คน (93.00%)	94 คน (94.00%)	+1.00%
-หญิง	7 คน (7.00%)	6 คน (6.00%)	-1.00%

รายการข้อมูล	ปี 2544	ปี 2548	สัดส่วน เพิ่ม/ลด
10.จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง			
-ชาย	361 คน (90.25%)	353 คน (88.25%)	-2.00%
-หญิง	39 คน (9.75%)	47 คน (11.75%)	+2.00%
11.จำนวนพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัคร แบบบัญชีรายชื่อ	37 พรรค	20 พรรค	-17 พรรค
12.จำนวนพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัคร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	39 พรรค	24 พรรค	-15 พรรค
13. ที่เลือกตั้งนอกราชอาณาจักร	78 แห่ง	83 แห่ง	+ 5 แห่ง
14.ที่เลือกตั้งกลางนอกเขตจังหวัด 76 จังหวัด	78 แห่ง	125 แห่ง	+ 47 แห่ง
15.ที่เลือกตั้งกลางในเขตเลือกตั้ง 400 เขตเลือกตั้ง	413 แห่ง	413 แห่ง	-
16.จำนวนราษฎร	61,661,701 คน	63,079,765 คน	+1,418,064 คน
17.จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	42,759,001 คน	44,572,101 คน	+1,813,100 คน
18.สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนต่อ จำนวนราษฎรโดยเฉลี่ย	154,151 คน	157,699 คน	+ 3,545 คน
19.จำนวนเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้ง	400 เขตเลือกตั้ง	400 เขตเลือกตั้ง	-
20.จำนวนหน่วยเลือกตั้ง	78,297 หน่วย	84,590 หน่วย	+ 6,293 หน่วย
21.การใช้สิทธิเลือกตั้ง			
21.1 จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง นอกราชอาณาจักร			
- ผู้ลงทะเบียนขอใช้สิทธิเลือกตั้ง	40,670 คน	104,136 คน	+ 63,466 คน
- ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง	14,521 คน (35.70%)	41,882 คน (40.22%)	+ 27,361 คน (4.52%)
21.2จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งล่วงหน้า นอกเขตจังหวัด			
- ผู้ลงทะเบียนขอใช้สิทธิเลือกตั้ง	275,692 คน	348,739 คน	+ 73,047 คน
- ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง	229,709 คน (83.32%)	143,153 คน	+ 86,556 คน

รายการข้อมูล	ปี 2544	ปี 2548	สัดส่วน เพิ่ม/ลด
21.3 จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งล่วงหน้า ในเขตเลือกตั้ง	29 ธันวาคม 2543 320,509 คน 30 ธันวาคม 2543 545,541 คน	29 มกราคม 2548 259,046 คน 30 มกราคม 2548 270,270 คน	- 61,463 คน - 275,271 คน
21.4 จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง - แบบบัญชีรายชื่อ บัตรเสีย บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน	29,909,271 คน (69.95%) 745,829 บัตร (2.49%) 530,599 บัตร (1.77%)	32,341,330 คน (72.56%) 935,586 บัตร (2.89%) 357,515 บัตร (1.11%)	+ 2,432,059 คน (2.64%) - 189,757 บัตร (0.40%) - 173,113 บัตร (0.66%)
- แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง บัตรเสีย บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน	29,904,940คน (69.94%) 2,992,081 บัตร (10.01%) 1,002,083 บัตร (3.35%)	32,337,611คน (72.55%) 1,938,590 บัตร (5.99%) 741,276 บัตร (2.29%)	+ 2,432,671คน (2.61%) - 1,053,491บัตร (4.02%) - 260,807 บัตร (1.06%)

การใช้สิทธิการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	จำนวน	44,572,101	คน	
ผู้ใช้สิทธิ	จำนวน	32,341,330	คน	ร้อยละ 72.56
บัตรดี	จำนวน	31,048,223	บัตร	ร้อยละ 96.00
บัตรเสีย	จำนวน	935,568	บัตร	ร้อยละ 2.89
บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน	จำนวน	357,515	บัตร	ร้อยละ 1.11

การใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ

จำแนกเป็นรายภาค

ภาค	จำนวนผู้มีสิทธิ	จำนวนผู้ใช้สิทธิ	ร้อยละ	บัตรดี	ร้อยละ	บัตรเสีย	ร้อยละ	บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน	ร้อยละ
กทม.ปริมณฑล และภาคกลาง	15,153,766	11,373,282	75.05	10,894,712	95.79	313,322	2.75	165,248	1.45
ตะวันออกเฉียงเหนือ	15,227,466	10,302,452	67.66	9,961,923	96.69	266,973	2.59	73,553	0.71
ใต้	5,821,090	4,440,583	76.28	4,240,810	95.50	142,466	3.21	57,307	1.29
เหนือ	8,369,799	6,225,013	74.37	5,950,778	95.59	212,825	3.42	61,407	00.99
ผลรวมทั้งประเทศ	44,527,101	32,341,330	72.56	31,048,223	96.00	935,586	2.89	357,515	1.11

การใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	จำนวน 44,572,101	คน	
ผู้ใช้สิทธิ	จำนวน 32,337,611	คน	ร้อยละ 72.55
บัตรดี	จำนวน 29,657,716	บัตร	ร้อยละ 91.71
บัตรเสีย	จำนวน 1,938,590	บัตร	ร้อยละ 5.99
บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน	จำนวน 741,276	บัตร	ร้อยละ 2.29

การใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ภาค	จำนวนผู้มีสิทธิ	จำนวนผู้ใช้สิทธิ	ร้อยละ	บัตรดี	ร้อยละ	บัตรเสีย	ร้อยละ	บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน	ร้อยละ
กทม..ปริมณฑล และภาคกลาง	15,153,766	11,370,356	75.03	10,425,343	91.69	609,597	5.36	335,402	2.95
ตะวันออกเฉียงเหนือ	15,227,466	10,301,567	67.65	9,545,871	92.66	584,971	5.68	170,710	1.66
ใต้	8,369,779	6,224,938	74.37	5,589,057	89.78	496,243	7.97	139,638	2.24
เหนือ	5,821,190	4,440,750	76.29	4,097,445	92.27	247,779	5.58	95,526	2.15
ผลรวมทั้งประเทศ	44,572,101	32,337,611	72.55	29,657,716	91.71	1,938,590	5.99	741,276	2.29

บรรณานุกรม

- การเมืองไทยในการเลือกตั้งทั่วไป 2548. (2548). กรุงเทพฯ: บริษัท พาณิชพระนคร (2535).
ไกรสร แจ่มหอม และแสวง รัตนมงคลมาศ (2536) การกำหนดและการนำแผนสามเขตยุทธศาสตร์การรณรงค์เลือกตั้งไปปฏิบัติ: กรณีวิจัยปฏิบัติการในเขตเลือกตั้ง ค. จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ (พบ.ม.(พัฒนาสังคม)) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
ขจรศักดิ์ เสวกโกเมต. (2544). ทางสองแพร่งของการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนในการเลือกตั้ง: ศึกษากรณีเครือข่ายประชาชนเพื่อการเลือกตั้ง. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ภาควิชาการปกครอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
คมชาญ เล่าสกุล และประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2536). การสำรวจทัศนคติผู้บริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระดับอำเภอเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตในการเลือกตั้ง. วิทยานิพนธ์ (พบ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์)) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
จกมล ดวงจันทร์. (2539). การรับรู้ข่าวสารการเลือกตั้งและพฤติกรรมการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 จังหวัดอุบลราชธานี 2 กรกฎาคม 2538. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขารัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
จิตรภาณี นราวีรวุฒิ. (2540). มาตรการทางกฎหมายเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีค่าใช้จ่ายของพรรคการเมือง. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
ชาญวิทย์ อินทร์ฐานะ. (2546). ศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 มกราคม 2544 : กรณีศึกษาเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
เชาวนะ ไตรมาศ. (2543). การเลือกตั้งแบบใหม่ ทำไมคนไทยต้องไปเลือกตั้ง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัทสุขุมและบุตร จำกัด.
เฉลิม เกิดโมลี และแสวง รัตนมงคลมาศ. (2536). ผลกระทบของเหตุการณ์พฤษภาทมิฬต่อพฤติกรรมการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 13 กันยายน 2535 ในเขตเลือกตั้ง ค. จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ (พบ.ม.(พัฒนาสังคม)) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
คลฤดี วรรณสุทธะ. (2545). พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษากรณีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ในพื้นที่อำเภอภูซุ่ม จังหวัดยโสธร . วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขารัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- นคร พจนวรรณพงษ์ และ อุกฤษ พจนวรรณพงษ์. (2544). ข้อมูลประวัติศาสตร์การเมืองไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุเรศ ศุภกาญจน์ และประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2513). การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512: ศึกษาเฉพาะกรณีการเตรียมการและการดำเนินการเลือกตั้งของกระทรวงมหาดไทย. วิทยานิพนธ์ (พบ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์)) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ผะอบ บินสะอาด. (2539). การมีส่วนร่วมป้องกันการซื้อสิทธิ-ขายเสียงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดราชบุรี (2 กรกฎาคม 2538). วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขารัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทรงฤทธิ์ วรรณกุล. (2541). ศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของประชาชนในเขตอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย : กรณีศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2537). ระบบทุจริตเลือกตั้ง. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำราสถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก).
- พิทักษ์ ต้นตีสักดิ์. (2546). ความรู้และความเข้าใจและผลกระทบในระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ที่มีต่อพฤติกรรมการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในแขวงศรีวิชัย เทศบาลนครเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพบุลย์ ช่างเรียน. (2520). สังคม การเมือง และการปกครองของไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มนัส ศิริมหาราช. (2537). ความสัมพันธ์เชิงทัศนคติระหว่างประชาชนกับนักการเมืองในการเลือกตั้ง : กรณีศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มัญญ จันท์แก้ว. (2544). กระบวนการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักร. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มัทฉวาพ สุวรรณเรือง และแสวง รัตนมงคลมาศ. (2536). ประสิทธิภาพของการนำนโยบายป้องปรามทุจริตเลือกตั้งของโครงการ ท.ม.ก. ไปปฏิบัติ : กรณีวิจัยปฏิบัติการ เขตเลือกตั้ง ค. จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ (พบ.ม.(พัฒนาสังคม)) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มานพ สุขเขียว. (2543). พฤติกรรมของนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งระหว่าง พ.ศ. 2523-2540. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขารัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- รพีวรรณ กลยณี. (2544). **เปรียบเทียบเนื้อหาการสำรวจโพลในหนังสือพิมพ์รายวัน และการสร้าง
ความน่าเชื่อถือ**. วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (ภาควิชาวารสารสนเทศ)
จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. (2544). **คู่มือการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- วัลลภ พ่วงเอี่ยม และแสวง รัตนมงคลมาศ. (2536). **การสำรวจฐานคะแนนนิยมเพื่อปฏิบัติการทาง
การเมืองตามแนวคิดสามเขตยุทธศาสตร์ของแผนการณรงค์เลือกตั้ง: กรณีวิจัยปฏิบัติการ
ณ เขตเลือกตั้ง ค. จังหวัดนครราชสีมา เมื่อครั้งเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 13 กันยายน 2535**.
วิทยานิพนธ์ (พ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์)) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
วิทยานิพนธ์ (พ.ม. (พัฒนาสังคม)) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิวัฒน์ ศัลยกำธร และแสวง รัตนมงคลมาศ. (2536). **การกำหนดและการนำแผน 3 เขตยุทธศาสตร์
การณรงค์เลือกตั้งไปปฏิบัติ: กรณีวิจัยปฏิบัติการในเขตเลือกตั้ง ค. จังหวัดนครราชสีมา**.
วิทยานิพนธ์ (พ.ม. (พัฒนาสังคม)) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศูนย์การพัฒนาประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2544). **ประสิทธิผลของกลไกตาม
รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน : ศึกษากรณีเฉพาะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร**.
กรุงเทพฯ : ศูนย์การพัฒนาประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันพระปกเกล้า. **รายงานการวิจัยเรื่อง บทเรียนจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อ
ปรับปรุงระบบการเลือกตั้งให้ดีขึ้น** . 2544 .
- สมควร เครื่องประดับ. (2541). **ความคิดเห็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนใน
เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ ศีษาศาสตรมหาบัณฑิต
(สาขาวิชาสังคมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมบัติ จันทร์วงศ์. (2536). **เลือกตั้งวิกฤต ปัญหาและทางออก**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- สาคร บุญอาจ และแสวง รัตนมงคลมาศ. (2536). **ประสิทธิผลการนำนโยบายป้องปรามทุจริต
เลือกตั้งขององค์กรกลางไปปฏิบัติการ: วิจัยปฏิบัติการเรื่องการนำระบบข่าวสารข้อมูลด้าน
กว้างและด้านลึกเพื่อแจ้งเตือนผู้ที่อยู่ในข่ายเบาะแสละเมิดกฎหมายเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง
ค. จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ (พ.ม. (พัฒนาสังคม))
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สีดา สอนศรี และคณะ. (2544). **การเลือกตั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : ศึกษาเฉพาะประเทศ
อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัฒน์ศิริ แพงพันธุ์. (2544). **การประกอบสร้างและการสื่อความหมายของการ์ตูนการเมืองไทย
ในช่วงรณรงค์การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544**. วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

(ภาควิชาการสื่อสารมวลชน) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ข้อมูลสถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.

2548

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, คู่มือความคิดและโทษตามกฎหมาย. (2547). บริษัท
ประชุมทอง พรินติ้ง กรุป จำกัด, ธันวาคม

อภิชาติ นาคสุข. (2536). พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่เขตบางรักและเขตมีนบุรี.

วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขารัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

หนังสือภาษาอังกฤษ

Andrew Heywood, **Politics**, Palgrave New York, 2nd edition , 2002

Joseph Schumpeter , **Capitalism , Socialism and Democracy**, London , Allen and Unwin 1942

เว็บไซต์

www.ect.go.th

www.info.tdri.or.th

www.komchadluek.net

www.posttoday.com

www.thaiinsider.com

www.thaitownusa.com

www.thairakthai.or.th

หนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 13 มกราคม 2548

หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ฉบับวันที่ 10 กรกฎาคม 2548

หนังสือพิมพ์มติชนรายสัปดาห์ ฉบับวันที่ 22 เมษายน 2548

หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 25 พฤศจิกายน 2548

หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 12 มกราคม 2549

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-สกุล** : รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา ไวกสารวง
- การศึกษา** : B.A.Pol. Science, University of Washington, USA.
Dess Pol.Science, L'Université de Paris I, France
Doctorat de 3eme cycle,L'Université de Paris I, France
- ประวัติการรับราชการ** : พ.ศ. 2514 อาจารย์ตรี
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2533 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ 6
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2534 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ 7
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2538-2547 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ 8
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน รอง ศาสตราจารย์ 9
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- งานวิชาการ** : **งานสอนปริญญาตรี**
PS320 องค์การระหว่างประเทศ
PS345 การเมืองระหว่างประเทศในลาตินอเมริกา
PS434 การเมืองระหว่างประเทศในสหภาพยุโรป
PS438 นิเวศวิทยาและการจัดสรรทรัพยากรระหว่างประเทศ
และการเมือง
งานสอนปริญญาโท
EN500 (Sec 1) การอ่านภาษาอังกฤษด้านรัฐศาสตร์
PS655 ประเทศไทยกับระบบการค้าระหว่างประเทศ
PS709 นโยบายต่างประเทศ
PS713 เศรษฐกิจระหว่างประเทศ
PS798 การศึกษาอิสระ
PS656 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุโรปตะวันตก
PS692 สัมมนานโยบายต่างประเทศของไทย
วิทยานิพนธ์ : Thailand and ASEAN

ตำราหรือเอกสารประกอบการสอน

PS 345 การเมืองระหว่างประเทศในลาตินอเมริกา

PS 320 องค์การระหว่างประเทศ

PS 709 นโยบายเศรษฐกิจการค้าต่างประเทศไทย

บทความเรื่อง “จีนกับลาตินอเมริกา”,

จุดสารศูนย์ศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียง

ฉบับครบรอบ 30 ปี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

งานวิจัย

ความสัมพันธ์ไทยกับกลุ่มโลกที่สาม : การค้าและ

ความร่วมมือกับกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา

ประเทศไทยกับการเปิดเสรีภาคบริการ : การค้า การลงทุน

ในสาขาอุตสาหกรรมบันเทิงและการรุกทางวัฒนธรรม

ผู้ช่วยนักวิจัย

: พรรญา เจริญสุข

ศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาจิตวิทยา)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาฝึกอบรมและพัฒนา)

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

: เอี่ยมพร ชยจนา

ศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาบรรณารักษศาสตร์)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง